

confortat. p. dnm.

FERRIAT. III. MENSI. III. . . .

Stus matris uidelicet Ivisii. ieiunia. in hac ebdomada nobis fer-
tenda. Ideoque hortamur sanam fidei vitam. ut quarta. sexta. et septima
feria ieiunemus. quatenus diuinis inhiere mandatis. propter ratione dei
placitam debere seruimus operam. pro omnia scilicet.

Dicitur dnm. excederet. Exurgat di. **COH.** **O**mnes et misericordis

apria nos tue propter uoluntati. quoniam sic ei preterunt tyrannide
uam. sic unguis tenore dignam ad illi sepe ordine reuerentis. p.
n dieb. illis. Dicit salomon filius est. **SALOMON. T. II.**

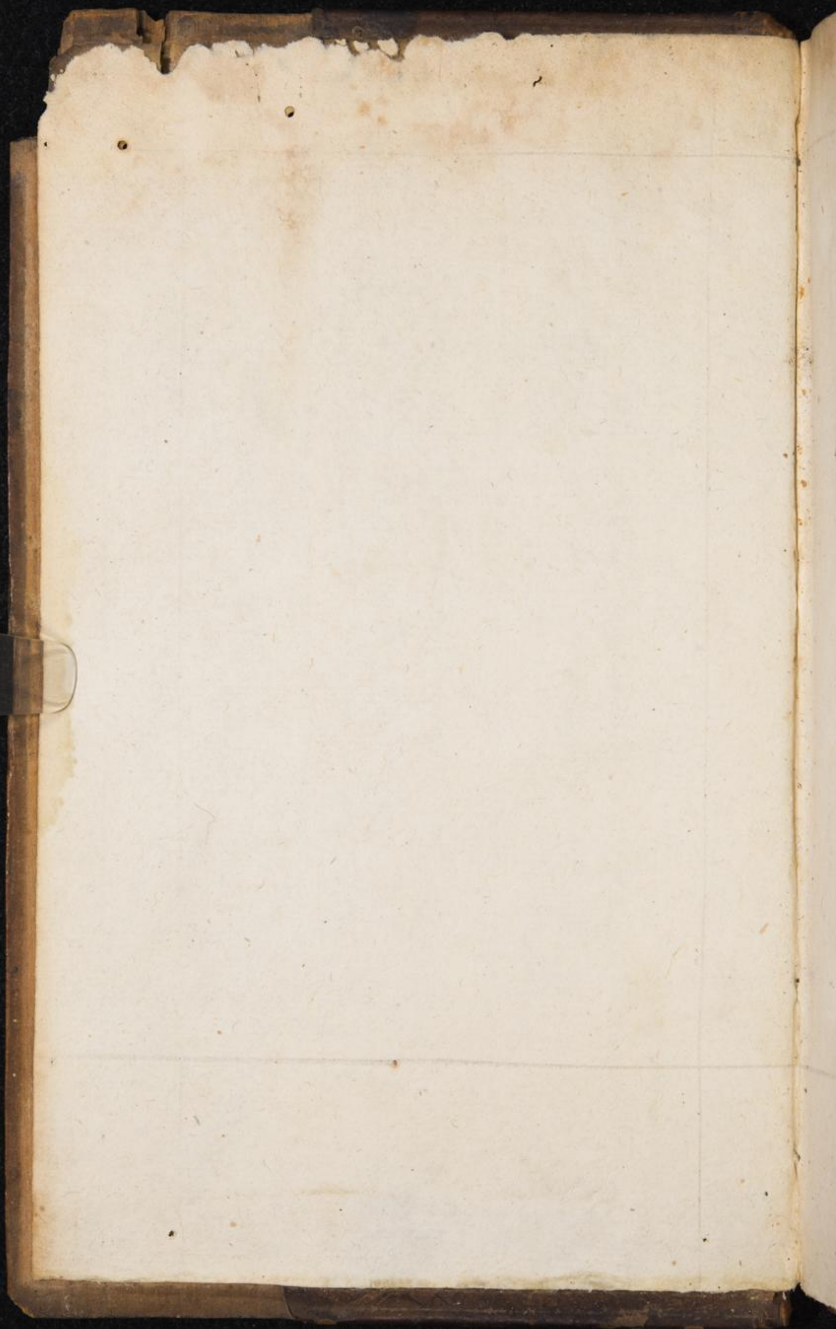
Mugit iusticia. quod iudicatis terra. Somite de dno in honore. &
in se multiplicat cordis quippe illu. Quoniam inuenit ab his qui non terribil
illu. apparet aut eis quod fide habent in illu. Fuisse enim cogitanti

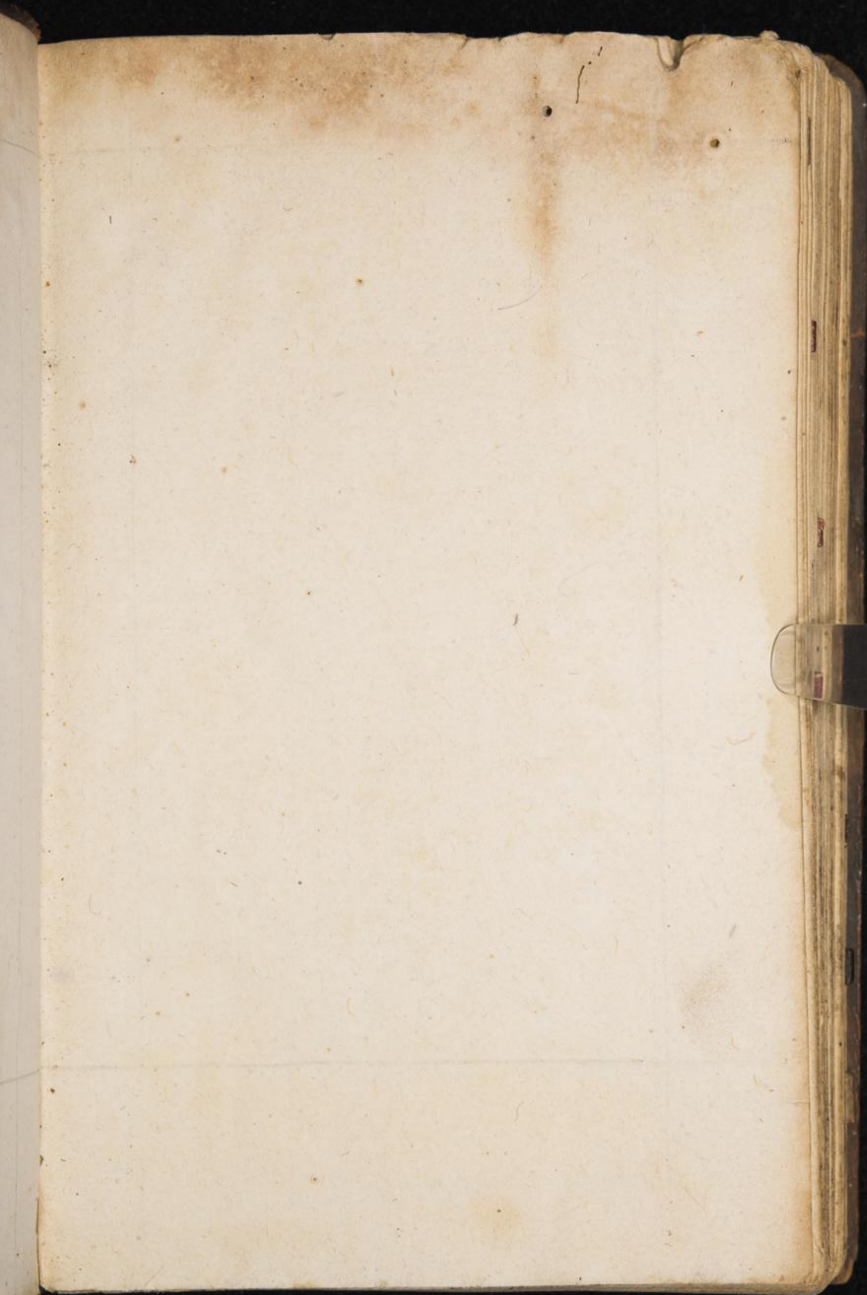
07

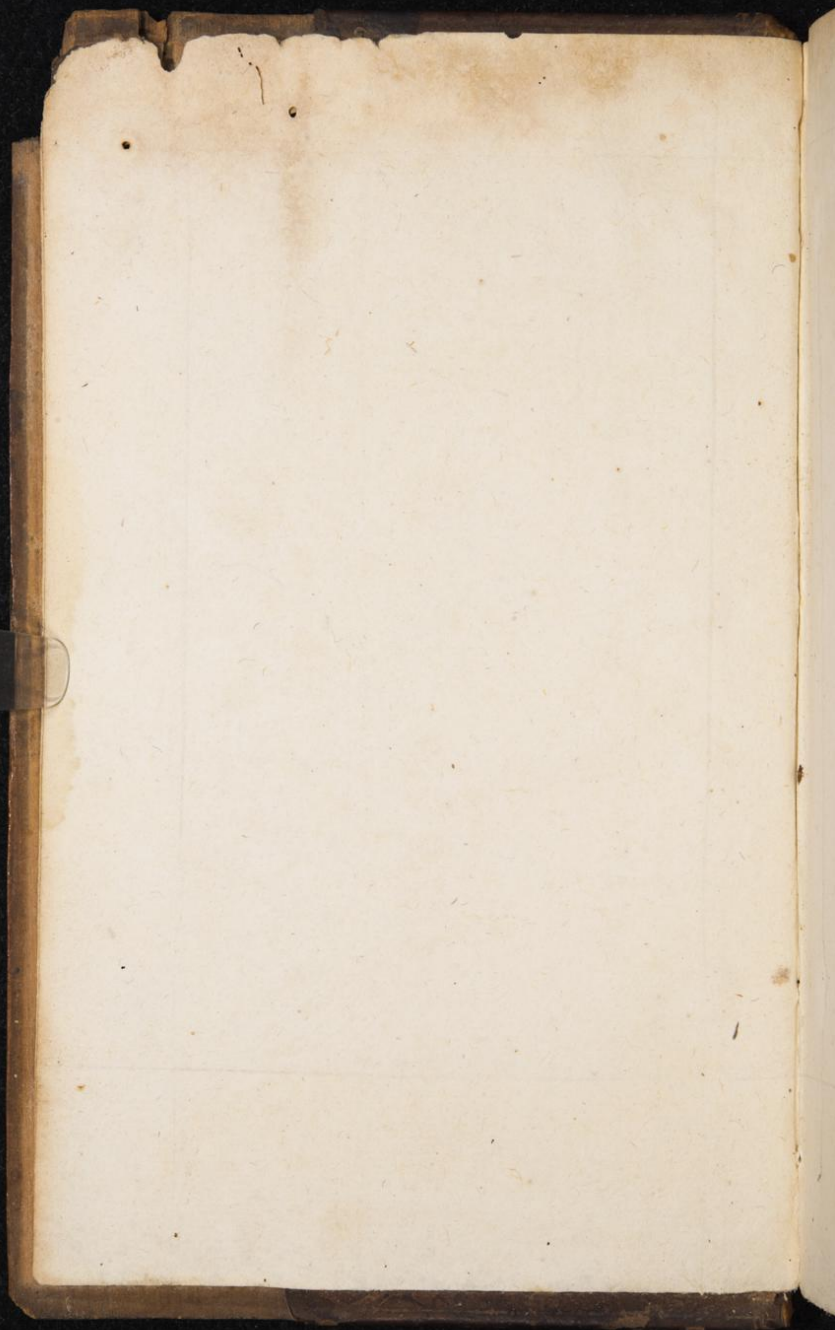
N. a. mit 4 Totentanz-Initialen
v. H. Holbein d. J.

Übergehend rot verliert

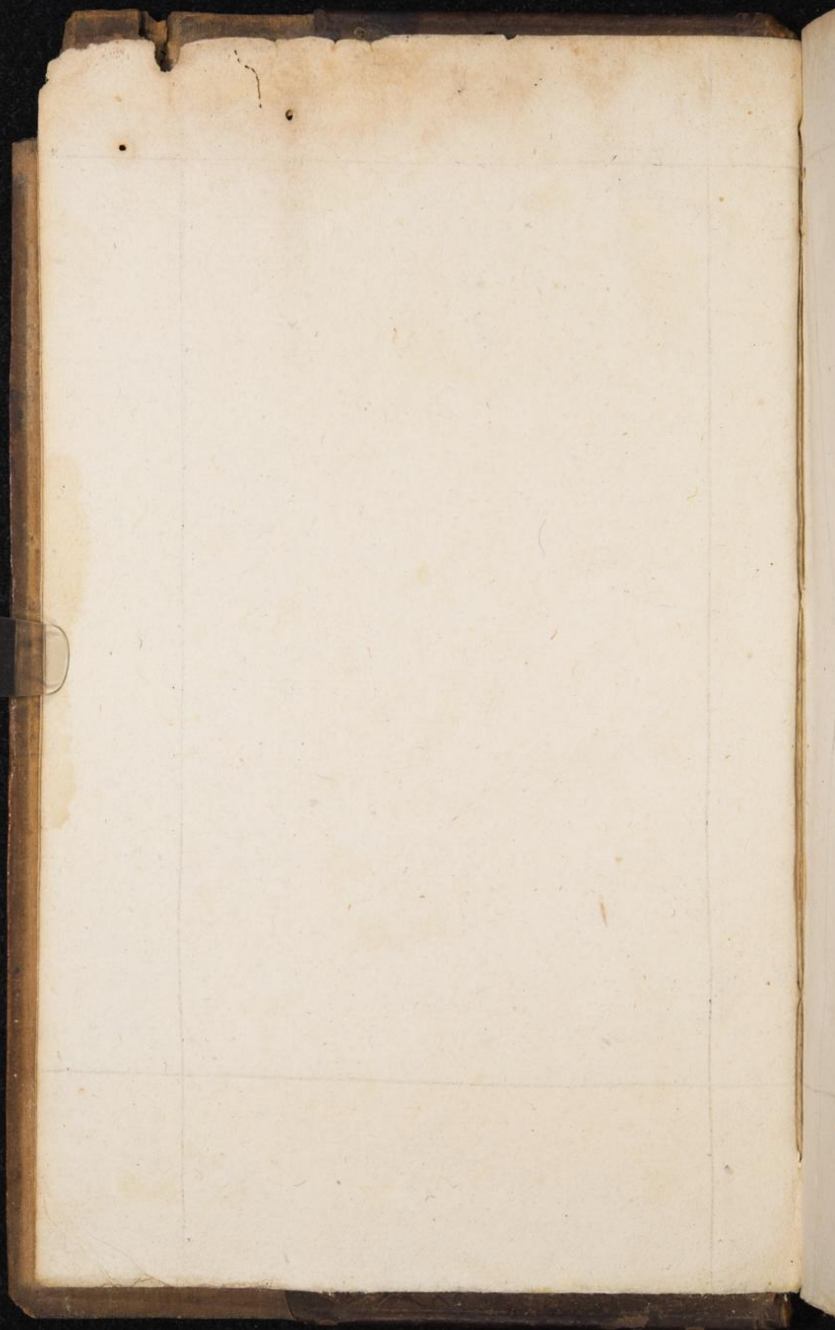
N. Lat. No 139

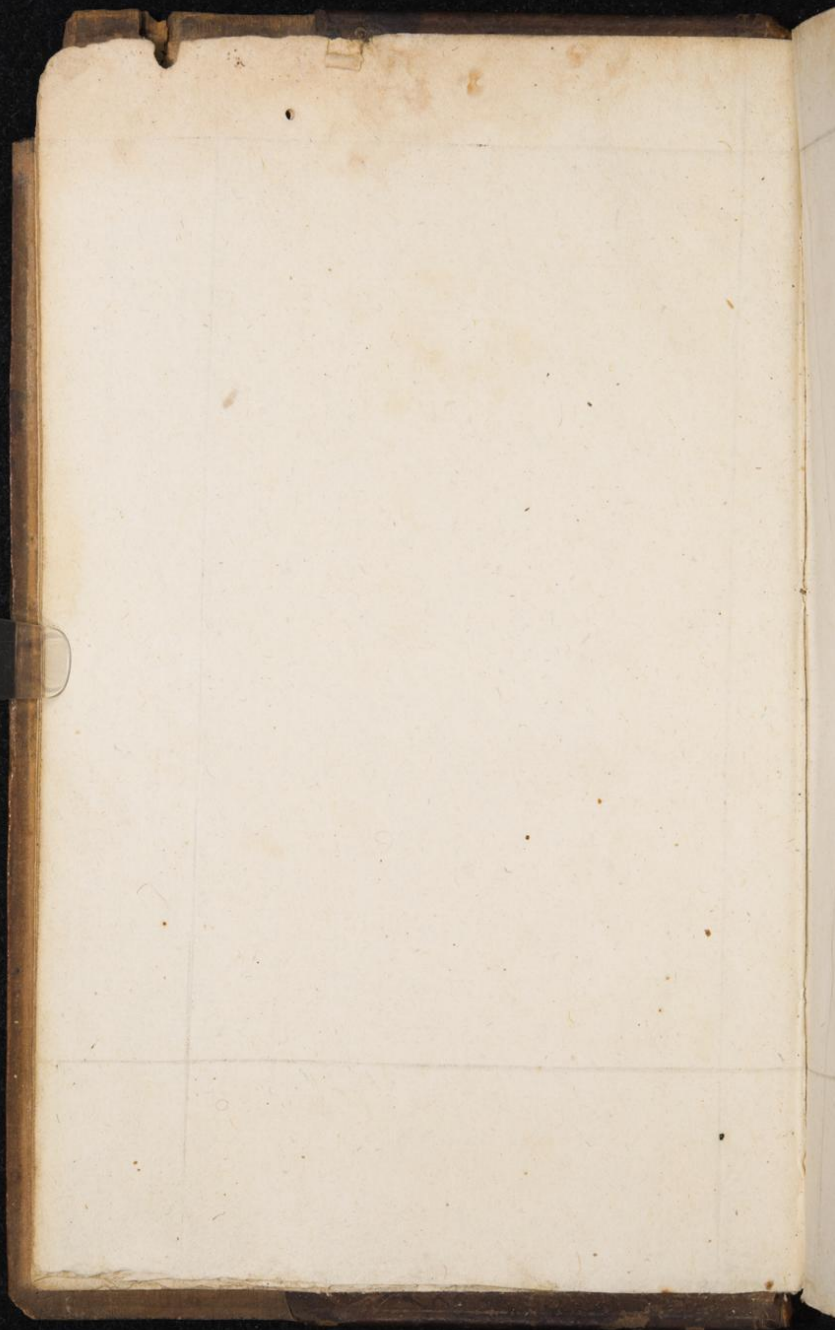

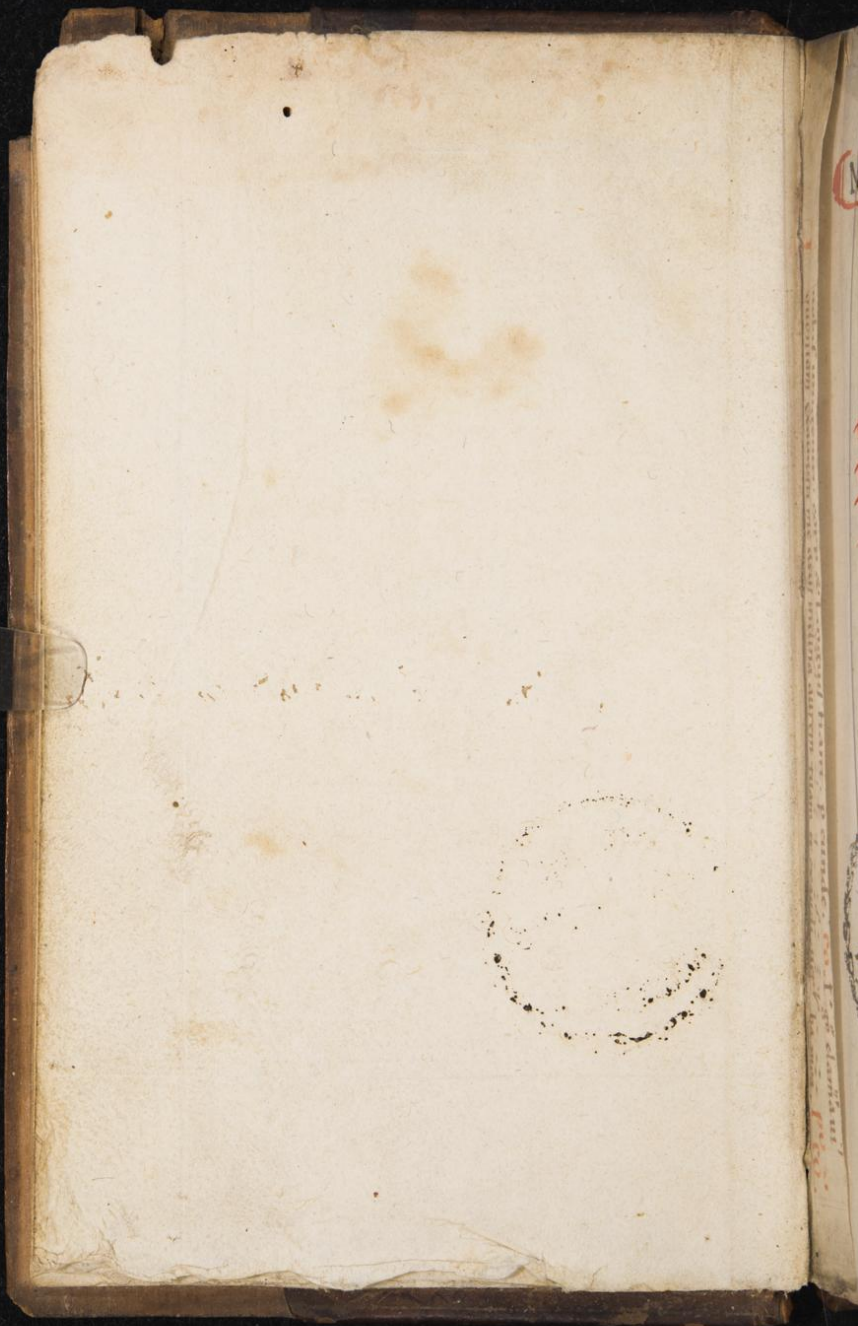

L nobis unguentum . corpi & sanguis fiat . p eunde . **co . I .** 1° clamant
quoniam exaudisti me deus in celis autem tuam tuam et exaudi ut
po . co .

quo man uiricus et pauper sum et ego uide baruti ta rem me am et libro
rem meam et dicitur uiridi peccati me et dicitur. **P** Ag. 1. 1. 1.

MARSILII FICINI

FLORENTINI MEDICI

atq; philosophi celeberrimi, de Vita libri

tres, recens iam a mendis situq; vindicati

CONTENTVM

- ¶ Primus, de Studioforum sanitate tuenda.
- ¶ Secundus, de Vita producenda.
- ¶ Tertius, de Vita cœlitus comparanda.
- ¶ Eiusdem Apologia.

AD HOC ACCESSIT

Epidemiarũ antidotus, tutelã quoq; bonæ
ualetudinis cõtinens, eodem autore.

Fraterum (in r. 107) in digesto

¶ Cum nouo omnium rerum atque
uocum Indice.

20

N. Lat. 139

28c

VD 16

THESE

Epistolarum...
HIS ACCESIT
Epistolarum...
Epistolarum...

1408 614 01

GENERE ET VIRTUTE IVXTA

nobili illustriq; Domino **RENHARDO**

Comiti Luningensi ac Vuesterbo,

Andreas Leennius S.

VVM nullum genus hominum, uita
ta necdum sana, uerum & longa sit di
gnius quàm literarum studiosi, ut qui
ex optimorum placitis autorum sibi

bene prudenterq; uiuendi normam pa
rarint, reliquis quoq; rerum publicarum futuris admi
nistratoribus, eam ceu per manus tradere, & iuueni
animis possunt instillare: tamen nescio quo fato siue er
rore id fiat, ut ij cæteris breuiorem sortiantur uitam,
multi superstites ualetudinarij degant tamen: plures
sanitatis suæ negligētia αἰδοῦντες, ut ubiuis id
nobis acceptum referri facilius patiar, quàm in deos
culpam refundi, pro ipsis cum Homero inquitens:

Ω πόποι, οἷον Ἀλκίη θεὸς βροτοὶ αἰτιῶνται.

Ἐξ ἡμέων γὰρ φασὶ καὶ ἔμμελαι, οἱ δὲ αὐτοὶ
Σφῆσιν ἄλαδάλισιν ἴππερ μόρον, ἄλγε ἔχουσιν.

Huic errori, generose Comes, facile mederi posse, olim
te mihi dicere memini, adq; id operæ tum primum me
destinaras. Quū uero necdum urgere cesses, idq; non
tui solum, uerūctiam omnium studiosorum nomine, hanc
me prouinciam capere uelis, age libuit huic utili impe
rio morem gerere. Et quod omnibus modis contendis,
ut me indice, studiosorum consultum fiat salubritati,

ANDREAE LEENII.

eiuse rei, quandoquidem ita uis, actionem suscipio. Is certe labor nos diu satisq; exercuit. Excussa tandem professionis nostrae libellorum quantulacunq; supellex etile, hos tibi deligo Marsilij Ficini de Vita triplici libros. Autor profecto mihi uisus, iudicio tuo acri non indignus, & qui multorū teratur manibus studiosorū peraccomodus, si à blattis tineisq; liber, emaculatio prodeat in lucem. Quae enim eius autoris in publicum hucusque sparsa sunt exemplaria, adeò mendis referta sunt, ut eorū quae bene scripta, nullus propemodum sit usus. Nos secus, tanti uiri lucubrationes à carcinoma tis liberas, in publicū edendas curauisse, æquus Lector facile deprehendet. Porro hoc opere tibi conciliando, non est quod uehementer anxij simus, quum id epistolaris non ferat angustia, & res αὐτῶν σκαυτῶν αὐλῆς. Marsilij iudicio amplissimo, Angelus Politianus inquit, ceu Orphei cithara Eurydicen, ita illius, Platonicam sapientiam ab inferis reuocatam. Demum illius laudes hoc disticho est executus:

Mores, ingenium, Musas, sophilamq; supremam

Vis uno dicam nomine, Marsilius.

Is ea quae iugi literarum cognitione, improbis sudoribus, longa æui prudentia experientiaq; adsecutus, Medicinæ hæc præcepta studiosis maxime salubria, hoc exiguo fasce sic apposite iunxit atq; foedere nexuit, ut dubites (rem fixius æstimans) num maiore id fieri potuerit solertia. Trifariam uitæ prospiciens tribus hisce libellis

EPIST. NVNCVPATORIA.

libellis, quanquam singulis seorsum & sine altero suis maneat honos, ita tamen alter alterius partes tuendas suscipit, ut *ἑκατέρωθεν ἰσχυρόν τετραπύλον* magis tutum fuerit, quàm horum compagem atque societatis nodum dissoluisse. **C** His accedit, De passim grassantibus morbis, Liber non minus quàm ceteri bonæ tuendæ ualitudini utilis, quem nos addendum censuimus ueluti auctarium, ueriti ne quod ille tanta industria orbi consulens, in mediũ protulerit, tempus edax rerum, absorberet. Quantum uero nobis exantlatum sit uigiliarũ in hoc autore pristinae dignitati restituendo, dicere supersedeo. Quibus carcinomatis atq; uomicis cicatrices induxerimus, is facile perspiciet, qui nostra ueteribus est collaturus, quem penes iudiciũ esto. **I**llustrissime Comes, tu non modo dignus cui has dedicem opellas occurristi, sed planè uisus es aptus, ut qui simul ubi nactus aliquid ocij fueris, id libèter te in eius generis lectione omne positurum, comperitũ habeam. **I**d uero ipsum in literis præstas, ut si quis politiori humanitati faueat, ab eo tibi uere gratulandum existissem. **T**exerem hic tuarum uirtutum fusiozem catalogum, nisi tecum agerem, qui sciam immoderatiores te laudis contemptorem, & esse bonus potius quàm uideri mauis. **M**ibi autem uolupte est, quũ me tanti abs te fieri perspiciam, ut tua humanitate non modo ad altiora conanti addas animum, uerum etiam nihil tale pro meritum magnificentia tua iuues. **S**cio equidem nihil

EPIST. NVNCVPATORIA.

in me esse eiusmodi, quod te ista generositate atque dignitate uirum, ad amicitiam meam expetendam adducere debuerit: non tamen omittere possum, quin isto tuo uel beneuolentiæ uel iudicij testimonio delecter plurimum, & de eo etiam tibi gratias agam immortales.

Ex hac re facile quoque intelligo, quàm non sim expectationi de me tuæ responsurus. Cui tamen, uti spero, satis à nobis quoque fiet modo, si uel perpetua grati animi memoria, uel ullo studiorum nostrorum fructu testimonij tui laudem sustinere atque tueri potero.

Vale felix studiosorum Meccenas, &
hanc nostram opellam boni
consule.

INDEX · TOTIVS · HVIVS ·

ENCHIRIDII · NOVVS ·

A Cida et stypti ca confortant stomachū. 26	na tempora consulenda. 138 (160)
A egrotantis amor fidesq; erga medicum plurimū confert. 205	A ētites lapis partum cit. 295
A ēr electio ad uitae lon- gitudinem. 62	A garici uis & laus. 295
A ēr temperatus serenūq; studiosis usui. 24	A lectorij lapidis uis ex Dioscoride. 175
A ēr à Sole tenuatur. 16	A limenta aurea. 71
A ēr nocturnus uitand. 66	A limenta euchyma. 54
A ēr qualis ambiēs talis in nobis euadit spiritus. 95	A limentis utendum non fa- cile putrescentibus. 62
A ère spiritus nutriri. 95	A limenta similia, corpori simili conferunt. 115
A ēr præcipuum alterans corpus. 96	A loë lota. 63
A ēr nocturnus spiritibus inimicus. 151	A loë efficacia. 28
A ēr uenenosus, quomodo accipiendum. 263	A loëticae pilulae. 28
A ère puro pestis non con- sistit. 252	A loë substātia proba. 269
A etates quinque. 83	A lui astrictioris remedia.
A etati cuilibet iuxta Lu- na	A mbræ facultas. 70 (91)
	A mbræ & muscus stypti- cam habēt uirtutē. 70
	A mygdalinū lac melācho- licis esto familiare. 24
	A mygdalinum lac studios- orum mensis familiare esto. 42

INDEX.

- Angelus Politianus.** 244
Animū cogitatiōe intentū corpus ferē deserere. 7
Anima prædita omnia uis uentia. 112
Anima spiritus fomes. 231
Animæ uirtus per quintā essentiā dilatatur. 114
Animorū duces. 2
Animalis uirtutis consortandi ratio. 136
Animalia nutrimento futura quomodo sagines. 62
Animus adipe & sanguine suffocatus coelestibil peruidet. 15
Anima mundi & stellarū demonūq; alliciuntur corporū formis. 112. 113
Anni Climacterici seu decretorij. 103
Anni initū unde sumant Astrologi. 197
Annus septimus quisq; iudicatorius. 103
Anulos factos certo influ
- xu, & stellarum nomini bus appellatos, præsci magni fecerunt.** 142
Apollonius anuli usu certum annis uixit iuuenili forma. 142
Apostematis curandi rationes, modi, & cōditiones. 311. 312
Apostematis doloris mitigatione. 319
Apostematis caro putris quomodo incidēda. 319
Apostematis plaga quomodo mūdificetur. 320
Aquæ nitidæ aspectus studiosos recreat. 24
Argentū subijci lunæ. 183
Aromata cordialia. 69
Aromatica cordi alimentum suppeditant. 95
Artium experimentum fallax. 47
Ars perfecta, nisi uita longitudine non contingit. 47. 48

Aspectus

+ in ... 74

INDEX.

- A**spetus oppositus. 147.
Astrologos de stellis uitae
consulendos esse. 103.
Astrologia Medico neces-
saria. 149.
Astronomica diligentia in
uitae actionibus lauda-
tur. 228. 229.
Astrorum minas cassari
prudencia & temperan-
tia. 103.
Atræ bilis proportio. 9.
Atræ bilis duplex. 8.
Atræ bilis morbi. 9.
Atræ bilis noxae. 32.
Atræ bilis uitandæ præce-
pta. 22. 23. 24.
Atræ bilis quomodo inge-
niosos faciat. 11. 12.
Atræ bilis quo pacto cons-
ducat ingenio. 11. 12.
Atræ bilis ingenium labe-
factans nõ repente edu-
cenda. sed paulatim. 32.
Atræ bilis terræ assimila-
tur. 5.
Atræ bilis curatio. 32. 33.
Atræ bilis qualitas & res
media. 23. 24.
Atræ bilis augmentia. 22. 41.
Aurū Ioui & Soli attine-
re. 183.
Aurū esse Soli simile. 119.
Auri facultates. 71. 301.
Auri potabilis descriptio.
Auri potabilis faciendi norma. 72. 308.
Aurora studijs amica. 16.
Autoribus legendis (17.
hora accommoda. 19.
Balneandi opportu-
nitas quæ potior.
Bezoar lapides, (148.
mortis liberatores. 272.
Boli Armeni in peste usus.
306.
Caloris ad humores
temperatura. 50. 51.
Caloris naturalis pabulū.
Caniciei non omnis (49.
bus idem tempus. 90.
Canorū in iuuenibus ora-
tus. 90.
Canis rabidi morsus cura

INDEX.

- tio. .74. (24) **C**helidonium lapis curat
 Cantus citharæq; facultas. melancholicos. .175.
 Cantum afficere. .211. **C**hristophorus Landinus
 Cantus solamē laborū. 87. orator. .244.
 Cantus & uerba magnā **C**hristus per cœlum ani-
 uim ad beneficiū coeleste **malia quæuis ad medica**
 captandū habere. .206. **nam instigat. .243.**
Capitis doloris medelæ. 30. **C**ibis adobrutus animus
Capiti fouendo medicinæ. nihil tenue parit. .14.
 .76. **C**ibus nimius speculationi
Capitis pectendi ratio li- officit. .14. 15.
 teratis obseruanda. .20. **C**ibus qualis & quomodo
Capricornus medicinis studioso sit ex usu. .25.
 aduersus. .149. **C**ibo sumpto nō protinus
Carnium abusus interdi- lucubrandum. .26.
 citur. .59. **C**ibi sumendi qualitas, &
Carnes quæ salubres. .60. ordo, studiosis obseruan-
Catarrhi remedia. .29. **C**ibi senum. 75. (di. 25.
Causæ humoris melancho **C**ibi humidiores quibus
 lici. .5. 6. 7. sint condiendi. .63.
Causa potentior, prom- **C**lysteres adhibendi ante
 ptior ad agendū. .117. uenæ sectionem. .38.
Cepæ succo scriptas lites **C**lysteribus quando uten-
 ras delitescens, ignis dum. .148.
 prodit. .196. **C**octionē præ cæteris ubi-
Cerebri cura diligens ha- que curandam. .52. 53.
 benda. .3. **C**octionē remorantia. .53.
Coctionis

INDEX.

- C**octionis necessitas & usus. 52.
Cœlū terræ maritus. 243.
Cœli potentia in inferiora. 177. 178.
Cœli figuræ efficacia. 184. 185. 186.
Cælum agere posse uel in corpora durissima. 179.
Cœlū ipsum temperatissimum moderatur & temperat omnia. 200.
Cœlū suis fauere inceptis. 220. 221. &c.
Cælum quomodo agat in spiritum, corpus & animam. 219.
Cœlo similiores, ampliores alijs dotes referūt. 219.
Cœlestiū dona quomodo ad nos descendere dicamus. 219.
Cœlestiū uultus, uires inferioribus imprimendi habere potentiā. 184. 185.
Cœlestib. nos septē modis accommodare possumus. 214.
Cœlesti potestate et radiorum uiribus imagines purantur uim sortiri. 177.
Cœlo nihil temperantius in mundo. 80.
Cœna sumpta, hora una uigilie sat est. 26.
Cogitatio intenta, cauenda. 89.
Coitus spiritus exhaurit subtiles, & cetera eius mala. 14.
Coitus à cibo protinus digestionem impedit. 52.
Coitus epilepsie species. 263.
Coitus comitali similis, Hippocratis sentētia. 1.
Colores potentes qui. 156.
Color uiridis temperatissimus. 80.
Color uiridis fouet uisum.
Cōsectio aurata. 72 (79).
Confortatina studiosis necessaria. 33.
Corallorum uis. 160.
Cordialia fouendis senibus. 69.

INDEX.

- Corporis et animæ æqua
litas seruanda. ♦ 86.
- Corpora cœlestia impris-
munt nōnunquam corpo-
ri nostro ad eligendū sa-
pe quod melius est, etiam
si rationē finemq; nescia-
mus. ♦ 143.
- Corpus dulcedine, spiri-
tus aromaticitate nutri-
ri. ♦ 95. (255)
- Corpora pesti obnoxia. ♦ 156.
- Crocus solaris est. ♦ 156.
- Cruditās ubiq; uitanda. 53.
- Cruditās periculosa. 53.
- Cruditati quomodo me-
deamur. ♦ 53.
- D**Aemonem quendā
unicuique nascenti
uite esse custodem. ♦ 220.
- Dæmones hominum duo.
♦ 222.
- Dieta peste correpti. 300.
- Dieta & uictus senū. ♦ 65.
- Dieta & uictus ratio tem-
pore pestifero. ♦ 259.
- Dieta melancholici. ♦ 23.
- Dictami facultates. ♦ 160.
- Decani planetarū. ♦ 145.
- Democriti dictum. ♦ 8.
- Democriti factum. ♦ 98.
- Democritus panis calidi
medulla uitā quoad pla-
cuit remoratus. ♦ 67.
- Destillationis medelæ. 29.
- Dies uigiliæ dicata, nox
somno. ♦ 16.
- Dei facientes adiuuāt. 221.
- Digestio bona, uitæ ra-
dix, necessaria ad uitam.
♦ 52. 53.
- Digestiones quatuor. ♦ 53.
- Digestio quarta qualia
exigat. ♦ 84.
- Digestionis quartæ uehi-
cula. ♦ 58.
- Domus signorum. ♦ 146.
- E**Brietatis noxa. ♦ 52.
- Ebrietatem furibus
dos facere. ♦ 14.
- Edendi regula. 58. 59. 60.
- Electuaria tutissima. ♦ 40.
- Electuarium quando sus-
mendum. ♦ 148.
- Electuariū

I N D E X.

- E**lectuarium admodum salubre. 100.
- E**lectuariū pro senib. 100.
- E**lectuariū Mesucs. 39.
- E**lixer. 123.
- E**mplastra fortia. 315.
- E**mplastra temperata. 316.
- E**pidimia ortus cause 251.
- E**pidimie præseruatricis curatio. 267.
- E**pularū qualitas. 58.
- E**ssentiæ quintæ materies Euchymi cibi. 54. (114.)
- E**ufrasia oculis singulare præsidium. 31.
- E**xcrementorum tarditas perniciofa. 17.
- E**xcrementorū purgatio ad curam necessaria. 53.
- E**xercitiij usus. 54.
- E**xternuatis uigilia quomodo medearis. 41. 42.
- F**atigatio mala tum corporis tum animi.
- F**ides mirificam habet potentiam. 205.
- F**ides medicine est uita. 83.
- F**idem in imagines plurimum conferre. 205.
- F**igura uniuersi quomodo fabricanda. 197.
- F**igurarum in celo descriptio & ordo. 146.
- F**igura in et sub celo quæ uim habeant. 184. 185.
- F**igura cælestes antiquitatis imaginibus impressæ. 188.
- F**lagitiosorum familiaritatis pestilens est. 225.
- F**laue bilis indicia. 31.
- F**omentū seni mirificū. 67.
- F**riktionū singularum factitates ex Hippocrate.
- F**ructus ex editis locis salubriores. 62.
- F**ructuum humidiorū estio parciore usus. 58.
- G**entilis & aliorum composituræ contra pestem. 267. 268.
- G**lycyrrhiza calefacit & refrigerat. 133. (125.)
- G**lycyrrhiza senibus apta. 68.

I N D E X.

- Gradus septem concilian-** les contra uenenū . 275.
di superos. ♦ 207. 208. ♦
Gratiæ tres coniunctæ, Iu- ♦ 275. ♦ (172. ♦
pter, Sol, Venus. ♦ 128. ♦
Gustus restaurandi medi- ♦ 31. ♦
cine. ♦ 31. ♦
Habitatio qualis eli
genda. ♦ 62. ♦
Hamatis imago contra
uenena & morbos. ♦ 175. ♦
Hebetudinis atq; obliuio-
nis medelæ. ♦ 43. ♦
Hebræi cur uitulū aureū
in Aegypto extruxer-
int. ♦ 165. ♦
Helleborus in Anticyra
sumptus innoxius, alibi
uero uenenum. ♦ 62. ♦
Helleborus purgat ocul-
ta proprietate. ♦ 202. ♦
Helleborus rite adhibitus
purgat & iuuenem sã-
cit. 202. ♦
Hepatis cura habenda stu-
dioso. ♦ 3. 4. ♦
Heracliti dictum. ♦ 11. ♦
Herbæ septem principa-
les contra uenenū . 275.
Herbæ cor confortantes.
Herculei lapidis natura.
Herodicus ualitudinarius
prudencia uitã uixit lon-
gæuam. ♦ 48. ♦
Hesiodus à calumnia uin-
dicatur. ♦ 63. ♦
Hiarchæ dictum. ♦ 124. ♦
Homo quatenus cœlo con-
formis uiuit, eatenus re-
portat & cœlestia do-
na. ♦ 201. ♦
Homini natura secundū
stellas. ♦ 117. 118. ♦
Hora studijs opportuna.
Horarū electio quid (19.
ualeat. ♦ 163. ♦
Hortorū nemorūq; usus
studiosis conuenit. ♦ 24. ♦
Humana speciei proprie-
tas. 117. 118. ♦
Humidiores epulæ aroma-
ticis condiendæ. ♦ 58. ♦
Humor quomodo natura-
li calori temperanda-
rus.

INDEX.

- Humor naturalis quibus
causis arefcat uel exuna
det. ♦ 52 ♦
- Humores uitiosi quomodo
expurgandi. ♦ 34 ♦
- Humanae species planetis
subiectæ. ♦ 118 ♦
- Humorum purgandorum
obseruatio. ♦ 133 ♦
- Hyacinthus à fulmine tu-
tum reddit. ♦ 160 ♦
- Hyacinthus animum exhi-
larat. ♦ 24 ♦
- I**gnauis dii infensi. ♦ 221 ♦
- Ignis usus in pestilentia
li constitutione. ♦ 279 ♦
- Imago efficacior quæ fiat.
- Imaginū uires secun- (183)
dum priscos. ♦ 104. 164 ♦
- Imagines secundū priscos,
electa hora fabricatæ,
sunt uultibus cœlestibus
subiectæ. ♦ 164. 165 ♦
- Imaginū uirtutes atq; me-
dicinarū. 164. 165. 171.
♦ 172. 190 ♦
- Imagines quantā uim ha-
bere putetur in spiritū,
& spiritus in eas. ♦ 202 ♦
- Imaginationis intentio in
medicinis maximi mo-
menti. ♦ 206 ♦
- Imaginis imprimēdæ apti-
tudo cum stellis. ♦ 183 ♦
- Imaginum sculpendarū ri-
tus antiquitus. ♦ 190 ♦
- Immoderati ad mediocri-
tatem reductio. ♦ 56 ♦
- India Saturno subiecta.
♦ 216. (216)
- Indiæ populi longæui.
- Infantium sanguinē cur su-
gant sagæ. ♦ 73 ♦
- Influxus alioqui natura-
les, arte comparari
posse. ♦ 232 ♦
- Ingenium & memoriam
confirmantes medicinæ.
♦ 26 ♦
- Ingeniū uniuscuiusq; qua-
ratiōe cognoscatur. ♦ 225 ♦
- Ingeniū quisq; suū scrutetur
& fidus, ut prospere

INDEX.

- ad illius præscriptū agat. ♦ 220. 221. ♦
Ingenio plurimū conferre nocturnū somnū, obesse diurnum. ♦ 15. 16. ♦
Iocinoris firmandi præcepta. ♦ 115. ♦
Iouis gratiam ambire semper faustum, aliorū non æque. ♦ 132. ♦
Iouis gratia inter Solem Veneremq; media. ♦ 128. ♦
Iouialia simplicia 116. 154. ♦
Iudiciū artiū difficile. 47. ♦
Iupiter generationis princeps. ♦ 134. ♦
Iupiter omnes naturæ potentias inuat. ♦ 132. 133. ♦
Lac senib. ex usu. ♦ 73. ♦
Lac puellæ senibus conferre. ♦ 73. ♦
Lac amygdalinū studiosis utile. ♦ 42. ♦
Laboribus rusticis nonnunquam ex re est sanitatis. 54. ♦
Lapidum certorum potentia. ♦ 171. 172. 183. ♦
Lapidis è draconis capite execti historia. ♦ 174. ♦
Laurus à fulmine tuta 169. ♦
Lazuli lapidis uirtus. 199. ♦
Liquentiū conditio. ♦ 246. ♦
Literati quibus uiuant obnoxij morbis. ♦ 4. ♦
Lucubrationibus aptum tempus. ♦ 19. ♦
Lucubratio nocturna studiosis inimica. 15. 16. 17. ♦
Lunæ qualitates per sua tempora quatuor. ♦ 130. ♦
Lunæ cursus diurni in partes quatuor diuisio. ♦ 131. ♦
Luna Soli iuncta ab eo capipit uirtutē uiuificā. ♦ 130. ♦
Lunæ qualitates secundum quatuor ætates. ♦ 138. ♦
Luna sub aliquo signo existente, caue membrū tangere ferro uel igne, cui præest illud signū. 148. ♦
Lunares populi. ♦ 216. ♦
Lunaris herba. ♦ 171. ♦
Lux sicca, anima sapientissima. ♦ 11. ♦

Magia

I N D E X.

- M**agia duplex. Medicina singularis mēbris
 ♦ 241. 242 ♦ cōferentes & spiritibus.
- Magū** quem dicamus. 233. Medicinæ aëris (27. 28.
 ♦ 102. ♦ excessum tēperantes. 24.
- Magorū** medicinæ. ♦ 102. Medicinæ senum. ♦ 83. 91.
- Magnes** cur ferrū trahat. Medicina magica pro sen
 ♦ 172. 234 ♦ nibus. ♦ 102.
- Marathrū** uisum acuit. 30. Medicinæ liquidæ. ♦ 37.
- Marathro** serpētes exuūt Medicinam purgatoriam
 senectutem. ♦ 71. quando sumere expedit.
- Marathrum** dulce senibus Medicinæ contra (149.
 prodesse. Ibidem. pituitam. ♦ 28. 29.
- Marsilij** pater medicus Melancholia duplex. ♦ 8.
 multos peste correptos Melancholicum facientia.
 restituit. ♦ 249.
- Materia** disposita agens Melancholia & pi- (5. 6.
 citō sortitur effectum. tuita abūdare studiosos.
- Matricis** ad odores (254. ♦ 5. 6. 7.
- mutatio. ♦ 99. Melācholici fiunt literati
- Medicinæ** exordiū. ♦ 208. multis de causis. ♦ 5. 6. 7.
- Medicinis** quāam imaginibus Melancholicos ingeniosos
 fortiores esse uires. esse. 7. 8. 11. 12.
- Medicinæ** corporis (176. Melancholici, plurimum
 & animæ. ♦ 86. cōtemplationibus dediti.
- Medicinæ** cœlitus acquisitæ, & earundē uirtutes. Melancholia tempe (6. 7.
 rata, uino similis. ♦ 11.
- Medicinæ** ueneni (240. Melancholiæ æquabilitas.
- dissipatiuæ. ♦ 288. Melancholiæ adu- (9. 10.

I N D E X.

- ste* quatuor species ♦ 8 ♦ *dioso curanda.* ♦ 3.4.♦
Melancholiæ noxæ .4.9 ♦ **Memoriam** tribus iuuari.
Melancholia obsuscatur spi **Menta** recens spiri (33 ♦
 ritus. ♦ 9 ♦ *tui salutaris.* ♦ 99 ♦
Melancholiæ utrinque uis **Mercurij** prosopopœia se
 tandæ excessus. ♦ 10 ♦ *nibus persuadentis.* ♦ 82 ♦
Melancholiam augmentia. **Mercuriales** homines qua
Melancholiã soluendi (23 ♦ *les potissimũ.* ♦ 146 ♦
tia pharmaca. ♦ 33.34 ♦ **Mercurialia** simplicia. 118 ♦
Melancholiæ purgandæ **Mortis** causæ. ♦ 49.85 ♦
Galenii præceptũ. ♦ 32 ♦ **Mortem** naturalẽ differri
Melancholicus humor in *posse, Astrologiæ et Me*
ueteratus quomodo irri
tandus & soluendus. 37 ♦ *dicorum præsidio.* 104 ♦
Melancholiam uino molli **Mundus** animal. ♦ 232 ♦
ri. 24 ♦ **Mundi** spiritus quomodo
atrahatur. ♦ 123 ♦
Mel flos florum. ♦ 98 ♦ **Mundi** tres colores. ♦ 198 ♦
Mel à putrefactione tue **Mundi** concordia. ♦ 117 ♦
tur. 98 ♦ **Mundi** corpus ubiq; uiuũ.
Mel cibus senibus amicus. **Muse** uirgines cur (125 ♦
ringantur. ♦ 14 ♦
Membrorũ fouendo= (75 ♦ **Myrobalanorum** facultate.
rum ratio. ♦ 138.139 ♦ *tes.* ♦ 26.68.101.102 ♦
Membra & uires iuuantia. 27 ♦ **Myrobalani** conditæ me
liores. ♦ 100 ♦
Membrorum principalium **Myrobalani** iuuentutem
medicinæ. ♦ 27.28.29 ♦ *conseruant.* ♦ 160 ♦
Membra quæ præcipue stu
 ♦ **Myrobalani**

I N D E X.

- M**yrobalani senectutē morantur. ♦ 68. ♦
Natura nostra aëris qualitatem imitatur. 16 ♦
Naturæ facultates quatuor. 133 ♦
Nauseæ cura. ♦ 32 ♦
Nox somno tributa, uigilia diei. ♦ 16 ♦
Obletamenta uariæ senis captanda. 66 ♦
Obliuionis remedia. ♦ 43 ♦
Oculis grata. ♦ 80 ♦
Oculorum caligantiū medele. ♦ 30 ♦
Odores spiritū recreant. ♦ 94 ♦ (94) ♦
Oodore solo quosdā uiuere. ♦ 98 ♦
Odor nutriens. ♦ 98 ♦
Odor uini ante omnes nutrit. 99 ♦ (les. 24) ♦
Odores melancholicis uti ♦
Odoribus suauibus & calidis utendū. ♦ 63 ♦
Oleum de scorpionibus cōficiendi norma. ♦ 232 ♦
Olympius Magus cōtra Plotinū Romæ disputā suis ipsius telis confossus est. 194 ♦
Opportunitas laudata. ♦
Orationi magnam uim inesse. ♦ 24 ♦
Oui uitellus sanguinem re parat. ♦ 60 ♦ (60) ♦
Oui facultas ex Auicenna. ♦
Pæoniā comitali ex sua uirtute occulta mederi. ♦ 160 ♦
Panis esto duplus ad oua, triplus ad carnes. ♦ 61 ♦
Pantauræ inuentor Apollonius. ♦ 172 ♦
Pantaura omniū in se lapidum uires cōtinet. 170 ♦
Parce tres. ♦ 105 ♦
Pelles uulpiū Medici uentant, agninas uero probant. ♦ 230 ♦
Pentaphylli uires. ♦ 161 ♦
Pestis signa. ♦ 257 ♦
Pestis uniuersalis & particularis cause. ♦ 252 ♦

INDEX

- Pestis fomenta.** ♦ 252 ♦ **Pilulæ aureæ siue Magis**
Pestis quæ corpora obno- cæ. 34 ♦
xia. 252. 253 ♦ **Pilulæ ad soluendā melan-**
Pestis ex alio in aliū trans- choliam. ♦ 34. 35 ♦
fit. 253. 254 ♦ **Pilulæ theriacales.** ♦ 272 ♦
Pestis è terra proceduntis **Pilulæ Marsilij.** ♦ 271 ♦
signa. ♦ 253 ♦ **Pilulæ pestilentiales.** 268. ♦
Pestilens uapor qua ratio **Pilulæ Nicoli.** ♦ 269 ♦
ne homini contrarius sit. **Pinei nuclei senibus famia**
Pestis Florentiæ ma (250) **liares.** ♦ 67 ♦
gna. 256 ♦ **Pineorum nucleorū præ-**
Pestis signa. ♦ 257. 278 ♦ **paratio.** ♦ 75 ♦
Pestis signa indicatiua cur **Pingues citò interire.** 59 ♦
fallacia. ♦ 257. 258 ♦ **Pituitæ indicia.** 31. (4. ♦
Peste laborantes cur sibi **Pituita ingenü suffocat.**
aliquādo sani uideantur. **Pituitæ et atræ bili studio**
 ♦ 257 ♦ **fos esse obnoxios.** ♦ 4. 5. ♦
Pestis curādi rationes per **Pituitæ uitādæ præcepta.**
sanguinis missionē. 283 ♦ **Pituitæ expurgandæ** (21. ♦
Pestis curandi rationes **pharmaca.** ♦ 29. 30. ♦
physicæ. ♦ 281. 288. ♦ **Planetarum dignitates in**
Peste laborantis cibus, & **signis ad usum medicina**
regimen. ♦ 300 ♦ **rū obseruādæ.** 118. 144. ♦
Pharmacum uix mouere **Planetis quomodo** (146. ♦
ubi Luna cum Ioue. ♦ 132. ♦ **debemus uti in medici-**
Pilulæ aloëticæ studiosis **nis.** 146. 147. ♦
conferunt. ♦ 27. 28. ♦ **Planetarū fines.** ♦ 144. ♦
Planete

INDEX

- P**lanetæ quâdo fortes. 134. **rimû peste capiâtur.** 276.
Planetarû oppositiones. **P**uluis ex fructibus humi-
Planeta quilibet sui (138) dioribus corruptionem
orbis caput, cor. & oculi præcauens. 63.
lus est. 217. **P**uluis cõtra pestem. 289.
Planetæ singuli quibus uir **P**urgatio repentina uehe-
tutibus commodent, offi- mensq; uitanda. 29. 35.
ciant ue. 129. 130 &c. **P**urgatio bilis atræ. 34.
Planetarum qui singulis **P**urgatio exquisita sen-
membris præsent. 148. scere facit. 95.
Planetarû unitas. 132. **P**urgare sub quibus signis
Planetarum singulorum conueniat. 130. (247).
studia 120. **P**ythagoræ præcepta.
Planetæ per ordinẽ infan- **Q**ualitas aromati-
ti dominantes. 103. ca. 95.
Planetæ cõtèplationem **R**Adios stellarû pro-
iuuantes tres. 15. natura sua uarie as-
Plato philosophos ab Io- ficere posse. 180. 181.
ue proficisci ait. 130. **R**Adij siderum terræ mo-
Poëticas fores absq; furo- lem ad centrum usq; pe-
re frustra pulsari. 8. netrant. 178.
Potionis ad cibû propor- **R**Adij cœlestis efficacia.
tio debita. 61. 179. 180.
Problema. 74. **R**Adiorû ictibus aliter at-
Problema cur metalla & que aliter incidentibus
lapides nõ generent. 122. diuersæ uirtutes nascun-
Pueri & sceminae cur plu tur. 180.

INDEX

- Rasis canon.** ♦ 261 ♦ **Sanguinem clarificantia.**
Rasis præceptū ad iuuen- ♦ 273 ♦
tutem diu seruandā. ♦ 56 ♦ **Sanguis bonus qualis.** ♦ 54 ♦
Rationes rerum similes ♦ **Sanguis bonus lōgæ uite**
tot, quot sunt idæ in men ♦ **utilis.** ♦ 55 ♦
te diuina. ♦ III ♦ **Sanguinis utilitas.** ♦ 38 ♦
Rei effectus ex dispositio- ♦ **Sanguis & humor, quæ-**
ne subiecti & forti agen- ♦ **les esse debeant natura-**
te pendere. ♦ 254 ♦ **les.** ♦ 54. 55 ♦
Rupteriorū applicando- ♦ **Sanguinis in aurora mo-**
rum regulæ & modi. 313 ♦ **tio fit.** ♦ 16 ♦
Ruptoria composita mul- ♦ **Sanguinis necessaria uite**
ta. 315 ♦ **proportio ad cæteras**
Ruta aduersus uenena ua- ♦ **qualitates.** ♦ 55. 56 ♦
let. 161. ♦ **Sanguinis abundantioris**
Sacchari facultas. ♦ 73 ♦ **notæ.** ♦ 38 ♦
Sacerdotes priscos ♦ **Sanguinis mittendi cano-**
fuisse cum Medicos, tum ♦ **nes.** 38 ♦
Astrologos. ♦ 239 ♦ **Sanguis minuendus sub**
Saluia dentibus amica. 93 ♦ **Cancro.** ♦ 148 ♦
Saluia paralyfi aduersa. ♦ **Sanguinis humani potus.**
 ♦ 161 ♦ (4 ♦ ♦ 73. 74 ♦
Sanguis spiritui seruiens. ♦ **Sanguinis diffluentis reme-**
Sanguineos quæ agnoscas. ♦ **dia.** 57 ♦ (76 ♦
 ♦ 277 ♦ **Sanis conuiuere conducit.**
Sanguineis solum inciden- ♦ **Satiætatîs mala.** ♦ 14. 15 ♦
da uena. Ibidem ♦ **Satiætas studijs inimica.** 23 ♦
 ♦ **Saturni**

INDEX.

- Saturni qualitas.** ♦ 118 ♦ **Senum purgatiōes.** ♦ 91 ♦
Saturnus Venusq; æque **Senes à Planetis accipiant**
fugiendi. ♦ 89 ♦ **adminicula ad omnia mē**
Saturni die Moses nego- **bra fouenda.** ♦ 76. 77 ♦
cium interdixit. ♦ 218 ♦ **Senum confabulatio sub**
Saturno & Marte utens **Venere.** ♦ 78. 79 ♦
dum tanquam uenenis. **Senū naturam non esse cia**
♦ 119 ♦ **borum pondere fatigat**
Saturnus senibus domesti- **dam.** 75 ♦
cus. 77 ♦ **Senectutem uino molliri**
Saturnus quibus aduersus, **Platonis sententia.** ♦ 64 ♦
& quibus amicus. ♦ 215 ♦ **Senectuti amicæ medici-**
Saturnus Planetarū altis- **næ.** 67. 68 ♦
simus, stellis proximus, **Senectutem remorantia.**
primōq; mobili simili- ♦ 66. 67. 68 ♦
mus. ♦ 217 ♦ **Senectutem præproperā**
Saturni die figurā sculpe- **adferunt Venus et Satur**
re cauebinus. ♦ 198 ♦ **nus, & quomodo.** ♦ 90 ♦
Senū uictus qualis esse de- **Septem modi superos con**
beat. ♦ 66. 67. 71 ♦ **ciliandi.** ♦ 214. 215 ♦
Senum recreatio. ♦ 73 ♦ **Septenarij uite singuli, pe**
Senum potus. ♦ 73 ♦ **riculosi.** ♦ 102. 103 ♦
Senum uitam lacte puella **Septimo quolibet anno ui**
rum sustentari. ♦ 73 ♦ **tæ impendent discrimi-**
Senum diæta, habitatio, **na.** 103 ♦
consuetudo, medicina. ♦ 25. 66 ♦ **Signa ex Solis communio**
ne reddi uiuidiora. ♦ 193 ♦

INDEX

- Signa duodecim cœli quibus mēbris præsent.** 148
Simile simili nutriri. 94
Simplicium ruptiorum descriptio. 310
Sitis medelæ. 275
Sol omnes cœlestium uirtutes habet. 131
Sol in leone uenenum depellere potens. 125
Sol Ioue ualidius agit. 126
Sol quando potentior. 20
Sol epidimiæ aduersus. 125
Solaria simplicia. 115
Solares homines qui. 146
Solare corpus quomodo reddas. 115
Somnus nocturnus bonus, diurnus malus. 61
Somnus meridianus uitandus. 26
Species singulæ ideas sortiuntur suas. 111
Sperma præter naturam profluens, plus debilitat, quàm si quadrages tantumdem sanguinis emanaret. 14. 263
Spiritus definitio, secundùm medicos. 3 (152)
Spiritus natura qualis.
Spiritus instrumentū. 3. 4
Spiritus uitā suppeditat.
Spirituū cura habenda. 97
Spirituū cura habenda. 44
Spirituū inimica qualitas Saturni. 153
Spirituū quomodo solarem efficias. 170
Spiritus noster quibus nutriendus. 87
Spiritus nutriri per odorem. 95. 96
Spirituum copia à somno.
Spirituū sanguinis rationem obtinere. 4
Spiritus uapor sanguinis, instrumentū studiosorū.
Spiritus animalis tria fomenta. 96
Spiritus resolutio quibus de causis fiat. 6
Spirituū extra uel intro uocari

I N D E X *Styphita q̄ sint. 24. 26.*

- Cari** assidue, periculo-
sum. 90
Spirituum distractio ma-
la. 17. 89
Spirituū distractionem re-
morantes medicinae. 99
Spiritus, uires & mēbra,
fuentes medicinae. 27
Spiritus coelestis qui fieri
possit. 124. 125
Spiritus mundi medius in-
ter corpus & animam.
Spiritu mundi (122. 124.
omnia generari. 122. 123
Spiritus noster quomodo
mūdi spiritū hauriat per
solis radios. 124. 150. 151
Stellarum attractus quo-
modo fiat. 118. 119. 120
Stellarum fixarum poten-
tia. 139. 140. &c.
Stellae uirtutes occultas tri-
buunt rebus naturalib.
& artificiosis. 158. 159
Stellae dant ordinē rebus,
secundū Platonem. 168
Stellis quae uis insit consi-
derandum. 113
Stellarū uigor quando ma-
ximus. 189
Stellaris herbae facultas.
Stomachi medici (168.
na. 31. 76
Stomacho amica. 25
Stomachi debilis alimen-
ta. 60
Stomachi fomenta extrin-
secus. 26
Stomachus somno fouetur.
Stomacho imbecillo (17.
cauenda. 25. 26
Stomachi cura. 25. 26
Studij feliciter peragendi
rationes. 15. 16
Studij hora aptissima. 19
Studio sorū cibi conuenien-
tes. 21. 22
Studio sorū pestis commu-
nis. 29
Studio si quo uictu regen-
di. 23
Studio sis fugienda. 49
Studio sis utrinque pericu-
la. 49

INDEX

- Studiosi quorum membro** Terra sigillata facultas. 305
rum precipue curā ha- 3
bere debeant. 3
Studiosū duces nouē. 1.2
Studiosorum hostes quot. Terra uiscera suscipere
 13.14 radorū uirtutes. 178
Studiosorū phantasia no- Theriaca usus. 27.44.
ctu redintegratur. 18 68.268
Superiora quomodo per Theriaca probæ indicia
inferiora superioribus & effectus. 267
exposita deducantur. Theriaca innata proprie
 231.232 tas. 161.162 250
Surgēti quid primū agen- Theriaca uirtus triplex.
dum. 19 Theriaca nulli re- (162.
Syrupus ad humorem me- medio postponenda. 44
lanchoicum. 33.37 Theriaca nihil salutaris
Syrupi ingenū fouentes, ingenio, & eius utendi
& memoriam cōfirman- modus. 27.68
tes. 33
Temperātia affectuū Theriaca nō gustu tantū,
 uictus & aeris lon- sed etiam odoratu salu-
 gam uitā præstat. 105 bris est. 100
Temperādi caloris & hu- Theriacā lapides Bezoar
moris Mineruæ confi- excellunt. 272
lium. 50.51 161
Tempus quid. 246
Terræ altricis facultas. 62 Thuris facultas specifica.
 101
Triphera

INDEX

- T**riphera ad differendam senectutem utilis. ♦ 68 ♦
Valentinarij longam uitam arte & cura consequi posse. ♦ 48 ♦
Veneno contraria esse uita salutaria. ♦ 100 ♦
Venenorum non una qualitas. ♦ 291 ♦
Venenum quod est hominibus, idem non est ceteris animantibus. ♦ 253 ♦
Venus & Saturnus inimici planetæ. ♦ 88 ♦
Venus atq; Saturnus uterque spiritui incommodat. ♦ 88 ♦
Venerem Saturnij inimicam esse. ♦ 66 ♦
Venus Saturno nocetior. ♦ 86 ♦
Venus nascituris consulens, non natis. ♦ 66 ♦
Venus subdola. ♦ 84 ♦
Venus noxia contemplatori. ♦ 89 ♦
Venus etiã iuuenibus plurimum detrahit. ♦ 66 ♦
Veneris gratia quomodo concilietur. ♦ 119 ♦
Verba magnam uim circa imagines habere. ♦ 206 ♦
Verborum atq; cantus potentia. ♦ 206. 207 ♦
Vestæ deæ templum in urbium medio constructum. ♦ 178 ♦
Vestes infectas utentem posse inficere, argumto sunt scabies atque lepra. 230 ♦
Victus canicie uitandæ. ♦ 59 ♦
Vigiliæ immoderate remedia. ♦ 41. 42 ♦
Vigilia nocturna ingenio obest. ♦ 15. 16. & c. ♦
Vigilia nocturna digestioni incommodat. ♦ 53 ♦
Vinum humectat & siccat. 133 ♦
Vini clari potentia. ♦ 23 ♦
Vinum rubeum albo præferendum. ♦ 26 ♦
Vini usus moderatus. ♦ 23 ♦
Vinum

INDEX.

- Vinum quale studiofis conueniat.** ♦ 23 ♦
Vinū senum quale sit. 64 ♦ 158.159.160 ♦
Vinum bono sanguini accommodatum. ♦ 57 ♦
Vinum sic cicutæ uenenū esse, ut cicutā homini. ♦ 30 ♦
Vinum theriacis simile. (100) ♦ 65 ♦
Vinum spiritum recreat. ♦ 66. 94 ♦
Vinum aquosum & debile fugiendum. ♦ 64 ♦
Vinum iuuenibus miscendum, senibus minus, frigidis minime. ♦ 65 ♦
Viridis color cur præter cæteros uisum delectet inuētq;. ♦ 79.80 ♦
Viros magnos furore correptos. ♦ 8 ♦
Virtutē attractiuā igneis iuuari. ♦ 135 ♦
Virtutum trium sedes & effectus. ♦ 3.4 ♦
Virtus coelitus fauorē attractuens in quo cōsistat.
- Virtutes stellarum occulte in materias operantes.**
Visum oblectat color uiridis, aqua, speculū. ♦ 114 ♦
Visus caligantis medelæ. ♦ 30 ♦
Vita est ex cōmissione perfecta qualitātū. ♦ 200 ♦
Vitæ sedes in corde. ♦ 70 ♦
Vita mundi in inanimitas. ♦ 150 ♦
Vitæ mundi spiritus quē particeps fias. ♦ 150.151 ♦
Vitā accipimus & nascimur sub Ioue. ♦ 118 ♦
Vitæ quinq; gradus. ♦ 83 ♦
Vita nostra, perpetua seruitus. ♦ 230 ♦
Vita per res temperatas permanens in spiritu reatur. ♦ 81 ♦
Vitam producere cupientibus quid agendū. 94 ♦
Vita longa ad scientiæ perfectionem necessaria. 47 ♦

INDEX.

- Vitam longam unã & no**
stra præstat diligentia. ♦ 197 ♦
- Vita consistit in calo (47**
re & humore. ♦ 49 ♦ ♦ 89 ♦
- Vitæ producendæ regulæ.**
♦ 49. & per totum seculum
librum. ♦ 148 ♦
- Vitam producere cupien**
tes spirituum custodia ne
cessaria. ♦ 97 ♦
- Vitam longã quæ possint**
præstare. ♦ 47. 48 ♦
- Vita quibus diu seruetur**
incolumis. ♦ 48 ♦
- Vitæ producendæ necessa**
ria. 49. 87 ♦
- Vitam differri posse cons**
firmatio. ♦ 104 ♦
- Vitæ sanæ necessaria. ♦ 53 ♦**
- Vitalis calor alimentũ.**
- Vita malorum mors (49**
est bonorum ♦ 48 ♦
- Vitæ necessaria est trans**
quillitas animi. ♦ 245 ♦
- Vitelli ouorum utilitas ex**
Aucenna. ♦ 60 ♦
- Vniuersitatis fabricandæ**
modus. ♦ 197 ♦
- Voluptas spirituum esca.**
♦ 89 ♦
- Vomere quando non li**
ceat. ♦ 148 ♦
- Vultus cœli. ♦ 186 ♦**
- Vultures et miluos pestilen**
ti aëri cedere. ♦ 253 ♦
- Z**edoariæ uis. ♦ 70. ♦ 161 ♦
- Zedoaria senibus commo**
dissima. ♦ 70 ♦
- Zinziber seni prodest. 70 ♦**
- Zinziber epulis infusum**
arcere syncopim. ♦ 160 ♦
- Zinziberis conditi usus.**
♦ 22. 70. 71 ♦
- Zinziber conditum manẽ**
stomacho uacuo sumptũ
sensibus & memoriæ cõ
fert. 22. 43 ♦
- Zodiaci per figuras parti**
tio & stellæ. ♦ 113 ♦
- Zodiaci signorum ad mem**
bra respectus. ♦ 148 ♦

FINIS.

MARSILII FICINI FLOREN
tini in librū de Vita, ad magnanimū Laurentiū
Medicen patriæ seruatorem, Epistola
dedicatoria.

BACCHVM Poëtæ summū an-
tistite in sacerdotū, bis natum canūt.
Fortè significantes, uel futurū sacer-
dotem statim initiatum, oportere re-
nasci: Vel perfecti tandem sacerdo-
tis mentem deo penitus ebriam, iam uideri renatā: Aut
forsan humiliores sensu, uinum Bacchi germen genera-
ri semel in uite quasi Semele, maturis sub Phœbo race-
mis: regenerari rursus post ipsum uindemiæ fulmen
in suo uase uinum, uelut in Iouis scœmore merū. Sed de
sacris in præsentia mysterijs nō est loquendū, ubi mox
physica potius ope languentibus opitulaturi sumus.

Nec agendum stylo grauitatis seruo, sed libero potius
et iocoso, postquā à Libero patre nescio quomodo sta-
tim exorsi sumus. Et recte inquā nescio quomodo, nam
fortè prudentior aliquis à Phœbo medicorum primo,
potius quā à Baccho medicinam auspiciatus esset.
Quid uero? Si quod non uanum omen sit in ore nunc
sorte quadā proferente Bacchum. Hic enim almo quo-
dam uino securitateq; letissima, salubrius fortè medea-
tur, quā herbis ille suis carminibusq; Phœbus. Quo-
cunq; uero sensu uel illa uel hæc acceperis, dux ille sa-
cerdotum Bacchus, geminas quasi matres habuisse fer-
tur,

MARS. FIC. EPISTOLA.

Melchisedech autem summus ille sacerdos, unam
 uix matrem, unum uix patrem habuit. Ego sacerdos
 minimus, patres habui duos, Ficinū medicum, Cosmū
 Medicen. Ex illo natus sum, ex isto renatus. Ille quidē
 me Galeno, tum medico, tum Platónico cōmendauit:
 hic autem diuino consecrauit me Platoni. Et hic simili-
 ter atq; ille Marsilium medico destinauit: Galenus qui-
 dem corporū, Plato uero medicus animorum. Iandiu
 igitur sub Platone salutarem animorū exercui medici-
 nam, quando post librorum omnium eius interpreta-
 tionem, mox decem atq; octo de animorum immorta-
 litate libros, & æterna felicitate composui, ita pro ui-
 ribus patri meo Medici satisfaciens. Medico uero patri
 satis deinceps faciendum putans, librum De literatorū
 ualetudine curanda cōposui. Desiderabant præterea
 post hæc homines literati, non tantum bene quandoq;
 ualere, sed etiā bene ualentes, diu uiuere. His ergo de-
 inde librū De uita longa dedi. Diffidebant autem me-
 dicinis atque remedijs in re tanta terrenis: Adiunxi li-
 brum De uita, tum ualida, tum longa cœlitus compa-
 randa, ut ex ipso mundi corpore uiuo, uita quædam ue-
 getior in corpus nostrum quasi quoddam mundi mem-
 brum, uelut ex uite propagaretur. **H**is uero tu medi-
 cinæ libris ignosce precor indulgentissimè Laurenti, si
 dum medicus esse uolo, nescio quomodo etiam nolens
 sum etsi nō bonus sæpe poëta. Nam & Phœbus idem
 est medicinæ repertor, poësisq; magister, uitamq; ille

MARS. FIC. EPISTOLA.

suam nobis non tam per herbas quàm per citharã can-
tumq; largitur. Ipsa quinetiã Venus apud Astrologos
Musicum aequè parit & Medicum. Sed hæctenus dum
literatorum ciuiumq; similium uitæ curiosius consulo,
librorũ meorum salutem negligo, quandiu inter se pa-
tior esse sciunctos. Quamobrem in eos nunc primum
pius, in corpus unum copulo. Cuius artubus in unam
formam iam cõpactis, uita protinus adsit. Non potest
autem hoc opus physicum, id quasi corpus meum, uita
tam accipere nisi meã. Eiusmodi uero uita ex mea dun-
taxat pendet anima. Hæc autem iandiu penes te ma-
gnanime Laurenti mi patrone uiuit, in ea præsertim
amplissimarũ ædium tuarum parte, ubi unã cum Pla-
tone, nostrum illud de animorum immortalitate ser-
uatur opus tuo iam pridem nomini dedicatum. At ani-
mus iste meus, etsi in beata quadam quasi patria penes
te uitam agit, ueruntamen quod & Theologi uolunt,
inquietus est interea, donec opus id physicum tanquam
suum corpus accipiat. Accipe igitur optime Laurenti
post illos de Anima, hos etiam de corpore libros, eor-
demq; afflatu, quo & illis dudum, feliciter his aspira.

Ita enim & corpus hoc sub tuo spiritu, per
suam uiuet animã, & anima uicissim
nostra cum iam suo corpore
in tuis laribus con-
quiescet.

MARSILII · FICINI

FLORENTINI · MEDICI · ATQVE

**philosophi celeberrimi, de Studiosorum sa-
nitate tuenda, siue eorum qui literis
operam nauant, bona ualctu-
dine conseruanda,**

LIBER PRIMVS.

**DE NOVE · STUDIO · SV · M ·
DVCIBVS. CAP. · I.**

Vicunq; iter illud asperum
arduunq; et longum ingre-
diuntur, quod quidem uix
tandem ad excelsum nouē
Musarū templū assiduo la-
bore perducit, nouē omni-
no itineris huius ducibus in-

digere uidentur; Quorum primi quidem tres in caelo,
tres sequentes in animo, postremi tres in terra, nos dua-
cunt. Principio, in caelo Mercurius, ut inuestigādo Mu-
sarum iter aggrediamur, uel impellit uel adhortatur:
siquidem Mercurio tributum est inuestigationis omnis
officium. Deinde Phoebus ipse, et quærentes animos et
res quæ sitas splendore uberrimo sic illustrat, ut perspi-
cuae quod quærebatur, à nobis inueniatur. Accedit gra-
tiosissima Venus, Gratiarū mater, atq; alnis omnino
lætisq; radijs suis, rem omnem adeo condit et ornat, ut

A

2. **DE STUDIO SVRVM.**

quicquid & instigante Mercurio quæsitum fuit, & monstrante Phœbo iam erat inuentum, mirifica quædam & salutari uenustate Veneris circumfusum, delectet semper & proficit. Sequuntur tres itineris huius duces in animo, uidelicet uoluntas ardens & stabilis, acumen ingenij, memoria tenax. Tres in terra postremi sunt, prudentissimus paterfamiliâs, probatissimus præceptor, medicus peritissimus. Absq; his nouem ducibus nemo ad ipsum nouem Musarum templum peruenire uel potuit, uel poterit unquam. Ceteros quidem duces ab initio nobis præcipue Deus omnipotēs naturâq; tribuerit, tres uero postremos nostra adhibet diligentia.

Sed præcepta officiaq; quæ ad patremfamiliâs, et quæ ad præceptorem circa literarum studia pertinent, antiqui plures sapientesq; tractauerunt, præcipue Plato noster, & sæpe aliâs, & in libris de repub. ac de legibus diligentissime. Deinde Aristoteles in Politicis, Plutarchus quoq; & Quintilianus egregie. Solus autem literarum studiosis hæcenus deest medicus aliquis, qui manum euntibus porrigat, salutaribusq; consilijs atq; medicinis adiuuet eos, quos neq; cœlum, neq; animus, neque paterfamiliâs præceptor ue destituit. Ego igitur sortem eorum laboriosissimam miseratus, qui difficile, Minervæ minuentis neruos, iter agunt, primus tanquàm medicus debilibus et ualitudinarijs adsum, sed utinam facultate tam integra, quàm propitia uoluntate. Surgite iam adollescentes, Deo duce alacres; Surgite iuuenes, atq;

nes, atq; uiri, quos ardentius Mineruæ studiū nimium eneruat: Accedite libenter ad medicum, qui uobis ad instituti uestri perfectionem, monstrante Deo atq; fauente, consilia remediaq; salutaria largitur.

Quam diligens habenda cura sit cerebri, cordis, stomachi, & spiritus. Cap. II.

P Rincipio quantam cursores crurium, athletæ brachiorū, Musici uocis curam habere solent, tantam saltem literarū studiosos cerebri, et cordis, incinorisq; & stomachi oportet habere rationē: imò uero tanto maiorem, quanto et membra hæc præstantiora quàm illa sunt, & ij frequentius atq; ad potiora his membris, q̄ illi illis utuntur. Præterea solers quilibet artifex instrumenta sua diligentissime curat: penicillos pictor, malleos incudesq; faber ærarius, miles equos & arma, uenator canes & aues, citharam citharæodus, et sua quisq; similiter. Soli uero Musarum sacerdotes, soli summi boni ueritatisq; uenatores, tã negligentes (proh nefas) tamq; infortunati sunt, ut instrumentū illud, quomundū uniuersum metiri quodammodo et capere possunt, negligere penitus uidentur. Instrumentū eiusmodi spiritus ipse est, qui apud medicos uapor quidã sanguinis, purus, subtilis, calidus, & lucidus definitur. Atq; ab ipso cordis calore, ex subtiliori sanguine procreatus uolat ad cerebrum, ibiq; animus ipso ad sensus tam interiores quàm exteriores exercendos assidue utitur.

4. **DE STUDIO SORVM.**

Quamobrem sanguis spiritui seruit, spiritus sensibus, sensus deniq; rationi. Sanguis autem à uirtute naturalis, quæ in iocinore stomachoq; uiget, efficitur. Tenuissima sanguinis pars fluit in cordis fontem, ubi uitalis uiget uirtus. Inde creati spiritus cerebri, & (ut ita dixerim) Palladis arces ascendunt: In quibus animalis, id est, sentiendi mouendiq; uis dominatur. Itaq; talis plurimum fermè contemplatio est, quale sensus ipsius obsequium. Talis autem sensus, qualis et spiritus: spiritus uero talis, qualis et sanguis: & tres illæ uires quas diximus, naturalis scilicet, uitalis, et animalis, tales, ut sunt à quibus, per quas, in quibus spiritus ipsi concipiuntur, nascuntur, atq; fouentur.

Literatos pituitæ & atræ bili obnoxios esse. Cap. III.

Non solum uero membra illa, uiresq; & spiritus, homines literarum cupidi curare diligentissime debent, uerumetiam pituitam semper & atram bilem, non aliter quàm nauigantes Scyllam atq; Charibdim, cautissime deuitare iubentur. Quantum enim reliquo corpore ociosi sunt, tantum cerebro ac mente negociosi. Inde pituitam, quod Græci phlegma: hinc atram bilem, quam ijdem melancholiam uocant, genere compelluntur. Illa quidem ingenium sepe obtundit & suffocat, hæc uero si nimium abundauerit flagrauerit uis, assidua cura crebrisq; deliramentis uexat animum

animum iudiciumq; perturbat: ut non immeritò dici possit, literatos fore præcipue sanos, nisi pituita molesta esset: & Letissimos sapientissimosq; omnium, nisi bilis atræ vitio uel mœrere sepe, uel interdum desipere cogerentur.

Quot sint causæ, quibus literati melancholici sint, uel fiant. Cap. IIII.

VT autem literati sint melancholici, tres potissimum causarum species faciunt: Prima cœlestis, secunda naturalis, tertia est humana. Cœlestis, quoniam Mercurius, qui ut doctrinas inuestigemus inuitat, et Saturnus, qui efficit ut in doctrinis inuestigandis perseueremus, inuentasq; seruemus, frigidi quodammodo sicciq; ab Astronomis esse dicuntur: uel si forte Mercurius non sit frigidus, sit tamen sepe Solis propinquitate siccissimus, qualis est natura apud medicos melancholica: eandemq; naturam Mercurius ipse et Saturnus literarum studiosis, eorum sectatoribus impertiunt ab initio, ac seruant augentq; quotidie. Naturalis autem causa esse uidetur, quod ad scientias præsertim difficiles consequendas, necesse est animum ab externis ad interna, tanquam à circumferentia quadam ad centrum sese recipere, atq; dum speculatur in ipso (ut ita dixerim) hominis centro stabilissime permanere. Ad centrum uero à circumferentia se colligere, figiq; in centro, maxime terræ ipsius est proprium, cui quidem atræ

6. **DE STUDIO SVRVM**

bilis per similes est. Igitur atra bilis animū, ut se & col-
ligat in unum, & sistat in uno contempleturq; assidue
prouocat. Atq; ipsa mundi centro similis, ad centrum
rerum singularum cogit inuestigandum, euehitq; ad
altissima quæq; comprehendenda: quandoquidem cum
Saturno maxime congruit altissimo planetarum. Con-
templatio quoq; ipsa uicissim assidua quadā collectio-
ne & quasi compressione, naturam atræ bili per simi-
lem cōtrahit. Humana uero ea ex nobis causa est. Quo-
niam frequens agitatio mentis, cerebrum uehementer
exicat: igitur humore magna ex parte consumpto
(quod caloris naturalis pabulum est) calor quoq; plus-
imum solet extinguī, unde natura cerebri sicca frigi-
daq; euadit, quæ quidem terrestris et melancholica qua-
litas nominatur. Præterea ob frequentissimum inqui-
sitionis motum, spiritus quoq; moti continuè resoluun-
tur: Resolutos autem spiritus, ex subtiliore sanguine
instaurari necessarium est. Quapropter subtilioribus
clarioribusq; sanguinis partibus sæpe consumptis, res-
liquus sanguis necessariò densus redditur & siccus &
ater. Accedit ad hæc, quod natura in contemplatione,
cerebro prorsus cordiq; intentâ, stomachū hepâq; de-
stituit. Quare alimentis præsertim uel uberioribus uel
durioribus male concoctis, sanguis inde frigidus cras-
susq; & niger efficitur. Demum nimio membrorum
ocio neq; supersua excernuntur, neq; glutinosi, tena-
ces, siccisq; uapores exhalant. Hæc omnia melancholi-
cum

cum spiritum, moestumq; & pavidum animum effice-
 re solent. Siquidem interiores tenebræ multo magis q̄
 exteriores, moerore occupant animū atq; terrent. Ma-
 xime uero litteratorum omnium hi atra bile preun-
 tur, qui sedulo philosophiæ studio dediti, mentem à cor-
 pore rebusq; corporeis seuocant, incorporeisq; cōiun-
 gunt: tum quia difficilius admodum opus maiori quo-
 que indiget mentis intentione, tum quia quatenus men-
 tem incorporeæ ueritati coniungunt, eatenus à corpo-
 re disiungere compelluntur. Nunc corpus eorum non-
 nunquam, quasi semianimum redditur atq; melanco-
 licum. Quod quidem Plato noster in Timæo signifi-
 cat, dicens, animum diuina sepiissime & intensissime
 contemplātem, alimentis eiusmodi adeò adolere po-
 tentemq; euadere, ut corpus suum suprā quā naturā
 corporis patiatur exuperet, ipsumq; uehementioribus
 agitationibus suis aliquando uel effugiat quodammo-
 do, uel nonnunquam quasi dissoluere uideatur.

Cur melancholici ingeniosi sint, & qui
 horum sint eiusmodi, aut secus.

Caput .v.

Hactenus quam ob causam Musarum sacerdotes
 melancholici uel sint ab initio, uel studio fiant,
 rationibus primo cœlestibus, secundo naturalibus, ter-
 tio humanis ostendisse sit satis. Quod quidem cōfirmat
 in libro problematū Aristoteles: Omnes enim, inquit,

uiros in quavis facultate præstâtes melancholicos extitisse. Quæ in re Platonici illud quod in libro de scientia scribitur, confirmavit: ingeniosos uidelicet plurimum concitatos furiososq; esse solere. Democritus quoque nullos, inquit, uiros ingenio magnos, præter illos qui furore quodam perciti sunt, esse unquam posse. Quod quidem Plato noster in Phædro probare uideatur, dicens poëticas fores frustra absq; furore pulsari. Etsi diuinum furorē hic forte intelligi uult, tamen neq; furor eiusmodi apud physicos, alijs unquam ullis, præterquam melancholicis incitatur. Deinceps uero assignandæ à nobis rationes sunt, quare Democritus & Plato & Aristoteles asserant, melancholicos nonnullos interdum ad eodē ingenio cunctos excellere, ut non humani, sed diuini potius uideantur. Assuerant id Democritus, Plato et Aristoteles absq; dubio: rationem uero tantæ rei haud satis explicare uidentur. Audendum tamen (monstrante Deo) causas indagare. Melancholia (id est atra bilis) est duplex: Altera quidem naturalis à medicis appellatur, altera uero adustione contingit. Naturalis illa nihil est aliud, quàm densior quædam sicciorq; pars sanguinis. Adusta uero in species quatuor distribuitur. Aut enim naturalis melancholiæ, aut sanguinis purioris, aut bilis, aut falsæ pituitæ combustionem concipitur. Quæcumq; adustione nascitur, iudicio & sapientiæ nocet; nempe dum humor ille accenditur atq; ardei, concitatos furentesq; facere solet: quam

Græci

Duplex melancholia.

Graeci Maniam nuncupāt, nos uero furorem. At quam
 do iam extinguitur, subtilioribus clarioribusq; parti-
 bus resolutis, solaq; restante fuligine tetra, stolidos red-
 dit & stupidos, quē habitum melancholiam proprie
 & amentiam uecordiamq; appellant. Sola igitur atra
 bilis illa quam diximus naturalem, ad iudicium nobis
 sapientiamq; cōducit. Neq; tamen semper. Sanè si sola
 sit, atra nimium densaq; mole obscurat spiritus, terret
 animum, obtundit ingeniu. Si uero pituita simplici mi-
 sceatur, quum frigidus obstiterit circū præcordia san-
 guis, crassa quadam frigiditate segnitiam adducit atq;
 torporem, atq; ut densissimæ cuiusq; materiae natura
 est, quādo eiusmodi melancholia frigeſcit, ad summum
 frigiditatis intenditur. Quo in statu nihil speratur, ti-
Mentur omnia, tædet cœli conuexa tueri. Si bilis atra
 uel simplex uel mixta putrescit, quartanam gignit fe-
 brem, lienis tumores, & multa generis eiusdem. **V**bi
 nimis exuberat, siue sola sit, siue coniuncta pituita, spi-
 ritus crassiores facit atq; frigidiores, cōtinuò animum
 afficit tædio, mentis aciem bebetat, nec salit arcadico
 circum præcordia sanguis. Oportet autem atram bilis
 nem neq; tam paucam esse, ut sanguis, bilis, & spiritus
 quasi freno careant: unde instabile ingeniu labilemq;
 memoriam esse contingat: Neq; tam multā, ut nimio
 pondere prægrauati dormire atq; egere calcaribus
 uideamur. Proinde necessarium est, omnino eam esse
 quoad eius natura patitur, subtilissimam. Si enim tea-

*bilem flammam
hor loco intel
ligit*

nuata pro natura sua maxime fuerit, poterit forsitan absq; noxa etiam esse multa, atq; etiam tanta ut aequa re bilem saltem pondere uideatur. Abundet igitur atra bilis, sed tenuissima: non careat humore subtilioris pituitae circumfuso, ne areseat prorsus durissimaq; euadat. Non tamen misceatur omnino pituitae, praesertim uel frigidiori uel multae, ne frigescat: Sed bili sanguinisq; adeo misceatur, ut corpus unum conficiatur ex tribus, dupla sanguinis ad reliqua duo, pro portione compositum. Vbi octo sanguinis partes, duae bilis, duae ite- rum atrae bilis portiones existant. Accendatur aliquan- tulum a duobus illis atra bilis, accensaq; fulgeat, non uratur: ne, quemadmodu solet materia durior, dum fer- uet nimium, uehementius urat & concitet: dum uero refrigerat, similiter frigescat ad summum. Bilis enim atrae ferri instar, quando multum ad frigus intenditur, friget ad summum: quando contra ad calidu ualde de- clinat, calet ad summum. Neque mirum uideri debet atrae bilem accedi posse facile, atq; accensam uehemen- tius urere. Siquidem uidemus calcem illi similem, aqua perfusam feruere statim atq; exurere. Tanta ad utrum- que extremu melancholia uim habet, unitate quadam stabilis fixaeq; naturae. Quae quidem extremitas caeteris humoribus non contingit. Summe quide calens sum- mam praestat audaciam, imo ferocitatem: extreme ue- ro frigans, timorem ignauiamq; extremam. Medijs ue- ro inter frigus caloremq; gradibus affecta uariis, affe-
ctus

SANITATE TVENDA LIB. I. II.

Etus producit uarios, non aliter quàm merum, præcia
pue potens, bibentibus ad ebrietatem uel etiam paulò
liberius affectus inferre uarios solet. Igitur opportune
temperata sit atra bilis oportet. Quæ quū ita modera
ta est, ut diximus, & bili sanguiniq; permixta, quia et
natura sicca est, & conditione quantum ipsius natura
patitur tenuissima, facile ab illis accenditur, quia solida
est atq; tenacissima: accensa semel diutissime flagrat,
quia tenacissima siccitatis unitate potentissima est, ue
hementius incalcescit. Quemadmodum lignum in pa
leis si utraq; accendatur, magis diutiusq; calent & lu
cent. Atqui à diuturno uehementiq; calore, fulgor in
gens, motusq; uehemēs et diuturnus profiscūtur. Huc
tendit illud Heracliti: Lux sicca, anima sapientissima.

¶ Quo pacto atra bilis ingeniosos
efficiat. ¶ Cap. VI.

Quæret forte quispiam, quale sit corpus illud
humoris eiusmodi ex tribus illis humoribus,
ea qua diximus proportionem conflatum? Tale est fer
mè colore, quale aurum esse uidemus, sed aliquantuna
uergit ad purpuram. Et quando tam naturali calore
quàm uel corporis uel animi motu accenditur? fermè
non aliter quàm ignitū rubensq; aurum, purpureo mi
xtū calet & lucet, atq; uelut iris trahit uarios flagran
te corde colores. Quæret aliquis iterum, quonam pa
cto humor eiusmodi conducatur ingenio? Nempe spiri

tus ex hoc humore creati, primo quidem subtiles sunt,
 non aliter quàm aqua illa quam & **Vitæ**, seu **Vitis** a
 quam nominant et **Ardentem**, quoties ex crassiori me-
 ro, quadam ad ignem destillatione, ut fieri solet, expri-
 mitur. Spiritus enim sub angustioribus atræ bilis eius-
 modi compressi meatibus, uehementiore ob unitatem
 calore, maxime tenuantur, perq; arctiores meatus ex-
 pressi, subtiliores erumpunt: deinde calidiores simila-
 ter atq; eadem ratione lucidiores: tertio, motu agiles,
 actione uehementissimi: quarto, solido stabiliq; humo-
 re iugiter emanantes, actioni diutissime seruiunt. Tali
 autem animus noster obsequio fretus indagat uehemen-
 ter, perseuerat inuestigando diutius. Facile quæcunq;
 inuestigauerit, inuenit, clare perspicit, sincere dijudi-
 cat, ac diu retinet iudicata. Adde quod quemadmodum
 in superioribus significauimus, animus instrumēto si-
 ue incitamento eiusmodi, quod centro mundi quodam
 modo congruit, atq; (ut ita dixerim) in suum centrum
 animum colligit, semper rerum omnium & centra pe-
 tit, et penetralia penetrat. Congruit in super cum **Mer-
 curio** atq; **Saturno**: quorum alter omniū **Planetarum**
 altissimus, inuestigantem euehit ad altissima. Hinc phi-
 losophi singulares euadunt, præsertim quum animus
 sic ab externis motibus atq; corpore proprio seuoca-
 tus, & quamproximus diuinis, diuinorum instrumen-
 tum efficiatur. Vnde diuinis influxibus oraculisq; ex
 alto repletus, noua quædam inusitataq; semper exco-
 gitat

gitat, & futura prædicit. Quod non solum Democritus atq; Plato affirmant, sed etiam Aristoteles in Problematum libro, & Auicenna in libro Diuinorum, & in libro de Anima confitentur. Quorsum hæc de atra bilis humore tam multa? Ut meminerimus, quantum atra bilis, imò candida bilis eiusmodi querenda & nutrienda est tanquam optima, tantum illam quæ contra se habet, ut diximus, tanquã pessimam esse uitandam. Aded enim dira res est, ut à malo demone eius impetus instigari Serapio dixerit, & Auicenna sapiens non negauerit.

Quinq; præcipue studioforum hostes, scilicet Pituita, Atra bilis, Coitus, Satietas, Matutinus somnus. **Cap. VII.**

VT autem redeamus illuc unde iam longius digressi sumus, longissima uia est quæ ad ueritatem sapientiamq; perducit, grauib; terræq; marisq; plena laboribus. Quicunq; igitur hoc iter aggrediuntur, ut poëta quispiam diceret, sæpe terra marisq; periclitantur. Siue enim mare nauigent, continuè inter fluctus, id est humores duos, pituitam scilicet & noxiam illam melancholiã, quasi inter Scyllam Charibidimq; iactantur: Siue terra (ut ita dixerim) iter agant, tria monstra protinus sese illis obijciunt. Primum terrena Venus, secundum Bacchus & Ceres, tertium nocturna Hecate frequenter opponit. Ergo & Apollo ab ea

there, & Neptunus ab equore, & à terra Hercules
 saepe uocandi, ut monstra eiusmodi Palladi inimica,
 iaculis Apollo transfigat, Neptunus tridente domet,
 claua Hercules contundat & laceret. **Primum** qui-
 dem monstrum est uenericus coitus, praesertim si uel pau-
 lum uires excefferit: subito nanque exhaurit spiritus,
 praesertim subtiliores, cerebrumq; debilitat, labefactat
 stomachum atque praecordia, quo malo nihil ingenio
 aduersius esse potest. Cur nam Hippocrates coitum
 comitiali morbo similem iudicauit? nisi quia mentem,
 quae sacra est percellit, tantumq; obest, ut Auicenna in
 libro de Animalibus dixerit. **Si** quid spermatis supra
 quam natura toleret, coitu profluat, obesse magis, q̄
 si quadragies tantundem sanguinis emanarit, ut non
 iniuria priscae Musae atq; Mineruam uirgines esse uo-
 luerint. Huc Platonium illud spectat, quum Venus
 Musis mimitaretur, nisi sacra uenera colerent, se con-
 tra illas suum filium armaturam. Responderunt Mu-
 sae, Marti, o Venus, Marti talia mimitare: Tuus enim
 inter nos Cupido non uolat. Denique natura nullum
 sensum longius quam tactum ab intelligentia segrega-
 uit. **Secundum** monstrum, est uini cibiq; satietas. Qui-
 pe si uinum uel nimium uel nimis calidum uehemensq;
 fuerit, caput ipsam humoribus pessimisq; sumis imple-
 bit. Mitto quod insanos facit ebrietas. Cibus uero ni-
 mius, primum quidem ad stomachum, in ipso coquen-
 do omnem naturae uim reuocat. Quo fit, ut capiti simul
 speculationiq;

speculationi que intendere nequeat. Deinde inepte co-
 ctus, multis & crassis uaporibus humoribusq̄, aciem
 mentis obtundit. **Quin** etiam si satis coquatur, tamen
 ut Galenus ait, animus adipe & sanguine suffocatus,
 cœleste aliquid peruidere non potest. **Tertium** denique
 monstrum est, ad multam noctem, præsertim post cœ-
 nam frequentius uigilare: unde etiam post ortum Solis
 dormire cogaris. **Quoniam** uero in hoc errant fallun-
 turq̄ studiosi permulti, idcirco quantum ingenio no-
 ceat, latius explicabo, atq; rationes septem præcipuas
 afferam. **Primam** ab ipso cœlo, **Secundam** ab elemen-
 tis. **Tertiam** ab humoribus, **Quartam** ab ordine re-
 rum, **Quintam** à natura stomachi, **Sextã** à spiritibus,
Septimam à phantasia deductas. **Principio**, tres Pla-
 netæ, quemadmodum in superioribus dicebamus, con-
 templationi & eloquentiæ maxime fauent, **Sol**, **Ve-**
nus atque **Mercurius**. **Si** uero paribus fermè passibus
 concurrentes, aduentante nocte nos fugiunt, die uero
 uel propinquante, uel iam surgente resurgunt, nosq; re-
 uisunt. **Post** uero **Solis** ortum in plagam cœli duodeci-
 mæ, quæ carceri tenebrisq; ab **Astronomis** assignatur,
 repente trudentur. **Ergo** nõ qui uel nocte quando nos
 fugiunt, uel die post **Solis** ortũ, quando carceris tene-
 brarumq; domum intrant, sed qui uel propemodũ pe-
 tentibus ortũ, uel iam surgentibus ad contemplandum
 scribendumq; ipsi quoq; consurgunt, ij soli acutissime
 speculatur, & eloquentissime inuenta sua scribunt atq;

componunt. **R**atio secunda scilicet ab elementis est talis: Oriente sole mouetur aër, tenuaturq; & claret, occidente uero contrà. Sanguis autem et spiritus, motum qualitatemq; aëris circumfusi, naturaq; similis sequi necessariò compelluntur. **T**ertia ratio, quæ ab humoribus ducitur, est eiusmodi: In aurora mouetur sanguis, & regnat, motuq; tenuatur & calefcit & claret, spiritus uero sanguinem sequi imitariq; solent. Verum accedente nocte melancholia illa crassior & frigidior, atq; pituita dominantur, quæ spiritus ad speculandum ineptissimos proculdubio reddunt. **Q**uarta ratio, que trahitur ab ordine rerum, hæc erit: Dies uigiliae, nox somno tributa est. Quoniam quum sol uel ad hemispherium nostrum accedit, uel super ipsum incedit, radijs suis meatus corporis aperit, atq; à centro ad circumferentiam humores spiritusq; dilatat, quod quidem ad uigiliam actionesq; excitat atq; conducit. Contrà uero quando recedit, omnia coarctantur, quod naturali quodam ordine inuitat ad somnum, maxime post tertiam aut quartam noctis partem. Quisquis igitur manè quidem dormitat, quãdo sol mundusq; excitat, ad multam uero noctem uigilat, quando natura dormire iam & à laboribus quiescere iubet, hic absq; dubio quum ordini uniuersitum sibi ipsi repugnat, dum contrarijs simul motibus perturbatur atq; distrahitur. Sanè dum ab uniuerso mouetur ad extrema, ipse sese mouet ad intima. Atq; contrà, dum ab uniuerso ad intima trahitur,

tur, ipse se interim retrahit ad externa. Ergo peruer-
 so ordine motibusq; contrarijs, tum corpus totū, tum
 spiritus ingeniumq; prorsus labefactatur. **Quinto** lo-
 co à natura stomachi in hūc modum argumentamur:
Stomachus diuturna diurni aëris actione, apertis po-
 ris admodum dilatatur, euolantibusq; spiritibus tan-
 dem ualde debilitatur. **I**gitur subeunte nocte, nouam
 spirituum copiam exigit, qua foueatur. **Q**uapropter
 quicumq; eo tempore contemplationes longas & diffi-
 ciles inchoat, ipsos ad caput spiritus retrahere nititur.
Hi uero distracti neque stomacho satis, neq; capiti fa-
 ciunt. **M**axime uero nocet, si post coenam lucubrātes,
 diu eiusmodi studijs attentius incumbamus. **P**luribus
 enim tunc ad concoquendum cibum spiritibus, multoq;
 calore stomachus indiget. **H**æc uero duo, lucubratione
 studioq; tali diuertuntur ad caput. **Q**uo fit, ut neq; ce-
 rebro, neq; stomacho suppetant. **A**dde quod caput ob
 eiusmodi motū, crassioribus cibi repletur uaporibus,
 atq; cibus in stomacho à calore & spiritu destitutus,
 crudescit & putret, unde rursus caput opplet atq; læ-
 dit. **D**eniq; matutinis horis, quando surgendum est, ut
 excrementis omnibus somno retentis singula membra
 purgentur, tunc id quod pessimum est, qui nocte lucu-
 brando concoctionem penitus interruperat, idem dor-
 miendo manè, excrementorū expulsionem diutius im-
 pedire compellitur. **Q**uod quidem tam ingenio quam
 corpori, medici omnes obesse quamplurimū arbitran-

tur. Meritò ergo qui nocte contra naturam pro die, atq; conuerso, die rursus pro nocte utuntur, tanquam noctuæ, ij etiam in hoc uel inuiti noctuas imitantur, ut quemadmodum illis sub solis lumine caligant oculi, ita & ijs mentis acies sub ueritatis splendore caliget. **Sexto** loco à spiritibus idem ita probatur. Spiritus fatigue diurna præsertim subtilissimi quicq; deniq; resoluuntur: Nocte igitur pauci crassiq; supersunt, literarum studijs ineptissimi, ut non aliter mancis horum fretum alis ingenium uolare possit, quàm uespertiones atq; bubones. **Contra** uero post somnum manè spiritibus recreatis, membrisq; adco corroboratis, ut minimo spirituum amminiculo egeant, multi subtilesq; spiritus adsunt qui cerebro seruiant, atq; expeditius obsequi possunt, in membris fouendis regendisq; parum admodum occupati. **Postremo** septima ratio, sic à phantasie natura deducitur. Phantasia, siue imaginatio, siue cogitatio, seu quouis alio nomine nuncupanda uideatur, multis, longis, contrarijs inuigilando imaginibus, cogitationibus, curisq; distrahitur atq; turbatur. **Quæ** quidem distractio perturbatioq; sequenti contemplationi, tranquillam serenam que mentem penitus postulant, nimium contraria est. **Sola** uero nocturna quiete, agitatio illa sedatur tandem atque pacatur. **Igitur** accedente quidem nocte, semper turbata mente, recedente uero, ut plurimum mente tranquilla ad studia nos conferimus. **Quicumque** uero mente nimium agitata

res ipsas iudicare conantur, ij non aliter quàm illi qui uertiginem patiuntur, omnia uerti putant (ut Plato inquit) quum ipsi uertantur. Quamobrem scite Aristoteles in *Oeconomicis* iubet ante lucē surgere, asseritq; id & ad corporis sanitatem, & ad philosophiæ studia prodesse quamplurimum. Sed hoc ita accipiendum est, ut cita & modica coena matutinam cruditatem diligentissime deuitemus. Deniq; sacer ille uates *David*, omnipotentis tuba *Dei*, nunquam dicit uespere, sed mane semper atq; diluculo in deum suum canendum se cithara psalmisq; surgere. Surgere quidem mente, ea hora omnino debemus, mox etiam corpore, si modo id commode fieri possit.

Quæ sit hora inchoandis studijs opportu-
nior, quis ue continuandi modus.

Caput VIII

Ex ijs que in superioribus disputata sunt, ferme iam satis constat, opportune nostra nos studia exordiri, uel statim oriente Sole, uel hora una saltem uel duabus ad summū ante solis exortū. Sed antequam è lecto surgas, perfrica parūper suauiterq; palmis corpus totum primo, deinde caput unguibus, sed id paulò leuius. Hac in re te *Hippocrates* admoneat. Nā frictio ne, inquit, si uehemens sit, durari corpus: si leuis, molliori: si multa, minui: si modica, impleri. Quū è lecto surrexeris, noli subitæ lectioni meditationisq; prorsus

*Hippoc. in
eo lib. quē
καταφρασε
ου inscri-
bit.*

incumbere, sed saltem horæ dimidium cuilibet expurgationi concedito, mox meditationi accingere diligenter, quam ad horam circiter unam pro uiribus prorogabis. Deinde remittes parumper mentis intentionem, atq; interim eburneo peetine diligenter & moderate pectes caput, à fronte ceruicem uersus quadrages peetine ducto. Tum ceruicem panno asperiori perfrica, demum reuersus ad meditandum, duas insuper horas, aut saltem horam unam studio dedicato. Produci uero nonnunquam studia possunt, sed aliquanta interdum intermissione facta, ad horam usq; meridianam. Quin etiam interdum quamuis raro, nisi cibum interim cogamur assumere, post meridiem circiter horas duas. Sol enim circa ortu potens est, potens & in medio caelo. In plaga quoq; illa caeli, quæ medium proxime sequitur, quam nonam Astronomi uocant & sapientiæ domum, Sol maxime gaudet. Quoniã uero Poëtæ omnes Phoebum Musarum scientiarumq; ducem esse uolunt, meritò si quid altius excogitandum est, his horis potissimū cogitetur. Si Musæ querendæ, horis ipsidem Phoëbo duce querantur. Reliquæ enim horæ, ueteribus alienisq; legēdis potius quam nouis proprijsq; excogitandis accommodatæ uidentur. Semper autem meminisse debemus, qualibet hora semel saltem paulisper remittendam esse mentis intentionem. Quum enim ob intentionem huiusmodi spiritus resoluantur, meritò si nunquam cesses tendere, lentus eris. Dum laboras animo,

mo, interim corpore conquiesce. Mala est defatigatio corporis, peior animi, utriusq; simul pessima, oppositis hominem motibus simul distrahens, uitamq; disperdens. Denique haud ulterius meditatio procedat quam uoluptas, potius uero citra.

Vitandæ pituitæ præcepta. **Cap. IX.**

O Peræprecium fore uidetur, quæ noxia literatis esse diximus repetere breuiter, atque remedia singulis adhibere. Ergo ne pituita nimis augeatur, exercitatione quotidie stomacho fermè uacuo bis utendū, nunquam tamen laboriosa, ne acuti spiritus dissoluantur, excrementa diligentissime ab omnibus meatibus expurgāda. Sordes à corporis totius cute, capitis præcipue, tum lotione, tum frictione penitus abstergendæ. Vitanda alimenta frigida nimium, atq; nisi obstiterit atra bilis, etiam humida, & omnino quæ pingua, uisrulenta, uiscosa, uncta, glutinosaq; sint, uel quæ facile putrescere soleant. Si stomachus uel natura uel ætate sit frigidus, aut dimittendus omnino, aut certe minuendus aquæ potus. Moderatus cibus sit oportet, sed portio moderatior. Habitatio alta à graui nubiloq; aère remotissima, tum ignis, tum calidi odoris usu, humiditas expellenda. Prohibendum frigus à capite, maxime uero ceruice atq; pedibus: multum enim obest ingenio. Prodest moderatus usus aromatu in frigidioribus epulis, nucis muscatæ præsertim, & cinnamomi, et croci,

zinziberis quoq; conditi manè stomacho uacuo, quod sensibus etiam & memoriæ maxime prodest.

Qua ratione uitanda sit atra bilis.

Caput X.

Pessimam uero illam quam in superioribus detestabamur atrā bilem, hæc augent: Crassum turbidumq; uinum, præcipue nigrū, cibi duri, sicci, salsi, acres, acuti, ueteres, usti, assi, fricti, carnes bouis & leporis, caseus uetus, salsamēta, legumina, præcipue faba, lenticula, melongia, eruca, brassica, sinapis, radia cula, allium, cæpa, porrum, mora, carioæ, et quæcūque calefaciunt uel frigefaciunt simulatq; desiccant, & omnia nigra: Ira, timor, misericordia, dolor, ocium, solitudo, & quæcunque uisum & olfactum auditumq; offendunt, omnium uero maxime tenebræ. Præterea exiccatio corporis nimia, siue longis nata uigilijs, siue multa mentis agitatione uel cura, seu frequenti coitu, usūq; rerum calidarum multum, atq; siccarum, seu immoderata quadā deiectione atq; purgatione, uel excitatione laboriosa, uel inedia, siti, calore, uel sicciore uento, uel frigore. Quum uero bilis atra semper siccissima sit, frigida quoq; licet non æque, huic certe resistendum est, rebus quidem modice calidis, humidis uero quammaxime, cibus elixis assidue, qui coquantur facile, & subtilem gignant sanguinem atq; clarissimū. Sed interim ut stomachi & pituitæ ratio habeatur, perinde atq; bilis atræ, epulæ cinnamomo, & croco, & sandalis

& sandalis condiantur. Conferunt semina peponis, atque cucumeris, & pinei nucleis abluti. Conueniunt lactinia omnia, lac, caseus recens, amygdalæ dulces. σπώβυλος
 Conueniunt carnes auium & pullorum gallinaceorum, quadrupedum uel lactentium, oua sorbilia maxime, & ex membris animalium, cerebellum, dulcia mæla, pyra. persica, pepones, pruna damascena, atque similia: cucurbita rite cocta, herbe humidae, non uiscosæ: Cerasæ uero, ficus, uinas, minime laudo. Nauseam uero & satietatem ualde detestor. Nihil autem aduersus hanc pestem ualentius est quam uinum leue, clarum, suauis, odorum, ad spiritus præ cæteris perspicuos generandos aptissimum. Nam ut Platoni & Aristoteli placet, hic humor, hoc uino non aliter mollitur atque dulcescit & claret, quam uel lupini aqua persusi, uel ferrum stanz mis accensum. Verum quantum eius usus spiritibus ingenio prodest, tantum nocet abusus. Præterea insudare aurum uel argentum maxime ignitum, eorumque folia in poculis uel in ipso iure prodesse consentaneum est, atque aureo uel argenteo uasculo bibere, cibosque sumere. Item perutile est, si sæpe stomacho uacuo liquiritiæ succus deglutiatur: succus quoque punici pomi dulcis, atque dulcis arancei. Cōducunt non mediocriter suauis odores, temperati maxime: at si regnat frigus, ad calidum declinantes: sin dominetur calor, uergentes ad frigidum. Temperadi sunt igitur ex rosis, uiolis, myrto, samphora, sandalis, aqua rosacea, quæ frigida sunt.

Rursus ex cinnamomo, citro, aranceo, gariophilis, mentha, melissa, croco, ligno aloë, ambra, musco, quæ calida. Verni flores profunt in primis & folia citri siue arancei, odoraq; poma, sed maxime uinum. Odores eiusmodi prout cuique conuenit, & naribus hauriendi sunt, et pectori atq; stomacho adiuuendi. Odores uero calidos multū siccōsq; si soli fuerint & cōtinui, non probamus. Tenendus ore hyacinthus, qui animum uehementer exhilarat. Hierobotana quoq; id est selarea syluestris, tum cibo tum odore confert. Buglossa rursus, borago, melissa, horumq; trium aqua. Rursus lactuca, endiuia, uua passula, lac amygdalinum, mensæ familiarissima esse debent. Fugiendus aër, aut feruens, aut glacialis nimium, aut nubilus, sed aër temperatus serenusq; liberrime admittendus. Mercurius, Pythagoras, Plato iubent dissonantem animum uel mœrentem cithara, cantuq; tam constanti quàm concinno cōponere simulatque erigere. Dauid autem poëta sacer psalterio psalmisq; Saulem ab insania liberabat. Ego etiam (si modo infima licet cōponere summis) quantum aduersus atræ bilis amaritudinem dulcedo lyræ cantusq; ualeat, domi frequenter experior. Laudamus frequentem aspectū aquæ nitidæ, uiridis rubeiue coloris, hortorum nemorumq; usum, deambulationem secus flumina, perq; amœna prata suauem, equitationem quoque, gestationem, nauigationemq; lenem ualde probamus, & uarietatem in primis, facilesq; occupationes, diuersa

diuersaq; negocia nō molesta, assiduam hominum gratiorum consuetudinem.

De curatione stomachi. Cap. XI.

Sequitur ut curā stomachi quam diligentem habeamus, ne nauseam cruditatem uel adducat unquam satietas, caputq; offendat. Bis cibus quotidie sumendus est, & modicus atque leuis, Cinnamomo, mace, nuce muscata moderate cōditus. Semper tamen siccus cibus pondere alimenta mollia potumq; exuperet, nisi forte atra bilis siccitatem admodum uereamur. Famem (si commode fieri potest) cibus, suum potus expectet. Auiditas utriusq; supersit mensæ. Fastidium & saturitas procul absint. Abstinentium ab ijs quæ ob nimiam humiditatem uel uirulentam & unctam uiscosamq; materiam stomachum relaxando debilitant, uel etiam frigida aut calidissima sunt, aut propter duritiā ægre coquantur. Et quæ talia sunt, ut diu post mensam palato saporem reddant molestiorem, siue inslent, siue caput multis uaporibus impleant: ab omnibus in primis quæ facile uel extra aluum, uel in aluo putrescant. Dulces sapores, aut acres si soli sint, nullo pacto probamus: sed dulces acri quodā uel acuto uel sicco uolumus temperari. Mastix et mētha sicca, salua recens, uinae passule, cydonia poma cocta, condita saccharo, cicorea, rosa, corallus, lotus capparis et aceto conditus, stomacho amicitissima sunt. Mala præterea punica sapore

Styptica.

inter acidum dulcemq; medio, & omnino quæcunque moderate acida sunt & aliquantulum austera, quæ medici styptica uocant, siue quæ aliquantū acuta sunt uel salsa uel aromatica: Myrobalani autem omnia superant. Vinum quoq; rubeum potius quàm album, sapore quasi paululum subamaro, ac nisi caliditas uel destillatio aliter postulauerit, optimum crit merum bibitum paulatim. Omnino autem liquidiores epulæ prius sumendæ quàm duriores. Sumpto uero cibo conuenit, coriandrum, pomumq; cydonium cōditum saccharo, māla punica, & pyra austera, mēspila quoq; & persica sicca, atq; similia. Mandere uero oportet antequam deglutiātur, singula exactissime. Fouendus stomachus si oportet extrinsecus, mastice, rosa, mentha, corallo. Cauendum ne post cibum, duabus aut tribus proximis horis uel cogitationi difficili, uel lectioni sedulò incumbamus. Necessariæ forsitan erunt horæ uacationis quatuor, si cibus potus ue uberior fuerit, aut cibus durior. Malum est cibo potūue uentrem extendere, pessimum stomacho sic extento, difficilia cogitare. Aut igitur nutrimentum sume leuissimum, aut sumpto, uaca donec quasi concoxeris. Neq; dormiendum post cibum meridie, nisi maxima cogat necessitas, atque id quidem non prius quàm horas duas uigilauerimus. Nocte tamen sumpta cœna, hora ut uidetur, una uigiliæ sat est. Coitus stomacho pestilens, præsertim si uel saturo statim, uel esuriente cōcumbas. Ocio mœret stomachus, exercitatione

itatione gaudet, nisi dum cibo sit plenus. Sumpto cibo statim modice deambulandum, mox uero sedendum.

¶ De ijs quæ fouent membra præcipua & uires spiritus. ¶ Cap. XII.

Sed iam operæ precium facturus, ut nonnulla ex medicorum officina in medium producamus, quæ stomachi, cordis, cerebri, spirituum ingenij, uires uel seruent integras uel restituât, ac si uel pituita uel atrabilis excrescat, uel immineat nausea, longe propellât. Omnes sine controuersia medici consenserunt, nihil esse salutaris theriaca, fouendis confirmandisq; tum singulis membris & uiribus, tum spiritibus atque ingenio. Huius igitur in primis utemur drachma dimidia, aut saltem drachmæ tertia parte, bis qualibet hebdomada hyeme & autûno: Sed æstate atq; Vere semel, uel sola, uel si placet frigidis humidisq; temporibus cû pauculo mero claro, suauis: temporibus uero calidis siccisq;, præsertim si natura uel ætas sit calidior, cum aquæ rosacæ duabus uncijs aut tribus, stomacho scilicet uacuo, sex aut septem horis ante cibum. Si theriaca desit, dabimus mithridatum. Sed ubi theriacam mithridatum ue sumimus, eo die ab omni re calida penitus abstinendû, & si æstas aut uer fuerit, frigidis est utendû. Secundo uero loco eadē in causa probatur ab omnibus aloë rite electa atq; lota. Sume myrobalanorû chebularû drachmas duas, rosarum purpurearû,

sandali rubei, emblicorum, cinnamomi, croci, corti-
 cis pomi citri, beem, mcliffæ, id est citrariæ, singulo-
 rum drachmam unam, aloës electæ riteq; ablutæ dra-
 chmas duodecim. Ex ijs confice pilulas optimo mero,
 quibus hebdomada qualibet semel utaris diluculo, eo
 scilicet pondere, quod naturæ tuæ cõueniat: æstate qui-
 dem cum aqua rosacea, aliàs uero cū uino. Quibus aus-
 tem diebus neq; theriacam, neq; pilulas assumes, utere
 confectiõne eiusmodi manè atq; uespere duabus aut tri-
 bus ante cibum horis. Sume cinnami electissimi dra-
 chmas quatuor, chebularum myrobalanorum duas, et
 totidem emblicarum, croci, rosarum drachmam dimi-
 diam, sandalorum rubrorum drachmas duas, corallo-
 rumq; similium drachmam unam, sacchari albisissimi
 quantum satis est. Funde saccharum aqua rosacea atq;
 succo citri uel limonum, æqualibus uidelicet portioni-
 bus, coquas suauiter. Deinde adde musci tertiam dra-
 chmæ partem, atq; ambre tantundem. Denum confi-
 ce bolos solidos quos morsulos uulgò nominant, au-
 roq; inuolue. Tria hæc, ipsi eo usu quo præscripsimus,
 experti sumus, Theriacã et aloën ita, ut diximus, tem-
 peratam, confectiõnemq; illam singulis conferre mem-
 bris, uiribus et spiritibus, acuere sensus atq; ingenium,
 memoriã confirmare. Pituitam quoq; & bilem, atq;
 atram bilem illis pilulis facile uel educi uel emendari.
 Præterea ætati cuiuslibet & naturæ, tria quæ diximus
 familiarissima iudicantur.

**Pharmaca pituitæ repressiua atq; edu-
ctiua. Cap. XIII.**

Si aduersus exundantem pituitam acrius pugnan-
dum fuerit, pilulas aurora ex Hierapicra Gale-
ni, uel quas Mesues Elephanginas nominat, dabimus
scilicet quot & quoties oportuerit, uel etiam in robu-
siore natura pilulas ex hiera atque trochiscis agarici
pari portione compositas, semper uero cum melle ro-
sacco liquido atq; oxymelle aqua; maratri, id est foe-
niculi. Qui certe syrupus in pituita digerenda etiam
ante pilulas atq; post eas maxime prodest. Si unà cum
pituita ceteri quoq; humores turbent, pilulis ex Reu-
barbaro Mesues, uel pilulis quæ sine quibus, à poste-
rioribus nuncupantur, opportune purgabimus. Omi-
nem uero uehementem repentinamq; deiectionem pur-
gationemq; penitus detestamur. Nam stomachū corq;
debilitat, spiritus multos exhaurit, cōfundit humores,
spiritus fumis humorum fuscis obtenebrat.

**Catarrhi & destillationis, communis studioso-
rum pestis remedia. Cap. XIII.**

Vbi caput propter pituitam destillationibus flu-
ctuat, quandoq; hora somni aliquot ex pilulis
quas modo descripsimus, dabimus. Iubebimus præte-
rea ea hora & alijs thus sepe mandere, nam mirifi-
ce destillationibus & sensibus omnibus memoriæq; sus-
currit. Rursus muscata nux & theriaca ore retenta,

probat. Maiorana quoq; quam amaracū nomināt,
uel eius aqua admota naribus uel infusa. Post cibū ue-
ro alimentorum fumos coriandro, cydonisq; coërce-

De dolore capitis.

(bimus.

Cap. XV.

SI caput sepe doleat humore grauatū frigido,
præter illa que narrauimus, confectionem illam
quam Diambra nominant, uel Diacori, uel Plirisar-
coticon tenere ore iubebimus. Quinetiam masticem
sepe mandere. Præterea linire frontem, tempora, cer-
uicem, maioranæ, fœniculi, rutæ folijs unā cum oleo
rosaceo tunsis, similiter aloë, aceto, oleo, aquaq; ro-
saceis perfecte diluta.

Visus caligantis medela.

Caput XVI.

VI Bi oculi caligant, neq; rubent tamē, neq; aliud
præbent ullum caloris indicium, tunc sanè cola-
lyrium ex aqua fœniculi, maioranæ, chelidonæ, rutæ
adhibito croco et antimonio, confert. Sed aqua eiusmo-
di prius densiori panno est exprimenda. Nihil tamen
admoueas oculis, nisi antea pilulis Lucis sepe purga-
ueris. At si caligantes oculi rubeant, subito pilulis ex
fumo terræ compositis purga. Mox collyriū ex aqua
rosacea & saccharo prodest. Nonnunquā uero albu-
mine oui, tutia, lacte adiectis quamprimū opitulatur.

Ommino autē quotidianus usus marathri uisum seruat
& acuit. Semen quidē eius frequenter ore tenere opor-
tet,

tet, folia uero comedere. **T**riphera minor à Mesue de-
 scripta, optima est. Optimum quotidie uacuo stoma-
 cho myrobalanum, chebulam conditam sumere, atque
 cum ea nōnihil panis ex saccharo, marathroq; in pul-
 uerem ducto compositi, quod insuper ingenio mirum
 in modū, ac producēda uita prodest. Eufraſiæ quin-
Tetiam usus, oculis est singulare præſidium. An omni uel
 dolore capitis, uel caligine oculorum, diuertendi sunt
 retrò uapores frictionibus cucurbitulisq;. Ac si calor
 in causa sit, sanguisq; abundet, hirudines ceruici &
 humeris adhibebimus.

De sensorio gustus instaurando.

Caput XVII.

Stomachus sæpe literarum studiosis gustum ferē
 omnē amittit: si id pituitæ uitio incidit, quod acis-
 dus oris sapor, uel saliuua multa & glutinosior indi-
 cat, postquam aluum subduxeris medicinis, quas suprā
 narrauimus, aromatico rosaceo utere, scilicet saccha-
 ro rosaceo mixto, melle quoque rosaceo cum cinnamo,
 solo etiam uel gingibere condito, uel menthæ syrupo:
 sed in primis theriaca. Sin autem bilis copia forte con-
 tingit, quod quidem os amarum ostendere solet, simi-
 liter post purgationem ex Aloë, sicut diximus, præ-
 parata, uel Reubarbaro adsume, uel Triasandalum,
 uel Oxyſaccharam, saccharo, aceto albo, & uino a-
 crioris punici mālī, compositā: Vel persica, pyræue,
 siue condita siue syrupo confecta, sicut Mesues docet,

uel nostram eiusmodi cōfectionem gustui saluberrimā.
Sume sacchari rosacei uncias quatuor, diamarenati un-
 cias duas, diacytonites tantundem, scilicet uncias duas,
 myrobalanorum chebularum semūciam, emblicarum
 tantundem, sandali rubei, coralli rubri, utrorūq; æque
 drachmam dimidiam. **F**unde insuper Iuleb ex succo
 citri uel limonis uncias treis aut duas. **Q**uod si stoma-
 chus debilis est & frigidus, adijce duas cinnami dra-
 chmas. **H**is ante cibum duabus horis utendū. **N**auseam
 semper ab utroq; natam humore tollit diacytonites, et
 usus capparis cū aceto. **I**tem potus modicus ieiuno sto-
 macho albi aceti rosacei, si duplo sacchari pondere mi-
 sceatur. **R**ursus menthæ syrupus atq; absinthij. **I**tem
 mentha uel aceto condita, uel acido mali punici succo
 diluta atque rigata.

Exquisiteissima atræ bilis remedia. Cap. XVIII.

Verum missa hæc tanquā leuiora iam faciamus,
 atq; ad id quod periculosissimum est, reuertamur,
 ad atram bilem scilicet, quæ quoties abundat &
 furit, quum corpus totum, tum uel maxime spiritum
 quasi quoddam instrumentum ingenij, ipsumq; inge-
 nium & iudiciū labefactat. **P**rimum in ea curanda præ-
 ceptum sit, ut docuit Galenus, ne repente illam educa-
 re contendamus, ne forte eius parte liquidiore subtilio-
 req; subducta, residuū densius admodū, sicciusq; resta-
 deat, sed paulatim molliatur digeraturq; pariter atq;
 educatur.

educatur. Secundum, ut interim tam cibis humidioribus, quam lauacris dulcibus & modicis, unguentisq; similibus caput & corpus totum ad summum pro uisibus humectetur, ea tamen cautione, ne uel destillatio irriteretur, uel destruat^r stomachus aut iecur, uel meatus corporis obstruantur. Tertium uero, & id quidem maxime necessarium, ut continue cor foueatur, roboreturq; rebus congruis partim intus acceptis, partim extra pectori naribus ue adhibitis. Aspiciantur quoq; & audiantur, odorentur, & cogitentur assidue quae oblectent: Contraria uero longius arceantur.

Syrupi melancholicis maximo futuri com-
modo. Cap. XIX.

Multa quidem à multis, aduersus hunc humor^{em} rem composita sunt. Ego autem in praesentia tria quaedam remediorum genera è plurimis adferam electissima omnium atq; tutissima, accepta primum à priscis, deinde à recentioribus confirmata, interdum etiam à nobis ad usum nostrum accommodata. In primo est syrupi optimi cõpositio: In secundo pilulae probatissimae: In tertio electuaria saluberrima. His tribus opportune adhibitis, melancholicus humor mollitur & digeritur atque soluitur, spiritus acuantur & illustrantur, fouetur ingenium, memoria confirmatur. Syrupus est huiusmodi: Sume boraginis, buglossae, florumq; utriusq; melissae, capillorum Veneris, endiuiae,

uiolarum, cuscute, polipodij, senae, epithymi, singu-
lorum quantum manu capitur, pruna Damascena nu-
mero uiginti, odora poma numero decem, passularum
unciam unã, liquiritia unciã dimidiã, cinnami, san-
dali rubri, corticum citri, singulorum drachmas tres,
croci drachmam dimidiam. Coquantur in aqua omnia
præter epithimum & aromata, donec pars tertia con-
sumatur. Decoctio expressa post, cum saccharo ite-
rum & epithymo moderate coquatur. Postremo in-
fundantur aromata scilicet cinnamum atque crocus.
Huius Syrupi aurora calefacti unciæ treis bibantur, si-
mulq; unciæ duæ aut treis aquæ buglossæ, atque unã
cum ijs ex sequentibus pilulis accipi debent duæ sal-
tem, aut plures, prout cuiq; conuenit, eo scilicet pacto
ut aluus quotidie paulum moueatur.

**Pilule ad humores uitiosos molliendos &
expurgandos. Caput .XX.**

Pilularum uero quãtum ad propositum spectat,
duo sunt genera: aliæ delicatis congruunt, ro-
bustioribus aliæ. Primæ, aureæ siue magicæ nominari
possunt, partim Magorum imitatione, partim nostra
inventione, sub ipso Iouis Venerisq; fluxu compositæ,
que pituitam, bilem, atram bilem educunt absque mo-
lestia, singula membra corroborant, spiritus acuumt
& illuminant: Ita eos dilatant, ne constricti mœstia-
tiam pariant, sed dilatatione & lumine gaudeant: Ita
rursus

rursus stabiliunt, ne extensione nimia euanescant. Sume igitur auri grana duodecim, maxime foliorum eius si pura sint, thuris, myrrhae, croci, ligni aloës, cinnami, corticis citri, melissae, serici crudi coccinei, methae, been albi, been rubei, singulorū drachmam dimidiam, rosarum purpurearum, sandali rubri, coralli rubri, myrobalanorum trium, scilicet emblicarum, chebularum, Indarum, singulorū drachmam unam, aloës rite ablutae tantundem quantum cunctorum pondus. Confice pilulas mero quamelectissimo. Sequuntur pilulae ad soluendam melancholiam aliquanto ualidiores, ueruntamen minime uiolentae. Sume paeoniae, myrrhae, stichados Arabici, melissae, thuris, croci, myrobalanorum trium, scilicet emblicarum, chebularū, Indarum, rosarum, singulorum drachmam unam, trochiscorum agarici, polipodij, epithymi, senae, lapidis lazuli rite loti & preparati, lapidis Armeni effecti similiter, drachmas treis singulorum, aloës lotae uncias duas, uino perfecto pilulas confice. Si cum melancholia manifesta caliditas dominetur, quae in hac compositione sunt frigida, ad tertiam insuper ponderis sui partem augenda erunt. Has pilulas ut literarum studiosis conuenit, Graecorum, Latinorum, Arabumq; imitatione composui: nolui uero fortiora miscere, quale ueratū, quo Carneades fanaticus utebatur. Viris enim literatis tantum uel paulò firmioribus consulo, quibus nihil pestilentius est quàm uiolentia; ideo praetermissi pilulas Indas, lae

pidisq; lazuli uel Armeni notas, & quam compositionem Ieralogodion appellant. Si deniq; decet simpliciorum compositionem inserere, qua ego familiarius utor: Sume aloës lotæ unciam unam, myrobalanorum emblicarum atq; chebularum, utriusq; pariter drachmas duas, masticis drachmas duas, duas quoq; rosarū præsertim purpurearū, confice pilulas uino. Proinde pilulis aut ijs, aut illis, ex ijs scilicet quas probauimus, nemo unquam solis uti debet, ne forte nimium exicetur: quod quidem in melancholia pessimū est, imò uel unā cū syrupo, quem secuti partim Mesuen, partim Gentilem Fulginatē, supra descripsimus, uel cū uini odori leuisq; unc. una siue duabus siue tribus, ut cuiq; cōuenit: Aut cum aqua mellis & passularū atq; liquiritiæ: Aut sicubi caliditas dominatur, cum Iuleb uiolaceo aquaq; uiolacea. Omnino autem consulo literatis, quicumq; ad atram bilē sunt promiores, ut hac purgatione bis quolibet anno, Vere scilicet autūnoq; utātur, diebus quindecim continuis uel uiginti, pilulis scilicet cum syrupo atq; similibus. Quicumq; uero paulò minus huic morbo obnoxij sunt, sat habebūt, si pilulas primas aut ultimas toto anno sumant, semel hebdomada qualibet, æstate quidē cū Iuleb, ut diximus, aliās uero cum uino.

~~CA liquidarum medicinarum usu me-
dele. Cap. XXI.~~

Memuisse uero oportet, ubi maximum in excitatione periculum imminet, purgare tamen necessitas

necessitas cogit, operæ precium esse pilulas intermittere, atq; in ipso syrupo uel simili quadam decoctione, facta in aqua buglossæ, quando purgandū est, interdum infundere diasenæ, uel diacatholiconis, uel Tripheræ persicæ unciam unam, aut saltem dimidiam. Quod si uel corpus robustius sit, uel astrictior & durior aluus, addere electuarij Hamech drachmam unam aut duas. Vtilis quoq; hic est cōfecta Casia, utilior Manna. Nec omni melancholiæ speciei conueniunt, sed illi maxime quæ adustione creatur. Sin autem melācholia naturalis sit, conueniunt quidem, uerū præcipue si in syrupo addatur polipodij portio dupla uel tripla, similiter liquiritiæ crociq; & passularum. Item medicinæ addantur mellis rosacei liquidi unciæ duæ. Quoties uero syrampus sumendus sit, in superioribus diximus. Sed medicina cum ipso ter uiginti diebus sumenda erit. Verū si melancholicus nullus humor appareat, tantum uero complexio melancholica, scilicet frigida membrorum qualitas atq; sicca, memento ducere aluum uel mittere sanguinem minime expedire, sed reliqua duntaxat facere, quæ uel diximus, uel dicemus: præsertim quæ cū que ad corpus pertinent, mediocriter calefaciendum, atq; magnopere humectandum, spiritusq; quoad fieri potest illuminandos, fouendaq; membra. Vbi uero ipse atræ bilis humor exundat, non madefacimus tantum corpus atque humorem, sed etiam soluimus aluum ea cāutione qua diximus: Nunquam uero uehementer. Si

quidem Plato in Timæo nos monet, diurnum morbum, qualis est melancholicus, non esse nimis ualentibus medicamentis atq; molestis pharmacis irritandum.

Sanguinis mittendi Canones.

Caput XXII.

Copiosio-
ris sangui-
nis notæ.

Sunt nonnulli in sanguine mittendo audaciores, quos medici sapientes admodū detestantur. Nam sanguis est atræ bilis temperamentum, spiritus fomes, uitæ thesaurus. Solum uero ubi abundantiam sanguinis indicat uel profusior risus, audaciaq; et confidentia multa, uel color rubens, uenarumq; tumor, mittere sanguinē literatis quando res postulat, debemus è uena lienis sinistri brachij, lata quidem incisione, quatuor uncias manè, uespere totidem. Deinde paucos post dies, saltem septem, ad summū quatuordecim, tum frictione quadam asperiore, tum admotis hirudinibus, quas Sanguisugas nominant, mariscas irritare, ut sanguinis unciae tres aut quatuor inde destillent. Hæc ambo robustioribus tantum facienda uidentur. Debilioribus uero, si necessitas postulat, mariscas solum sicut do cuimus, irritare. Sed neq; uentrem medicinis soluere, neque mittere sanguinem licet, nisi prius clysteribus pinguibus mollibusq; lenieris. Atque hoc sit in melancholica natura cōmune præceptum, dandam esse operam, ut si oportuerit, eiusmodi clysteribus frequentatè uenter inferior lubricus semper sit atq; purgatus.

De electuarijs

De Electuarijs & Confectis.

Caput .XXIII.

Sequuntur Electuaria, ex quibus laudo equidem
 quod Rasis, Exhilarās appellauit. Præterea quæ
 in libro De uiribus cordis Auicenna cõponit, sed multa
 magis quod Mesues ita conscribit: Sume crudum sericum
 colore coccineo nuper tinctum, pondere libram
 unam: id merge succo pomorum dulcium & suaui-
 ter redolentium, atq; succo buglossæ, aquaq; rosacea, sin-
 gulorum libra una, post quatuor & uiginti horas, to-
 tum id coque suaui-ter, donec aqua rubeat. Deinde ex-
 trahere sericum, atq; insuper exprime diligenter. Infun-
 de mox sacchari candidissimi centum et quinquaginta
 drachmas, coque rursus donec quasi mel spissetur: A-
 moue tunc ab igne, atq; infunde dum calet, ambrae cru-
 dae diligenter conscissæ drachmas sex, & ut lique-
 scat ambra permittit. Postremo adde his puluerem eiusmo-
 di: Sume ligni aloës crudi, cinnami, utriusq; æque sex
 drachmas, lapidis lazuli rite abluti drachmas tredecim,
 unionum, id est albarum margaritarũ drachmas
 duas, auri ueri drachmam unam, musci electi partem
 drachmæ dimidiam. Dantur ex eo cum uino drachmæ
 due uel una, manè ac uespere ante cibum tribus aut
 quatuor horis. Id mihi præ cæteris ualde placet. Ve-
 runtamen probò etiam diamuscum Mesues dulcem,
 compositionemq; gemmarum, modo cum aqua rosacea
 adsumatur. Laudarem quoq; mirifice quod est à Petro

Ebanensi philosopho summo, constatū, nisi ipsemet ex
 eius immodico usu dilatationem exhalationemq; spiri-
 tuum nimiam formidaret. Quamobrem duo quædam
 insuper excogitavi tutissima, atque ob temperationem
 suam cuilibet tempori, etati, naturæ conuenientissima,
 in quibus miscetur utile dulci: Quæ tantum nutriunt
 quantum fouent & roborant: Præterea spiritui & in-
 genio tantum stabiliendo, quantū acuendo & illustran-
 do conueniunt. Sume sacchari rosacei uncias quatuor,
 sacchari unā cū floribus buglossæ cōcocti uncias duas,
 corticis pomi citri saccharo conditi unciam unā, che-
 bulæ conditæ uncias duas, cinnami electi drachmam
 unam, sandali, coralli scilicet utriusq; rubri, item serici
 coccinei crudi & confisci, croci, margaritarum, singu-
 lorum drachmam dimidiam, auri, argenti, singulorum
 tertiā drachmæ partem, ambrae musci, utriusq; grana-
 duo. Funde omnia simul succo citri uel limonis, saccha-
 ro cocti. Sequitur confectio altera aliquāto salubrior,
 certe multò suauior. Sume amygdalarum dulcium qua-
 tuor uncias, nucleorum pineorū scilicet ablutorū diei
 unius spacio, seminum cucumeris, utrorumq; pariter
 uncias duas, sacchari duri quod Candum, id est candi-
 dū uocant, quatuor uncias, sacchari alterius et albis-
 mi libram unam atq; dimidiā: Funde cuncta hæc aqua
 rosacea, atq; limonis & citri, in qua extinctum fuerit
 ignitum aurum & argentū, simul coque suauiter. De-
 num adde cinnami, becn rubri, sandali rubri, coralli
 similis

similis. singulorū drachmam unam. margaritarū niti-
 disimarū, croci, serici crudi coccinei minutissime at-
 triti, singulorum drachmam dimidiam, auri, argenti,
 utriusq; grana duodecim, hyacinthi, smaragdi, saphi-
 ri, carbunculi, singulorū tertiam drachmæ partem. Si
 cui uero desunt aurum, argentū, ambra, muscus, pre-
 ciosi lapilli, confectiones illæ etiam prodesse multum
 sine his poterunt. Quarum treis potissimū eligo, unam
 scilicet Mesues, quam recensui, duas uero nostras, quas
 modo descripsimus. Quo uero pacto ijs utendum sit,
 superius satis exposuimus. Si quis autem simplicius ali-
 quid appetat, omnibus tamen accommodatū, hic citri
 pomum perfecte maturum, integrum perfecte cōtun-
 dat, multoq; saccharo & multo rosarum succo adhibi-
 to coquat: coctum uero modico cinnamo crocoq; con-
 diat, aut aromatico rosaceo: utatur sic temperato. Su-
 me aromatici rosacei unciam unam, sacchari rosacei,
 sacchari diabuglossati, utriusq; uncias duas, aut simili-
 ter, misceat Diamuscum. Quāquā enim duo hæc non
 sint simplicia, tamē facile satis habentur. At si caliditas
 timeatur, diaprunis et saccharū uiolaceū adiungatur.

¶ Emaciantis uigiliæ remedia.

¶ Cap. XXXIII.

SAepe melancholicis, præsertim literatis accidere
 solet, ut nimium exiccato cerebro, uigilijs longis ex-
 tenuentur. Quoniam uero nihil atræ bilis mala magis
 auget, quàm longa uigilia, tãto malo omni studio succ-

currendum. Ideo lactucas post cibos alios edant unã cum pane modico, pauculo croco, uinumq; purum sorbeant post lactucam, neque ultra horam lucubrent: Quumq; se dormitum conferunt, confectionem eiusmodi sumant, In qua seminis papaueris albi uncia duæ sint, seminis lactucæ uncia una, amomi, croci scilicet utriusque pars drachmæ dimidia, sacchari uncia sex: Dilue & coque omnia simul syrupo papaueris: Edant huius drachmas duas, simulq; nonnihil syrupi papaueris gustent aut uini. Illinias eis frontem tempora que oleo ex uiolis, & ex nenufere adiecta camphora. Item lacte oleoq; amygdalino atque uiolaceo. Odorem croci & camphoræ, putaminumq; dulcis mâli naribus ad mouebis: Aceti insuper modici, sed aquæ rosacæ plurimæ. Sternes quoque lectum plantarum folijs frigidarum. Aures suauius cantibus sonisq; delinies. Humectabis sepe caput eiusmodi lauacris, scilicet aqua in qua cocta sint frusta papaueris, lactucæ, portulacæ, maluæ, rosarum, uitis, salicis, arundinumq; folia, addita camomilla. Balneis quoque dulcibus ex rebus eiusmodi sepe tibie brachiaq; sepe totum corpus est humectandum. Lac insuper bibere mixtum saccharo scilicet stomacho uacuo, si modo stomachus optime tolerauerit, maxime prodest. Numida hæc melancholicis etiam si satis dormiant mirifice conferunt. Memento lac amygdalinum mensæ familiarissimum esse debere.

Memoria

Memoriae hebetis atq; obliuionis remedia.

Caput .XXV.

Accidit uero nonnunquam ut studiosis, uel quia sedulo inclinato capite legant scribant ue, uel quia ocio nimio torpeant, pituita quaedam uiscosior una cum frigida nimis melancholia caput occupas grauet, atq; hebetes obliuiososq; efficiat. His ergo caput exonerandū est ijs remedijs, quae aliās diximus pituitae conuenire. Sin minus illa suffecerint, ad pilulas Indae & cocchias ieralogodionq; confugito. Praeterea ad ieram diacoloquintidos uel Archigenis, uel Andromachi, uel Theodotionis, aut ad pilulas Iudaei, quas Mesues in capitulo De capitis dolore describit. Quod si natura aetas ue frigidior sit, nec aetas obstiterit, post purgationem utere confectione illa anacardina, quam Mesues sapientum confectionem nominat in Antidotario. Rursus anacardina illa, quam in capitulo De obliuione exsentētia filij Zachariae recenset. Da summo mane drachmam unā, sed qui eā sumit, ab ira, coitu, ebrietate, labore, rebusq; calidis eo die prorsus abstineat. Haec quidem aduersus hebetudinē obliuionemq; ualētissima sunt. At uero si familiaria magis optes, da gingiber cōditum, sed modico thure mixtum, quod sensibus & memoriae magnopere prodest, praesertim his adiectis, scilicet melle anacardi, melle chebularū, acoris, ciperis, ambra, musco. Prodest etiā diambra, pliris sarcoticō, et diacori. Sed haec ore diutius retinēda, naribus etiā et

auribus infundenda. Odor quoq; thuris, amaraci, marathi, nucis muscatæ, rutæ, gariophilorum, prodest nõ mediocriter. Memento tamen theriacam in his atq; similibus, quemadmodum ab initio diximus, nulli unquam remedio postponendam. Præterea hebetibus obliuiosisq; tempora & ceruicē unctioe eiusmodi unge. Sume olei sambucini unciam unā, olei de been uncias duas, euphorbij unciam dimidiam, castorei quoq; tantundem, perfricabis brachia, crura, ceruicemq; uehementer. Ac si opus fuerit, ceruici cucurbitulas admoue bis. Verticem præterea capitis amaraco, thure, nucis muscatae unctis operies atq; fouebis.

Spirituum custodia nos esse intentos debere. **Caput XXXVI.**

S homines ueritatis cupidi, tanta medicorum diligentia corporeum spiritū curare debent, ne forte omnino neglectus, uel impedimento sit, uel incepte seruiat querentibus ueritatē, multo proculdubio diligentius incorporeum spiritum, id est, intellectum ipsum discipline moralis institutis colere decet, quo solo ueritas ipsa quā sit incorporea, capitur. Neq; enim fas est solum animi seruum, id est corpus colere, animū uero corporis dominū regemq; negligere: præsertim quum Magorum Platonisq; sententia sit, corpus totū ab animo ita pendere, ut nisi animus bene ualuerit, corpus bene ualere non possit. Quapropter medicine autor Apollo, nõ Hippocratem, quamuis ex sua stirpe gentium

tum, sed Socratem sapientissimum iudicauit. Quippe
 quum quantum Hippocrates corpori, tantum Socra-
 tes animo sanando studuerit: quanquam quod tentaue-
 rant illi, solus Christus effecit. Proinde mentē nostram
 optimis colere moribus à Socrate idcirco iubemur, ut
 lucem ueritatēq; à nobis naturæ instinctu quæsitam
 serena mente facilius assequamur: quanto magis uerita-
 tem ipsam diuinam in primis religione sancta fas est
 uenerari? Ad quam querendam capiendamq; non ali-
 ter creata mens est, quàm oculus ad lumen solis perspi-
 ciendum. Atq; ut Plato noster inquit, quemadmodum
 uisus nihil usquam uisibile perspicit, nisi in ipso summi
 uisibilis, id est solis ipsius splendore, ita neq; intellectus
 humanus intelligibile quicquam apprehendit, nisi in
 ipso intelligibilis summi, hoc est dei lumine nobis sem-
 per & ubique præsentē. In lumine inquam, quod illu-
 minat omnem hominem uenientem in hunc mundum.
 In lumine de quo canit **David**: In lumine tuo uidebi-
 mus lumen. Profectò quemadmodum purgatis oculis,
 in que lumen ipsum aspicientibus, subito splendor eius
 infunditur, coloribus figurisq; rerum abunde resul-
 gens, ita quum primum ab omnibus corporis pertur-
 bationibus per moralem disciplinam purgata mens
 est, atque in diuinam ueritatem, id est, deum ipsum re-
 ligioso quodam flagrantissimoq; amore directā, subi-
 to, ut diuinus inquit Plato, diuina menti ueritas influit,
 rationesq; ueras, quæ in ipsa continentur, quibus ue-

omnia constant, feliciter explicat: quantoq; mentem
circumfundit lumine, tanto simul & uoluntatem gau-
dio beate perfundit.

LIBRI • PRIMI • FINIS.

MARSILII • FICINI • FLOREN-
tini in librum secundum de Vita produ-
cenda, ad Philippum Valorem,
epistolare Proemium.

Vanquam Plato noster Genio suo uiuit,
et uicturus est, ut arbitror, dum mundus
ipse uiuet: meus me tamen Genius huc
semper impellit, ut post diuinum cultum
ante omnia Platonis uitae prospiciam. Ad hoc ipsum
iam diu nobis aspirat praeter ceteris Medica domus. Ad
idem conspiras & tu mi Valor, medicum amicissimus,
& Platonicae gloriae atq; disciplinae admodum studio-
sus. Quam ergo uitam Platoni semper exopto, eandem
opto Medicibus, similemque Valori. Quamobrem hor-
tor & obsecro te mi Valor, ut quanta semper opera
gloriae Platonicae faues, tanta aliquando diligentia praeter-
cepta haec nostra de uita producenda legas atq; serues:
quibus diu uiuens resurgenti nuper disciplinae Plato-
nis diutius unam cum magnanimo Laurentio Medice per-
trocinari possis. Vale.

MARSILII FICINI

FLORENTINI • MEDICI • AT-

que Philosophi insignis, De uita pro-
ducenda, siue longa,**LIBER • SECVNDVS.****AD PERFECTIÖNEM • SCIEN-**
tia, necessaria est uita longa, quam diligen-
tia prestat. Caput • I.

AD artem scientiamq; perfectam non tam uel docilitas ingenij, uel memoriae firmitas, quam prudentis iudicij perspicacia nos perducit. Iudicium uero propter ambiguitatem ex coniecturarum diuersitate conceptam, adeo difficile est, ut experimento sit necessario confirmandum. Experimentum quoq; fallax, tum propter iudicij ipsius difficultatem, tum propter fugacem opportuni in experimento captando temporis breuitatem. Quibus sane de causis, artem esse longam unã cum Hippocrate recte concludimus, nec posse nos eam nisi uite longitudine consequi. Vitam uero longam non solum ab initio semel fata promittunt, sed nostra etiam diligentia prestat. Quod et Astrologi consentunt, ubi de Electionibus et imaginibus agunt: & medicorum

cura diligens, experientiaq; confirmat. Quae quidem providentia non solum homines natura ualidi sepiissime, sed etiam ualetudinarij uitam longam aliquando consequuntur, ut non mirum sit Herodicum quendam literarum studiosum omnium sui temporis infirmissimum, ut Plato & Aristoteles testantur, eiusmodi providentia annum fere centesimū impleuisse. Plutarchus praeterea narrat multos corpore alioquin parum firmo, uitam sola diligentia longam consequutos. Mitto in praesentia, quot imbecillos ipse nouerim, prudentiae munere robustissimorum annos superauisse. Neq; igitur inutile fuerit, neq; uanum, post librum De curanda ualetudine literatorum à nobis compositum, praecipua quaedam insuper ingenij scientiae cupidis ad uitam longam cōducentia, tradere. Instituta uero haec nec incertibus ignauisq; communicari uolumus. Quid enim cupiamus istos diu uiuere, qui nec uiuunt quidem, quasi fucos nutriamus, non apes? Nec hominibus diuulgari, perditam uoluptatum libidine dissolutis, qui breuem quotidie uoluptatem longae uitae, stulti praepouunt. Nec improbis iniquisq; patefieri, quorum uita mors est honorum. Sed uiris duntaxat prudentibus atq; temperatis, solertis ingenij uiribus humano generi, uel priuatim uel publice profuturis.

Vitalent

Vitalem calorem nutriri humore, cuius ultra
citraq; excessu fieri corruptionem disso-
lutionemq;. Caput II.

Vita quidem tanquam lumen in naturali calore consistit. Caloris uero pabulum est humor aeris, atq; pinguis quasi oleum. Siue igitur humor eius modi forte deficiat, siue prorsus excedat, uel inquinetur, calor naturalis statim debilitatur, & tandem debilitatus extinguitur. Si humoris defectu calor debilitatur & perditur, mors resolutione contingit. Si potius obruitur humoris excessu uel uitio, uita suffocatione perit. Suffocatio uero humoris cuiuslibet exundantia uel putrefactione contingit, praesertim pituita uel ex crescente uel quomodolibet putrefacta, ut non immerito pituita petens uitam fuerit nominata. Praecepta igitur ad producendam uitam maxime necessaria: hinc quidem resolutionem, inde uero suffocationem putrefactionemq; aequae deuitant. Aequae inquam, ratione communi. Nam si calidiorem sicciorem uel hominem forte curant, & cui meatus quidem aperti sunt, humores autem spiritusq; subtiles resolutioni magis occurrunt. Sin autem contraria ratione corpus affectum tractant, potius suffocationi subueniunt. Maxime uero in alterutro student, si ad alterutrum locus tempus uel declinet. At ubi ingeniosis studiosisq; consultitur, utrunq; praeeceptum ferme est pariter necessarium, in utroq; similiter laboratur. His enim acutum quidem calidumq; in

Απερπια
υς 68 πι-
κτq.

30. MARS, FIC. DE VITA.

genium, & imaginationis motus assiduus, resolutio-
nem: ocium uero corporis atq; cruditas, suffocationem
minitari uidetur. Nusquam igitur medici uehementius
quam in eiusmodi hominum curatione laborant. Esi
tota libri superioris disputatio ad prorogandam uia
tam maxime confert, propriam tamen quandam res
tanta curam, qualem deinceps quoad potero paucis
comprehendam, postulare uidetur.

Quomodo sint temperandi calor & humor quos-
dam Mineruæ consilio. Cap. III.

CAeterum dum oleum istud pingue, igneo huic
uigori nostro necessarium, pingui Mineruæ tra-
ctamus, Mineruæ interim oliuifera olei uitalis origo,
alibi uidelicet Iouis capite nata ridet, quod sui muneris
quantitatem planè cernentes, interea nō satis uidimus
qualitatem. Ridens ergo, uobis, inquit, oleum non mo-
do quantum sat flammæ nutriendæ foret, abunde dedi,
sed etiam sine amurca syncerum infudi lucernæ. Nec
illa. Nos autem inter loquendum errantes offendimus,
quoniam lucerna pedibus nostris uerbum suum non
dum nobis auditum. Ex hac ergo lucerna discamus,
oleum iugiter flammæ ministrandum, ea scilicet di-
ligentia, ut nec repentina quadam lumen obruamus il-
luuione: nec rursus differamus sitibundo potum. Sed
hæc quidem duo, satis in superioribus tractata puta-
mus. Reliqua nobis duo sunt, quorum alterum leuiter
tetigisse

detigisse, alterum uix attigisse uidemur. Tangentes in-
 terim ita Palladem, ut ridere nunquam solita, nos ris-
 deret. Quid ergo? Primo quidem cōsiderabimus flammam
 uel pauculam esse prorsus edacem, ideoq; lucernam
 illam lucere diutius in qua sic flammula est ad el-
 lychnium, id est lucinium temperata, ut non eibat oleum,
 sed pitisset. Itaque & nos in omni diēta cauebi-
 mus, ne quando, præsertim in iuuentute, nimium in-
 ualescat insitus ignis suapte natura uorax. Sat uero
 fuerit tum humorem inundantem, tum penetrabile fri-
 gus hinc arcere. Deinde lucernam cogitabimus fre-
 quenter extingui, quando non syncerum oleum instilla-
 uerit, sed (ut ita dixerim) amurcosum. Vnde paulò post
 concresecunt ex amurca fungi, lumenq; extinguunt.
 Iam uero nos alium à Pallade suscepimus oleum scilicet
 aërium quamplurimum purumq; & natio quo-
 dam lentore tenax atq; firmum. Quod ergo huic pau-
 latim absumpto suggeritur, non solum huic æquale de-
 bet esse, sed simile. Vt uero sit simile, non tantum aë-
 rium esse debet & pingue, sed penitus ab amurca se-
 cretum, id est à sæce quadam ex terra et aqua crassio-
 re congesta. Hanc ergo congestionem sæcemq; uitatus
 ri, alimenta eiusmodi fugiamus, & ocium & crudita-
 tem atq; sordes. Interea uero Mineruam ea modera-
 tione colamus, ut caput quidem de quo nata est ipsa
 nobis augeat, neruas autem stomachumq; non minuat.

Crescentis humidi naturalis & alieni exuberantis
 cause: Et quàm necessaria sit ad uitam per-
 fecta digestio. **Caput .IIII.**

Naturalem humorem uelociter hæc exiccant :
 Sanguinis fluxus uberior: Violēta solutio uen-
 tris: Diu lubricus aluus: Profusus sudor: Latius pate-
 facti meatus: Coitus ad debilitatem factus: Sitis anhe-
 la: Fames crucians: Vigilia longa: Vsus præcalida-
 rum rerum simulatq; siccarum: Laboriosus animi cor-
 porisq; motus: Anxietas: Ira: Dolor: Siccior simul-
 atq; feruentior aër, præsertim igne calefescens: Ventus
 aridior & uiolentus atq; diurnus. Humorem supra
 modum augment ijs cōtraria. Ebrietas frequens utrunq;
 facit. Nimio enim tum calore siccatur, tum humore suffo-
 cat ebriosum. Nihil autem magis quàm cruditas ad u-
 trunq; nocet. Vbi enim non concoquitur alimentum,
 hinc quidem deest quo naturalem irriget humorem:
 inde uero putrefactum superest, quod exundans, calo-
 rem obruat naturalem. Quamobrem Auicenna cor-
 rumpi sanguinem inquit, ubi digestio ipsa corrūpitur,
 secutusq; Galenum appellat digestionem, uitæ radi-
 cem. Optima igitur est & quasi unica hæc regula Ga-
 leni, concoctionem cibi præ cæteris ubiq; curare. Nam
 quod maximum uidetur esse præceptū, salubribus ut
 delictet uti, nihil proderit nisi coquas. Siquidem ex his
 fermè sicut ex cōtrarijs noxius humor profluit, si cru-
 da membris influxerint. Ex cibis autem etiam minus
 arte

Coctionis
 ad uitam
 necessitas.

arte laudatis, sæpe minus malum accipitur nutrimentum, si uehementius concoquantur. Cruditatem igitur tanquam grauem resolutionis simul & suffocationis causam, diligentissime deuitemus, quantitate uidelicet cibi potusq; nobis accommodata: Qualitate, simplicitate, præparatione, contritione, ieiunio reuocante famem, ac si opus fuerit, stomachi etiam exteriore fomento, rebusq; quibusdã stypticis post epulas intus assumptis. Caueamusq; diligenter, ne cibũ potus exuperet: ne ue cibus sit liquidior, aut durior: aut hic uel ille ualde sit actu frigidus, aut alimenta sint longe diuersa. aut erudum addamus crudo. Hæc enim concoctionem magno opere prohibent. Caueamus insuper diligentissime, ne uel coitu statim post cibũ, uel somno meridiano sæpius nõ necessario, uel nocturna uigilia, uel labore animi ullo, siue corporis importuno, uel alio quopiam pacto digestionem impediamus. Digestionem dico equãdem non primam tantum, quæ fit in stomacho: sed secundam etiã quæ fit in iocinore: Tertiam insuper quæ in uenis: Quartam denique quæ in membris efficitur: Quæ longo quodã indigent interuallo, & quauis impedita, pabulum nõ suppedatur humori. Proinde sicut digestionem, sic excrementorum purgationem adiuuare in primis necessariũ est ad uitam. Necessarium, sordes etiã à cute detergere. Necessarius est motus corporis tam continuus, tam temperatus, tã uariuus, quàm coelestiuũ aerisq; motus & ignis & aquæ: seruata dum

Digestiones
quatuor.

54. MARS. FIC. DE. VITA.

taxat concoctionis & somni necessitate. Defatigatione uero & resolutione uitata. Preterea sub umbra situm cariemq; obducimus. Sub diuo, sub lumine uiuimus. Quod pater meus Ficus insignis medicus, frequenter habebat in ore. Sed ad hæc feliciter peragenda operæ precium foret, non tam urbanis negocijs quàm rusticis quibusdã exercitationibus à tenera statim etate corpus assuecisse, & quodammodo similibus. Interdum etiam nutrimentis, & uitæ genus quodammodo uarium tenuisse. Quod me sæpius ille prudens monebat. Qui enim in omni etate lautissima quadam curiositate uiuunt, sepe minus tuti uiuunt. Qui uero adolentes se minus assuecuerint, adulti saltem assuefaciãt, cautiore tamen gradibus & paulatim id tentantes.

Sanguis & humor accommodatus uitæ, aërius esse debet, qualitate temperatus, substantia mediocris atque tenax. Caput .V.

GRæci omnes inter præcepta ad diurnam uitam tam maxime necessaria, mandant ut euchymis alantur. Euchyma uocamus alimenta salubria, quæ bonum afferunt nutrimentum, id est, sanguinem bonum. Bonum uero sanguinem appellamus, non frigidum, non siccum, non turbulentum, sed calidum & humidum atq; clarum. Calidum quidem calore nõ acris: Humidum uero humore nõ aqueo: Clarum quoq; nec tamen interea tenuissimũ. Iam uero feruentior sanguis, naturalis

naturalem tum calorem exacuit, tū exiccac humorem,
 & quem ipse humorem infert uel calorem, resolubilem
 præstat atq; fugacem. Sanguis præterea humidior pro-
 niorq; ad aquam, naturalem obtundit calorem, humo-
 rem quoq; naturalem uel hebetat, uel impellit sub ca-
 lore liquefcere, uel suffocat humiditate calorem. Et
 omnino, si qua portio naturalis humoris ex aqueo san-
 guine trahitur, tum putrescit facile, tum citò diffluit,
 atq; dissoluitur. Hinc efficitur, ut qui molliores fructus
 herbasq; comedunt, nisi raro forsân & pro medicina
 tunc uentrem leniente sumant, breui uenas succo crudo
 putrefactioniq; obnoxio penitus impleant. Ac ne id ac-
 cidat, tutius pro alimento uel coquuntur, uel saltem
 cum pane miscentur. Sanguis ergo nec igneus esto, nec
 aqueus, sed aërius. Non aëri crassiori similis, ne pro-
 cliuior sit ad aquam. Non aëri subtilissimo, ne facile
 incalascac in ignem: sed substantiã teneat mediocrem,
 in qua medius aër dominatum habeat plurimum. Cæ-
 tera elementa insint, quatenus aëris accommodantur
 imperio. Non sit eius substantia subtilissima, ne humo-
 rem instabilem generet, spiritumq; uolatilem & disso-
 lutioni subiectum. Non sit crassissima, alioquin & in-
 genio minime ministrabit, & uix in naturalem humo-
 rem ac spiritum permutabitur, meatus obstruet, suffo-
 cationi dabit occasionem. Et spiritus qui uix tandem
 crassus inde creatur, densitate sua & ipse parum ido-
 neus est ad uitam, & calorem naturalem ita suffocat,

sicut fumus densior flammam comprimit protinus & extinguit. Mitto quod saltem adeò tenebrosus est, ut uitam efficiat mœstam, morte deteriore. In primis autem, ut mihi uideatur, ad uitam expedit diurnam, sanguinem unà cum substantia quidem aëria ualde, nec ad modum crassa, habere glutinosum aliquem in se humorem atq; tenacem, qualem fermè cum subtilitate habet oleum oliuarum, et humor anguillæ pinguis simulatq; tenuis, & oleum ex terebinthina quadam sublimatione tractum. Tu igitur alimenta, ceteraq; omnia quæ sanguinem pro uiribus, humoremq; talem efficiant, diligenter eligito. Sanguis enim humorq; talis sicut oleum flammæ, ita uitali calori pabulum est, & unà cū subtilitate habet etiam firmitatem. Præceptum enim Rasis est pro iuuentute seruanda, rebus uti sanguinem ad præcordia traducentibus ibiq; condensantibus, corq; fouentibus. Quod Auicenna probat, aquosum labileq; sanguinem præcipiens euitandum. Differens autem in hoc, pro differentia corporum, ratio est habenda. Nam ubi densius corpus est, ad subtilitatem sanguinis: ubi rarius, ad crassitudinem eiusdem, omnibus est remedijs declinandum. Vbi media corporis habitudo, uia similiter media tutius inus. Nunquam tamen naturalem corporis habitudinem extirpare conabimur, alioquin uitã ipsam extirparemus. Expedit insuper meminisse, ubi subtilitatem sanguinis ualde ueremur, & stomachus interea non sit admodum natura ualidus, minus

tioribus

Omnem immoderatum contrarium ad mediocritatem referatur.

ioribus ad crassitudinem gradibus accedendum esse.
 dum gracilem hominem crassioribus alimentis nutrire
 contendimus, & fouendum interim stomachū & pro-
 ducendum somnum. **E**xercitationem corporis pro ui-
 ribus augendam, animi minuendam, quæ plurimis sæ-
 pissime nocet. **A**t si minus ferat alimenta uiscosa nimis
 duraq; uel admodum frigida, usu saltem cor allorum,
 sandalorum, rosarum, coriandrorum, myrobalano-
 rum, cydoniorum & diacydonion, sacchariq; rosacei,
 stypticarumq; rerum eam sanguinis humorisq; firma-
 tatem deniq; consequemur, quam rebus nimium glutin-
 osis hic tuto consequi non ualemus. **C**omodissime uer-
 o ex nucleis pineis pistaceisq; & glycyrrhizæ succo
 & amido additis amygdalis dulcibus, earumq; oleo et
 cydoniorum semine, atq; oleo sisamino unà cum sac-
 charo candidissimo aquaq; rosacea nutrientur, qui ui-
 scosa grandiorum animalium membra concoquere ne-
 queant. **C**edemus his præterea extrema gallinarum
 uel hœdorum, & testudines & limaces atq; testiculos.
Vina dabimus non alba, sed rubra stypticaq; & quo-
 dammodo subamara: aqua uinum ferrea uel masticea
 temperates. **O**leo quoq; masticeis cydoniorumq; cutem
 leuiter leniemus, & uitabimus interim quæ sanguinem
 subtilem faciunt uel feruentem, nisi forsitan nõnihil croci
 uel cinnamomi tenacioribus epulis infundamus, ut &
 facilius concoquantur, & cocta per meatus angustos
 transferantur ad membra. **D**ifficile nanque est uiscosa

58 **MARS, FIC, DE VITA.**

uel alimenta paulò firmiora ex stomacho non admodum ualido usq; ad digestionem tertiã quartanq; perducere, nisi eiusmodi uehiculis perferantur, atq; insuper frictionibus lenibus prouocentur. Quas quidem quum facies, manibus eas mollioribus facito. Ac memento madefacere manus odorifero quodam uino, in quo camomillam myrtumq; coxeris atq; rosas.

De communi edendi bibendiq; regula, & qualitate epularum. Caput .VI.

Sed missa in presentia faciamus obtusissima hominum corpora uel tenuissima: ad communem uiuendi rationem perueniamus, communi mediãq; corporis habitudini prorsus accõmodatam. **C**auc ne ulla ratione meatus corporis uel supra modum pateãt, uel nimium obstruantur. Ibi enim in resolutione & iniuria extrinsecus inferenda discrimen: hic autem in putrefactione & suffocatione periculum: **E**t si non arctissimo regule freno, quod Hippocrates damnat, te cohibeo, non tamen habenas tibi ad licentiam usq; relaxo. **H**erbas & fructus humidiores accipe parce. **P**arcius lac & pisces, & utrunq; cum melle. **P**arciissime fungos, atq; cum aromaticis ac semine pyri. **S**imiliter purum aquæ potum, atq; unã cum parcitate. **Q**uæ humidiora sunt uel pinguia, aromaticis acribusq; condito, alioquin & humorem alienum membris plurimum inferunt atq; putridum: & si quem necessariũ naturæ

humorena

humorem suggerunt, hunc præstant citæ admodum corruptioni subiectum: Quod non aliter quam aquosum vinum cõturbatur celeriter & corrumpitur. Hinc citæ canicies, & pallor rugositasq; senilis. Carnes quoq; si quotidie comedantur, ac etiam si pondere pani propinquæ, citam putrefactionem inferunt. Vnde Porphyrius Pythagoreorũ antiquiorumq; autoritate fretus, esum animalium detestatur. Nonne homines accepimus ante diluuiũ longæuos, animalibus pepercisse? Quamquam medici non tam carniũ usum uctant quam abusus. Deniq; humida tanquam putrefactioni obnoxia fugæ, memoria tenens humidos et pingues senescere citius atq; mori. Quod & Hippocrates ait, & res ipsa declarat. Siccissima rursus accipe moderate, uel salutem liberiore tempera potu. Media tutus eligito. Tametsi Auicenna formã cibi paulo sicciorem molli proponit, ad caniciem euitandã. Ad frigida nimium aut calida cautissimus esto. Calida simul et humida sequere. Si feruet aër, epularũ humor calorem superet: si friget, calor humorẽ. Vtrobique uero modicus sit excessus. Vtrobique calor & humor nonnihil glutinosum habeat atq; stypticũ, ut illinc membris irrigatus humor inhaereat firmitus, ac diu sub calore perduret. Electum triticũ & panis electus hoc in primis habet. Deinde rubrũ stypticumq; uinũ parũq; dulce. Tertio pinei nuclei resq; ijs temperie et lentore persimiles. Quarto carnes non humide simul atq; laxæ, ut suille & agnina lactentes.

Medici tamen ueteres, maxime Galenus, suis carnes et sanguinem, propter quandam cum corpore nostro similitudinem ualde commendant. Optimæ sunt igitur similibus corporibus, ut rusticis & robustis, corpusq; multum exercitantibus, præsertim si quatrimum gariophyllis, coriandris præparatis, sale conditæ seruentur. Et sanguis forsân utilis si cum saccharo coquatur, defecatusq; ad summû fuerit atq; liquens. Sed ut ad numerum reuertamur, non probantur carnes humidiores, quales diximus, non duræ simulatq; siccæ quales uetustioris leporis atque bouis, sed mediæ quædam, ut gallinaccorum, pullorum, caponum, pauonum, phasianarum, perdicum, fortè etiam pullorum columbinorum, præsertim domesticorum. Tales quoq; sunt capreoli uituliq; iuuenes et anniculi uerueces pariter atque apri. Hædos non sperno lactentes, caseumq; recentem. Auiculas equidem prætermisi. Frequens enim subtiliorum alimentorum usus, stomacho solum conuenit crassiora minime toleranti. Qui uero ualidior est, fugacem ex ijs sumum reportat uel humorem. Oua tamen gallinarum non prætermitto, si uitellus unâ cum albo comedatur. Vitellus namq; solus delicatiorum est nutrimentû: nam Auicenna probat nutrimentum nullum expedire magis in diminutione sanguinis & dissolutione spiritus cardiaci quàm uitellum oui gallinæ, uel perdicis, uel phasianæ. Neq; forte ab re fuerit anseres nutrire spelta aqua ue nitida, ac post necem carnes sale

nes sale & coriandris aceto præparatis, conditas, dies septem seruare prius quàm edas. Ceruumq; similiter, si stomachus fuerit ualidissimus. Probabile nanque est longæua quædam animalia ad uitam conferre longæuam, si tamen huiusmodi carnes iuuenes comedantur. Similiter aliæ carnes uicissim sunt tum assæ, tum elixæ. Cibus esto duplus ad potum. Panis duplus & sesquialter ad oua, triplus ad carnes, quadruplus ad pisces, herbas, fructus humidiores. Ne incipiat à potu mensa, neq; potus sit semel uberior. Semper stypticum aliquid absq; potu uel modico, sequatur mensam. Vbi complexio, ætas, locus, tempus, ad calidum siccum uelabitur, tu quoq; paulisper ad opposita declinato. Vbi ad frigidum aut humidum, similiter ad opposita uerigito. Vbi temperies, seruato temperiem. Eatenus autem exercitationi quidem corporis est addendum, & animi detrahendum, quatenus epulis uescimur durioribus ad diuturnitatem uitæ aliquando forsitan necessarijs. Mensæ tibi sint in nouem diei horis duæ, & uotrobq; paræ. Parcior uero cœna. Exercitationes corporis duæ sermè post digestionem primam ad sudorem quasi productæ. Somnus quidem nocturnus, quia semper est necessarius, semper bonus: diurnus autem nisi admodum necessarius, nunquam bonus.

Non esse utendum alimentis quæ citò putrescant:

Vinum et triticum præ cæteris eligenda, putrefactio & resolutio fugienda. Cap. VII.

Animalia uero quaecunq; in nostram custodiam ueniunt, mundis electisq; alimentis nutrienda sunt antequam uescamur. Atque hæc & alia omnia ex pascuis altioribus & odoriferis eligenda sunt. Inter hæc regulam ante omnes ab Arnol'do philosopho cõprobatam, memori semper mente teneto. Animantes, herbas, poma, fruges, uina ex altis odoriferisq;, ut diximus, regionibus eligere oportere, quas uenti temperati serenant, suaues Solis radij fouent, ubi aquæ nullæ stagnant, culta sterquilinio non pinguescunt, sed humore natiuo, ubi etiam quæcunque nascuntur, diu permanent incorrupta. Hic duntaxat habitandum est, hic quoque nascentibus uescendum. Neq; confidendum est, ex alimentis quæ breui putrescunt, humorem nos comparaturos diuturnum, & à putrefactione remotum. Neque sperandum facile nos diu uieturos, ubi terræ fructus incorrupti diu non conseruantur: ubi raro admodum homines sunt longæui.

Altrici
ter
facultas

Quantum uero sit in loco uictuq; discrimen, pomum declarat persicum: in Persia quidem uenenum, in Aegypto, cordis amicum. Et helleborus in Anticyra impune sumptus, alibi uero uenenum. Aristoteles habitationem eligit altam ad meridiem orientemq; spectantem, sub aëre subtili, nec humido, nec frigido. Et Plato longæuos in æditissimis atq; temperatis reperit regionibus. Deterrimū uero est stercorare agros, uel aquas stagnantes ex agris minime deriuare. Omnia enim illic
citæ

sita corruptioni subiecta nascuntur. Quamobrem eos non uituperare non possum, qui sapientem Hesiodum idcirco uituperant, quod in re rustica sterquiliniū prætermiserit. Sed ille prudens salubritati potius quam fertilitati consulit. Satis autem ex lupinorum fabarumq; folijs tempestiue subuersis, agrum pinguescieri posse præcauit. At uero si regiones humidiores immundasq; colere, & alimenta minime duratura sumere compellamur, eum quasi seruemus uictum, quem sub aëre pestilenti medici mandauerunt. Qua de re in libro Contra pestilentiam satis egimus. Summatim uero suauibus et quodammodo calidis utemur odoribus. Aloë rite præparata sæpe, leuiterq; purgabimur. Rite uero præparatam dicimus, si lota fuerit aqua rosacea uel succo rosarum, aut si cū rosis recentibus contritisq; fuerit perfecte commixta. Deinde addatur ei myrobalanus atq; mastix, & fortè rosa. Medicina hæc extra controuersiam mirabilis est ad cōseruandam diu mentē sanam in corpore sano. Præterea corpus exercitabimus: opportuno utemur foco. Hoc puluere epulas condiemus: Myrobalanorū emblicarum sit pars uncie quarta, sandalorū uero dimidia, cinnamomi integra, octaua croci. Hoc itaq; puluere rebusq; simul acribus imminentē exputridis alimentis et locis corruptionē forsità inhibere poterimus. Meminerimus aut, ubi multo plures putrefactione suffocationeq; resolutione pereunt, ibi putrefactioni, et suffocatiōi maxime resistendū. Vbi uero

contra, uicissim uti condimentis aromaticis, et quodam modo austeris, ut diximus, odoribusq; similibus quouis tempore putrefactionem prohibet: ungi oleo, frigoris iniuriam: uti lauacris ex aqua & oleo, resolutio- nem ex labore uel calidis temporibus imminentem.

Similiter os aqua sepe colluere, succum glycyrrhizæ uel saccharum crystallinum ore tenere: Aqua rosacea multa, paucoq; aceto rosaceo manus faciemq; persfundere, similibusq; odoribus uti. Septima quaq; hora alimentis modicis recreari: corpore simul & animo conuiescere, calore uitato. Plurimum uero interest, quale sit uinum, & triticum, quibus assidue uescimur.

Hæc ergo sint talia, ut ultra annū & potius ad triennium integra perseuerent, si modo incorruptibilem ex ijs alimoniam sperare debemus. Vinum, siue album siue rubrum sit, esto clarum, suaue, stypticum, odoriferum, & quod indigeat aqua. Nisi forte uinum repereris, leue simul atq; durabile, quod rarissimum esse solet. Quod uero ualidius est, philosophus Isaach uinum dicit esse uinosum coctū sole, uentisq; purgatum: quod aqua fontis puri temperari iubet, aliquandiu antea q̄ bibamus, ut perfectius misceatur. Aquosum uero uinum atq; debile uel acerbum, fugiendum monet, utpote quod intra uenas & membra acidum citò fiat, aut aliter putrefiat. Vinum quidem aquosum putrefactioni subiectum, si conseruata eius substantia coctum fuerit, hoc saltem erit utile, alioquin non laudatum, quod humorem

**Vini lenum
qualitas &
substantia.**

humorem corruptibilem non creabit: sed acumen eius aqua electa temperandum erit. Vinum uero quale probauimus, **I**saach ex antiquorū sententia theriacis magnis inquit esse persimile. Quod, ut diximus, temperatum, habitudinem corporis frigidam calefacit, refrigerat calefactam, humefacit siccam, humidiores uero desiccatur, atque (ut **G**alenus ait) naturalem humorem recreat, calorem fouet, utrumque contemperat. Miscere uero uinum eiusmodi magis necessarium est iuuenibus, minus senibus, frigidis uero senibus minime. Frigida namque duraque senectus (ut inquit **P**lato) ita mero feruet atque mollitur, sicut uel igne ferrum, uel aqua lupini. Quod diximus per uinum opposita fieri, atque dissidentia temperari, scito etiam per glycyrrhizam fieri, sed debilius: Fieri etiam per oleum rosaceum, sed extrinsecus. Hæc ergo tibi familiaria sunt. Neque diffidas quicquid et qualitate temperatum est, et uirtute potens, posse reliqua temperare, sicut frigus alia frigescere, id in primis habere temperamento Iouis, quo etiam saluberrima sunt. Sed de his alibi disputandum.

Dieta, uictus et medicina senum.

VCaput .VIII.

Qui septimum iam septenarium impleuerunt, quinquagesimum attingentes annum, cogentur **V**enerem quidem significare iuuenes, **S**aturnum uero senes: atque has apud **A**stronomos stellas inter se maxime omniū inimicas existere. Rem ergo uenercam **S**at

turnij fugiant, quæ iuuenibus etiam uitæ plurimum detrahit. Non enim natis consulit, sed nascituris, ipsasq; etiam herbas statim producto semine siccant. Præterea frigus aëremq; nocturnum lethiferum sibi putent, atq; cum omnino uictum seruent, ex quo sanguinem plurimum sperent, spiritumq; quamplurimū, ex uitellis uidelicet ouorum recentibus, uino aliquantum quidem dulci, odorifero uero quamplurimū. Nam hic uitellus proprie cordis sanguinem, uinum præcipue spiritum recreat. Carnibus electissimis coctūq; facilimis omnium summam utantur diæta, calidū pariter & humidum augente. Spiritum odoribus præsertim uini assidue recreent. Vigiliam & in diem sitimq; deuident: laborem rursus corporis atq; animi, & solitudinem & moerorem. Musicam repetant si forte intermiserint, nūquam intermittendam. Ludos quosdam & mores quoad decet olim antea etæ pueritiæ reuocent. Difficilimū namque est (ut ita dixerim) reuiuenscere corpore, nisi ingenio prius repuerascas. Itaq; in omni etiam ætate magno opere conducit ad uitam nonnihil pueritiæ retinere, & oblectamenta uaria semper aucupari. Longum uero profusumq; risum minime: spiritum namq; nimis ad exteriora dilatat. Sed redeamus ad senes. Hi præterea si frigeant, fomenta petant aromatica & calida, simulatq; humida. Meminerint puerile non esse, puerile illud Auicennæ fomentum, factum quidem à Davide, sed tardius forte factum. Fomentum seni mirificum:

Medulla

Medulla recentis adhuc calentis panis infuso maluati
 co uino cū puluere menthæ, apposita stomacho et sepe
 ad olfactum adhibita. Nam & medulla eiusmodi etiam
 sola Democrito iamiam expiraturō retinuit spiritum
 quo ad placuit fugitiuū. Præterea frictionibus utantur
 leuibus, seu quandoq; lauacris nutrimentū prouocanti
 bus ad extrema. Nucleos ante omnia pincos uidelicet
 ablutos, familiares habeant. Hoc enim nutrimentū me-
 dici ueteres senibus aptissimū probauerunt. Calidum
 enim & humidū est & pingue, & omnem lenit aspe-
 ritatem, atq; simul, quod mirū est, dum naturalem hu-
 morem auget, interea superfluum desiccāt, putridumq;
 expurgat humorem. Sunt qui nucleorum eiusmodi dra-
 chmā unā quotidie post cibos exhibent senibus come-
 dendam. Ego drachmam quoq; alteram ieiuno stom-
 acho senibus exhiberem, uel recens, calens, auratū, pi-
 nucleatū. Componerem quoq; electuarium hoc pacto:
 Sume amygdalarum dulcium mundarum uncias qua-
 tuor, tantundem eiusmodi nucleorū, pistaciorum duas,
 unam seminum cucumeris, unam nucum auellandarum
 mundarū, contunde, coque unā cum candidissimo sac-
 charo, cui tamen adideris unam zinziberis recentis
 conditi drachmam, croci dimidiam, musci tertiam, am-
 bræ tantundem, saccharū, aqua melissæ, id est citrariæ
 rosarūq; fundito, multa auri folia his adhibeto. Huius
 enim usu quotidiano, uitam senes ualidiorē longio-
 remq; cōsequentur. Possunt & in mensa hoc accipere,

Diog. Laertio autore.

& pluribus horis ante mensam. **V**tilius autem tunc erit, si quid albi odoriq; uini unà cum confictione eius modi biberint. **T**emporibus uero calidioribus saccharum rosaceum unà cum auri folijs, & conditæ myrobalani uitam senibus prorogabunt. **T**heriacam nemo dubitat ad idem humidis conuenire personis atq; temporibus. **D**e cuius usu satis in libro superiore dictum. **N**emo etiam negabit his prodesse admodum radices enulæ, beeniasq; radices, albas similiter atq; rubeas, maxime uero recentes: illam quidem pro nutrimento, has etiam pro aromate: & omnia simpliciter calida, humidaq; et aromatica simul et styptica, simulq; pinguia. **C**ertum est senes electo glycyrrhizæ succo familiariter uti debere. **T**radüt enim glycyrrhizam esse humani corporis calori pariter & humori persimilem: præterea uarijs senum morbis opitulari. **L**ac quoque amygdalinum, & amidus cilus familiaris esto, et saccharum atq; passulæ. **R**asis tripheram ex myrobalanis Indis, emblicis belliricis confectam. **I**tem myrobalanos Indas conditas saccharo, non solum ad retinendam, sed etiam ad retardandam senectutem ualde probat. **A**uicenna laudat tripheram myrobalanorū maiorem atq; minorem. **R**ursus **C**onfectionem de squama ferri, maxime uero auri. **I**ubet quotidie mandere myrobalanos præcipue chebulas rite conditas, ad differenda senectutis incommoda.

De naturis aromatum & Cordialium necessarijs:

Et rursus qualis senum uictus. Cap. XIX.

Scito myrobalanis uarias inesse uirtutes. **Vnam** que mirabiliter superfluum exiccat humorem, unde caniciem prohibet. **Secundam** que humorem colligit naturalem, & à corruptione simul & inflammatione tuctur, unde uitam producit in longum. **Tertiam** que styptica aromaticaq; potentia, uirtutem & spiritum naturalem & animalem congregat & fouet, & roborat. **Nunc** aliquis uide lignum in paradiso myrobalanum forte fuisse putabit. **Simile** quiddam ferme faciunt aurum & argentum, corallus, spodiumq;, & preciosi lapilli, quamuis pro aromatica uirtute facultatem afferant illustrandi. **Tu** uero memento aromatica tunc maxime prodesse nobis ad uitam (ut supra significauimus) quando cum uigore quodam aromatico humida sunt pariter atq; calida, lentoremq; pinguem habent, commodum augmento: quales sunt in primis radices beenie albæ, similiter atq; rubentes, præsertim recentiores. **Aut** saltem quando cum uirtute quadam subtili, odorifera & acuta, substantiam densam habeant, & stypticam ualde proprietatem, qualis utique compositio inter cordialia frigida primum myrobalanis inesse uideatur & succino. **Deinde** rosæ & succo, & semini citri. **Tertio** sandalis et coriandris, atq; myrto, cæterisque similibus. **Inter** calida uero cordialia zedoaria, ligno aloës, citri cortici, & chariophyllis, nuci muscatæ,

maci, olibano, mastici atq; doronico: qualem etiã salu-
 uia experimur inesse. Tradunt ambram & muscum
 stypticam habere uirtutem. Zinziber autem ob quan-
 dam eius humiditatem, præsertim recens & conditũ,
 senibus sepe prodest. Sed hoc & chariophylus pro-
 pter caloris uehementiam, caute uidetur accipiendũ.
 Zedoaria quoq; caute, tamen si theriacæ similis iudica-
 tur, & stypticam simulatq; pinguem naturam habet,
 senibus cõmodissimam. Ambra propter calorem quasi
 temperatum tuto ferme sumitur, ac propter lentorem
 cum styptica subtilitate mixtum, prærogatiuam habet
 ad uitam in membris & spiritibus confirmandã: tum
 uero si ex ea fiat aqua, cutisq; laetatur, digestionẽ quar-
 tam restituit, ac morbos eius defectu contingentes ex-
 pellit. Aromatica uero quæ subtilem admodũ substan-
 tiam habent, qualem cinnamomũ atq; crocus, cordia-
 libus frigidis et durioribus sunt miscenda: Nã aromati-
 ca si tantũ calida subtiliaq; sint & sola sumantur, natu-
 ralem calorem nimis excitant, humoremq; dissolunt.
 Necessaria tamen sunt, tum frigidioribus et humidiori-
 bus epulis concoquendis, tũ cordialibus duris ad præ-
 cordia transferendis. Tenãq; latere nõ debet, humorẽ
 ipsum uitæ necessarium primas in corde sedes habere,
 et arterijs uenisq; eiusdem: quod Isaach perspicue do-
 cet: atq; ut Auicenna probat, hic humor naturali cae-
 terorum membrorũ humore frequenter irrigatur atq;
 fouetur. Quapropter cauendum est, ne membri ullius
 humor

humor casu quopiam arefiat: multoq; magis, ne precordiorum humor comminuat. Atq; ut nutrimenta, uel fomenta, & cordialia omnia per angustos meatus ad precordia latissime perferantur, his insere crocū.

Vt uero sistantur ibi, myrobalanos adhibe. Vt autem consequaris utrunq; accipe inter calida muscum atq; ambram: inter frigida rosas atq; myrium. **Memento dulce marathrum** senibus profuturum: Nam & nutrimentum per membra diffundit, & qua facultate lac, eadem humorem auget naturalem. Vnde Dioscorides marathro serpentes ait annuam exuere senectutem. Probanus et saluiam. Hæc enim natura uirtutem temperate calefacit & firmat, paralyisim propulsat. Probanus & moderatū conditi zingiberis usum: habet enim cum calore pinguedinem.

De auro, & aureis alimentis, & refocillatione senum. **Cap. .X.**

Aurum omnes ante omnia probant, tanquam omnium rerum temperatissimum, & à corruptione tutissimum: Soli quidem propter splendorem, Ioui autem propter temperaturam consecratū: ideoq; posse calorem naturalem cum humore mirifice temperare, humores à corruptione seruare, Solarem & Iouialem spiritibus et membris inferre uirtutem. Verum tamen oportet durissimam auri substantiam, subtiliorem facere, penetratūq; facilimā. Nouerunt enim cordialia tunc maxime latentem cordis recreare uirtutē.

quando in eis attrahendis minime natura laborat. **Vt** autem minime fatigetur, uel subtilissima iam effecta, uel cum subtilissimis sunt exhibenda. **Optimum** fore putant, si absq; aliena permixtione aurū potabile fiat: **Si** minus possit, contusum, & in folia redactum accipi uolunt. **Aurum** fermē potabile habebis (ut dicam) **Collige** flores boraginis, buglossæ, melissæ, quam citrariam nominamus: & quādo luna **Leonem** subit uel **Arietem**, uel **Sagittarium**, aspiciq; **Solem**, aut **Iouem**, coque cum candido saccharo, aqua rosacea liquefacto, & pro qualibet uncia infere diligenter auri folia tria. **Ieiunus** cum uino quodam aureo sume. **Item** aquam ex capone destillantem foco uel aliter cōsumpto unā cum **Iuleb** sume rosaceo, in quo auri folia quedam antē contuderis. **Præterea** in nitidissimā fontis aquam aurū extingues ignitum, cum eadem auri cōtundito folia. **Eadem** uinum aureum temperato, & unā cum eiusmodi potu comedito recentem oui uitellū. **Facile** uero in tota corporis arbore seruabis humorem, si in radicibus cōseruaueris. **Accipe** igitur gallinarum et pullorum eiusmodi atq; caponum cor, iecur, stomachum, testiculos, atq; cerebellum, coque aqua modica, minimo sale: **Cocta** contunde ex tota carne & toto iure & saccharo, addito recentis oui uitello, fac placentam modico cinamomo crocoq; conditam & auratam. **Hac** uescere esuriens semel, saltem quarto quoque die, et tunc quidē sola, claro tamen ad potum addito uino.

De usu lactis sanguinisq; humani pro uita
senum. Caput XI.

Saepe post decimum statim & nonnunquam post
nonum septenariū arbor humana arefacto pau-
latim humore tabescit. Tunc primum humano iuuenis
liq; liquore irriganda est hæc arbor humana, quò re-
uirescat. Eliges ergo puellam sanam, formosam, hila-
rem, temperatam, & famelicus lac eius sugito crescens
te luna, statimq; comedito marathri dulcis modicum
puluerem saccharo rite confectum. Saccharū quidem
lac in uentre cogi uel putrefieri non permittet, mara-
thrum uero quum & subtile sit & lactis amicum, dila-
tabit ad membra. Quos Hæctica senilis exedit, medici
diligentes liquore humani sanguinis, qui arte sublimi
destillauit ad ignem, reficere moliantur. Quid ergo
prohibet, quo minus senio iam quasi confectos interdū
hoc etiam potu reficiamus? Communis quædam est &
uetus opinio, aniculas quasdam sagas (quæ & striges
uulgari nomine nuncupantur) infantium sugere sangui-
nem, quo pro uiribus iuuenescant. Cur non & nostri
senes omni uidelicet auxilio destituti, sanguinem ados-
lescentis sugant? uolentis inquam adolescentis, sani,
leti, temperati, cui sanguis quidem sit optimus, sed for-
tè nimius. Sugant igitur more hirudinum ex brachij
sinistri uena uix aperta, unciam unam aut duas. Mox
uero sacchari uiniq; tantundem sument, idq; esurientes
et sitibundi facient crescente luna. Si crudus ægre con-

coquitur, coquitur prius unā cum saccharo, uel ad
 quam calidā moderate destillet saccharo mixtus, dein
 de bibatur. **F**ouere quoq; stomachū tunc sanguine suū
 lo præsens auxilium est: quem utiq; sanguinem è uena
 suilla fluentem spongia calente uino madefacta combi-
 bat, & stomacho statim calens admoueat. **G**alenus
 atq; **S**erapio morsum rabidi canis sanguinis canini po-
 tu curari dicunt. **R**ationem uero illis assignare nō pla-
 cuit. **E**go igitur biduum tam queritans, opinor deniq;
 saliuā canis rabidi uenensam impressam hominis pe-
 di leso, per uenas paulatim ad cor ascendere, more ue-
 neni, nisi quid interea distrahat. **S**i igitur interim canis
 alterius sanguinem ille biberit, sanguis ille crudus ad
 multas horas natat in stomacho, eum deniq; uelut pere-
 grinum deiekturo per aluum. **I**nterea caninus sanguis
 iste saliuam caninam superiora membra prensantem
 prius q̄ ad præcordia ueniat, deriuat ad stomachum:
Nam & in canino sanguine uirtus est ad saliuam canis
 attrahendā, et in saliuā uicissim uirtus ad similem san-
 guinem prosequendum. **V**enenum igitur à corde semo-
 tum, sanguinūq; imbibitum in aluo natanti, unā cum
 sanguine per inferiora deducitur, hominemq; ita relin-
 quit incolumem. **Q**uorsum hæc? **P**rimo quidem ut rei
 tam occultæ, succurrentem inter differendum causam
 aperuerim: **D**einde ut moneam, sanguinē potari pos-
 se, & quidem salubriter: atq; in sanguine humano uir-
 tutem esse, qua humanum sanguinem attrahat, & mu-
 tuo

tuo prosequatur. Ne fortè diffidas iuuenilem sanguinè
à sene bibitum trahi ad uenas membra que posse, ibiq;
prodesse quamplurimum.

**De diæta, habitatione, & consuetu-
dine senum. Cap. XII**

Meminisse decrepitos expedit, naturã debilem
non esse nutrimentorum pòdere fatigandam,
uel etiam epularum diuersitate nimia distrabendam:
Nam & iuuenilis ætas hoc uitio fit citò senilis. Diui-
dant ergo mensas, nec tam multa naturam alimonia
quàm frequenti reficiant, interuallo tamen interim ad
digestionem dato. Nam sepe etiam postquam stomas-
chus ipse concoxerit, nisi & iccur quasi digesserit, su-
mere nutrimentum, naturam distrabit atq; fatigat: qua
quidem lassitudine sæpius frequentata, aduolat intem-
pestiua senectus. Senes hyeme uelut oues aprica pe-
tant, æstate uelut aues amœna riuosq; reuisant. Fre-
quenter inter uirentes uersentur plãtas, & suauiter re-
dolentes: hæ nanq; uiuentes, spirantesq; conspirant ad
spiritum hominis augendũ. Ad loca uero communiter
apibus amica confugiãt, mellaq; hyeme degustent. Mel
enim cibus est senibus in primis amicus, nisi ubi bilis ti-
metur incendiũ. Amicus cascade recentissimus, amici da-
ctyli, ficus, passulæ, cappares, dulcia punica, xiziphæ
hyssopus, scabiosa, betonica, sed pistacia multo magis.
Pinei uero nuclei maxie omniũ, sicut diximus. Ex qui-
bis plurimũ referèt adiumentũ, si eos horas duodecim

Et senũ uis-
ctũ in mul-
tas partiri
oblationes
Galen. suas
det.

76. MARS. FIC. DE VITA

in aqua paulum calida teneant prius quam edant: Sic enim stomacho non nocebunt. Ac praeterea, si dum his utuntur, etiam inter pineta & oliueta uitesq; uersentur, aut saltem pini uaporem accipiant & odorem. Item gummi lachrymaq; pini cum oleo uel uino corpus saepe deliniant. Probabile enim est arbores longa naturaliter uita dotatas, praesertim si etiam hyeme uirescant, ad longam tibi uitam umbra, uapore, nouo fructu, ligno & tempestiuo quolibet usu prodesse. De animalibus autem longae uis supra diximus. Iam uero ad idem tibi forte conducet, si uiuas plurimum penes eos qui sani, tibi sano natura sint similes & amici, ac magis forsitan si paulo iuniores. Vtrum uero & quomodo frequens adolescentum consuetudo parumper senium retardare ualeat, pudicus Socrates consulendus.

Quae adminicula senes à Planetis accipiant ad omnia membra fouenda. ¶ Cap. XIII.

Verum consulite potius solliciti senes Apollinem, qui Socratem Graecorum sapientissimum iudicauit. Consulite Iouem insuper atq; Venerem. Phœbus ipse artis medicinae repertor, nucem muscatam uobis fouendo stomacho dabit; Iupiter cum Phœbo mastichen atq; mentham: Venus uero corallum. Fouendo rursus capiti, Phœbus paeoniam, thus, amaracum, et cum Saturno myrrham: Spicam nardi macemq; Iupias: Venus deniq; dulce marathrum atq; myrtum. Ad

cor uero fouendum accipietis à Phœbo quidem citra-
 riam, crocum, lignum aloës, thus, ambram, muscum,
 doricum, modicum chariophylorū, citri corticem,
 cinnamomum: Ab Ioue lilium, buglossam, ozimum et
 mentham, becniasq; radices, & candidas pariter et rus-
 bentes. **A Venere** sola quidem myrtum & sandalum
 atq; rosam: unà cum Saturno coriandrū. **Hæc** uos con-
 tundite diligenter: **Et** quæ stomachi sunt, cydoniorum
 oleo in formā ceroti conficite: **Quæ** uero capitis, oleo
 spicæ perfundite ac illinite ceruicem, tempora, frontē.
Quæ deniq; cordis, aureo uino spargite aquaq; rosæ
 cea, eaq; foris præcordijs admouete. **At** iccur in pri-
 mis creando sanguini necessariū, nescio quomodo præ-
 termisimus. **Huic** ergo semper Eupatorio & opobala-
 samo Phœbus opitulabitur: Pistaceis Iupiter atq; pas-
 fulis: **Venus** autem hepatica, endiuiā, spodio, cicorea.
Lien tandem fouendo Saturnus ille uester unà cū Iou-
 ue capparim dabit uobis, scolopendriam, tamariscū.
Sicut uesicam Iupiter cum Venere, pma. glycyrrhiza,
 amido, cucumeris seminibus, malua, althæa, manna,
 casia, curat. **Saturnum** uero uerendum pluribus, ne
 adeò uos fugite senes. **Nic** enim quàm peregrinus est
 iuuenibus, tam uobis domesticus erit. **Vt** igitur totum
 ipse quoq; uobis corpus uegetet pro uiribus, atq; con-
 firmet, accipietis nonnunquā ab eo regnante pariterq;
 à Phœbo mumiam simul, & anseris asi pulpam: hæc
 anseris adipe modico delinite, contundite diligenter.

Myrobalanorum chebularū atq; Indarum melle con-
coquite, ambra, musco, croco cōdite, credentes medica-
narū ad uitam conferentiū uitam esse fidem: Qua spe
retis & deū supplicātib; uobis adspiraturū, et res ab
eo creatas, præsertim cœlestes mirificam proculdubio
ad augendā uel conseruādā uitam habere potentiā.

De confabulatione senū sub Venere per ui-
rentia prata. ¶ Cap. XIII.

Sed à grauioribus his numinibus ad Venerem pa-
rumper uos per hortos & prata senes uirētia rea-
uoco. Ad almam Venerem uos omnes aduoco, non lu-
dentem quidem uobiscum, sed iocantem. Hæc & uobis
inquam & mihi iam seni, primo quidem iocosum hoc
fundit oraculum. Ego filij (si nescitis) uoluptate motuq;
uobis uitam dedi. Ego igitur uoluptate quadā motuq;
& si non simili, uobis seruabo uitā. Eandem quoq; ser-
uabit libertate Liber uitis sator, propagator uitæ. Li-
ber ipse semper odit seruos, & quam uino promittit
uitam, solis liberis implet longam. Hæc quidem uitæ
simulatq; menti quondā profuit regnante Saturno di-
minuta mentha, placetq; quotidie. Vobis autem maior
mentha mente uitæq; prodest, diminuta nocet. **Risum**
ex meis hortis legite, negligite ficum. **Has** uero uiolas
quando carpitis, carpere uos existimate lilia, prehens-
dentes lilium, comprehendere crocū. **Crocum** à Phœ-
bo Iupiter ipse nactus propagauit in lilium. **Liliū** ego
à Ioue

à Ioue suscipiens, in has quas hic uidetis, uiolas transfor-
 maui. Deniq; rosa quidē uobis esto Lucifer, Hesperus
 uero myrtus. Post oraculum nobis cogitandum, man-
 dat rerum uiridium naturam quatenus uirent, non so-
 lam esse uiuam, sed etiam iuuenilem, humoreq; pror-
 sus salubri, & uiuido quodam spiritu redundant em:
 Quapropter odore, uisu, usu, habitatione frequēti iu-
 uenilem inde spiritum nobis influere. Inter uirentia ue-
 ro deambulantes interim causam perquiremus, ob quā
 color uiridis uisum præ cæteris foveat salubriterq; de-
 lectet. Inueniemus tandem naturam uisus esse lucidam
 ac lucis amicam, uolatilem tamen ac facile dissipabi-
 lem. Idcirco dum per lucem se dilatat uelut amicam, in-
 terdum nimio lucis excessu rapi prorsus, et uehementi
 dilatatione dissolui: tenebras autem naturaliter uelut
 inimicas fugere, ideoq; radios in angustum inde retra-
 here. Optat uero uisus ita perfrui lumine, ut per amicā
 hoc suum amplificetur quidē, nec tamen interim disti-
 petur. Iam uero in quocunq; colore plus admodum te-
 nebrarum siue nigredinis est quā lucis, nō dilatat,ur,
 nec ideo delectatur radius uisus ad uotū. Vbi uicissim
 plus admodū splendidi coloris est quā nigri, spargi-
 tur latius, noxia quadam uoluptate distractus. Quam
 obrem color uiridis, maxime omnium, nigrum cū can-
 dido temperans præstat utruq; delectans pariter atq;
 conseruās, & molli insuper et adhuc tenera qualitate,
 sicut & aqua radijs oculorū absq; offensione resistit.

Cur uiridis
 color præ-
 ter ceteros
 uisum affi-
 ciat uolu-
 ptate.

ne abeūtes longius disperdantur. **Quæ** enim dura sunt simul & aspera, frangunt quodammodo radios. **Quæ** uero rarissima sunt, dissolutioni aditum patefaciūt. **Sed** quæ soliditatem aliquam habent, lenemq; simul æqualitatem, sicut specularia corpora, nec ipsa quidē frangunt, neq; longius disperdi permittunt. **Quæ** denique præter hæc beneficia, tenera quoq; sunt et mollia, sicut aqua res que uirides, liquidis oculorum radijs mollitia blandiūtur. **Deniq;** uisus radius quidam est in quadam oculorum aqua naturaliter nobis accensus: ac temperatum lumen in aqua quodammodo resistente requirit. **Itaq;** gaudet aqua, delectatur speculis similibus, uiridibus oblectatur. **In** quibus sanè uiridibus solis lumen insitum adhuc uernum secū habet humorem, aquamq; subtilem occulto quodam lumine plenam. **Ex** quo fit etiam, ut color uiridis quum tenuatur, in croceum resoluatur. **Quorsum** hæc? **Vt** intelligamus frequentem uiridium usum, siquidem uisus spiritum recreat, qui in animali spiritu quodāmodo præcipuus est, animale quoq; reficere. **Atq;** etiam meminimus, si color uiridis, quia inter colorum gradus medius atq; temperatissimus est, tantum animali spiritui prodest, multo magis quæ per qualitates temperatissima sunt, naturalem & uitalem spiritum iuuatura, atq; admodum profutura nobis ad uitam. **Nihil** in mundo temperatius est quàm cælum, nihil sub cælo fermè temperatius est quàm corpus humanum, nihil in hoc corpore temperatius est quàm

quā spiritus. Per res igitur temperatas uita perma-
nens in spiritu recreatur. Spiritus per temperata cœ-
lestibus conformatur. Deniq; discamus ex temperie uir-
ridis, quæ illuminando æque congregat animalem spi-
ritum atq; dilatat, ideoq; maxime iuuat, nos quoq; in-
cordialibus eligendis, componendis, utendis, aromatis-
ca, subtilia & acuta, quæ spiritum extendere uel etiam
illuminare solent, quod facit crocus atq; cinnamomū,
cum aromaticis semper stypticis cōgregantibusq; ceu
myrobalanis & similibus commiscere, atque uicissim.
Neq; prætermittere quæ absq; acumine etiam aroma-
tico simul utrunq; conficiunt, aliquantum uidelicet dia-
latant, atq; admodum congregant, multumq; illumi-
nant, quæ & aliās narrauimus: quod efficit aurum, ar-
gentum, spodium, corallus, electrum, sericum, preciosi
lapilli, inter quos hyacinthus uel ore detentus ob Io-
uialem temperiem plurimum comprobatur. Quum
enim sub terra nequeant speciosissima & quasi cœle-
stia procreari absque summo quodam beneficio cœli,
probabile est rebus eiusmodi mirificas cœlitis inesse
uirtutes. Compositio uero eiusmodi, quæ dilatando &
illuminando spiritum æque cōgregat, ita delectat eum
intrinsicus atq; recreat, sicut foris uiriditas oculos, at-
que ipsum etiam apud senes in naturali quadam uiri-
ditate diutissime seruat, quasi laurum, oliuam, pinum,
etiam hyeme uirentem. Tantoq; magis id efficit, quo
efficit et interius, atq; maxime si compositio talis aro-

matico flagret odore, alliciatq; sapore. Profecto sicut corpus ex crassioribus humorum partibus cōpositum in quintam redigitur formam, ita spiritus ex subtilissimis eorundem portionibus constitutus formam habet quintam naturaliter temperatissimam atque lucidam, ideoq; cœlestem. Atq; in hac ipsa forma conseruandus est, ut subtilis quidem sit, & interea firmus sicut diximus. Sit omnino lucidus, sed etiam quodammodo solidus. Ac præterea rebus odoriferis, firmis, lucidis, assidue foueatur, si uitam cupimus conseruare quæ uiget in spiritu, & uendicare nobis cœlestia dona. Hæc hæc tenus iussu Veneris contemplati, Venerem ipsam auidiuisse putemus.

Prosopopœia Mercurij, senibus consulentis circa uoluptatem, odores, cantus, & medicinas. Cap. XV.

Interea dum inter senes ipsa quasi Venus confabularetur, forte quidem hæcenus satis belle, deinceps uero prolixius forsitan fabulatura foret. Sermonem hæc his Mercurius uocibus, sermonum autor interpellat. Quidnam uobis est cum Venere istac semper puella senes? Quid rursum Veneri cum sermonibus? Nonne mei simulatq; uestri sunt sermones? Mea ratio pariter atq; uestra? Audite me igitur eadem nunc attentione, qua illam, & multo maiore insuper attentione quæ Venerem. Quinq; scitis esse sensus, uisum, auditum, olfactum, gustum, tactum. Esse rursum quinq; (ut ita dixerim)

rim) discite rationes. Dum enim per quinque sensus quotidie imbuitur uobis animus, rationesque inde rerum ipse concipit, interea notiones habitusque ad res iudicandas quinque, tanquam rationes quinque, resultant. Præterea sicut quinque hinc quidem sunt sensus, inde uero quodammodo rationes, ita uitæ tenor quinque gradibus circa sensum rationemque disponitur. Vnde quinque numerantur ætates. Prima quidem sensu tantum trahitur. Secunda, sensu magis admodum allicitur quam ratione ducatur. Tertia post hæc alternis pariter rationis et sensus persuasionibus agitur. Quarta, ratione potius quam sensu ducitur. Quinta tandem ratione tantum regi debet. Prima igitur ætas atque secunda tanquam subiecta Veneri, Venerem si placeat loquentem audiatur, reliquæ uero Mercurium. Ego igitur reliquos uos omnes alloquor, non pro me quidem tantum, sed pro Diana etiam hæc, quam ad sinistram meam cernitis: nempe quum hæc elinguis sit, ego uero bilinguis, iure pro hac ipsa, cuius ego linguam habeo, loquor. Vnam profecto noxiamque Venus uobis indidit uoluptatem, qua noceret quidem uobis, prodesset uero futuris, exhauriens paulatim uos per latentem quandam quasi fistulam, aliudque uestris liquoribus implens atque procreans: uos tandem quasi uetustum quoddam spoliolum cicadarum iam exhaustum humi relinquens, cicadæ interim teneriori prospiciens. Nonne uidetis quod Venus de materia uestra generat esse reces quiddam et uiuum, sensuque præditum? Surripit ergo

Vitæ quinque
que gradus

84. **MARS. PIC. DE VITA**

uobis iuuentutē & uitam atq; sensum, ex toto inquam corpore per totius uoluptatem, ut efficiat inde totum. **Ego** interim materiæ illius quæ quartæ digestionis superest qualitate monitus, uos cōmoneo, alimenta similiter quarta digestionis cocta plurimū uitæ uestræ succurrere, **Ouum** recens uidelicet integrum & sordibile unā cum saccharo exiguoq; croco: **Lac** humanum, uel suillum, uel caprinum cum pauculo melle sumptum. **Atq;** hæc duo tunc salubriora sunt, quando natiuo adhuc calore flagrant: **Etsi** ouum aliam mox cocturam desiderare uidetur, præsertim in stomacho minus ualido, sed leuiter est coquendum. **Verū** ut parumper ad **Venerem** redeamus: **Si** quando uidistis **Venerem**, iuuenilem admodum uidistis, & quasi meretricijs fucis & ornatis expolitam. **Hæc** ergo quæ noua semper est, noua semper affectat, odit uetera, facta destruit, unde construat facienda. **Hæc** rursum (si dictu sit est) quasi meretrix non uno quouis est contenta uiro: uulgus amat, et ut dialectice loquar, speciei passim potius quā indiuiduo suffragatur. **Iam** uero neq; tactu tantum uos precipitat, sed etiam gustu fallit quotidie perditq; deceptos. **Quos** enim uos in rebus sapes percipitis meo diocri quadā temperie gratos, hos **Diana** hæc **Apollinis** Iouisq; munere tradidit. **Illecebras** uero saporum miras, quibus quotidie uelut hamo capti clam miseram uitam perditis, **Venus** insidiosa fabricat. **Quid** igitur **Martem** incusatis? **Quid** **Saturnum**? **Mars** quidem raro

raro admodum uobis palamq; nocet. Saturnus quoque
 sepius uultu se proficitur hostem, nocet tardius, tem-
 pusq; remedijs nulli negat. Sola Venus palam ut amica
 uenit, clam inimica uenit. Hanc igitur incusate po-
 tius, si quem inter superos incusare licet. Ad multipli-
 ces huius insidias, tum oculis Argi uosipfos instruite,
 tum Palladis clypeo uos munite. Aures autem ad blan-
 das pollicitationes eius tanquam ad lethales Syrenum
 cantus obstruite. Huc deniq; providentiae florem a me
 accipite, quo Circes huius ueneficia deuitetis. Haec uo-
 bis duas uix tandem et has quidem lethiferas pollicetur
 uoluptates potius quam largitur: ego uero beneficio
 patris atq; fratris quinque promitto uobis, quinque praes-
 to, puras, perpetuas, salutare, quarum infima est in
 olfactu, superior in auditu, sublimior in aspectu, emi-
 nentior in imaginatione, in ratione excelsior atq; di-
 uinior. Quo maior delectatio in tangendo percipitur
 atq; gustando, eo uita grauius frequenter accidit detri-
 mentum: Contra uero quanto maiorem in olfactu uo-
 luptate & auditu atq; uisu, item imaginatione et saepe
 ratione quotidie reportatis, tanto fila uitae longiora pro-
 ducitis. Verum sicut in blandimentis tangendi atq; gu-
 standi cauendam uobis subdolam admonui Venerem,
 sic in ipsa secretiore nimisque assidua contemplatiuae men-
 tis delectatione cauet Saturnum: Illic enim frequenter
 filios ipse suos deuorat. Nam quos sublimiorum con-
 templationum suarum rapit illecebris, & illic agnoscit

Dux citz
mortis an-
ta.

ut suos, hos interim (si modò diutius gradū tibi sistant) falce quadam è terris amputat, terrenam que incautis uitam sepe surripit. Hoc saltem Venere interim indulgentior, quod Venus quidem uitam quam tibi detrahit, donat alteri, nihil tibi pro detrimento restituens. Saturnus autem pro uita terrena, à qua separatus ipse, te deniq; separat, cœlestem uitam reddit atq; sempiternam. Hoc ipso similes esse uidentur inter se Venus atque Saturnus, qui sanè quàm Aquario gaudet, tam regnat in Libra, quod homines & hic & illa generandi libidine uexat nocetq; uexatis, ut inde posteritati proficit. Sed hæc quidem fecundat corpus, stimulatq; fecundum. Ille mentem suo semine grauidam urget ad partum. Vos igitur prouerbij memores, Ne quid nimis, assiduis prudentiæ frenis parturiētis utriusq; que libidinem cohibete. Tametsi multo citius grauius que ille lædit, quos tædio, torpore, mœrore, curis, superstitione premit, quàm quos supra uires corporis moresq; mortalium eleuat ad excelsa. Omnino uero seruare moneo quod æquus Iupiter Pythagoram docuit & Platonem, humanam uitam in quadam æquali animæ ipsius cum corpore proportionem seruari, utriusque suis quibusdam alimentis & exercitationibus ali, ac similiter augeri. Si quis alterutrum educatione precipue sua multo robustius altero tandem efficit, non mediocrem facit uitæ iacturam. Propterea quicumque inter res medicorum arte laudatas potissimum, eas eligat,

git, quæ corpori simul & ingenio profunt, maximum uitæ sibi uendicat adiumentum. In earum uero numero uinum, mentam, myrobalanum, muscum, ambram, zinziber recens, thus, aloëm, hyacinthum, similesq; lapillos, herbas uel consimiles esse putate, & quæ ad utriusq; utilitatem à medicis pariter componuntur. Sed longioribus his quandoq; interceptis ambagibus, ego quoq; medicus huc accessi. Si sapores ex rebus accepti non ultra uiuentibus, item odores ex aromatibus iam siccis uitæq; uacuis, multū ad uitam conferre censentur, quidnam dubitatis odores ex plantis, radicibus ad huc suis hærentibus uiuentibusq; mirum in modū uitæ uires accumulatos? Denique si uapores exhalantes ex uita dūtaxat uegetali magnopere uitæ uestræ profunt, quantum profuturos existimatis cantus, aërios quidem spiritui prorsus aërio, harmonicos harmonico, calētes adhuc uiuosq; uiuo, sensu præditos sensuali, ratione conceptos rationali? Hanc ergo uobis à me fabricatam trado lyram, cantumq; cum ipsa Phœbeū, solamen laborū, diurnæ uitæ pignus. Sicut enim res qualitate temperatissimæ simulq; aromaticæ, tum humores inter se, tum spiritum naturalem se cū ipso contemperant: sic odores eiusmodi uitalem spiritū, sic rursum similes quoq; concentus spiritum animale. Dum igitur fides in lyra sonosq; dū tonos tēperatis in uoce, similiter spiritū uestrum intus cōtemperari putate. Ac ne ipse Venere sim auarior, quæ sine Baccho friget.

ab hoc ipso Libero patre per me nectar hoc accipite. Qui precipue inter uos frigent, temporibus similibus bis septimo quoque die uncias uernacci, uel maluatici dulcis meri duas sumant cum una panis uncia, tribus ante mensam horis. Semel autem drachmam unā sublimis aquæ destillantis ex uino cum Iuleb rosacei semuncia. Quo quidem liquore illinire etiam cutem, et ad olfactum uti commodissime possunt. Atque ut post eiusmodi nectar Ambrosiam quoque uobis asseram, hanc in super acceptam ab Ioue largior medicinam: Quatuor myrobalanorum uncias accipite chebularum, tres rosacei sacchari, conditi zinziberis hyeme quidem unciam, æstate uero semunciam. Tria hæc cum emblicarum melle concoquite suauiter, septemque auri solijs exornate. Ieiuni bolum ante prandium quatuor horis accipite. Anno saltem integro quotidie id assumite, ut inde uelut Aquilæ renouetur uestra iuuetus. Hactenus quam si Mercurium locutum existimemus.

Confirmatio superiorum: Et uitandi coitus assidueque cogitationis præcepta. **Cap. XVI**

Astrologi Venerem et Saturnum inimicos inuicem esse ferunt. Quum uero in cælo ubi omnia amore mouentur, ubi defectus est nullus, odium esse nequeat, inimicos, id est effectu diuersos interpretamur. Mittamus in præsentia reliqua. Ecce nunc Saturnus quidem nobis in centro, Venus autem in circumferentia

uentia posuit uoluptatem. **V**oluptas uero spirituum esca
 quaedam est. Igitur ex opposito **V**enus atq; **S**aturnus
 spiritus nostri uolatum aucupantur. **I**lla per uolupta-
 tem suam allicit ad externa, hic interim per suam ad
 intima reuocat. **D**istrahunt itaq; spiritum, si ferme eo
 dem tempore moueant atq; dissipant. **Q**uamobrem ni-
 hil contemplatori uel curioso pestilentius, quam uene-
 reus actus, nihil uicissim hunc sectanti alienius quam
 cura & contemplatio esse potest. **C**ontemplatorē uero
 physicum, religiosumq; eodem in gradu connumeramus:
Et gradu simili quemlibet in negocijs suis ualde
 cogitandum grauibusq; curis obnoxium. **H**inc rur-
 sus efficitur, ut si quem **S**aturnia uel cōtemplatione ni-
 mium occupatum uel cura pressum, leuare interim &
 aliter consolari uelimus, per uenereos actus, ludos, ioc-
 cos, id tentantes tanquam per remedia longe distantia,
 frustra atq; etiam cum iactura conemur. **A**tq; uicissim
 si quem uenereo uel opere perditum, uel ludo iocoq; so-
 lutum moderari uelimus, per **S**aturniam seueritatem
 emendare non facile ualeamus. **O**ptima uero disciplina
 est, per quaedam **P**hœbi **I**ouisq; qui inter Saturnum
Veneremq; sunt medij, studia similiaq; remedia homi-
 nes ad alterutrum declinantes, ad medium reuocare.
Sed ut tandem simus medici. **S**icut flamma duobus com-
 muniter modis uiolentis extinguitur, aut uelut diffusa
 uentis, aut contrā quasi compressa cineribus: sic spiri-
 tum uel celeriter effectu uenereo dissipamus, uel sensim

Saturnio suffocamus, ac sepe exprimimus cōprimendo, pariterq; resoluimus. Spiritus utiq; frequenter ad extima uolans, intima reddit uel uacua uel aliena uitæ. Sed ad intima sepe coactus, cætera circum membra præstat uitæ minus idonea. Citam igitur senectutem, tum Venus interioribus nostris, tum Saturnus exterioribus infert. Venus quidē præcipue, ubi ex quouis eius motu facile corpus debilitatur atq; labascit. Saturnus quoq; potissimum, quando ex quocunq; contemplationis officio uel cura, labore, ingenij corporisq; uires labefactantur: etsi uel qui ad contemplationem, uel qui ad libidinem natus est, plerunq; ad suum uterq; officium est natura fortissimus. Natura enim sepe coniungit cum uoluptate simul et facilitate potentiam. Vnusquisq; igitur se cognoscat, sui que ipsius moderator ac medicus esto. Coitum quidem frequentaturi cæteros consulant. Ego uero exercitaturis ingenii libro etiam superiore consului: deniq; omni diæta omnibus remedijs uti debent, quibus membra, spiritus, sensus, ingenium, memoria confirmantur: cogitationes per interualla repetere, nec expectare uel minimum ex cogitatione laborem: maxime uero quum primū canescunt, quamuis nonnulli sint qui non tam debilitate naturæ, uidelicet adhuc iuuenes canos emittunt, quàm uel ægritudine, uel ægrotatione aliqua præcedente, aut etiam parentum similitudine, à quibus scilicet iam canescensibus fuerint generati.

Medicinae senum, & de habitatione iterum
atq; diæta. **V**Cap. **XVII.**

Chalæorum regula est forte probanda ad iuuentutem recuperandam, peregrinos humores imbibitos corpori expurgare gradatim, tum interiores competentibus medicinis, tum exteriores frictionibus & lauacris prouocationibusq; sudoris, intereaq; salubribus duraturisq; alimentis paulatim corpus implere. Sunt autem qui trochiscis quibusdam ex uiperæ factis, uel helleboro præparato, promittunt humores omnes ueteres putridosq; prorsus educere. Quibus expurgatis, & humore rursus saluberrimo alimentis salutaribus recreato, restituere iuuentutem. Et qui cautiore sunt, helleboro gallinas pascunt, hominem uero gallinis. Eiusmodi uero curationem tanquam periculosam in iuuentute arbitror potius quam in senectute tentandam, ne forte iuuentutem illam à Medea Pelia seni promissam experiamur. Nam & iuuenes medicinis exquisitè purgantibus citò senescere Hippocrates asserit. Sed ubi diæta non sufficit, clystere uel manna, uel aloë præsertim lota securus utêris. Si tibi sit alius astrictior, manna cum iure caponis myrobalanicq; uirtute: Sin minus, hac te iuuenem etiam in senectute purgatione seruabis: Sume unciam lotæ aloës unâ, myrobalanorum emblicarum drachmas duas, chebularum quoq; tantundem, duas item rosarū purpurearum, masticis quoq; tantundem, maluatico uino confice pilulas.

quando Luna feliciter collocata, propitio fruitur Iouis aspectu, præsertim si domicilia fixa possederit uel ipsa, uel Iupiter. Hæc enim ad diurnitatē uitæ magnopere conferunt. Potes etiam utiliter Reubarbarum hic cum aloë componere, scilicet dimidiam aloës partem, dimidiam reubarbari, & quoties opus fuerit, unam manē sumere pilulam ad tres usq; uel quinq; modicūq; insuper uinum bibere. Vbi uero pituitam magis times, potes cōmode in his pilulis trochiscorum agarici tertiam partem accipere unā cum tertijs aloës duabus, omisso reubarbaro. Sed primam illam ego iam multis annis pilularum compositionem omni ætati experior esse tutissimam. Eadem hora cōfectionem eiusmodi facito: Sume myrobalanorum emblicarum, belliricariū, Indarum, chebularum, unciam uniuscuiusq; unam, cinnamomi uero duas, unam quoq; daronici, rosarum purpurearum unam, sandalorum rubeorum duas, unam croci drachmam, tertiā drachmæ partem musci, ambræ tantūdem: candidum post hæc cum aqua rosacea succoq; citri fundito saccharum: coque, fac bolos, auroq; inuolue. Hoc ante prandium quatuor horis sumentes atq; dantes, utiliter experti sumus ad uirtutem corroborandam, ad illustrandum spiritum atque firmandum. Maxime uero proderit si paulum quid insuper uini aurei biberis. Proderit et sæpe calefactum panem aureo mero & rosacea aqua persundere, & modico insuper cinnamomo saccharoq; uberiore condire. Frequenter

quenter etiam duo hæc cum lacte amygdalino & modico pane miscere: nam eiusmodi mixtiones naturam referunt Iouialem. **P**ræter omnia quæ in superioribus explicauimus, uel saltem significauimus, ab ijs omnes urbani diligenter cauere debent, æstu, gelu, quolibet uel post calorem frigore uel nocturno, nebulis, uentis uel ex palude flâtibus, uel irrumpentibus ex angusto: locis item ubi aër uel mouetur uolentius, uel nullo modo mouetur: **H**abitatione quauis humidior, foetore, mcerore, torpore. **D**iligentius autem Mercurij sectatores, diligentissime seues. **Q**ui præterea postquam manè corpus totum leuiter perfricauerint, delinient ipsum aduersum aëris et laboris incommoda calente oleo uel uino quopiã subamaro, cui prius insuderint myrrhanæ & rosam atq; myrtum. **S**aluiam frequenter ore ferât, neruis ac dentibus amicissimam. **E**t quando dentium uitio liquida, uelut infantes, alimenta repetere cogantur, mollissima caueant. **L**ac quidem uino referant moderato. **V**tantur igne duntaxat ut medicina, quantum uidelicet expellendi frigoris & suscitandi caloris innati necessitas postulat, alioquin tanquam edace humorem naturalem exiccatur. **S**olem uero quoad delectat sequantur ut alimentum, destillatione uitata, & æstus similiter declinato. **F**aciles quidem motus diligant, excitando calori admodum necessarios. **L**abores autem corporis oderint, & multo magis animi: nec minus longam sitim, & inediam atq; uigiliam.

De nutrimento spiritus, & conseruatione
uita per odores. Cap. XVIII

Legimus in calidis quibusdam regionibus, ac plu-
rimo passim odore fragrantibus, multos gracili
corpore & imbecillo stomacho, quasi solis odoribus
ali. Fortè quoniam ipsa natura loci, tum herbarum &
frugum atq; pomorum succos ferme totos redigit in o-
dores, tum corporum humanorum humores illic resol-
uit in spiritum. Quum igitur uterq;, uidelicet odor &
spiritus sit uapor quidam, et simile simili nutriatur, ni-
mirum & spiritus & spiritalis homo, plurimum ab
odoribus accipit alimentum. Nutrimentum uero qua-
tecunq; id sit, per odores siue fomentum, apprime senis-
bus & gracilibus necessarium est, quo defectum ali-
menti solidioris atq; uerioris utcunq; compensare possi-
mus. Ambigere tamen nonnulli solent, utrum spiritus
odoribus nutriatur. Ego autem opinor solis forsan ita
nutriri, ut nisi alimenta quæ crassa sunt, digestionem tan-
dem in uapores extenuentur, spiritus ipse, quem dixi-
mus uaporem esse, nullum illinc suscipiat nutrimentum.
Itaq; uinum odore plenum, spiritum subito recreat,
quem cætera uix tandem reficere possunt. Vaporem
uero illum in quem cibi cocti deniq; transferuntur, ideo
appellamus odorem, quoniam & odor ubique uapor
quidam est: & hic tractus intus ex alimentis uapor,
nisi spiritui quodam odore placeat, uix ullum spiritui
exhibet alimentum. Quamobrem Auicennam nostrum
ualde

valde probamus dicentem, corpus quidem dulcedine, spiritum uero quadam (ut eius uerbis utar) aromaticitate nutriri: Quoniã crassitudo corporis non nisi crassa natura, qualis est in dulcedine, coalescere ualeat: Te nitas uero spiritus non alio quã fumo quodam atq; uapore, in quo aromaticitas ipsa uiget, refici possit.

Aromaticã uero qualitatem dicimus odoram, & acuatam, & quodammodo stypticam. Proinde quoniã iecur quidem corpori per sanguinem alimentũ præstat, dulcedine plurimum augetur. Cor autem quia et creat spiritum & spiritui procreat alimentum, meritò desiderat aromatica. Expedi tamẽ & aromatica pro corde condiri dulcedine, & dulcia pro iecore aromaticis commisceri, dulcedinem que interea nimiam euitare.

Quid plura? Galenus ipse secutus Hippocratem, spiritum nõ solum odore putat nutriri, sed aëre. Aëre inquam non simplici, sed potius opportune permixto.

Quibus quidem si fidem habebimus, nec alimentorũ, nec rei ullius delectum magis ad uitam necessarium, quã aëris nobis accommodati, esse censebimus. Aër enim et inferiorum & cœlestiũ qualitibus facillime semperq; affectus, & immensa (ut ita dixerim) amplitudine circumfusus, perpetuoq; motu nos undique penetrans, ad suã nos mirabiliter redigit qualitatem: præsertim spiritum, præcipue uitalem in corde uigentem, in cuius penetralia, tum assidue insluit, tum repente: sic protinus efficiens spiritum ut est affectus: perq; spiritũ uitalem,

qui & materia & origo est spiritus animalis, pariter
 efficiens animale. Cuius quidē qualitas maximi mo-
 menti est ingeniosis eiusmodi spiritu plurimum labo-
 rātibus. Itaq; ad nullos potius quā ad eos attinet pu-
 ri luminosiq; aëris odorūq; delectus, atque Musicae.
Hec enim tria spiritus animalis fomenta præcipua ius-
 dicantur. Potissimus uero ad uitā est aër electus. Nam
 octauo mense nati in Aegypto plurimi uiuūt: & non-
 nulli in plagis Græciæ temperatis saluberrimi, aëris
 beneficio quod Aristoteles narrat, & Auicenna confir-
 mat. Sed profecto sicut corpus ex uarijs compositum,
 uarijs (quamuis non eadem mensa) nutriendum est ali-
 mentis: ita spiritus similiter compositus uarietate qua-
 dam aëris semper electi oblectandus est atq; fouendus.
Simili quoq; electorum odorū uarietate quotidie re-
 creandus. Nam aër & odor quasi spiritus quidam esse
 uidentur. Iam uero Alexander & Nicolaus Peripate-
 tici unā cum Galeno concludunt spiritum uitalem &
 animale ideo nutriri tum odore, tum aëre, quoniam
 uterq; mixtus est atq; conformis, & utrunq; haustum
 in præcordia penetrare, ibi coqui temperariq; ad uitā
 tam, perq; arterias diffundi. Vbi uterq; coctus iterum,
 nutrit spiritum (ut aiunt) utrūq; præcipue animale.
Aiunt etiam spiratum aërem non solum refrigerando
 calori prodesse, sed etiam nutriendo. Nam & anima-
 lia etiam ualde frigida spirant. Addunt aërem crassio-
 rem spiritui naturali tanquam magis corporeo conue-
 nire.

nire, subtilem uero, purum, lucidum, spiritui potius uitali, potissimum animali. Neq; mirum uideri debet spiritum adeo tenuem rebus quoq; tenuibus ali. Siquidem & pisciculi multi aqua nitidissima nutriuntur, & ozium in aqua simili uiuit, crescit, floret, redolet. Mitto quibus elementis cham. eleontem & salamandram nutrir nonnulli ferant. Redeamus ad nostram. Interest certe quam plurimum qualem spiremus aërem, quales hauriamus odores. Talis enim & spiritus in nobis euadit. Eatenus uero nos anima per uitam uegetat, quatenus spiritus harmoniam seruat cum anima concinentem. Spiritus quidem in nobis primus uiuit & maxime, & quasi uiuit solus. Nonne repentino quodam saepe casu, uel affectu, uita, sensus, motus, subito membra deserunt, regresso uidelicet ad cordis penetralia spiritu? & saepe statim reuertuntur ad membra, per frictiones & odores illuc spiritu redeunte, quasi uita in ipso spiritu uidelicet re uolatili potius insit q̄ humoribus aut membris. Alioquin propter horum crassam tenacitatem tardius admodum accederet uita membris atq; recederet. Quicumq; igitur uitam in corpore producere cupitis, spiritum in primis excolite, hunc augete nutrimentis sanguinem augmentibus, temperatum uidelicet atq; clarum, hunc aëre semper electo fouete, hunc quotidie suauibus odoribus alite, hunc sonis & cantibus oblectate: sed interea odores caute calidiores, frigidiores fugite, capefite temperatos, frigidos calidis, siccos

humidis temperate. Odorem uero omnem, quia pars corporis subtilissima est, scitote nonnihil habere caloris, atq; ex rebus quæ ipsæ nutriūt, odores sperate potius nutrituros, ut ex aromatico pyro pomoq; persico, similiq; pomo: magis autem recente pane, calente, maxime carnibus asis, quammaxime uino: atq; sicut sapor qui mirifice placet, plurimi uelocisq; nutrimenti causa est uel occasio corpori, sic odorem ad spiritum se habere putate. Commemorare uobis iterū placet, Democritum iamiam expiraturum, ut obsequeretur amicis, spiritum ad quadriuum usq; olfactu calentium panum retinuisse, ulterius etiam, si modo placuisset, spiritum seruaturum. Sunt & qui dicunt id mellis odore fecisse. Ego, si modo usus est melle, existimo illum mel uino liquefactum albo, calentibus panibus infudisse. Neq; enim spernendus est mellis odor. Flos namq; florum mel existit, nec parum nutrit ipsa dulcedine, ac diu qualitate sua res integras à putrefactione tuetur. Itaq; si quis nouerit hoc etiam ad cibum ita uesci, ut nec dulcedine nimia meatus oppleat, nec tali quodā calore bilem exaugeat, certum habebit longioris uitæ subsidium. Saltem igitur condimentū hoc frigidis & humidis adhibete. Verum ut uos reuocem ad odores: Vbicunque suffocationem, compressionemq; spirituum nimiam extimescitis, quod mæror frequens torporq; portendit, odores circumfusos amate. Vbi uero fugā exhalantium spirituum expauescitis, odores potius infusos nutrimentis

tis accipite. **E**t si quid odorum præterea foris sumitis, uelut clypeū costis duntaxat admouete sinistris. **N**ona ne uidetis quā repente sursum uel deorsum ad odores se matrix ipsa præcipitet? quā uelociter ad os, ad nares spiritus aduolet, suauis odoris esca pellectus? **V**bi igitur spiritus uel exiguus uel fugacissimus esse deprehenditur, quod pusillanimitas sepe declarat corporisq; debilitas, uel parua de causa multa contingens, odoribus non tam extrinsecus obiectis, q̄ intrinsecus iniectis allicite, imò potius pascite, retinete. **O**dorem uero uini ante omnes eligite. **M**ultum namq; nutrit spiritū odor exhalans ex natura, tum plurimū et uelociter nutrimenta corpus, tum uoluptate sensum afficiente. **T**ale uero uinum est præ cæteris calidū, humidum, et odorū atq; clarū. **T**ale etiam saccharū esse dicerem, si sumat odorem. **C**innamomū quoq; simile et doricum, anisumq; dulce marathrū, si acumini suo ad exiguam dulcedinem adderent ampliorem. **S**ed quā temperiem natura nō fecit, uobis ipsi cōficite. **E**t quoties distractionem spiritūū formidatis, calidioribus acutioribusq; et subtilissimis adhibete, quæ cohibere parumper uolatū spiritus ac sistere ualeāt, ceu croco, chariophyllis, cinnamomo, adustū panem, rosaceā aquam, acetumq; rosaceū, rosam, myrtū, uiolam, sandalū, coriandrū, cydonium pomū atq; citrum. **N**orreo uero camphoram ubi contra caniciem est agendū. **R**ecentem uero semper menthā diligo, menti etiam salutarem spiritūūq; tutissimā.

Deniq; mementote res omnes ueneno contrarias, esse uitæ admodum salutare, non gustu tantum, sed etiam odoratu, maxime theriacam. **H**as uero in libro contra pestilentiam enarrauimus, narrabimus & in libro sequenti. Inter eas autem, ne quid uos lateat, numeramus et uinum. Nam sicut homini uenenum est cicuta, ita cicuta uinum, non simul quidem, sed paulò post ebibitù. **A**c ne solis uos odoribus hic alliciam, componendum uobis mando electuarium quotidie manè gustandum, olfactu gustuq; suauè, & uitæ admodum salutare. **A**ccipite tres chebularum uncias, unam emblicarum, & Indarum unam, unamq; belliricarum, semiunciam uero doronici, cinnamomi uncias duas, croci drachmam unam, ambre partem drachmæ tertiam, musci quoq; tantundem. **C**ontundite diligenter. **T**antù rosacei sacchari adhibete, quantum gustui satisfacit: **S**andalorum rubentium quantum sat est colori: mellis item emblicarum uel chebularum quantum molli expedit electuarij formæ, auri folia totidem quot prædictæ sunt uncie. **V**bi uero difficilior est compositio multiplex, experti sumus simplicem hanc optimam esse, scilicet ex chebulis, marathro dulci, saccharo aqua rosacea liquefacto: sumptam uero tum ieiuno stomacho, tum post cœnam. **M**emineritis aut myrobalanos conditas meliores esse, siccas uero saltem diem integrum oleo amygdalarum dulcium uel butyro uaccino prius infundite quàm consuetis. **P**robat & **A**uicenna uobis confectionem ex emblicis

blicis atq; Indis cum melle anacardorum coctoq; butyro. Item chebularum cum zinzibere & squama ferri, & potius auri. Probat item Petrus Aponensis compositionem ex croco, mace, castoreo, per partes acceptis atq; contusis & uino commixtis. Vnde affirmat uitam etiam propemodum moribundis produci consueuisse. Deniq; Haly astrologus medicusq; excellens, asserit usu tripherae similibusq; rerum uitam effici longiore. In omni uero triphera myrobalanus fundamentum est, sed hanc temperant subtilibus quibusdam atq; mollibus, praesertim ubi siccorum est myrobalanus, ut et penetret, nec meatus obstruat, nec alium exiccet nimium uel adstringat. Cum uino praeterea commodissime utimur, sed modico, ne forte diluat. Compositionem uero Petri quam modo narrabam, si modum utilis est, arbitror olfactu potius quam potu utilem fore.

Magorum medicina pro senibus.

Caput XIX.

Magi stellarum obseruatores, ad Christum uitae duces stella duce uenerunt, preciosum uitae thesaurum offerentes, Aurum, thus & myrrham, tria dona pro tribus Planetarum dominis stellarum domino dedicantes. Aurum quidem pro temperamento Iouis, maxime omnium temperatum. Thus autem pro Sole praecipue Phoebus calore simul odoreq; flagrans. Myrrham deniq; firmitatem corpus atq; conseruantem pro Saturno omnium firmissimo Planetarum. Huc igitur

omnes ad sapientes Magos uenite senes, munera uobis quoq; uitam productura ferentes, quibus autorem uitae quondam uenerati traduntur. Venite senes, inquam, senectutem grauiter tolerantes. Venite & uos praeterea, quoscumq; senectutis propemodum aduentantis formido sollicitat. Accipite precor alacres uitalia dona. Sumite uncias quidem thuris duas, unam uero myrrhae, auri rursus in folia ducti dimidiam drachmae partem, contundite tria simul, constate, confundite in pilulas, aureo quodam mero: idq; tunc opportune conficite, quando Diana propitio Phœbi uel Iouis gaudet aspectu. Sumite posthac thesauri tanti, aurora qualibet portuunculam, ac exiguo perfundite meri potu, nisi forsitan incaluerit aestas, tunc enim aquam rosaceam bibere praestat. Si quis autem inter uos calorem quouis tempore magis metuat, is myrobalanum chebulam aut emblicam aequalem ad thuris myrrhaeq; & auri simul pondus adijciat. Hoc humorem proculdubio naturalem à putrefactione tuebitur. Hoc humoris resolutionem longius propulsabit. Hoc tres in uobis spiritus, naturalem, uitalem, animaleme fouebit, confirmabit, corroborabit. Hoc rursus uegetabit sensum, acuet ingenium, memoriam conseruabit.

De periculis uitandis ex quolibet uitae septenario imminentibus. Cap. .XX.

Quam astronomi singulas deinceps diei horas Planetis ordine singulis distribuerint, similiterq;

terq; septē hebdomadæ dies, atq; in ipso fœtu per menses digesserint officia Planetarum, cur non etiam per annos eadem disponamus? ut quemadmodū infantem in alio latentem rexit primo mense Saturnus, ultimo Luna, sic statim natum ordine iam conuerso, primo ipsius anno ducat Luna, secundo (si uis) Mercurius, tertio Venus, quarto Sol, quinto Mars, sexto Iupiter, septimo uero Saturnus: atq; deinceps ordo per uitam similis repetatur. Atq; in septimo quolibet uitæ anno, fit in corpore mutatio maxima, ideoq; periculosissima, quandoquidem & Saturnus nobis communiter est peregrinus: & ab eo tunc Planetarū summo, ad Lunam euestigio Planetarū infimā gubernatio redit. Hos annos astronomi græci Climactericos nominant, nos scalares, uel gradarios, uel decretorios appellamus. Fortè uero in morbis ipsum humoris uel naturæ motum Planetes per dies eodem ordine regunt: unde & septimus quisq; eadem ratione Iudiciarius appellatur. Quartus quoq; quoniam medium in septenario tenet. Tu igitur si uitā producere cupis ad senectutem, nullis eiusmodi gradibus interruptā, quoties septimo cuilibet propinquas anno, consule diligenter astrologū: Vnde imminet tibi discrimen ediscito: Deinde uel adito medicum, uel prudentiam & temperantiā accersito. His namq; remedijs prohiberi minas astrorum Ptolemæus etiam confitetur. Addit quin etiam astrorum promissa sic augeri posse, ut agrorū cultor auget terræ uiruitē.

Probat Petrus Aponensis argumentationibus multis
 & testimonio Aristotelis, Galeni, Haly, naturalē uitæ
 finem non esse ab initio ad unguem determinatum, sed
 ultra citraq; moueri posse. Idq; asserit tū ex astris, tum
 etiam ex materia. Cōcludit his autoribus rationibusq;
 obitum etiam naturalem differri posse, cū astrologiæ
 machinis tum presidij medicorum. Igitur neq; nos te-
 mere in his preceptis elaboramus. Neq; te pigeat per-
 quirere à medicis quæ naturaliter tua sit diæta, & ab
 astrologis, quæ stella uitæ faueat, & quādo hæc bene-
 se habet, & ad eam Luna, compone quæ prodesse di-
 diceris. Neq; pudeat sæpe illos auscultare, qui non tam
 fortuna quā uirtute senectutem prosperam consecuti
 uidentur. Præterea Ptolemæus & cæteri professores
 Astronomiæ, imaginibus quibusdā ex certis lapidibus
 & metallis sub certo sydere fabricatis, uitā prosperam
 pollicentur atq; longæuā. Verum de imaginibus qui-
 dem ex parte, ac plurimum de reliquo fauore cœlesti
 commentariū componimus in Plotinum, quem librum
 huic operi deinceps subiiciendū existimamus, quem
 admodū hoc post librū scribi uolumus quem De curan-
 da literatorū ualctudine composuimus. Fauorem uero
 cœlestem quem modo dicebam, pro iuuentute longa,
 nunc quantū quasi Poëta cuidā licet loqui, quantū rur-
 sus medico licet facere, à Phœbo Bacchoq; petemus.

Solis æterna est Phœbo Bacchoq; iuuentus,

Nam decet intonsus crinis utrunq; deum.

Phœbus

Phœbus et Bacchus semper indiuidui fratres sunt: am-
bo ferè sunt idem. Phœbus quidè est ipsa sphaera illius
anima, sphaera uero Bacchus, imò & Phœbus est to-
tus ipse sphaerae circulus. Bacchus autem est flâmicus ille
in hoc circo circulus, imò uero Phœbus est alium in
hoc flammeo globo lumen. Bacchus autem existit ibi-
dem salutaris ex lumine calor. Semper ergo fratres co-
mitesq; sunt, ferè semper alter & idem. Quid uero? sè
Sol in Vere quidem Phœbus est, cantu suo tunc auium
cantus excitans, cithara rursus tempora temperās:
in autumno uero Sol idem autor uini Bacchus existit.
Tria nobis ad seruandam iuuentutem pater ille Liber,
qui amat colles, Bacchus affert, hos quidem apricos
primum colles, in his autem collibus suauissimum præ-
cipue uinū, perpetuā in uino securitatem. Tria quoq;
Phœbus Bacchi frater pari benignitate largitur, di-
urnum primo lumen, sub fomento luminis herbas sua-
uiter redolentes: ad luminis huius umbram, citharam
cantumq; perennem. His ergo pensis potissimū, his sta-
minibus Clotho nobis iam non Parca longa uitæ fila
producet. Treis Parcas ferè omēs Poëtæ canūt. Treis
quoq; nos nō poëtæ canimus. Prudens quidem in omni
uictu parcitas uitam nobis longam inchoat: constans
quoq; in curis subeundis parcitas producit uitam: par-
citas uero in cælo fruendo negligens uitam occat. Tres
Pythagoras temperantias ante omnia celebrat: tres
etiam nos in præsentia celebramus. Temperantiam in

affectibus conseruato: temperantiam in omni uictu seruato. Temperiem aëris obseruato. Hac enim providentia humorum intemperiem, quæ citæ senectutis & in tempestiue mortis causa est, aspirate Deo, procul admodum propulsabis. Aspirabit autem autor ille uitæ, si ea tantum conditione uitam optaueris diuturnam, ut diutius cum genere humano uiuas, tum maxime uiuas illi, quo mundus totus inspirante uiuit.

DE VITA PRODVCENDA
LIBRI FINIS.

MARSILII FICINI FLORENTINI in librum tertium De uita cœlitus comparanda, ad serenissimum Pannoniæ regem epistolare proœmium.

Hilosophi ueteres, rex omnium felicissime, cœlestium uires inferiorumq; naturas diligentissime perscrutati, quum existimarent hominem frustra sapere, qui non sibi sapit, totam merito perscrutationem suam in primis ad uitam sibi cœlitus comparandam retulisse uidentur, iudicantes (ut arbitror) tum elementa et quæ ex his componuntur frustra sibi cognita fore, tum motus cœlestium & influxus temere nimium obseruatos, nisi hæc unà cum illis cognita simulatque coniuncta, aliquando sibi ad uitam felicitatem que conducerent.

Profuit

Profuit autē illis, ut uidetur, eiusmodi contemplatio ad uitam primo presentem. Nam Pythagoras & Democritus Apolloniusq; Theaneus, & quicunq; ad id potissimum studuerunt, rerum sibi cognitarum usu prosperam ualeitudinem consecuti sunt uitamq; longēuā. Contulit insuper ad futuram uitam, tum per gloriam apud posteros propagandam, tum apud Deum in eternitate fruendam. Siquidem ex mirabili mundi totius ordine, eius tandem cognouere rectorem, & ante omnia cognitum amauerūt. Tibi uero gloriam per secula cuncta futuram, magnanimitas, magnificentia, uictoria perpetua pollicentur. Vitam quoq; apud Deum in æuo beatam diuina clementia, insigni pietati tuæ iustitiæq; promittit. Vitam deniq; prosperam inter mortales satisq; longam (quantū ex indicijs quibusdam mihi licuit coniectare) felicia tibi sidera decreuerunt. Ut autem quod pollicentur id & præstent firmissima fide, & cumulo insuper prorogent pleniore, diligentia tua & medicorum astrologorumq; cura efficere proculdubio potest. Iam uero id posse scientia et prudentia fieri, doctissimi quiq; astrologi ac medici consentunt. Quū igitur inter Plotini libros magno Laurētio Medici destinatos, in librum Plotini de fauore cœlitis hauriendō tractantem, nuper commentarium composuissem, inter cætera in eum nostra cōmentaria numeratum, id quidem seligere nunc, Laurentio quidē ipso probante, atq; maiestati tuæ potissimum dedicare decreui. Spero

108. **MARS. FIC. AD. LECTO**

equidem dum uitæ tuæ prosperitatiq; consulam, uitæ interim, & splendori seculi nostri & humani generis consulturum. Atq; ut ualitudini prosperitatiq; regia ualidius hæc nostra prodesse, per Valorem ipsum mittenda putau. Hunc tu igitur Valorem nostrum clementissime Rex complectere precor. Tantum enim natura, uirtus, autoritas tua ualet, ut absq; te nequeat uel Valor ipse ualere. X. Iulij. M. CCCC. LXXXIX. Florentiæ.

MARSILII. FICINI. AD. LECTO-
rem sequentis libri exhortatio.

Saluc hospes ingeniose. Saluc iterum quisquis es salutis auidus, qui nostra ad limina tendis. Vide precor hospes cupide primum, quàm hospitalis sim. Intrans erat certe, salutem statim hospitio dicere: Ego uero salute præueniens, mox prospectū saluere te iussi: Intrans & adhuc ignotum perlibenter excepi: Trahentē apud me moras, promissā (si Deus aspirauerit) salute donabo. Hospitium ergo nactus es amicum quidem omnibus, & amoris nunc erga te plenum. Si quid fortē fers tecum amoris contrarium, si quid habes odij, prius ponito precor, quàm medicinas hic uitales attingas. Vitam enim tibi dedit amor, uoluptasq; parentū: Vitam uicissim demit odium, atq; dolor. Quem igitur odiosus uexat dolor, huic nullus usquam medicinae uiculi relictus est locus. Quamobrem deinceps te non ut hospitem

rem exhortatio

~~PRODVCE NDA LIB. II~~ 109

hospitem tantum iam alloquor, sed amicum. **O**fficina **M**arsilij tui aliquanto est amplior, quam his cancellis duntaxat quos hic uides, coërceatur. **N**ō enim solo hoc libro sequente, sed duobus etiam præcedentibus circūscribitur. **T**ota uero summatim medicina quædam est, pro uiribus opitulatura uitæ, ut ualida tibi uita sit, ut longa. **I**dq; ubiq; medicorum ope cœlitus adiuta molitur. **V**aria sanè pro diuersis hominum ingenijs atq; naturis nostra hæc officina, antidota, pharmaca, fomenta, unguenta, remedia profert. **S**i qua tibi fortasse minus placeant, mittito quidem ista, cætera propterea ne respuito. **D**enique si non probas imagines astronomicas, alioquin pro ualetudine mortaliū adiuuentas, quas ego non tam probo quam narro: has utiq; me concedente, ac etiam si uis consulente, dimittito. **M**edicinas saltem cœlesti quodam adminiculo confirmatas, nisi fortè uitam neglexeris, haud negligito. **E**go enim frequenti iamdiu experientia compertum habeo, tantū interesse inter medicinas huiusmodi, atq; alias absq; delectu astrologico factas, quantum inter merum æquam: ut etiam infans octauo à conceptione mense natus **F**lorentiæ mense **M**artio, nocte ascendente, **S**aturno retrogrado semiuiuus, eiusmodi diligentia uideatur à nobis, imò à **D**eo quasi uitæ redditus potius quam seruat, trienniumq; ualidus ferè iam impleuerit. **I**am uero si præter ea generis eiusdem plura narrauero, uera loquar. **N**ec gloriabundus (quod est à philosopho

110. **DE VITA COELITVS**

penitus alienum) sed exhortabundus potius afferam.
Verum satis iam partim quidem concilians, partim
etiam exhortantes alloquuti te sumus. Deinceps igitur
cum Plotino loquamur, ita demum tibi diligentius
consulturi.

MARSILII FICINI

FLORENTINI LIBER DE VI-

ta coelitus comparanda, compositus
ab eodem inter Commentaria
cuiusdem in Plotinum.

In quo consistat secundum Plotinum uirtus fauorem
coelitus attrahens, scilicet in eo quod anima
mundi & stellarum dæmonumq; ani-
mæ facile alliciuntur corpo-
rum formis accom-
modatis.

CAPVT PRIMVM.

I tantum hæc duo sint in mundo,
hinc quidem intellectus, inde ue-
ro corpus, sed absit anima, tunc
neq; intellectus trahetur ad cor-
pus (immobilis enim est omnino
caretq; affectu motionis princi-
pio, tanquam à corpore longissime distās) neq; corpus
trahetur ad intellectum, uelut ad motum per se ineffi-
cax.

caz & ineptum, longeq; ab intellectu remotum. Verum si interponatur anima utrique conformis, facile utrinque & ad utraq; fiet attractus. Primo quidem ipsa omnium facillime ducitur, quoniã primum mobile est, & ex se & sponte mobile. Præterea quum sit (ut dixi) media rerum, omnia suo in se modo continet, & utrinque ratione propinqua. Ideoq; cõciliatur & omnibus, etiam æqualiter illis quæ inter se distant, ab ea uidelicet non distantibus. Præter enim id quod hinc quidem conformis est diuinis, inde uero caducis, & ad utraque uergit affectu, tota interim est simul ubique. Accedit ad hæc quod anima mundi totidem saltem rationes rerum seminales diuinitus habet, quot ideæ sunt in mente diuina, quibus ipsa rationibus totidem fabricat species in materia. Vnde unaquæq; species per propriam rationem seminalem propriæ respondet ideæ, facileq; potest per hanc sæpe aliquid illinc accipere, quando quidem per hanc illinc est effecta. Ideoq; si quando à propria forma degeneret, potest hoc medio sibi proximo formari rursus, perq; id medium inde facile reformari, ac si certe cuidam rerum speciei uel indiuiduo eius rite adhibeas multa, quæ sparsa sunt, sed eidem ideæ conformia. Mox in materiam hæc ita opportune paratã, singulare munus ab idea trahes per rationem uidelicet animæ seminalem. Non enim intellectus ipse proprie, sed anima ducitur. Nemo itaque putet certis mûdi materijs trahi numina quædã à materijs penitus

segregata, sed dæmones potius animatiq; mundi mune-
 ra stellarumq; uiuentium. Nemo rursus miretur per
 materiales formas animam quasi alluci posse. Siquidem
 escas eiusmodi sibi cōgruas ipsamet quibus alliceretur,
 effecit, & semper libenterq; habitat in eisdem. Neque
 in mundo uiuente toto quicquam reperitur tam defor-
 me, cui nō adsit anima, cui non insit & animæ munus.
 Congruitates igitur eiusmodi formarum, ad rationes
 animæ mūdi, Zoroaster diuinas illices appellauit, quas
 & Synesius magicas esse illecebras confirmauit. Ne-
 mo deniq; credat ad propriam quandam materiæ spe-
 ciem & tempore certo hauriri omnia prorsus ex ani-
 ma dona, sed pro opportunitate dona duntaxat semina-
 nis, quo talis species pullulauit, seminumq; conformiū.
 Itaq; hic homo humanis tantū adhibitis, non proprias
 piscium uel auium dotes, inde sibi uendicat, sed huma-
 nas atq; consimiles. Adhibitis autem quæ ad stellam ta-
 lem pertinent atq; dæmonem, stellæ dæmonisq; huius
 proprium subit influxum, uelut lignum per sulphur
 paratum ad flammam ubiq; præsentem. Atq; hūc non
 modo per ipsos stellæ dæmonisq; radios, sed etiam per
 ipsam mundi animā ubiq; præsentem, in qua et cuius-
 libet stellæ dæmonisq; ratio uiget: partim quidem se-
 minimalis ad generandum, partim etiam exemplaris ad
 cognoscendum. Hæc enim secundum platonicos anti-
 quiores, rationibus suis ædificauit ultra stellas in celo
 figuras, partesq; ipsarum tales, ut ipsæ quoque figuræ
 quædam

quædam sint, impressitq; his omnibus proprietates. In stellis autem, figuris, partibus, proprietatibus, omnes rerum inferiorum species continentur & proprietates earum. Vniuersales uero figuras octo posuit atq; quadraginta, scilicet in zodiaco duodecim, extrâ uero sex atq; triginta. Item in zodiaco triginta sex ad numerâ facierum. Rursus ibidem ter centum atq; sexaginta ad numerum graduum. In quouis enim gradu sunt stellæ plures, ex quibus ibi conficiuntur imagines. Similiter imagines extra zodiacum in plures diuisit figuras, pro facierum ibidem graduumq; suorum numero. Constituit deniq; ab imaginibus his uniuersalibus ad uniuersales imagines habitudines & proportiones quasdam, quæ ipsæ quoq; imagines illic existunt. Eiusmodi uero figura cõinuitatem quæq; suam habent ex radijs stellarum suarum in se inuicem, peculiari quadam proprietate coiectis. A quibus formis ordinatissimis dependet inferiorum formæ, illinc uidelicet ordinatæ. Sed & cœlestes illæ tanquam & inter se disiectæ, procedunt à rationibus animæ cõiunctis inuicem, & quodammodo mutabiles à stabilibus. Sed hæc quatenus seipsas non cõprehendunt, referuntur ad formas in mente uel animali uel eminentiore sese comprehendentes, quæ tanquam multiplices ad simplicissimum rediguntur unum atq; bonum, sicut figuræ cœlestes ad polum. Sed redeamus ad animam. Quando igitur anima gignit speciales inferiorum formas uiresq; eas per rationes efficit pro-

prias, sub stellarum formarumq; cœlestium adminiculo. Singulares uero indiuiduorum dotes, quæ sæpe non nullis insunt tam mirabiles quàm in speciebus esse solent, exhibet per seminales similiter rationes, non tam sub adminiculo formarum figurarumq; cœlestium, quàm situ stellarum & habitu motionum, aspectuumq; Planetarum, tum inter se, tum ad stellas Planetis sublimiores. Anima quidem nostra ultra uires membrorum prias, cõmunem ubiq; promit in nobis uitæ uirtutem, maxime uero per cor, tanquam ignis animæ proximi fontem. Similiter anima mundi ubiq; uigens per Solem præcipue suam passim explicat cõmunis uitæ uirtutem. Vnde quidam animam & in nobis & in mundo, in quolibet membro totam, potissimū in corde, collocant atque Sole. Semper uero memento, sicut animæ nostræ uirtus per spiritum adhibetur membris, sic uirtutem animæ mundi per quintam essentiam, quæ ubiq; uiget tanquam spiritus intra corpus mundanū, sub anima mundi dilatari per omnia, maxime uero illis uirtutem hanc infundi, quæ eiusmodi spiritus plurimum hauserunt. Potest autem quinta hæc essentia à nobis intus magis magisq; assumi, si quis sciuerit eam alijs elementis immixtam plurimum segregare, uel saltem his rebus frequenter uti, quæ hac abundant, puriore præsertim, ceu electum uinum & saccharum, & balsamum atque aurum, preciosiq; lapilli, myrobalanumq; & quæ suauissime redolent, & quæ lucent, maxime uero quæ in subtili

COMPARANDA LIB. III. .iiij.

in subtili substantia qualitatem habent calidam, humidamq; et claram: quale, præter uinū, est albiſſimū saccharum, præſertim ſi huic adhibueris aurū, odoremq; cinnami atq; roſarum. Præterea ſicut alimenta rite in nobis aſſumpta, per ſe non uiua, rediguntur per ſpiritum noſtrū ad uitæ noſtræ formam, ſic & corpora noſtra rite accommodata corpori ſpirituūq; mundano, uidelicet per res mundanas, & per noſtrum ſpiritū, hauriunt ex uita mundana quamplurimum. Si uolueris ut alimentum rapiat præ cæteris formam cerebri tui uel iecoris atq; ſtomachi, ſimile quantum poteſ accipe alimentum, id eſt cerebrum, & iecur, & ſtomachum, animalū ab humana natura non longe diſtantiū. Si optas corpus tuum atq; ſpiritum ex aliquo mundi membro, uidelicet ex Sole, uirtutē accipere, quæ ante alia ſunt Solaria inter metallā lapilloſq; magis autem inter plātas, ſed inter animalia magis, maxime inter homines, ſimiliora enim tibi magis proculdubio conferunt: Hæc & extra ſunt adhibenda, & intus pro uiribus aſſumenda, præſertim in die et hora Solis, et Sole in figura cœli regnante. Solaria uero ſunt omnia ex lapillis & floribus quæ heliotropia nominantur, quia uertuntur ad Solem. Item aurū & auripigmentū, aureiq; colores, chryſolithus, carbūculus, myrrha, thiſ, muſcus, ambra, baſamū, mel flauū, calamus aromaticus, crocus, ſpica nardi, cinnamomū, lignū aloë, cæteraq; aromata. Aries, aſtur, gallus, olor, leo, cātharis,

crocodilus, homines flauī, crīssi, sepe calui, magnanīmi, superiora partim cibarijs, partim unguentis sūsum fumigationibusq̄, partim usui accommodari possunt. **H**æc sentienda, & cogitanda frequenter, & in primis amanda. Et luminis plurimum est quærendum. Si dubites uentrem ab iccoris fomento destitui, trahere ad uentrem iccoris facultatem, tum frictionibus, tum fomentis, per ea quæ iccori congruunt, per cicoream, endiuiam, spodium, & eupatorium, & hepaticam, atq; hepata. Similiter ne destituatur tuum corpus ab Ioue, moue corpus in die, horaq; & regno Iouis, et utere interim Iouialibus: Argento, hyacintho, topatio, corallo, crystallo, berillo, spodio, saphyro, uiridibus aërijsq; coloribus: Vīno, saccharo albo, melle, & cogitationibus affectionibusq; plurimum Iouialibus, id est constantibus, æquis, religiosis atque legiferis. Et inter homines eiusmodi, sanguineosq; & pulchros, uenerabilesq; uersantur. Sed memento primis illis rebus frigidis inserendum esse aurum & uinum, menthamq; & crocum, & cinnamomum atq; doronicum. Animalia uero Iouialia esse agnum pauonemq; & aquilam & iuuentum. Quomodo uero uirtus Veneris attrahatur turturibus, columbis & motacillis, & reliquis, non permittit pudor ostendere.

De concordia mundi, & de natura hominis secundum stellas. Quomodo fiat attractus ab una quaq; stella. **Cap. II.**

Neg;

Nequē uero diffidere debet quisquam, nos atq;
omnia quæ circa nos sunt, præparamentis qui
busdam posse sibi uendicare cœlestia. Nā cœlitus hæc
facta sunt a sidiueq; reguntur, & illinc in primis præ
parata sunt ad illa: **E**t quod maximum est, mundus ani
mal in se magis unum est, quàm quoduis aliud animal,
si modo est animal perfectissimum. Ergo sicut in nobis
membri cuiuslibet præsertim principalis qualitas mo
tusq; ad alia pertinet, ita membrorum principalium
actus in mundo commouent omnia, & membra infe
riora facile capiunt à supremis ultro dare paratis.

Quo enim potentior causa est, eo promptior est ad a
gendum, eo igitur propensior est ad dandum. Exigua
igitur præparatio nobis insuper adhibita sufficit cœ
lestium numeribus capiendis, si modo quisq; ad id præ
cipue se accōmodet, cui est præcipue subditus. Sed ante
uniuscuiusque nostrum proprietatem, humanæ speciei
proprietatem considerare debemus. Hanc igitur esse
solarem astrologi Arabes conserunt. Quod ego è
statura hominis erecta pulchraq; humoribusq; subtia
libus & spiritus claritate, imaginationisq; perspicui
tate, studioq; ueritatis & gloriæ, uerum esse coniecto.
Addo quinetiam proprietatem huic Mercurialem, ob
strenuum uersatilis ingenij motum: **E**t quoniam huma
num genus natum nudum, inermē, omnium egenum,
hæc omnia propria industria sibi comparat, quod est
Mercurij propriū. **A**ddo etiam Iouialem, ob comple

Species hu-
mana Pla-
netis subie-
ctæ.

xionem corporis temperatam atq; leges: Et quoniam secundo mense, quo Iupiter dominatur, uitam accipimus, atq; nascimur nono, quo iterum recipit dominatum. Itaq; humana species ab his tribus potissimum doctes insuper ampliores ita demum sibi poterit uendicare, si per Solaria Mercurialiaq; & Iouia, seipsam eis magis indies atq; magis accommodabit. De reliquis autem quid? Saturnus non facile cōmunem significat humani generis qualitatem atq; sortem, sed hominem ab alijs segregatum, diuinum aut brutum, beatum aut extrema miseria pressum: Mars, Luna, Venus, affectus et actus homini cum cæteris animantibus æque communes. Ad Solem igitur & Iouem atq; Mercurium reuertamur. Solaria quidem nonnulla & Iouia diximus, Mercurialia uero nescio quomodo prætermisimus, sūt aut eiusmodi: Stannum, argentum, præsertim uiuum, marcasita argentea, lapis Achates, uitrum Porphyriticum, & quæ croceum cum uiridi misceant, smaragdum atq; lacca: Animalia sagacia & ingeniosa simul & strenua, simiæ, canes: Homines eloquentes, acuti, uersatiles, oblonga facie, manibusq; non pingues. Sunt autem quærenda & exercenda quæ ad aliquem Plantam attinent, eo uidelicet dominante (ut diximus) in die & hora eius si fieri potest, etiam quando ipse sit in domicilio, uel exaltatione, uel saltem triplicitate sua & termino et angulo cœli, extra combustionem directus, ac sæpius orientalis, si Sole sit superior, item in Auge

& afficiatur à Luna. Si quis autem ab ipsa Luna beneficium & à Venere poscat, tempora similia obseruare debet. **A** Venere quidem per animalia sua quae diximus, & per Cornicolam & Saphyrum lapidemq; Lazuli, & croceum atq; rubeū & Corallum, omnesq; pulchros uariosq; uel uirides colores et flores, atq; concentus suauesq; odores atq; sapes. **A** Luna per alba & humida & uiridia, per argentum atq; Crystallum & uniones, & argenteā Marcaſitam. Quoniam uero Saturnus quidem statui & perseverantiae dominatur, Mars autem efficaciae motus, cogimur nonnunquā horum quoq; gratia ab eis patrocina postulare, temporibus uidelicet similiter obseruatis. **A** b illo quidem, per materias quasdam quodammodo terreas & fuscas atq; plumbeas, & fuscā Iaspidem, & Magnetem, & Camoinum atq; Chalcidonium, & ex parte quadam per aurū & auream Marcaſitam. **A** Marte uero per ignea, rubea, & rubeum, sulphurea omnia, ferrum lapidemq; sanguineum. Neque diffidas Saturnum habere nonnihil in auro: Nam propter pondus id putatur habere. Quinetiam Soli aurum simile, sic omnibus metallis inest sicut Sol in Planetis omnibus atque stellis. Iam uero si quis conuicerit Saturnum & Martem natura noxios esse, quod equidem nunquam crediderim, tamen his quoq; utendum, quemadmodum uenenis nonnunquam utuntur & medici, quod Ptolemæus in Centiloquio probat. Proderit ergo quandoque

uis Saturni caute sumpta, sicut apud medicos quæ adstringunt atq; continent, imò et quæ stupefaciunt, sicut opium & mandragora: Martis quoq; sicut euphorbium & helleborus. Cautissimi uero hac in re fuisse uidentur Magi Brachmanes Pythagorici, qui quum obsedulum philosophandi studiū Saturni tyrannidem formidarent, uestibus albis amiciebātur, Iouialibusq; siue phœbeis, quotidie sonis & cantibus utebantur, plurimumq; sub diuo uiuebāt. Vbiq; uero memento per affectum studiumq; animi, & per ipsam spiritus qualitatem, nos facillime subitoq; exponi Planetis, eundem affectum ac eiusmodi studium & qualitatem significantibus. Per sæpe rationem igitur à rebus humanis, per ocium, solitudinem, firmitatem, per Theologiam, secretioremq; philosophiam, superstitionem, Magiam, agriculturam, per mœrorem Saturno subijcitur. Per ciuilia & ambitiosa negocia, per philosophiam naturalem cōmunemq;, per religionem ciuilem, perq; leges Ioui, Marti per iram atq; certamina, Soli Mercurioq; per studium eloquentiæ, cantusq; & ueritatis & gloriæ atq; solertiam, Veneri per letitiam & Musicam et festiua, Lunæ per uictum plantis similem. Sed hanc inter hos differentiam mente teneto, exercitatio nem ingenij magis publicam atque amplam ad Solem spectare: priuatam uero & artificio mancipatam, potius ad Mercurium. Tum uero Musicam grauem quidam Iouis Solisq; esse; leuem Veneris; mediam uero Mercurij

Mercurij. Similis quoque de stellis fixis ratio est. Hæc quidem communis humanæ speciei regula. Propria uero unicuique regula fuerit explorare quæ stella, quid boni cuique in genitura promiserit, atque ab ea potius quam ab alia reposcere gratiam. Et ab unaquaque non quodlibet donum, & quod aliarum est, sed eius proprium expectare, nisi forte tum à Sole communia multa reportes, tanquam communi quodam duce cœlestium, & ab Ioue ferme similiter, tum mundana pariter omnia ab anima spiritus mundi. Quem sicut & quoduis animal multoque efficacius animatum esse, non solum Platonice rationes, sed etiam astrologorum Arabum testimonia comprobant. Vbi etiam probant ex applicatione quadam spiritus nostri ad spiritum mundi per artem physicam affectumque facta, traieci ad animam corpusque nostrum bona cœlestia: Hinc quidem per spiritum nostrum in nobis medium, & tunc à mundi spiritu roboratum: inde uero per radios stellarum feliciter agentes in spiritum nostrum, & radijs natura similem, & tunc seipsum cœlestibus coaptantem.

Quod inter animam mundi & corpus eius manifestum, sit spiritus eius, in cuius uirtute sunt quatuor elementa: Et quod nos per spiritum nostrum hunc possumus haurire.

Cap. III.

Profecto mundanum corpus quantum ex motu generationeque apparet, est ubique uiuum, quod in

dorum philosophi probant ex eo, quod passim ex se-
 uiuentia generet. Ergo per animam uiuit ubique sibi
 presentem, ac prorsus accommodatam. Igitur inter
 mundi corpus tractabile, & ex parte caducum, atque
 ipsam eius animam, cuius natura nimium ab eiusmodi
 corpore distat, inest ubiq; spiritus, sicut inter animam
 & corpus in nobis: si modo ubiq; uita est communi-
 cata semper ab anima corpori crassiori. Talis nanque
 spiritus necessario requiritur tanquam medium, quo
 anima diuina & adsit corpori crassiori, & uitam ei-
 dem penitus largiatur. Corpus autem omne facile tibi
 sensibile, tanquam sensibus tuis accommodatum, crassa-
 sius est, & ab anima diuiniſſima longe degenerans. Op-
 pus est igitur excellentioris corporis adminiculo quasi
 non corporis. Proinde scimus uiuentia omnia tam plan-
 tas quam animalia, per quendam spiritum huic simi-
 lem uiuere atq; generare: Atq; inter elementa, quod
 maxime spiritale est, uelocissime generare, perpetuo
 que moueri quasi uiuens. Sed quæres interea, si elemen-
 ta atq; animantes generant aliquid sibi simile suo quo-
 dam spiritu, cur lapides & metalla non generant, quæ
 inter elementa & animantes media sunt? Quia uide-
 licet spiritus in eis crassiori materia cohibetur. Qui si
 quando rite secernatur, secretusq; conseruetur, tanquam
 seminaria uirtus poterit sibi simile generare: si modo
 materie cuidam adhibeatur generis eiusdem, qualem
 spiritum physici diligentes sublimatione quadam ad
 ignem

ignem ex auro secernentes, cuius metallorum adhibebunt, aurumq; efficiunt. Talem utiq; spiritum ex auro uel ex alio rite tractum atq; seruatum Elixer Arabes astrologi nominant. Sed ad mundi spiritum redeamus, per quem mundus generat omnia, quandoquidem & per spiritum proprium omnia generant, quem tum cœlum, tum quintam essentiam possumus appellare. Quitalis ferme est in corpore mūdi, qualis in nostro noster. Hoc in primis excepto, quod anima mundi hunc nō trahit ex quatuor elementis tanquā humoribus suis, sicut ex nostris nostra, imò hunc proxime (ut Platonice siue Plotinice loquar) ex uirtute sua procreat genitili quasi tumens, & simul cum eo stellas, statimq; per eum perit quatuor elemēta, quasi in illius spiritus uirtute sint omnia. Ipse uero est corpus tenuissimū, quasi non corpus, et quasi iam anima: Item quasi nō anima, et quasi iam corpus. In eius uirtute minimum est naturæ terrenæ, plus autē aquæ, plus item aëriæ, rursus ignæ stellarisq; quamplurimum. Ad horum graduum mensuras, ipsæ quantitates stellarum elementorumq; prodierunt. Ipse uero ubiq; uiget, in omnibus generationis omnis proximus autor atq; motus, de quo ille:

Spiritus intus alit.

Totus est suapte natura lucidus calidusq; & humidus atque uiuificus, ex dotibus animæ superioribus dotes eiusmodi nactus. Quem plurimum hausisse Appollonium Thebanæum, testificatus est Indus Hiarchas di-

dicens: Mirari nemo debet o Apolloni te diuinadi scientiam consecutum, quum tantu aetheris in anima geras.

Quod spiritus noster hauriat mundi spiritum per radios Solis & Iouis, & quatenus ipse fiat solaris & Iouialis. Cap. IIII

HVnc tu igitur studebis tibi in primis insinuare. Hoc enim medio naturalia quaedam beneficia reportabis, tum corporis mundani, tum animae, tum etiam stellarum atq; daemouu. Nam ipse inter crassum mundi corpus & animam medius est, & in ipso stellae sunt & daemones, atq; per ipsum. Siue enim mundi corpus atq; mundana sunt ab anima mundi proxime (sicut Plotino placet atq; Porphyrio) siue mundanum corpus sicut & anima proxime sit a deo, ut nostris placet, & forte Timaeo Pythagorico, omnino uiuit mundus atq; spirat, spirituuq; eius nobis haurire licet. Hauritur autem proprie ab homine per suum spiritum, illi suapte natura conformem, maxime si reddatur etiam arte cognatior, id est si maxime coelestis euadat. Euadit uero coelestis, si expurgetur a sordibus, & omnino ab eis quae inhaerent sibi dissimilia caelo. Quae quidem sordes non solum intra uiscera si fuerint, uerum etiam si in animo, si in cute, si in uestibus, si in habitatione et aere, spiritum frequenter inficiunt. Efficietur tandem coelestis, si ad orbicularem animi corporisq; motum, ipse quoq; orbis efficiat: si ad aspectu cogitationemq; lucis

lucis frequentiore etiam ipse subrutilet: Si adhibean-
 tur ei similia cœlo, ea communiter diligentia qua Aui-
 cenna in libro De uiribus cordis spiritum curat, & nos
 in libro De curanda literatorū ualetudine curare con-
 tendimus: ubi primum segregantur ab eo uapores ob-
 nubilantes, medicinis ita purgantibus. Secundo, rebus
 lucentibus illustratur. Tertio ita colitur, ut & tenuen-
 tur simul et confirmetur. Niet deniq; cœlestis maxime,
 quantum dicitur ratio præsens, si applicentur ei potissi-
 mum radij influxusq; Solis inter cœlestia dominantis.
 Atq; ita ex hoc spiritu tanquam in nobis medio cœles-
 stia bona in primis insita sibi in nostrum tum corpus,
 tum animum exundabunt: Bona inquam cœlestia cun-
 cta. In sole enim omnia cōtinentur. Conferet autem sol
 ad spiritum solarem efficiendum proprie, quando sub
 Ariete fuerit uel Leone, ipsum aspiciente Luna, maxi-
 me in Leone, ubi adeo spiritum nostrū uegetat, ut ip-
 sum munit contra uenenum Epidemice repellendum:
 quod perspicue apparet in Babylonia & Aegypto, et
 regionibus spectantibus ad Leonem, ubi Sol Leonem
 intrans, epidemiam sedat, ea duntaxat ratione, qua di-
 ximus. Tunc ergo & tu Solaria passim exquisita com-
 pone. Tūc incipe solaribus uti, ea tamen cautione, qua
 sub aestu exiccationem diligenter euites. Non poteris
 autem facile spiritus solaris euadere, nisi sit quampluri-
 mus. Ad Solem enim maxime pertinet amplitudo.
 Quamplurimum uero faciet tum diligentia, cor rebus

cordialibus intus & extra fouens, tum etiam uictus ex
 alimentis quidem subtilibus, multum tamē & facile &
 salubriter nutrientibus. Motus quoq; frequens atq; le-
 nis, & opportuna quies, aërq; tenuis atq; serenus, &
 ab aestu geluq; remotus, præcipue letus animus. Rura
 sum nec Solaris erit, nisi calidus fuerit & subtilis, &
 clarus. Subtilem clarumq; facies, si tristitia & crassa de-
 uitabis & fusca: Vtêris lucidis letisq; intus & extra:
 Luminis multū die nocteq; excipies: Sordes expelles,
 & ocium & torporem: In primis tenebras deuitabis.
 Perducturus autem spiritum ad calorem Soli natura-
 lem, caue ne ad tertium caloris gradū siccitatemq; de-
 ducas. Calor enim ipse Solis naturaliter non exiccat:
 Alioquin non esset Sol uitæ generationisq; dominus, et
 autor augmenti: Siccare uero contingit radijs eius in-
 concavis materiæ sicca conclusis. Humorem itaq; ca-
 lori subtilem, qualis est Solaris, et maxime Iouius, ada-
 hibebis & conseruabis in spiritu, rerum eiusmodi usu,
 si solarem sis effecturus, ne alioquin ad Martium po-
 tius quam ad Solarem forte deducas. Martem quidem
 Soli esse similem in paucis & his quidem manifestis,
 nec admodū excellentibus, et interim inimicum esse fe-
 runt. Iouem uero Soli similitimum in plurimis excellen-
 tibusq; muneribus quamuis occultioribus, & amicissi-
 mum esse scimus. Vnde & Ptolemæus ubi de cōsonan-
 tia disputat, Iouem ait cum Sole præ cæteris perfectissi-
 me cōsonare, Veneremq; cū Luna. Omnesq; astrologi
 uniuersalem

uniuersalem beneficentiã Soli tribuant similiter atq;
Ioui. Quamuis Sol eadem efficacius agat, & Iupiter
sub uirtute Solis efficiat. In utroque calor uiget, superatq;
humorẽ. Sed in Ioue superat modice, in Sole su-
perat excellenter: Vtrobique benefice. Quũ igitur adeo
consonent, facile poteris spiritum Solarem efficere pa-
riter atq; Iouiũ, ac res Solares & Iouiales rite poteris
inuicem commiscere, præsertim si & has inuicem com-
ponas, et spiritui adhibeas, quãdo Iupiter Solem trino
aspicit uel sextili, uel saltem quando Luna ab aspectu
alterius ad alterum procedit aspiciendum: Maxime
quando ab aspectu Solis ad coitum cũ Ioue progredi-
tur. Scorsum uero Solarem proprie facies uel Iouialẽ,
quando aspectum Lunæ ad Solem obseruaueris uel ad
Iouem. Tametsi consecutus naturã huius, naturã mox
illius facile consequeris. Sextilem uero aspectum intelli-
ge, quando Planetae duo inter se signorũ duorũ spacio
distant. Trinũ aut, quando quatuor signorũ discrepãt
interuallo. Coniunctionem uero uel aspectũ Lunæ ad
alios, duodecĩ gradibus citrà, totidẽq; ultrã metimur.

Planetarũ
aspectus.

Quod tres Gratia sint Iupiter & Sol & Venus, &
quod Iupiter sit Gratia geminarum media, &
maxime nobis accommodata. Cap. V

Compositiones quidem, & curationes Iouias, si-
mulatque Solares inuenies in libro nostro de
Vita longa, & in libro De literatorũ cura. Vbi etiam

miscuimus pleraq; Venerea. Nam & nos in studioſis
 timemus exiccationem, cui reſiſtit Venus. Et hæc ipſa
 Venus eſt amiciſſima Ioui, ſicut & Soli Iupiter, quaſi
 ſi Gratiæ tres inter ſe cõcordes, atq; coniuñtæ. Ab his
 quidem tribus cœli Gratijs, & à ſtellis eiufdem gene-
 ris Astrologi gratias & ſperant & diligenter exqui-
 runt, caſq; per Mercurium atq; Lunam, quaſi nuncios
 tranſmitti putant atq; curant: facile uero cõmuniterq;
 per Lunam, Lunam quidem cum Ioue coniuñctam, aut
 Venere feliciorem eſſe putant, quàm ſi per ſextilem
 aſpexerit, aut trinum. Veruntamen ſi per trinum aſpi-
 ciens etiã ſuſcipiatur ab illis, quaſi exiſtimant eſſe con-
 iuñctam. Similiter ſi à Sole perſpecta fuerit ſimulq; re-
 cepta. Nos autem ſi horũ trium, ſtellarumq; ſimilium
 uires effectusq; omnes percurrere ſingulatim uelimus,
 longum opus aggredieremur, exquiſitu difficile, diffi-
 cilimum obſeruatu. Si ad Venerem nos proprie conſe-
 ramus, non facile Solem habemus: Si ad Solem pro-
 prie, non facile Venerem. ¶ Igitur tres ſimul in uno
 gratias complectamur, ad Iouem tandem cõfugiemus,
 inter Solem Veneremq; natura effectusq; medium, qua-
 litate admodum temperatum, & quæcunq; ſperantur
 à Venere uel à Sole, ſuo quodam pacto tradentem, ma-
 gnificentius quidem honeſtiusq; quàm Venus: tempe-
 ratiuſ quoq; quàm Sol, & in omnibus cū humana na-
 tura maxime congruẽtem. ¶ Venemur itaq; Iouiſ, quan-
 do & ipſe & Luna dignitatem tum naturalem, tum
 accidentalem

accidentalem habuerint, sintq; simul, uel feliciter se aspiciant. Si quando id fieri omnino non possit, misce Solaria in unum simulatq; Venerca, faciesq; sic Iouia le ex utrisq; compositum, quãdo uidelicet Luna à coitu Veneris eat ad Sextilem Solis aspectum uel è conuerso. Memento uero in rebus componendis quæ cor spiritumq; foueant & corroborent, Lunã conferre potissimum, si unã cum his muneribus hoc etiam habuerit, ut per aëria signa discurrat, maxime per Aquarium, quod esse maxime putatur aërium: Vel si in suo domicilio sit, aut exaltatione sua, uel domo Iouis aut Solis: Et ubicunq; sit, si mansionem ex uiginti illis & octo teneat, tum sibi, tum etiam operi competentem.

**De uirtutibus naturalibus, uitalibus & animalibus, & qui Planetarum singulis aut commo-
dent incommodent ue, idq; maxime
per aspectus. Caput VI.**

Precipua uero disciplina est, recte tenere quem spiritum, quam uim, quam rem potissimum hi Planeta significant. Luna ergo Venusq; uim & spiritum naturalem, atq; genitalem, & quæ huc augent: Iupiter eadem, sed efficacius, heparq; & stomachum, habetq; non mediocrem partem in corde & spiritu, uirtuteq; uitali, quatenus suapte natura cum Sole consentit, imò & per se ipsum: Alioquin cor uitalem spiritum non proprie in mense Iouis acciperet. Vnde Iouẽ

Græci appellant uitã, & per quem uita. Habere quosque in animali spiritu potestatem testantur Astrologi, dicentes Iouem ad philosophiam et ueritatem inuenientiam, religionemq; conferre. Et Plato, ubi ait, ab Ioue philosophos proficisci. Quod etiam significauit Homerus antiquorum opinione dicens: Talis est mens hominibus, qualem indies adducit pater hominum atque deorum. Nusquam uero numen aliquod ita cognominat præter Iouem. Sol spiritũ uitalem præcipue, corq; significat, & habet nonnihil, imò nõ parum in capite, propter sensum atq; motũ, cuius est ipse dominus, neq; uim deserit naturalem. Mercurius cerebrum & instrumenta sensuum, ideoq; spiritum animale. Proinde tutissima uia erit, nihil sine Lunæ beneficio facere: Quandoquidem cœlestia communiter & frequenter atq; facile ad inferiora demittit, quam alterum Solem nominant, quolibet mense quatuor anni tempora facientem. In prima enim sui quarta Peripatetici putant esse calidam atq; humidam: In secunda calidam & siccam: In tertia frigidam atq; siccam: In quarta frigidam atq; humidam: Lumenq; eius proculdubio Solis esse lumen: Humores generationeq; regere, omnesq; mutationes scetus ipsius in aluo, cõuersionibus suis metiri, & quoties Soli iungitur, uiuificam ab eo uirtutem recipere, quã infundat humori, atq; ibidem à Mercurio uim humores commiscentem. Quam uim Mercurius & transformacione in omnes sua & gyris multiplicibus affert.

Ibidem

ibidem mox à Venere uim, quæ cōducatur ad formas ge-
 nituræ conuenientes. Operæ precium uero fuerit memi-
 nisse, diurnum Lunæ cursum in quatuor distribui quar-
 tas: In prima quidem ab Oriente ad medium ascendit
 cœlum, atq; interim humorem & spiritum auget natu-
 ralem. In secunda à cœli medio petit occasum, efficitq;
 in nobis oppositū. Tertia ab occasu cœlum subter me-
 dium adit, iterumq; spiritū illum auget & humorem.
 Quarta cadit inde uersus ortū, minuitq; uicissim, quod
 maxime in oceani ripis apparet, ubi ad hunc cursum
 mare manifestius accedit atq; recedit: eodemq; ordine
 uigor in ægotatibus. Probabile etiam est, Solem per
 easdem sui quartas ad calorem naturalem & spiritum
 uitalem augere, uel diminueri: Animalem quoq; qua-
 tenus Mercurium habet comitem. His cognitis poterit
 medicus pro humore & calore naturali, & quolibet
 spiritu recreando, tempora opportuniora seruare. Sed
 nunc de Luna satis. Neq; dimittere decet Iouē, in cuius
 mense altero quidem uitam accepimus, altero autē com-
 muniter & feliciter nati sumus. Et qui inter Solem atq;
 Venerem, item inter Solem atq; Lunam est qualitate
 effectūq; medius, ideoq; cōplectitur omnia. Solem uero
 ipsum prætermittere cœli dominū, nefas atq; periculo-
 sum existimamus: nisi forte quis dixerit, eū qui Iouem
 habet, in Ioue Solem iam habere, illic potissimū ad ho-
 mines temperatum. In Sole certe omnes cœlestium esse
 uirtutes, non solum Iamblichus Iulianusq;: sed omnes

Opportuna
 tas tempo-
 ris obserua-
 da medicis.

affirmant. Et Proclus ait, ad Solis aspectum omnes omnium celestium uirtutes congregari in unum atque colligi. Iouem uero esse Solem quendam ad nos temperatum, nemo negabit. Lunam quoque temperatam ad Venerem haud neglexeris: Multum enim ad ualidam prosperamque uitam adiuuat. Siquidem Venus fecundat hominem, facitque letum: Hanc igitur obseruabis. Quamquam si Lunam Veneri similem, humore prorsus aequalem, et uix minus calidam, cum Ioue rite misceas aut Sole, prope modum iam Venerem habes. Quid ergo? Ut tutissima omnium et commodissima simul incedas uia, Lunam obserua, quando Solem aspicit, coitque cum Ioue, uel saltem Iouem simul aspicit atque Solem, aut certe quando post aspectum Solis mox ad Iouis coitum progreditur uel aspectum. Atque eo ipso tempore compone inuicem, uel adhibe tibi Solaria Iouiaque simulatque Veneria. Quod si te ad unum ex magnis confugere necessitas urgeat uel negotium, ad Iouem ipsum uel potius ad Lunam simul Iouemque confugito. Nulla enim stella naturales in nobis uires, imo et omnes magis quam Iupiter fouet atque corroborat: Nulla rursus pollicetur prosperiora simulatque plura: Et ubique hunc accipere faustum est, Solem uero accipere, forsitan non ubique tutum: Semper enim ille iuuat, hic saepe nocere uideatur. Venus autem quasi debilis. Ideo solus ille iuuans pater est appellatus. Ad autem comprobatur Ptolemaeus ubi ait: Pharmacum uix quicquam mouere naturam, duntaxat.

duntaxat quando Luna cum Ioue congregitur. **V**sque
 adeo illinc proprie totam putat uniuersi corporis cor
 roborari naturam. **E**xpertus sum quinetiã, Luna con
 iuncta cū Venere, medicinam uix mouere. **Q**uamuis
 autem ubi pituitam ualde timemus, Lunam præcipue
 obseruemus ad Solem: **V**bi uero bilem exiccationemq;
 eiusmodi, ad Venerem, tamẽ directio Lunæ ad Iouem,
 & ad hæc omnia quodammodo confert, & præcipue
 ad atram bilem expellendam, necnon ad communem
 hominum complexionem instaurandam atq; firman
 dam. **S**icut enim glycyrrhiza & oleum rosaceum fris
 gidiora calefacit, calidiora refrigerat, uinumq; simi
 liter, quod insuper humectat sicca, humidiora siccant:
 ita Iupiter humano congruus calori, ut uinum, oleum
 rosaceum, camomilla, glycyrrhiza. **V**bi igitur audis
 Albumasar dicentem: **N**on est uita uiuentibus, præter
 deum, nisi per Solem & Lunam: **I**d intellige, quantum
 ad communitatem omnibus spectat influxum. **P**roprius au
 tem homini accommodatissimusq; influxus est ab Ioue.
Sunt autem in natura corporis uires attrahendi, reti
 nendi, coquendi, expellendi: **H**as igitur omnes Iupiter
 ipse iuuat: potissimum uero coquendi, siue digerendi
 uirtutem, atq; generandi & nutriendi simul et augen
 di, propter humorem eius ærium atq; multum, & ca
 lorem eiusdem amplum, humori mediocriter dominan
 tem. **P**rofecto per radios Iouis semper usquequaq; dif
 fusos, lumen Solis proprium ad salutem hominum ma

xime temperatur: radijs interim Veneris ad idem aspi-
 due conferentibus, atque similiter transfereute Luna.
Radij quidem Veneris atq; Lunæ tanquam humidio-
 res quodam indigent temperante, sicut & Solis radij
 tanquam calidiores, humidioris cuiusdam temperient
 exigunt. Radij autem Iouis temperamentum nullū de-
 siderant. Quid enim aliud Iupiter est nisi Sol quidam
 ad salutem rerum præcipue humanarum ab initio tem-
 peratus? Quid rursus aliud, nisi Luna Venusq; facta
 tamen calidior atq; potentior? Ideo astrologi ab Ioue
 auspiciantur annum fertilem, ferreum, salubrem, & ab
 eo imminentium morborum remedia sperant. Atque
Empeocles ubi propria unicuiq; Planetarum munes-
 tra tribuit, Iouem solum generationis principem nomi-
 nat, Orpheū imitatus. Præter Iouem præcipiunt Lu-
 nam diligenter in omnibus operibus obseruandā, tan-
 quam medium inter cœlestia competens, atq; terrena.
Sit ergo Luna in gradu, situq; & aspectu ad opus op-
 tatum, cōueniente. Non sit in egyptica, nec sub radijs
 Solis per gradus duodecim ultra citraq; nisi forte sit in
 eodem minuto cū Sole. Pleriq; uero uolunt omnes Pla-
 netas fore fortes quādo in unitate Solis extiterint. Vni-
 tatem uero metiuntur minutis duobus atque triginta,
 ut xvi. quidem citra, xvi. uero ultra connumerentur.
Non impediatur à Saturno uel Marte, nō descendat in
 latitudine meridionali, quādo duodecim dictos gradus
 egreditur. Nō sit opposita Soli, nec lumine minuatur,

nec tarda cursu, quando scilicet die uno, duodecim non peragit gradus. Non sit in uia combusta à gradu Libra uigesimo octauo ad tertium Scorpionis, nec in octaua, nec in Ascendente, nec in finibus Martis, uel Saturni. Quidam uero nec in sexta, duodecima, nona, quarta Lunam uolunt. In cæteris uero cæli plagis approbant. Vbi hæc omnia complecti non potes, Iouem saltem expecta, uel Venerem in Ascendente, uel decima: sic enim subueniunt detrimentis Lunæ. Nec ab re fuerit recordari quatenus Luna lumine augetur, eatenus et nobis non solum humorem, sed spiritum etiam uirtutemq; augeri, atq; hæc ad circumferentiam dilatari: Maxime in secunda eius quarta. Quando uero minuitur, contra contingere, præsertim in ultima quarta. Primum eius ad Solem trinum præesse secundo. Hunc sextili primo. Hunc sextili secundo. Lunam quatenus lumine, eatenus repleti calore. Videntur ergo quidam non tam obseruare quomodo aspiciat Luna Solem (semper enim aspicit) quam ut plurimum lumen habeat, præsertim dum augetur. Aspiciat uero interim trino uel sextili Iouem aut Venerem. Proinde uirtutem attractiuam ignea iuuant: Retentiuam terrea: Digestiuam aëria: Expulsiuam peraquea. Si tu has omnes in te adiuuare uolueris, attractiuam quidem per ignea maxime roborabis, quando Luna in signis uel stationibus igneis constituta Iouem aspicit, scilicet Ariete, Leone, Sagittario. Retentiuam per terrea, potissimum quando intuetur eundem

in signis uel stationibus terreis collocata: Tauro, Virgine, Capricorno. Digestiuam generatiuamq; per aëria, scilicet Geminos, Libram, Aquarium, quoties sub aëreis Iouem suspicit, aut subit. Expulsiuam per aqueam, Cancrum, Pisces, Scorpionum. Quando sub aqueis ipsa posita, Iouis radijs illustratur. Maxime uero in his omnibus consequeris optata, si Iupiter eadem uel similia, uel saltem non dissimilima signa mansiones uel possederit. Citaturus aluum solidis medicinis, accipe Pisces: Liquidis, Scorpionem: Medijs uero, Cancrum. Per inferiora purgaturus, Pisces & Scorpionum: Per superiora, Cancrum. Malum Saturni uel Martis ad Lunam deuitabis aspectum: ille enim uexat stomachū, hic intestina dissoluit. Capricornum euitabis & Taurum, nauseam enim afferunt. Scis membrum irritandum non esse, quando Luna signum occupat membro praefectum (humores namq; mouet) sed potius esse fo- uendum. Hæc uero de uirtute & spiritu naturali in icore præcipue dominantibus, quæ in quatuor officia quæ narrauimus, diuiduntur, dicta sufficiant. De uirtute uero spirituq; uitali in corde uigente quidnam monemus? Satis id fermè significatum est: Nam per res in primis igneas & quodāmodo simul aërias hæc adiuuantur, quando Luna in domicilijs mansionibus uel con- similibus suspicit Iouem, præcipue si Iouem complectatur & Solem. Virtutem quoq; animale[m] per sensum & motum in capite dominantem confirmare potes per aëria

aëria in primis, subiunctis igneis, quando Luna in domi-
 cilijs uel sedibus consimilibus Iouem suspicit: præ-
 fertim si Iouem propemodum Mercuriumq; comple-
 ctitur. Hic uero te moneo, ne Mercuriū putes aqueum
 esse uel terreū (quod & ego aliquando suspicatus sum:
 alioquin motibus celeritatiq; ingenij non conferret),
 sed quodammodo aërium esse scias: Nam & ob ean-
 dem causam tam mobilis est, tam facile conuertibilis,
 tantum ingenio confert, præsertim in Aquario pluri-
 mum aërio constitutus. Humor quidem in eo tempera-
 tus est, calor exiguus. Sub Sole positus dicitur exicca-
 re: Longior autem à Sole factus, humectare putatur:
 Ibi quidem calefacere multum ex natura Solis, hic ue-
 ro calefacere parum admodum, & humefacere magis
 suapte natura. Calore forsā nō cedit Veneri, Lunam
 superat, humore uero cedit utrisq;. Haly probat Mer-
 curium qualitates cœlestium commiscere: quoniam fa-
 cilime permutetur, tum in qualitatem termini quem su-
 bit, tum in naturam stellæ quā aspicit. Ego igitur hūc
 tam facile permutari puto, quia nec excellentem pote-
 statem, quam Iupiter habet, nec excedentem qualita-
 tem, quam pleraq; cœlestia, per quam alterationi re-
 sistat. Deniq; probabile est Mercurium assiduum So-
 lis Achatem, multas illius uires habere, ideoq; spera-
 ri Solaria quædam à Mercurio posse. Aliquando uero
 & Martem tradunt, Solem in quibusdam muneribus
 imitari, ac Venerem quæ ad Lunā pertinent, elargiri.

Hæc igitur in agendo memineris. Neq; negligas uita quam terminos. Aiunt enim Planetas in diuersis terminis ceu lucidis atq; tenebrosis opposita facere. Deniq; ubi Martem times, oppone Venerem: Vbi Saturnum, adhibe Iouem. Ac da operam ut in perpetuo quodam pro uiribus motu uerferis, tantum defatigatione vitata, ut & proprium motum externis motibus clàm nocituris opponas, et cœlestem actum pro uiribus imiteris. Quod si poteris spacia motibus ampliora peragere, sic & cœlum potius imitaberis, & plures cœlestium uires passim diffusas attinges.

Quomodo membra foueantur in nobis per cõparationẽ Lunæ ad signa & ad stellas fixas. Ca. VII.

Totum quemadmodũ diximus corpus fouere poteris, caput uere potissimum si Planetas obseruaueris in Ariete, uel in suo quenque domicilio primo. Præcordia si in Leone. Stomachum iecurq; si in Cancro atq; Sagittario, aut saltem in Virgine. Et acceperis ea quæ proprie membrum petunt. Expedit quoque nosse, quæ quisq; Planeta mēbra in signo quolibet habeat. Potes etiam proprie pro ætatis discrimine consilere unicuiq; per quatuor ætates Lunæ. Hæc enim à nouilunio usq; ad quadraturam primam iuuenis est. Deinde ad plenilunium est iuuenis atq; uirilis. Hinc ad quadraturam alteram, uirilis simul atq; senilis. Inde usq; ad coniunctionem est senilis. Aetatem itaq; Lunæ feliciter ætati curandi corporis adhibebis, si tunc aspectum

Num eius ad aliquam trium Gratiarū acceperis. Qui sanè affectus Lunæ semper & citò gratiosa largitur. Neq; tamen facile admodū diuturna uel maxima, nisi præter intuitum Lunæ, etiā ipse Gratiæ mutuo se conspiciant iam, uel propemodū conspecturæ sint, aut tres ipse, aut duæ. In primis uero diuturna præbent signa fixa: Leo scilicet, Aquarius, Taurus, Scorpius. Si fortè non possis in præsentia Lunam ad Planetas gratiosos opportune dirigere, stellas elige fixas gratiarū naturam, id est Iouis aut Veneris aut Solis, habentes, et ad eas directā Lunam elige. Tutius tamen est, Lunam in terea Iouem propemodum adire uel uerem. Stellæ namq; fixæ si solæ spectent, proportionem humanam, id est unius hominis, nimis exuperant. Proportionem uero cum ciuitatibus moderatiorem habent.

De uirtutibus & usu stellarum fixarum.

Caput VIII.

Tradunt astrologi maiores quasdam stellas à Mercurio compertas, autoritatem habere quamplurimā. Qualis est in Arictis gradu xxij. umbilicus Andromedæ, Mercurialis atque Veneris. Item in Tauri xvij. caput Algol, naturam Saturni possidens, atque Iouis. Cui subesse uolunt Adamantem & artemisiam, & audaciam uictorianq; præstare. In eiusdem gradu xxij. Pleiades, lunare sidus & Martium: Cui subijciunt crystallū, herbam diaccedon, semen foeniculi. Conferre putant ad acuendum uisum. Quod autem non

nulli dicunt conducere ad demonas conuocandos, si-
 gmentū esse iudico. Aldeboran primo uel tertio Geni-
 norum gradu Martium atq; Venerum. Hircus gra-
 du eorundem xiiij. Iouius atq; Saturnius. Huic subijci-
 unt saphyrum, prassium, menthā, artemisiam, man-
 dragoram. Ad dignitatem & principū gratiam adiu-
 uare confidunt, nisi fortē eos opinio fallat. Illi subesse
 uolunt rubinum, titumallum, matrisyluam. Diuitias &
 gloriā augere. In Cancris sexto uel septimo Canis ma-
ior Venerus, praest berillo, sauinæ, artemisiæ, dra-
 conteæ. Praestat gratiam. Item in xvij. eiusdem canis
minor Mercurialis & Martius. Cui subesse uolunt la-
 pidem Achatem, herbam Solsequium, & Pulegium:
 Atq; gratiā elargiri. In Leonis xxi. Cor Leonis, stela
 la regia Iouialis & Martia. Huic subijci putant lapi-
 dem Granatū, chelidoniam, masticen, Melancholiam
 reprimere, temperatum gratiosumq; efficere. In Vir-
 ginis xix. Cauda Vrsæ maioris Veneræ & Lunaris.
 Lapidem eius Magnetem putant, herbam cicoream et
 artemisiam, à raptoribus ueneficijsq; tueri. In Libræ,
 vij. Ala Corui dextra. Item in eiusdē xij. & fortē xiiij.
Ala sinistra. Saturnia simul & Martia. Eius herbam
 lapathium & hyoscyamū esse, aiunt cum lingua ranæ
 audaciam augere: Fore noxiam, in eiusdē quindecim
 uel sedecimo, spica Veneræ Mercurialisq;. Quā
 sequatur Smaragdus, saluia, trifolium, promarulla,
 artemisia, mandragora. Diuitias augeat & uictoriā,
 & ab

Et ab angustia vindicet. Deniq; in eiusdem xvij. uel
 xvij. Alchameth. Huic subdunt Iaspidem et planta-
 ginem. Firmare sanguinem sperant, febres omnes ex-
 pellere. In Scorpionis quarto, Elpheia Venerea Mars-
 tiaq;. Secundum uero computationem aliam in gradu
 eiusdem quinto est cornea, forsan eadem praesidens to-
 pazio, rorimarino, trifolio, hederæ, augere gratiam,
 castitatem, gloriam putant. In Sagittarij tertio, Cor
Scorpionis Martium atq; Iouiũ, praesidens sardonio,
 amethysto, aristolochiæ longæ, croco. Opinantur co-
 lorem bonum efficere, animũ letum, sapientemq; red-
 dere, dæmonia propulsare. In Capricorni gradu septi-
 mo Vultur cadens, hanc sequitur Chrysolithus, Satur-
 reia, Fumus terræ. Stella est Mercurialis atque Vene-
 rea, temperata. In ascendente medioq; cælo prodest.
 Quod autem excantandi autoritatem asserre dicant,
 nihilipendo. In Aquarij xvi. cauda Capricorni Satur-
 nia, Mercurialisq;. Quam sequitur Calcidonius, maio-
 rana, nepita, artemisia, mandragora. Præstare in cau-
 sis gratiam opinantur, diuitias augere, hominem ac-
 domum incolumem reddere. In Piscium tertio hume-
rus equi Iouialis et Martius. Thebit philosophus do-
 cet ad captandã alicuius stellæ modo dictæ uirtutem,
 lapidem eius accipere, herbamq; eiusdem, annulumq;
 aureum facere uel argenteum, in quo lapillum inferas
 herba subiecta, gerasq; tangentem. Id autem efficias
 quãdo Luna subit stellam, aut aspicit aspectu trino uel

sextili: Et stella in medio percurrit cœlo uel ascendens
 te. Ego uero quæ ad eiusmodi stellis attinent, in formã
 potius medicinae quàm anuli componerem, intrinsecus
 uel extrinsecus adhibenda, opportunitate uidelicet
 prædicti temporis obseruata. Tametsi prisci anulos
 magnificerint. Nam Damis & Philostratus narrant,
 Hiarcham sapientum Indorum principem simili qua-
 dam ratione septem anulos confecisse, stellarũ septem
 nominibus appellatos, eosq; Apollonio Theaneo de-
 disse. Qui deinde singulos diebus singulis gestauerit,
 iuxta dierum nomina hos distinguens: Dixisse uero
 Hiarcham Apollonio, auum suum philosophum ana-
 nos centum atq; triginta uixisse, eiusmodi forsã cœles-
 sti munere fretum: Quo & Apollonius deinde usus,
 centesimo etiam anno, ut aiunt, iuuenem præferebat.
 Deniq; si quid eiusmodi anuli uirtutis habent ex alto,
 id quidem non tam ad animam uel ad crassum corpus
 pertinere arbitror quàm ad spiritum, calefacto paula-
 tim anulo, sic inde uel sic affectũ, ut firmior efficiatur,
 aut clarior, uehementior aut mitior, seuerior aut læ-
 tior. Quæ quidem affectiones in corpus quidem omni-
 no, & in animam sensualem quodammodo, plerunq;
 indulgentem corpori transeunt. Quod autem aduer-
 sum dæmonis aut hostes, aut ad principum gratiam
 profuturos anulos pollicentur, uel fictum est, uel inde-
 deductum, quod spiritum interritum, firmumq; effi-
 ciant, uel etiam mansuetum, obsequioq; amabilem, atq;
 gratiosum

gratiosum. Iam uero, si quid cœlestia præter corpoream ualeitudinem, conferre ad ingenium, artem, fortunam dicerem, ab Aquinate Thoma nostro non disiderem, qui in libro cōtra Gentiles tertio probat à corporibus cœlestibus imprimi nonnihil in corpore nostro, cuius munere disponamur ad eligendū sæpe quod melius est, etiā si rationem finemq; nesciamus. Quam quidem in re bene fortunatos appellat, atq; (consentiente Aristotele) bene natos. Addit etiā uirtute cœlesti fieri nonnullos in quibusdam artium effectibus efficaces (ut eius uerbis utar) sicut miles in uincendo, agricola in plantando, medicus in sanādo, felices. At enim sicut herbe lapidesq; mirabiles quasdam ultra naturam elementarem uires cœlitus habent, sic homines quoq; in artibus nonnullos habere. Mihi uero satis fuerit factū, si cœlestia quomodocūq; quasi per medicinas, siue interiores, siue exteriores ad prosperā conferant ualeitudinē, dummodo interea salutem corporis perquirentes, iacturā nullā salutis animæ faciamus. Nihil omnino tentemus à sancta religione prohibitū. Præterea in opere quouis conficiendo, fructū operis ab eo speremus atq; petamus in primis, qui cœlestia, et quæ cōtinentur cœlo fecit, cō uirtute donauit, mouetq; semp atq; cōseruat.

De dignitatibus Planetarū in signis ad usum medicinarum obseruandis. Cap. IX.

Saturni domus Aquarius et Capricornus: Exaltatio Libra. Iouis domus Sagittarius atq; Pisces.

Exaltatio siue regnum, Cancer Martis domicilium,
 Scorpius & Aries: Exaltatio Capricornus Solis se-
 des quidem est Leo: Regnum Aries Veneris habita-
 culum Taurus atq; Libra: Exaltatio Pisces Mercurij
 ædes Virgo atq; Gemini: Regnum Virgo Lune do-
 mus Cancer: Exaltatio Taurus Saturnus & Iupiter
 triplicitatem habent in igneis aërijsq; signis. Sol in igneis tantum. Mercurius in aërijs solum. Mars, Venus, Luna, in aqueis atque terris. Planetæ quilibet præter Solem ac Lunam, in quolibet signo fines quosdam suos possident, quos & terminos appellamus. Igitur in Aricte Iupiter sex ibi primos terminos obtinet, Venus sex inde sequentes, Mercurius posteriores octo, Mars quinq; deinceps, postremos quinq; Saturnus. In Tauro ordine deinceps simili Venus fines habet octo, Mercurius sex, Iupiter octo, Saturnus quinq; Mars denique tres. In Geminis Mercurius sex, Iupiter sex, Venus quinq; Mars septem, Saturnus sex. In Cancro Mars septem, Venus sex, Mercurius totidem, Iupiter septem, Saturnus quatuor. In Leone Iupiter sex, Venus quinque, Saturnus septem, Mercurius sex, Mars totidem. In Virgine Mercurius septem, Venus decem, Iupiter quatuor, Mars septem, Saturnus duos. In Libra Saturnus sex, Mercurius octo, Iupiter septem, Venus totidem, Mars duos. In Scorpione Mars septem, Venus quatuor, Mercurius octo, Iupiter quinque, Saturnus sex. In Sagittario Iupiter duodecim, Venus quinque,
 curius

Mercurius quatuor, Saturnus quinque, Mars quatuor.
In Capricorno Mercurius septem, Iupiter septem, Venus octo, Saturnus quatuor, Mars totidem. In Aquario Mercurius septem, Venus sex, Iupiter septem, Mars quinque, Saturnus totidem. In Piscibus Venus duodecim, Iupiter quatuor, Mercurius tres, Mars nouem. Saturnus denique duos. Sol autem et Luna alia ratione fines suos habent: Nam Sol quidem signa sex pro finibus habet, Leonem, Virginem, Libram, Scorpium, Sagittarium, Capricornum. Luna uero reliquos, Aquarium, Pisces, Arietem, Taurum, Geminos, Cancrum. Solem igitur atque Lunam in his signis eum principatum effectumque, quem reliqui Planetæ in suis finibus habere putant. Præter fines habent in signis suas Planetæ facies, quas Græci Decanos nominant, decem occupantes signi gradus. In Ariete facies prima Martis: Secunda Solis, qui Martem in cælo sequitur, ordine Chaldaeorum: Tertia Veneris, quæ Soli succedit in cælo. In Tauro prima facies Mercurij, sequentis Venerem: Secunda Lunæ, quæ Mercurio succedit: Tertia Saturni: Ad hunc enim redcundum est, impleto iam numero Planetarum. In Geminis prima Iouis, sequentis uidelicet Saturnum, Secunda Martis, Tertia Solis eodem ordine, similiterque deinceps.

Quomodo Planetis uti debeamus in medicinis. // Caput X.

Commemorauimus autem quas in signis Planetæ

te dignitates habent, ut quoties facturi compositurus
 sumus quæ ad Planetã aliquem attinent, sciamus eum
 in suis dignitatibus collocare, præsertim quando ha-
 buerit in nostra reuolutione & genesi principatum,
 ut etiam Saturnus atque Mars, alioquin deprimendi,
 nobis tamen sint erigendi si genitura nostræ signifi-
 catores extiterint. Maxime uero operæ precium ex
 hac commemoratione fecerimus, si quando usuri in me-
 dicinis conficiendis beneficio Lunæ & Veneris atque
 Iouis, cauebimus ne in finibus Saturni uel Martis exi-
 stant: nisi fortè ubi cogimur, uel per Saturnum cohi-
 bere dissolutionem æstumq; reprimere, uel per Mar-
 tem frigidissima calefacere, torpentia suscitare, alio-
 quin fines Iouis & Veneris eligemus. Accipiemus quo-
 que Mercurij fines, Mercurialibus in primis homini-
 bus profuturi. Neque latere nos debet, homines ualde
 Mercuriales, quales sunt qui ingenio, artificio, elo-
 quio pollent, non mediocriter esse Solares: Mercurius
 enim semper est Apolline plenus. Vt autem quibus in-
 telligat quomodo figuras in cælo describamus in oras,
 signum quod ab oriente surgit, primam appellamus
 uitæq; domum: Quod succedit in ortum, secundam:
 tertiamq; deinceps, aliasq; similiter: ita ut septima do-
 mus sit signum, quod in occidente iam descendens opo-
 nitur ascendenti. Huic octaua succedit. Nona uero
 è medio cadit cælo, quod decimam domū efficit. Huic
 succedit undecima. Sed duodecima cadit ab ascenden-

te. Utigitur Planetæ sint potentes, habendi sunt in angulis uel orientis, uel occidentis, uel medij utrinque cœli: Maxime uero in angulo ascendentis, aut decimæ medium supra caput obtinentis cœlum, aut saltem in plagis quæ angulis mox succedunt. Tametsi Solem quidem in nona, quæ à medio cadit cœlo, Lunam uero in tertia etiam cadente gaudere putant. Duas inter hæc regulas mente teneri astrologi uolunt: Vnam quidem ægrotantis ratione, alteram uero medici. Nempe ubi ægrotantis septima domus per Saturnum uel Martem infortunata est, uel dominus eius infelix, separa media cum ab ægroto, si Ptolemæo credis. Preterea media cum electurus, Saturnium Martialemq; declinare iubent, eumq; perquirere, in cuius genitura domus sexta per aspectum Solis, uel per Venerem aut Iouem, quomodocunq; fuerit fortunata. Infortunatū uero dicimus signum uel Planetam per Saturnum, aut Martem, nisi propria domicilia sint uel regna, quando uidelicet uel ibi sunt, uel illuc aspiciunt opposito uel quadrato. Oppositum uero aspectū dicimus inter illa quæ intervallo discrepant quamlongissimo: Quadratū uero, ubi hoc ab illo quarta parte cœli, id est signorum trium spacio distant. Minus tamen per coniunctionem oppositum quadratum Saturnus & Mars Planetis alijs nocent, quando tanquam hospites eos domicilio uel regno suo termino ue suscipiunt. Quemadmodum Planetæ felices magis profunt, quando præter sextilem trinum ue

aspectum atq; coniunctionem etiam, ut diximus, sic ex-
 cipiunt. Solis tamen cōiunctionem Planetæ uerentur,
 aspectu gaudent, trino uidelicet uel sextili. Proinde ne-
 cessariū est meminisse, Arietem præesse capiti atq; faci-
 ciei, Taurum collo, Geminos brachijs atque humeris,
 Cancrū pectori, pulmonibus, stomacho, lacertis: Leo-
 nem cordi & stomacho, atq; iecori, & dorso, & costis
 posterioribus: Virginem intestinis & fundo stomachi:
 Libram renibus & fœmori atq; natibus: Scorpionem
 genitalibus, uulua, matrici: Sagittarium fœmori atq;
 subinguinibus: Capricornum genibus: Aquarium cru-
 ribus tibijsq;: Pisces pedibus. **H**uius enim ordinis me-
 mor cauebis membrum tangere ferro, uel igne, uel cu-
 curbitulis, quando Luna sub eius signo discurrit. **T**ūc
 enim auget Luna humores in membro, quorū affluen-
 tia, & consolidationem prohibet, & grauat membri
 uirtutem. **O**bseruabis autem, tunc membrum remedijs
 quibusdam amicis, uel extra uel intus adhibitis, oppor-
 tune feliciterq; fouere. **E**xpedi uero nosse quod signū
 ascenderit tibi nascenti. **N**am præter Arietem hoc etiā
 tibi caput significat, atq; in hoc Luna tibi caput aspi-
 cit. **P**ræterea quando Luna Arietem subit, opportune
 balnea tentas & lauacra. **Q**uando Cancrum, feliciter
 minue sanguinem, medicinam accipe, præsertim cle-
 ctuarij formam. **Q**uando est in Leone, ne prouoca uo-
 mitum. **Q**uam in Libra, clysteribus apta est. **I**n Scor-
 pione balnea nec tentes. **S**unt qui medicinā solutam
 dare

dare nec prohibent, neq; iubent. In Capricorno medicinam sumere nocet. Similiter in Aquario. In Piscibus uero prodest. Quæ uero membra in quouis signo unus quisq; habeat Planetarum, etsi scitu necessarium, est tamen narratu prolixū. Neq; uero in purgatione alui latere nos debet Ptolemæi præceptum: Medicinam accipere purgatoriam, quando Luna est in Cancro, Piscibus, Scorpione, probamus: præsertim si dominus signi tunc ascendens applicet se Planetæ sub terra currenti. Sin autem ascendens dominus coniungatur in terra supra caput cum Planeta medium tenente cœli, nausea statim & uomitus incitabitur. Deniq; concludamus cum Galeno, Astrologiam esse medico necessariam, qui de criticis diebus disputans ait, certam esse Aegyptiorū sententiam, id est Lunam significare affectionem indies, ægrotantis atq; sani, adeo ut si miscetur cum Luna radij Iouis & Veneris, bene afficiatur uterq; Sin autem Saturni uel Martis, contraria ratione se habeat. Sed latius iam peruagati, ad spiritum tandem & uitam atq; Gratias reuertamur.

¶ Quibus modis spiritus noster haurire plurimum possit de spiritu uitæq; mundi: Et qui Planetæ spiritum procreent atque recreent: Et qualia ad unumquensq; Planetam pertineant. // Caput. XI.

Huc uero tendunt hæc omnia, ut spiritus noster rite per naturalia præparatus atque purgatus

accipiat ab ipso uita mundanae spiritu plurimum per
 radios stellarū opportune susceptos. Vita quidē mundi
 omnibus insita, propagatur euidenter in herbas & ar-
 bores, quasi pilos sui corporis atq; capillos. Tunc in
 super in lapides & metalla, uelut dentes et ossa: Pullu-
 lat quoq; in uiuentes conchas, terrae et lapidibus adhæ-
 rentes. Hæc enim non tam propria q̄ ipsa cōmuni to-
 tius uita uiuunt. Quae sanē cōmunis uita, multo etiam
 magis super terram in corporibus uiget subtilioribus
 tanquam propinquieribus animæ. Per cuius uigorem
 intimum, aqua, aër, ignis uiuentia sua possident, atque
 mouentur. Vita hæc aërem ignemq; etiā magis quā
 terram & aquam fouet agitatq; perpetuo motu. Et de-
 niq; coelestia corpora, quasi mundi caput uel cor uel
 oculos, quā maxime uegetat. Vnde per stellas uelut ocu-
 los, radios non uisibiles solum, sed etiam uisuales usque
 quaq; diffundit. Quibus more Struthij, ut diximus a-
 libi, inferiora conspicit, fouetq; uidendo, imò etiam ita
 tangendo generat & format omnifariam atq; mouet.
 Igitur ad motum nitentis aquae, sereni quoq; aëris, ignisq;
 moderate distantis, atq; coeli, motū mundanae ui-
 tae suscipies, si ipse quoq; leniter & fermè similiter mo-
 uearis, quosdam pro uiribus gyros agens, uertigine de-
 uitata, coelestia lustrans oculis, mente uersans. Item fre-
 quenti quodam usu plantarum, similiterq; uiuentiū po-
 tes ē mundi spiritu plurimū haurire: Praesertim si ad-
 huc uiuentibus recentibusq; et matri terrae quasi adhuc
 hærentibus

herentibus nutriaris, atq; fouearis. Inter plantas suas
 uiter redolentes, uel saltem non male olentes uerferis
 quam frequentissime. Omnes enim herbae, flores, arbo-
 res, poma redolent, quamuis sepe minus animaduera-
 tas: Quo quidem odore quasi flatu spiritusq; uitae mun-
 dane te undiq; recreant atq; uegetant. Spiritu inquam
 tuum odoribus eiusmodi natura similitum, perq; spi-
 ritum medium inter corpus & animam, facile corpus
 quoq; reficiunt, & anima mirifice profunt. Inter haec
 diutissime diurno tempore sub diuo uersaberis, quate-
 nus tuto uel commode fieri potest, in regionibus altis
 & serenis atq; temperatis. Sic enim Solis stellarumq;
 radij expeditius puriusq; undiq; te contingunt, spiri-
 tumq; tuum complent mundi spiritu per radios uberius
 emicante. Praeterea naturalis ipse motus aeris, qui per-
 petuus est in orbem, quamuis ob lenitatem suam, con-
 suetudinemq; diurnam uix percipiatur ab ullo, te die
 sub diuo deambulanti, habitantiq; in patentibus
 editisq; locis libere lambit, penetratq; pure, ac motum
 uigoremq; spiritui tuo mundanum mirifice praestat.
 Dixi equidem die, compertum enim habemus noctur-
 num aerem esse spiritibus inimicum. Conferet aut diurni
 usus, praesertim si plurimum in aperto deambulans, de-
 uites primo quidem nimiam aeris intemperiem: deinde
 frequentius mouearis in eo, quando praeter temperiem
 & serenitatem eius, stellarum positio magis est homini-
 bus salutaris. Item si loca eligas praeceteris odorifera,

per quæ situm quotidie mutas, & ipse quasi continue,
 & leniter mouearis. Mutare locum quamuis semper
 cum delectu præcepi, quoniam bona coelestium & uni
 uerse naturæ apud nos sunt rebus locisq; alijs passim
 atq; alijs distributa, quibus deniq; omnibus est fruend
 dum. Mitto quod uarietas tædium prohibet, spiritibus
 inimicum, proprium que Saturno: Voluptatem uero
 affert, per quam (ut ita dixerim) Venus ipsa uolupta
 tis amica uenit in spiritum, atq; quod eius officium est,
 hûc statim ingressa propagat. Summatim uero si quis
 consideret paradysum, & Pomi uitæ usum apud Moy
 sen: Item simile uictum à Platone positum in Phæ
 done: & quæ Plinius de populis ait odore uiuentibus,
 intelliget esse uera quæ dicimus. Sed ad naturam spiri
 tus descendamus. Spiritus quidem qualitas est procul
 dubio Iouia, cuius tempore nobis infunditur. Est & So
 laris: Iupiter enim hunc infundit, quatenus ingentem
 Solis in se temperat potestatem. Item alia quoq; ratio
 ne Iouia est, quoniam calida est & humida, & calore
 abundat potius quàm humore, nasciturq; sanguine, &
 uapor quidam sanguineus appellatur. Rursus quoniã
 feruet, & subtilis est admodum atq; lucens, oriturq; à
 corde, Solaris proculdubio iudicatur. Habet & quoa
 dammodo Veneream in se uirtutem: Nam motu Vene
 reo prorsus exundat, profluit, transfertur, prolemq;
 propagat, ad uoluptatem cuiuslibet sensus se dilatat,
 refugitq; dolorem. Summatim uero, spiritus quatenus
 corpori

corpore ad uitam & motum propagationemq; condu-
cit, Iouius, Venerus, Solaris existimatur: Quatenus
animo ad sensum imaginationemq; ministrat, Solaris
Mercurialisq; censetur, & ubiq; Mercurialis existit,
quandoquidem adeò mobilis est & tam facile conuer-
tibilis, atque formabilis. Saturni, Martis, Lunæ, sanus
communiter spiritus non multum habet: Alioquin ex
illo sepe stupidus, ex hoc furiosus, ex hac obtusus quo-
dam modo foret. Quamobrem Lunaria quidem uelut
crassiora simulq; humidiora à subtili & uolatili natu-
ra spiritus sunt admodum aliena. Quæ uero Saturna-
lia multum, atq; nimium Martialia sunt, quasi uenena
sunt, spiritui naturaliter inimica. Illa quidem ob extre-
mam frigiditatem atq; siccitatem: hæc autem ob siccita-
tem, caloremq; edacem. Iouia igitur et Solaris in pri-
mis, deinde Mercurialis & quodammodo Venerea, spi-
ritus natura censetur. Distinctione uero præcipua, spi-
ritus quidem naturalis Ioui proprie dedicatur, uitalis
autem Soli, animalis uero Mercurio. Quando igitur
res postulat aliquem è tribus spiritum adiuuare, pa-
trono tunc suo infortunato, uel debili, non facile clien-
tulo succurrere poteris. Difficilime uero spiritui ani-
mali, dum Mercurius infeliciter est affectus, qui tans-
tam in animali spiritu autoritatem habet, ut caduceo
quodam suo animos tum consopire, tum suscitare dica-
tur, id est suo quodam aspectu sic aut aliter se habente
obtundere ingenium, uel acuere, debilitare, siue corro-

borare, uexare uel sedare mirifice possit. **Tu** igitur quoties spiritū aliquem studes excolere, non modo patronum suum obseruabis fortunatum atque potentem, sed etiam **Lunam** eliges ad hunc opportune directam. **Non** creatur autem neq; recreatur aliquando proprie per influxum Saturni solū substantia spiritus, sed semper ab externis ad intima, & sepe ab imis reuocatur ad summa: **Vnde** ad secretiora & altiora contemplanda cōducit. **Potest** tamen, etsi raro, uis Martis atq; Saturni, spiritui tanquam medicina prodesse, uel calefaciendo quū opus fuerit, & excitando atq; dilatando, uel uicissim nimis uolatilem coërcendo. **Per** ea uero potissimum quæ quatuor illis Planetis consentanea sunt, creatur natura spiritus atq; recreatur. **Verū** si ad Solaria quælibet ualde & absque defectu declines, exaccues illum, & exiccabis tandem atq; dissolues: **Si** similiter ad Venerea, liquefacies paulatim, uel obtundes. **Si** confidas tantum Mercurialibus, parum admodum inde proficies. **Erit** igitur operæ precii Iouialibus uti quamplurimum, eisq; reliqua mediocriter admiscere, ac frequentius uti rebus, quæ uel his omnibus æque sint communes, uel propriæ Ioui. **Nam** hæc quoq; omnibus quodammodo sunt communes. **Communitè** autem ad hos omnes attinent, quæ substantiâ habent nec igneam nimis, nec prorsus terream, nec simpliciter aqueam, nec acutissimam, nec obtusissimam qualitatem, sed mediocrem & tactu lenem, & quodammodo mollem, uel
saltē

saltem non duram, siue asperam, item gustu quodam modo dulcem, olfactu suauem, uisu gratā, auditu blandam atq; iucundam, cogitatu letam. **Dulcedo** igitur quaedam saporis, et gratia his omnibus est communis. **Si** dulcedo quasi aquea est, & simul pinguis, ad Venerem magis attinet: **Si** quasi insipida, uel aliquantū austera, potius ad Mercurium: atq; hæc spiritui nō multum profunt, necessaria tamen sunt interdum, ad hebetandum nimium eius acumen. **Si** dulcedo manifesta sit atq; subtilis, et paulum habeat styptici acutiq; saporis, Iouialis proprie iudicatur. **Cui** congruit substantia dulcis amygdalæ, pinei nuclei, auellanæ, pistacij, amidi, glycyrrhizæ, passularum, uitelli oui, carnum gallinæ, nacci pulli, fasianarum, pauonum, perdicum, similia umq; item radicū been, atq; enulæ: **Rursum** uini odoriferi, clari, aliquantū dulcis, et styptici, sacchari candidissimi, tritici albissimi. **Ad** Iouem pertinet etiā manna, si modo myrobalani infusa uirtute firmetur, alioquin non minus ad Venerem attinet quàm ad Iouem. **Hæc** est utiq; substantia dulcedoq; Iouis propria, quæ sanè spiritui creando & recreando ante omnia confert. **Iouia** uero plurimū sunt omnia, quæ in libro De longa uita diximus & seruare iuuentutem, & senibus salubria fore. **Si** autē dulcedo admodū pauca sit, multumq; acuti stypticiq; habeat, uel etiam nonnihil amari, Solaris esse censetur. **Similis** quaedam ratio est & distinctio de odoribus: **Hi** enim saporū germani sunt.

Similis etiam de coloribus. Colores sanè aquei, albi,
 uirides, aliquantum crocei, similes uiolarum, rosarū,
 liliorum coloribus, necnon odores eiusmodi Venerem
 referunt, & Lunam atq; Mercurium. Colores uero Sa
 phyrij, qui etiam dicuntur aërei, item purpurei pleni
 res, aureiq; argento mixti, & perpetuò uirides, Iouē.
 Ardentes autem crocei, aurei, puri, purpurei clario
 res, Solem. Quilibet uero colores si uiui sint uel saltem
 fericij, magis stellares existunt. In metallis quoq; et la
 pidibus atq; uitris propter cœlestem similitudinē sunt
 potentes. Sed ut redeamus ad Iouem, sapor & odor
 eius quasi est, qualis in aureo pomo persico, similiq;
 pyro, uel aranceo, & uino maluatico leuiore, leuiq;
 uernaceo, qualis in uiridi zinzibere, uel cinnamo
 mo, uel dulci marathro, uel doronico, si hæc plurimo
 saccharo condita gustentur: Nam quatuor hæc, et nux
 muscata recens, sola si sunt, potius Solaria sunt. Sola
 ris & chariophylus & muscus, sed odoratu nō gustu,
 non aspectu. Ambra Solaris plurimum atq; Iouia. Cro
 cus in omnibus est Solaris, tametsi color eius & odor
 apud astrologos omnibus gratijs dedicatur: Sapor au
 tem ad Solem proprie pertinet. Deniq; omnia odori
 fera & aromatica, quatenus odorem gratū ferunt, ita
 ad Iouem Veneremq; & Mercurium pertinent ut ad
 Solem: quamuis inter hæc, acutiora magis ad Solem,
 obtusiora ad Venerem Mercuriumq; potius, ad Iouem
 proprie temperata, olfactu, gustu, auditu, visu, ta
 ctu. Soni

Et. Soni quinetiam cantusq; grati, blandiq; ad gratias omnes spectant atque Mercurium: Minaces autem admodum atq; flebiles Martem præferunt & Saturnum. Neq; uero mireris nos multum coloribus, odoribus, uocibus attribuere. Nam sapes quidem ad spiritum præcipue pertinent naturalem: odores autem potius ad uitalem animalemq;: colores, figuræ, uoces, ad animalem. Motus quoq; animi uel lætus, uel mœstus, uel constans, spiritum ad similitudinem suam agit at uehementer: Animalem primo, per hęc uitalem, per hęc insuper naturalem. Spiritus tandem omnis quia, ob naturam quodammodo igneam, æriamq; omnino & lucidam atq; mobilem, similis est luminibus, ideoq; coloribus & uocibus ærijs, & odoribus motibusq; animi, ideo per hæc subito in utranq; partē mouetur atq; formatur. Et qualis euadit ipse talem uicissim efficit quodammodo affectum animi & omnino corporis qualitatem. Deniq; cum primum per illa quæ gratiarum propria sunt, opportune gratijs est expositus, utpote qui & naturaliter illis consentaneus erat, statim per illarum radios tum ubique uigentes, tum ipsi germanos, mirifica reportat munera gratiarum.

Quod res naturales atq; etiam artificiosæ habent uirtutes à stellis occultas, per quas spiritum nostrū stellis eisdem exponunt. Cap. XII.

QUum uero dicimus spiritū exponi gratijs per illa quæ sunt gratiarum, non solum per qualis

tates quæ uidentur, audiuntur, odorantur, gustantur, sed etiam per illas quæ tanguntur accommodari putamus. **Memento igitur calidum in primo gradu Iouis esse: In secundo Solis cum Ioue: In tertio Martis cum Sole: In quarto Martis. Frigidum in primo Veneris: In secundo Lunæ: In tertio Lunæ cū Saturno: In quarto Saturni. Humidum in primo Mercurij cum Ioue: In secundo Veneris cum Luna: In tertio Lunæ cum Veneri: In quarto Lunæ, quando Veneri Mercurioq; cōiungitur. Siccum in primo Iouis: In secundo Mercurij cū Sole: In tertio Solis cum Marte: In quarto Martis cum Saturno. Summatim ex qualitatibus Planetarū, quas Ptolemæus describit in Quadripartito, colligimus harmoniā ex cunctis constatā ad calorem humoremq; declinare: Calor enim Martis ingens atq; Solis, et temperatus Iouis, ingentem superat Saturni frigiditatem, & Veneris Lunæq; exiguam, ita ut calor ibi frigus excedat. Item humiditas Lunæ Venerisq; plurima et propinqua nobis atq; temperata, Iouis siccitatem Saturni Martisq; multam superat, et temperatam Solis. Calor igitur humorq; frigori siccoq; dominatur, atq; similiter calor humori: Quemadmodū in sani corporis homine ad cœlestem consonantiā temperato ex calore & siccitate cordis, item calore et humore iecoris, rursum frigore et humore cerebri, coalescit cōplexio quedam ad calorem humoremq; uergens, mediocriter calore regnante. Calor enim cordis & iecoris, frigus cerebri superat.**

superat. Item humor icoris atq; cerebri siccitatem cordis excedit. Neq; uero prætermissum à nobis uelim, talem existere ex stellis fixis harmoniã cunctis communem, qualem diximus ex Planetis: hos enim illis similes astrologi putãt. Quorsum hæc? Ut memineras spiritum corpusq; nostrũ per temperiem quandam ad calorem humoremq; uergentem, uel natura constantem, uel arte quæsita, accommodari posse cœlestibus, sibiq; cœlestia uendicare. Neq; tamen dicimus spiritũ nostrũ cœlestibus duntaxat, per qualitates rerum notas sensibus præparari, sed etiam multoq; magis per proprietates quasdam rebus cœlitis insitas, & sensibus nostris occultas, rationi uix deniq; notas. Nam quũ proprietates eiusmodi, earũq; effectus elementari uirtute constare non possint, consequens est à uita spiritũq; mũdi per ipsos stellarũ radios singulariter proficisci, idcoq; per eas spiritum affici quamplurimum atq; quamprimũ, cœlestibusq; influxibus uehementer exponi. Hac utiq; ratione smaragdus, hyacinthus, saphyrus, topazius, rubinus, unicorni cornu, præcipue uero lapis bezaar apud Arabes appellatus, occultis gratiarũ proprietatibus prædita sunt: Et idcirco non solũ intus assumpta, sed etiam si carnem tangant, ibiq; calefacta uirtutem suam promant, uim inde cœlestem spiritibus inserunt, qua se cõtra pestẽ tuentur atq; uenena. Quod autẽ hæc similiaq; tale aliquid agãt uirtute cœlesti, id argumentum est, quia etiam exiguo pondere sumpta nõ exiguum

habent in agendo momentum. Quod elementari qua-
 litati uix unquã est concessum, igni uidelicet ualde cœ-
 lesti. Materialis enim uirtus ut agat multũ, materiam
 desiderat multam. Formalis autem, etiam quum mini-
 ma materia ualet plurimum. Simili uirtute in primis
 phœbea **Pæonia** carnem tangens, contra caducũ mor-
 bum spiritus armat uapore ad eos intus infuso. Simili
 corallus & chalcidionius aduersum atræ bilis illusio-
 nes, Iouis præcipue **Venerisq;** uirtute: cæteraq; simili-
 ter. Eiusmodi quadam proprietate myrobalani iuuenta-
 tatem seruât, acuntq; sensus, & ingenio profunt atq;
 memoriæ, propter Iouem in primis **Saturni** tempera-
 torem, atq; **Mercurium** sensus amicum. Quam quidem
 arborem forte aliquis in paradiso ad uitam prorogan-
 dam extitisse putabit. **Mercurio** lapidem achatem cõa-
 secrant: **Vnde** **Physici** conueniunt, ad faciendã uisumq;
 & contra uenena ualere. **Serapio** scribit eum qui hia-
 cynthum uel ex eo sigillum gestat, esse à fulgure tutũ,
 atq; hanc uirtutem eius esse latissime diuulgatã: quam
 si habet, ab Ioue putamus habere. **Lapis** ætites uel
 aquilinus habet à **Lucina**, id est **Venere** atq; **Luna**, ut
 admotus uulnæ, partum mox & facillime citet. **Quod**
Rasis confirmante **Serapione** frequenter se dicit exper-
 tum. **Forsan** & à **Phœbo** qui transfixit **Pythonem**,
Creteã **Dictamus** habet, ut & uenenosis obstitat, &
 ferrum è uulnere trahat. **Solis** uirtute **Zinziber** infu-
 sum epulis arcet **syncopim**. **Sentiana** canis rabiem se-
 dat,

dat, fugatq; serpentes. Verberna uaticinium prestare fertur letitiamq;, & expiationes, & uisum. **Ruta** & **zedoaria** contra uenena **Theriacam** agunt. **Thus** uitalem & animale[m] spiritum aduersus hebetudinem, obliuionem, timorem, sulcit. **Salua** uero menthaq; uirtute **Iouis**, illa quide[m] paralysim fugat, haec uero odore roborat animum. **Eadem** uirtute **Pentaphyllon** resistit uenenis, eiusq; folium bis quotidie unum uino bibitum curat **Ephimeram**: tria, tertianam: quatuor uero quartanam. **Hac** herba sacerdotes antiqui propter puritatem suam in purificationibus utebantur. **Agnus** castus potestate **Saturni** **Venereum** sistit motum: **Is** sp[iritu] uero sanguinem. **Mirabiles** autem prouenire solent effectus, ubi occultae proprietati proprietates seruit elementaris, uelut in myrobalano ad spiritum corpusq; firmandu[m], non solum uirtus illa caelestis agit, sed etiam styptica multum, nec paru[m] aromatica uirtus, quae putrefactionem dissolutionemq; mirifice prohibet, spiritumq; cor roborat. **Iam** uero ut **crocus** petat cor, spiritum dilatat, prouocet risum, non solum occulta **Solis** uirtus mirabiliter efficit, sed ad idem quoq; conducit ipsa natura croci subtilis, amplificabilis, aromatica, lucida. **Quod** autem de simplicibus dico, de compositis similiter dictum intelligi uolo. **Dic** age **theriaca** quomodo contra uenenum nobis opituletur? **Non** educit illa uenenum, astringit enim aluum, non mutat omnino tam subito ueneni naturam, non enim haec adeo debilis est atque

mutabilis, sed spiritum uitalem potius ualde tenuem et mutabilem, subito conformi quadam ad ipsum proportionem corroborat usque adeo, ut ipse iam ualidus tanquam agens, unquam cum theriaca uelut instrumēto partim superet uenenum, partim à præcordijs arceat. Sed quam proportionem siue uirtute id efficit theriaca? Iouiali simul atque Phœbea: quam ex commixtione multarum rerum secundum certam proportionem inuicem confusarum sibi uendicasse uidetur. Est autem in ea uirtus triplex: Nec ipsa inquam cœlestis, quam modo dicebam: Item cœlestis alia prius in herbis aromaticisq; proprietate, quibus electis ipsa rite componitur, quæ uirtuti prius dictæ subministrat ad idem. Est insuper alia uirtus in plerisque partibus eius, elementaris potius quam cœlestis, ueruntamen talis, ut spiritui muniendo conducatur, stypticam dico et aromaticam qualitatem: illa quidem spiritum firmat, ista fouet. Mirabilem ergo theriaca uim nata est contra properantem senectutem atq; uenenum, tribus uidelicet in ea uirtutibus ad idem pariter conspirantibus, quarum una quidem est cœlestis, per artificiosam acquisitam commixtionem: alia cœlestis iterum, sed partibus eius naturaliter insita: alia prorsus elementaris. Sed illa quam prius dixi, cœlitus acquisita, multo etiã foret admirabilior, si non solum proportionem Iouia Solarisq; et ex rebus eiusmodi conflaretur, sed etiam opportunum ad hoc, obseruatione cœlestium, tempus eligeretur. Nam quemadmodum

admodum corpus se habet ad locū atq; tempus, ita motus et actio se habet ad tempus. Sicut ergo certa passim corpora eorumq; formæ certis & locis & temporibus coalescunt atq; seruantur, sic & propriæ quædā actiones ex proprijs quibusdam temporibus efficaciam nasciscuntur. Idq; in Alcibiade significat Socrates, & Proclus explicat. Quod sanè Pythagoras animaduertens, ipsum bonum perfectionemq; rerum, opportunitatem cognominauit. Primum namq; principium sic apud Pythagoram & Platonem omnium est mensura, ut alijs corporibus actionibusq; alia loca distribuerit atq; tempora. Vnde sicut res quedam non alibi quàm hic, nec aliàs quàm tunc proprie nascuntur feliciter & coalescunt, atque seruantur: sic & materialis actio, motus, euentus talis, aut talis, non aliàs efficaciam sortitur, effectumq; perfectū, q̄ quando cœlestiū harmonia ad idem undiq; consonat, quæ sanè harmonia tantā habere potestatem existimatur, ut non solum agricolarum laboribus atq; medicorum artificijs per herbas aromataq; conflatis, sed etiam imaginibus, quæ apud astrologos ex metallis lapidibusq; fiunt, uirtutem sæpe mirificam largiatur. Sed imagines caput iam proprium exigūt. Quantum uero ad horas pro actionibus & operibus eligendas pertinet, plurimū confirmatur à Ptolemæo ubi ait in Cœtiloquio: Qui eligit quod melius est, nihilo differre uidetur ab eo qui habet hoc ex natura. Quibus in uerbis tum cœlestiū, tum arbitrij electionisq; nostræ

Tempus
opportuni
tas ue quid
possit.

potestatem confirmare uidetur. Albertus quoq; Magnus inquit in Speculo: Non enim libertas arbitrij ex electione horæ laudabilis coërcetur: sed potius in magnarum rerū inceptionibus electionem horæ contemnere, est arbitrij præcipitatio, non libertas.

De uirtute imaginum secundum antiquos, atq; medicinarum cœlitus acquisita. Cap. XIII.

Ptolemæus ait in Centiloquio, rerum inferiorū effigies uultibus cœlestibus esse subiectas, antiquosq; sapientes solitos certas tūc imagines fabricare, quando Planetae similes in cœlo facies, quasi exemplaria inferiorum ingrediebantur. Quod quidem Haly comprobat ibi dicens: Vitilem serpentis imaginē effici posse, quando Luna serpentem cœlestem subit, aut seiliciter aspicit. Similiter Scorpionis effigiem efficacem, quando Scorpionis signum Luna ingreditur, ac signum hoc tenet angulum ex quatuor unum. Quod in Aegypto suis temporibus factum ait, seq; interfuisse, ubi ex sigillo Scorpionis in lapide Bezahar, ita facto, imprimebatur ihuri figura, dabatur que in potum ei, quem Scorpis ipse pupugerat, ac subito curabatur. Quod quidem utiliter effici Nahamed phisicus affirmat, confirmante Serapione. Præterea narrat Haly, notū illic sibi uirum sapientem industria simili fecisse imagines quæ mouerentur: qualem effectū, nescio quomodo, legitimus ab Archita. Quales et Trismegistus ait, Aegyptios

ptios ex certis mundi materijs facere consueuisse, & in eas opportune animas dæmonum inserere solitos, atq; animam aui sui Mercurij: Item Phæbi cuiusdam, & Isis Osyridisq; sic in statuas descendisse, profuturas hominibus, uel etiam nocituras. Huic illud simile: Prometheus figmento quodam luteo uitam rapuisse, lucemq; coelestem. Magi quinetiã Zoroastri sectatores, ad euocandum ab Hecate spiritum, utebantur aurea quadam pila characteribus insignita coelestium: Cui & saphyrus erat insertus, & scutica quadã facta tauri corio uestebatur, atq; interim excantabant. Sed cantiones equidem libenter obmitto: Nam & Psellus Platonicus eas improbat atque deridet. Hebræi quoque in Aegypto nutriti, struere utulum aureum didicerunt, ut eorundem astrologi putât, ad aucupandum Venæris Lunæq; furorem, contra Scorpionis atq; Martis in fluxum Iudæis infestum. Porphyrius quoq; in epistola ad Anebonem, imagines efficaces esse testatur, additq; certis quibusdam uaporibus qui à proprijs suffumigationibus exhalabant aërios dæmonas insinuari statim consueuisse. Iamblichus in materijs quæ naturaliter superis consentaneæ sint, & opportune riteq; collectæ undiq; conflatæq; fuerint, uires effectusq; non solum coelestes, sed etiã dæmonicos & diuinos suscipi posse confirmat. Idem omnino Proclus atque Syncsius. Opera quidem ad salutem mira, quæ à medicis in astrologia peritis, per res ex multis compositas, id est pulueres,

liquores, unguenta, electuaria fieri possunt, probabiliorem in se rationem & notio rem quam imagines habere uidentur: Tum quia pulueres, liquores, unguenta, electuaria opportune confecta cœlestes influxus facilius citiusq; suscipiunt quam materiae duriores, ex quibus imagines fieri consueuerunt: tum quia uel assumuntur intus affecta iam cœlitus, & in nos conuertuntur, uel saltem admota foris inhaerent magis, & deniq; penetrant: tum etiam quoniam ex uno quodam duntaxat, aut per paucis imagines construuntur: illa uero ex quibus plurimis constari pro arbitrio possunt: Vt si centum Solis Iouis ue dotes per centum plantas et animalia similiaq; sparsa fuerint, componere simul hæc centum tibi comperta possis, & in unam conficere formam, in qua Solem ferme Iouemq; totum iam uidearis habere.

¶ Scis profecto naturam inferiorem non posse uno quodam capere cunctas superioris naturæ uires, ideoq; illas per plures apud nos naturas esse dispersas, cōmodiusq; per opera medicorum atq; similia, quam per imagines colligi posse. Proinde imagines ex ligno confectæ uim forte paruam habent, nam lignum et forsan durius est ad cœlestem influxum facile capiendum, & minus tenax si acceperit, retinendum, & omnino postquam ex matris terræ uisceribus est euulsum, paulo post ferme totum amittit mundanæ uitæ uigorem, & facile in qualitatē aliam transmutatur. Lapilli uero atq; metalla, & si ad accipiendum cœleste munus duriora uidentur, diutius

diutius tamē retinent: quod cōfirmat **Lamblichus**, si acceperint: **Sua** nempe duritia, uestigia quoq; donaq; uita mundanae post euulsionem diutissime cōtinent, quae quondā haerentia terrae possederant. **Quamobrem** ob hoc saltem aptae materiae ad capienda tenendaq; caelestia iudicantur. **Est** & probabile quod libro superiore dixi, res adeo speciosas nō posse sub terra constari, nisi maximo quodā conatu caeli, atq; durare in eis impressam semel ex conatu uirtutem: **Nam** in his coquendis cogendisq; diutissime caelum elaborauit. **Verum** quum nequeas facile eiusmodi plura componere, cogaris diligenter exquirere, quod metallum inter caetera in ordine sit alicuius stellae potissimum, quae uelut lapis in ordine summus, ut saltem in uno quodam totius generis ordinisq; supremo, reliqua pro uiribus cōprehendas, atq; eiusmodi susceptaculo caelestia huic consentanea mutueris: ceu si, exempli causa, in ordine **Solari**, sub homine **Phoebeo**, summū inter animalia teneat **Astur** aut **gallus**, inter plantas **balsamū** aut **laurus**, inter metalla **aurū**, inter lapides **carbūculus** uel **pantaura**, inter elementa **feruidus aër**: nā ignis ipse **Martius** esse censetur. **Quod** autē diximus influxū **Solis** uel **Iouis** aut **Veneris** augendum, intelligimus ratione cōmuni, nō tamen illi in cuius genesi aliquis horum interfectores appareat.

De ordinibus rerum à stellis pendentium, ut **Solarium** atq; **similium**: **Et** quomodo **spiritus fiat Solaris**. **Ca. XIII.**

Dixi equidem alibi, desuper ab unaquaq; stellâ
 (ut Platonice loquar) seriem rerum illi pro-
 priam usq; ad extrema pendere. Sub ipso Scorpionis
 corde post eiusmodi demonas atq; homines, scorpiumq;
 animal, collocare possumus etiam herbam Asterion,
 id est stellarem, figura stellæ similem, nocte fulgentem,
 quam medici tradunt qualitatem habere rosæ, uimq;
 contra morbos genitaliū mirabilem possidere. Sub ser-
 pente uel serpentario cœlesti Saturnū ponunt, et quo-
 dammodo Iouem. Postea demonas, qui sæpe serpentiū
 formas induunt. Similes insuper homines, serpentes
 animantes, serpentariam herbam, lapidem Draconem
 tem capite draconis natum: Item cōmuni nomine Ser-
 pentinū. Et præterea quæ in sequentibus afferam. Sub
 stella Solari, id est Syrio, Solem primo, deinde dæmo-
 nas quoq; Phœbeos, quos aliquando sub leonū uel gal-
 lorum forma hominibus occurrisse, testis est Proclus.
 Homines subinde persimiles bestiasq; Solares. Phœ-
 beas inde plantas, metalla similiter et lapillos, et uas-
 pore aëremq; feruentē. Simili ratione à qualibet fir-
 mamenti stella per aliquem Planetam existimant con-
 textum rerum gradatim sub illius proprietate descen-
 dere. Si igitur (ut dicebam) Solaria omnia per gradum
 eius ordinis quemlibet opportune comprehenderit, ho-
 mines uidelicet tales, uel talis hominis aliquid, item bru-
 ta, plantas, metalla, lapillos, et quæ ad hæc attinent,
 uirtutem Solis usquequaq; combibes, et quodammodo
 naturalem

naturalem Solarium dæmonū facultatem. Similiterq̄;
de alijs dictum puta. Solares quidem homines sunt qua
les antea dixi, & qui ascendente Leone, Soleq̄; hunc
uel tenente uel aspiciente nascuntur, & qui sub Ariete
similiter. Solaris est & sanguis è sinistro eorum bene
ualentii brachio missus. Phæbeus, crocodilus, astur,
leo, gallus, & cygnus, & coruus. Nec alia ratione leo
ueretur gallum, nisi quoniam in ordine phæbeo gallus
est leone superior. Eadē ratione inquit Proclus, Apola
lineum dæmonem, qui nonnunquam apparuit sub fi
gura leonis, statim obiecto gallo disparuisse. Maxime
uero in his animalibus cor est Solare. Arbitror etiam
marinum uitulum cælestis Leonis cordi subesse, & hæc
ipsa ratione corium eius quem cingit nudū fibula eius
dem osse confecta, à renum dolore redimere. Nam con
tra dolorem eiusmodi solent astrologi sideris illius in
fluxibus uti. Eadem forte ratione fertur hæc pellis à
fulgure nos tueri. Inter plantas palma phæbea est, &
in primis laurus, qua uirtute uenenosa repellit & fula
gur: Fraxinus quoq; simili facultate uenenosa longius
arceat. Loton esse phæbeam, rotunda tum folia tū po
ma testantur, & explicatio foliorum eius die, replica
tio uero nocte. Pæoniam phæbeam esse, non solum uir
tus indicat, sed & nomen. Ad idem attinent flores &
herbæ quæ restringuntur abeunte Sole, redeunte pro
tinus explicantur, & ad Solem cōtinue uergunt. Au
rum præterea & lapis Elitis radijs aureis Solem imia

Homines
qui Solares

tans. Lapis item qui Solis oculus appellatur, figuram habens pupillæ, ex qua lumē emicat. Rursum carbunculus nocte rutilans, uel Pantaura omnes in se lapidū uires continens, ut aurum metallorum, & Sol stellarū. Multa deniq; in superioribus nobis significata, unde si modò liceat, sub imperio Solis ex illo sanguine, & animalium illorū cordibus, & folijs fructibusq; arborum prædictarum, item floribus atq; herbis & auri folijs, necnon pulueribus lapillorum, electuarium uel unguentum conficere poteris, addito croco, balsamo, calamo aromatico, thure, musco, ambra, ligno aloës, zinzibere, mastice, spica nardi, cinnamomo, doronicoco, citri cortice, zedoaria, nuce muscata, mace, chariophylis cum melle stauo uel oleo balsamino, masticeo, laurino, nardino, ad cor & stomachum et caput intus aut extra fouendū, ut spiritus inde Solaris euadat. Ex his omnibus, inquam, aut saltem ex pluribus cõponendum dominante Sole aliquid. Quo etiam sub eiusdem dominatu incipias uti, dūmodo & Solaria induas, habites, cõspicias, audias, olfacias, imaginæris, cogites, cupias. Item imiteris & uita dignitatem et munera Solis. Inter Solares homines plantasq; uerferis, laurūq; astide tangas. Tutius aut̃ ad ualetudinem fuerit, Solaribus admiscere Iouialia simulatq; Venerea: Veneream maxime humiditatem Solaris caloris moderatricem, qualis est aqua succusq; rosarum atq; uiolarū. Sed medicinas eiusmodi in libro De curandis literatis primū. deinde

deinde in libro **De uita longa**, partim equidem cōposita, partim ab alijs compositas enarraui, partim etiam temperaui. Item quales herbae à **Sole** ioueq; miras contra epidemiam & uenenum uires habeant, diximus in libro **Cōtra pestem**, inter quas **Perforata**, fugadæmon appellata est: Nec alia facultate q̄ cœlestium gratiarū noxios malorū dæmonum uapores à nobis arceri putatur. Et si qua inter herbas alia uel lapillus ut corallus, idem uideatur efficere. **Herba** profectò **Lunaris** à **Mercurio** tradita folijs cæruleis atq; rotūdis, crescente **Luna** unum quotidie producit folium, decrescente deponēs, annos utenti promittit **Lunares**. Sed iam ad imagines altero quodam exordio redeamus.

De uirtute imaginum secundum antiquos atq; medicinarū: Et quomodo medicinae sint longe ualidiores q̄ imagines. // **Cap. XV.**

S lapillos quos paulò ante **Phœbeos** narrauimus **Naetus** fueris, nihil opus erit imagines eis imprimere. **Suspendes** itaq; collo comprehensos auro, crocei serici filis, quādo **Sol** sub **Ariete** uel **Leone** percurrit, ascenditq; uel medium tenet coelum, aspicitq; **Lunam**. Multo uero potentiores in serie **Lunæ** lapillos narrat **Proclus**. Primum quidem **Selinitim**, qui non modo figura **Lunæ** imitetur, sed & motu, circumeatq; cū **Luna**. Hunc si fortè repereris, & argento circumdatū argenteo filo collo suspenderis, **Luna** **Cancerū** uel **Taurū** subeunte, angulosq; tenente sibi cōuenientes, spiritum

inde tuum reddet, postremo Lunarem. Dum uidelicet calefactus abs te lapillus ipse Lunaris uirtutem suam tuis assidue spiritibus inserit. Alterum uero recenset lapillum, Helioselinon cognomento, qui Solis Lunæq; coniunctæ Soli, naturaliter habet imaginem. Hunc ergo quisquis argēto inclusum deaurato similibus collo filis admouerit, quando Luna in domicilio suo uel Solis in eodem minuto cum Sole congregitur, suosq; te neat angulos, Solarem simulatq; Lunarem spiritū reportabit, aut saltem talem qualis euadit Luna per centrum copulata Soli. Hic uero tu uides dispersas Phœbides, uelut Osyridis membra, sororem eius Phœbem uelut Isidem congregare. Sed utinam Solarem alicubi lapidem facile reperiremus uel Lunarem, ad eorum ordine præpotentem, quemadmodum sub serie Septentrionalis poli Magnetem habemus & ferrum. Solarem profecto ferunt inuenisse apud Indos Apollonium Theanæum, lapidem scilicet nomine Pantauram, ignis instar micantem, sub terra passus quatuor nascentem, cui tantum spiritus insit ut tumeat, & plerumq; scindatur terra, ubi eiusmodi lapis concipitur: ita cæteros ad se lapillos trahens, sicut Magnes ferrū. Sed lapis hic Hercules ad se contemplandū uehementius adhuc nos in præsentia rapit. Videmus in speculanautarum indice poli libratum acum affectum in extremitate Magnete moueri ad Ursam, illuc uidelicet trahente Magnete: quoniam & in lapide hoc præu-
let uirtus

let uirtus *Vrsæ*, & hinc transfertur in ferrum, & ad
Vrsam trahit utrunq;. Virtus autem eiusmodi tum ab
 initio infusa est, tum continue *Vrsæ* radijs uegetatur.
 Forsitan ita se habet *Succinum* ad polum alterum &
 ad paleas. ¶ Sed dic interea, Cur *Magnes* trahit ubiq;
ferrum? non quia simile, alioquin & *Magnetem* *Ma-*
gnes traheret multo magis, *ferrumq;* *ferrū*: non quia
 superior in ordine corporum, imò superius est lapillo
 metallum. Quid ergo? Ambo quidem ordine *Vrsam*
 sequente clauduntur, sed superiorem in ipsa *Vrsæ* pro
 prietate gradum tenet *Magnes*, inferiorem uero *ferrū*:
 Superius autem in eodem rerum contextu trahit quia
 dem quod est inferius, & ad se conuertit, uel aliter quo
 modolibet agitatur, aut afficit uirtute prius infusa. Infe
 rius uicissim eadem ad superius infusione conuertitur,
 uel aliter agitatur, uel prorsus afficitur. Sic in serie So
 lis inferior homo admiratur superiorem: In ordine Io
 uio ueneratur: In Martio timet: In Venereo inferior
 ad superiorem rapitur amoris ardore, deseritq; se ip
 sum: In Mercuriali semper hic discit, uel persuadetur
 ab illo: In Lunari motum hic ab illo sæpius exorditur:
 In Saturnali quietem. Ego autem quum hæc explo
 rata hætenus habuissem admodum gratulabar, cogita
 tabamq; iuuenis adhuc *Magneti* pro uiribus insculpe
 re cœlestis *Vrsæ* figuram, quando *Luna* melius illuc
 aspiciat, & ferreo tūc filo collo suspendere. Sperabam
 equidem ita denum uirtutis me fideris illius compotem.

fore. Sed quum diutius explorassem, inueni tandem si-
 deris illius influxus Saturnales esse plurimū atq; Mar-
 tiales. Accepi à Platoniciis malos dæmonas plurimum
 Septentrionales existere, quod etiam Hebræorū astro-
 nomi consitentur, noxios Martiosq; dæmonas in *Se-*
ptentrione ponentes: Propitios autem et Iouios, in me-
 ridie. Didici à Theologis, & à Iamblichō, imaginum
 fictores à dæmonibus malis occupari sepius atq; falli.
 Vidi equidem lapillum Florentiam aduētū ex India,
 ibi è capite draconis erutum, rotundum ad nummi si-
 guram punctis ordine quamplurimis quasi stellis na-
 turaliter insignitum, qui aceto perfusus mouebatur pa-
 rumper in rectam, imò obliquum, mox ferebatur in
 gyrum, donec exharet uapor aceti. Existimaui equi-
 dem lapillum eiusmodi cœlestis draconis habere natu-
 ram, atq; quasi figuram, motum quoq; illius accipere,
 quatenus per aceti seu uini ualentioris spiritū, draconi
 illi siue firmamento familiarior redderetur. Hunc igitur
 qui gestaret, & aceto sepe perfunderet, uim aliquā
 forte draconis illius acciperet, qui geminis anfractibus
 hinc quidem *Vrsam* maiorem implicat, inde minorē.
 Extat & prope *Scorpionem* serpentarius quasi homo
 serpente cinctus, manu dextra caput serpentis tenens,
 sinistra caudam, genibus quasi flexis, capite paulū re-
 supino. Legi equidem magos *Perfarū* regi consuluisse,
 ut imaginem hanc lapidi imprimeret *Hematiti*, quem
 aureo clauderet anulo, ita tamen ut inter lapillum atq;
 aurum

aurum serpētariae radicem insereret. Hoc enim anulo
gestantem contra uenenū morbosq; uenenosos tutū fore
re, uidelicet si Luna serpentariū aspiciente feceris. Hæc
imaginem Petrus Aponensis confirmauit. Ego uero, sē
hanc anulus ille uim habet, arbitror non tam per figura
ram quā per materias eiusmodi, & hoc pacto tempo
re q; compositas sibi cœlitus uendicare. Memēto lapila
los nascentes in animalibus nec inde languētibus, ut in
dracone, gallo, hirundine, cæterisq; efficaces existere
fermē, ut lapilli in terra nascentes, atq; ad easdē referri
stellas, ad quas hæc animalia pertinent. Hinc Alecto
rius ex uentriculo galli ueteris tractus pollet potestate
Solari, per quem Dioscorides ait sæpe compertū esse,
eum pugnare inuictū, qui lapillum hunc ore gestaret.
Idem ait, Chelidonium crutū ex hirundine rufum, cura
rare melancholicū, & amabilem idoneumq; reddere.
Quod quidē habet ex Ioue, per ea quæ diximus, scilia
cet res ubiq; infra Lunam stellares existere. Confirma
tur dictū illud ualde Platoniciū, hanc mundi machinā
ita secum esse connexā, ut & in terris cœlestia sint con
ditione terrena, et in cœlo uicissim terrestria dignitate
cœlesti, & in occulta mundi uita menteq; regina mun
di, cœlestia insint, uitali tamē intellectuq; proprietate
simul et excellentia. Per hæc insuper confirmāt nō
nulli etiā illud magicū, per inferiora uidelicet superio
ribus cōsentanea posse ad homines tēporibus opportu
nis cœlestia quodammodo trahi, atq; etiā per cœlestia

Supercoelestia nobis conciliari, uel forsā prorsus in-
 nuari: sed postremum hoc illi uiderint. Verū illud arte
 quadam rite et opportune in unum plurima colligēte,
 fieri posse probabile satis (ut diximus) esse uidetur, tū
 rationibus quas in superioribus assignauimus, tū quia
 eiusmodi multa quando apud medicum & astrologū
 colliguntur, contunduntur, commiscuntur, concoquun-
 tur sub sidere certo, dum ipsa per se ratione concoctio-
 nis atq; fermenti, nouam paulatim formam subeunt,
 hanc ipsam acquirunt certo quodam fomento coelesti,
 radijs tunc intus agentibus, ideoq; coelestem. Metallū
 uero uel lapillus quando momento sculpirur, non uide-
 tur nouam accipere qualitatem, sed figurā. Neq; mo-
 tio illa per debitos digestionis gradus, quos alteratio
 naturalis atq; generatio solet obseruare, progreditur.
 Quum uero natura coelestis, tanquam inferioris na-
 turæ regula, soleat tenore quodā progredi naturali,
 & ita progredientibus aspirare, meritō diffidunt ple-
 riq; imagines eiusmodi coelestem aliquā uirtutem ha-
 bere. Ego quoq; ambigo sepius, ac nisi & omnis anti-
 quitas & omnes astrologi uim mirabilem habere pu-
 tarent, habere negarem: Negarem equidem non om-
 nino, opinor enim (nisi quis aliter persuaserit) ad pro-
 speram ualeitudinem saltem aliquam habere uirtutem,
 electæ præsertim ratione materiæ: tametsi multo ma-
 iorem inesse pharmacis arbitror, et unguentis sidereo
 fauore constatis. Quid uero uolucrim ubi modo dice-
 bami;

ban, electæ ratione materiæ, in sequentibus declarabo. Quæ uero ex Magorum uel astrologorum opinione ad Plotinum interpretandum pro imaginibus allegari possunt, deinceps breuiter asseram, si te prius hic admonuero, ne putes probare me usum imaginum, sed narrare: Ego enim medicinis ad cœlū temperatis, non imaginibus utor, atq; ita cæteris quotidie consulo. Tu uero si concedis deum rebus infra Lunam mirabiles inseruisse uirtutes, mirabiliores concede cœlestibus. Præterea si licere iudicis homini ad prosperam ualeitudinem inferioribus uti, iudica superioribus quoq; licere, atq; inferiora ad superiorum normam, sic medicorum artificio temperare, sicut etiam à deo sunt ab initio temperata.

De potestate cœli: De uiribus radiorum unde uim
fortiri putentur imagines. Cap. XVI.

Immensa fermè cœlestium magnitudo, uirtus, motio facit, ut omnes omnium siderum radij terræ molem quæ quasi punctum est ad cœlum, momento facili meq; usq; ad centrū recti penetrent, quod omnes Astro nomi consentunt: Ibiq; ut placet Pythagoreis atq; Platonis fortissimi sint: tum quia recti undiq; centrū tangunt, tum quia in angustum collecti sunt cuncti. Quorum uehementia, materia ibi terræ sicca procul ab humore remota prorsus accenditur, accensaq; extenuatur, atq; dispergitur per meatus undiq; & efflat incendi

dia pariter atq; sulphur. Sed ignem hunc putant ualde caliginosum esse, & quasi incendium quoddam luminis expers, sicut in cælo extat expers incendij lumē: ignis autem inter cœlestem atq; infernum, lumen cum feruore coniungit. Putant autem ignem è centro stantem ignem esse Vestalem: siquidem Vestam esse terræ uitam numenq; putabant. Ideoq; Vestæ templum ueteres in medijs urbibus construebant, ignemq; in medio perpetuum collocabant. Sed ne ulterius peruagemur concludamus iam, si stellarum radij totam mox terram penetrant, negari non facile posse metallum atque lapillum, quando cœlantur imaginibus subito penetrare, eisq; miras uel saltem qualescunq; imprimere dotes: Quandoquidem & in alijs terræ preciosissima generant. Sed quis neget per hæc radios penetrare? Siquidem aër & qualitas eius, & sonus minus efficax solida transit subito, & sua quadam afficit qualitate. Nam uero si duritia radijs obsteret penetratibus, lumen multo citius aërem q̄ aquam pertransiret, & hanc oculus multo quàm uitrum, et uitrum similiter quàm crystalum: At quū eodem momento solida, quo liquida, cuncta transuerberet, perspicue constat duritiã radijs nullo modo resistere. Atq; idcirco dicent nõ esse negandū, metalla cœlestiū radios influxusq; suscipere, atq; etiã conseruare ad tempus tunc sibi cœlitus destinatū. Conseruare, inquam, uirtutem quandã ex radiorū concurrentium

rentium

rentium contactu creatam. Quid uero, si materia durior hoc ipso quod uidetur obsistere cause prepotenti magis ictibus se exponit? Sic ensis lignū sub lana incidit, nō incisa lana: Sic radius ille fulmineus corio quandoq; non laeso dissoluit in eo metallū. Quū uero natura celestis nostro hoc igne incōparabiliter sit prestantior, non est putandū radij celestis officium esse duntaxat, quale opus ignei radij manifeste uidemus, scilicet illuminare, calefacere, exiccare, penetrare, extenuare, dissoluere, quæ nostris sensibus notissima sunt, sed multo plures mirabilioresq; uires & effectus habere: alioquin & materia inferior, & caducus sensus cū diuinitate cœli penitus æquaretur. Sed quis nesciat uirtutes rerū occultas, quæ speciales à medicis nominantur, nō ab elemētari natura fieri, sed cœlesti? Possunt itaq; (ut aiunt) radij occultas & mirabiles ultra notas imaginibus imprimere uires, sicut & cæteris inserunt: Non enim inanimati sunt, sicut lucernæ radij, sed uiui, sensualesq; tanquā per oculos uiuentium corporū emicantes, dotesq; mirificas secum ferunt ab imaginationibus mentibusq; cœlestium: uim quoq; uehementissimā ex affectu illorum ualido, motuq; corporū rapidissimo, ac proprie maximeq; in spiritū agūt cœlestibus radijs similitimum. Agunt insuper in corpora uel durissima, omnia enim hæc ad cœlū infirmissima sunt. Sunt autē in uarijs stellis uariæ quoq; uires, & idcirco in radijs

earum inter se uariae. Praeterea in radiorū ictibus aliter atq; aliter incidentibus uirtutes diuersae nascuntur. Deniq; in cōcursibus radiorū mutuis aliter atq; aliter, & hic aut ibi, & tunc aut aliās effectis diuersae subitō uires suboriuntur, multo magis atq; citius quā in alijs atque alijs elementorum qualitatūq; elementalium mixtionibus: multo etiam citius quā in tonis & numeris apud Musicum aliter & aliter concinentibus. Si haec diligenter consideraueris, forsitan non diffides, dicent, subitō quodam radiorum iactu uires imaginibus imprimi, atq; ex diuerso iactu diuersas. Nunquid ergo tam citō? Mitto fascinationes repentino quodam intuitu factas: Et amores acerrimos statim accensos radijs oculorum, qui et ipsi sunt fascinamenta quaedam, quod in libro De amore probamus: Mitto quā citō rubens oculus inficiat intuentem: & speculum intuens scēmina menstruosa. Nōne & familiae quaedam apud Illyricos & Triballos iratae, intuitu homines interemisse feruntur? Et scēminae quaedam in Scythia idem facere consueuisse? Et Catoblepae reguliq; serpentes radiorū ex oculis iactu homines perimunt. Torpedo quoq; marina tactu etiam procul per uirgam manum subitō stupescit. Echinus praeterea pisciculus grandem solo tactu nauem sistere fertur. Phalangia quinetiam in Apulia ictu quopiam uel occulto, spiritū animūq; repentino stupore permutant. Quid rabiosus canis facit, uel

non apparente morsu? Quid scopæ, deinde quid arbutus? Nōne leuissimo tactu uenenum concitant atq; rabiem? An ergo negabis cœlestia oculorum suorum radijs, quibus nostra contuentur simulatque contingunt statim miranda perficere? Iam uero grauida mulier tactu statim signat membrum hominis nascituri, rei desideratæ nota. An uero dubitabis radios aliter aliterue tangentes diuersa conficere? Quum & tu helleborum herbam colligens, siue folium deorsum trahas, siue sursum, hoc subito tactu, causa sis helleboro, ut deorsum educat humores, aut sursum? Nōne ab initio rei cuiusque generandæ cœlestes influxus concoctione materię, digestioneq; perfectæ nō tam tempore quàm momento dotes mirificas largiuntur? Nōne suffragante cœli vultu innumerabiles sepe ranæ, similesq; animantes ex arenis momento prosiliunt? Tanta est in materijs preparatis potentia cœli, tanta celeritas. Denique si ignis hoc habet, ut tempore quam breuissimo faciat, quæ cætera longo, ob id præcipue quod est cœlo similis. Quis nam dubitet, cœlũ magna quasi momento perficere, etiam in materia minus parata, sicut flamma solet ingentior? Quid ergo dubitas, inquit, in imagine construenda fermè similiter agere cœlum? Dices opinor, sicut & ego dicebam, naturales hic alterationis gradus abesse. Qui sanè defectus minuit quidem cœleste donum, nec tamen penitus auferre uideo

tur. Nolunt enim **Phyfici** ex quolibet metallo uel la-
 pide imaginem fabricari, sed certo: **In** quo quidem na-
 tura cœlestis, uirtutem olim ad hoc ipsum quod opta-
 tur naturaliter inchoauerit, & quasi iamiam perfec-
 rit, ut in sulphure flammam: **Quam** sanè uirtutem tūc
 demum perficiat, quando materia hæc per artem sub
 simili quodam influxu cœlesti uehementer agitur, et
 agitata calefcit. **Itaq;** ars suscitatur inchoatam ibi uirtu-
 tem, ac dū ad figuram redigit, similem suæ cuidam cœ-
 lesti figuræ, tunc suæ illic idææ prorsus exponit, quam
 sic expositam, cœlum ea perficit uirtute qua cooperat,
 exhibens quasi sulphuri flammā: **Sic** potētia quædam
 ad rapiendas paleas cœlitus data succino, quodammo-
 do debilis, sæpe per frictionē calefactionemq; facta ua-
 lidior, subito rapit. **Similem** uirtutem **Serapio** scribit
 datam lapidi **Albugedi** quasi hyacintho simili: **Sed** nō
 prius trahere paleas, quàm capilli hoc lapide perfric-
 centur. **Sic** item lapis ille **Iouius Bezaar**, id est à morte
Liberans, quem descripsimus in libro **Contra pestem**,
 uim ab intio contra uenenum accepit ab **Ioue**, sed non
 usque ad eò ualidam, ut eandem tradere possit materijs
 alijs exercendam. **At** uero quum primum sub **Scorpio**
 nis cœlestis influxu figuram superni illius acceperit,
 perfectā contra **Scorpiones** subito uim reportare pu-
 tatur, quam **Mastici** cōmunicare ualeat aut thuri. **Ea-**
dem quoque de hyacintho, topazio, smaragdo, cete-
 risq;

risq; ratio est habenda. Vt fabrica figurarum nō alibi
efficaciam habeat, quā ubi materia cum stella con-
gruit & effectu, à qua hunc faber exoptat accipere:
Ac præterea ubi hæc ipsa materia quasi iam talis est
ab initio, qualem affectas reddere per figuram. Nullis
ergo materijs ad imagines uti consulunt, nisi his ipsis
quæ tibi notæ sunt, hanc ipsam fermè iam uim habere
quam cupis. Lapillorum itaq; uires atq; metallorū dili-
gentissime perscrutari iubent, intereaq; meminisse, in-
ter lapillos quidem Carbunculū in tenebris coruscan-
tem, atq; Pantauram præcipue Joli subesse, Saphyrū
Ioui, Smaragdum Veneri, Mercurio, Lunæ. Præterea
metalla præter aurum & argentum uix ullam ad hæc
habere uirtutem: Tutioresq; in his rationem fore, si
aurum quidem purū ad Solem referas atq; Iouem, ad
illum quidem propter colorem, ad hunc aut propter
temperatam cōmixonem, nihil enim Ioue & auro
temperatius: Purū uero argentum ad Lunā: sed ad Iouem
simulatq; Venerem aurum argento permixtum.
Præterea imaginem efficaciorē fore, si uirtus in ma-
teria eius elementaris conueniat cum speciali eiusdem
uirtute naturaliter insita, atq; hæc insuper cum uirtute
altera speciali per figurā cœlitus capiēda. Deniq; fi-
guras inferiores & formas cœlestibus cōformari, inde
perdisces, ut aiunt, quod Perseus truncato Medusæ ca-
pite, futurā nonnullis obruncationem portendere con-

suevit, multaq; similiter, & Luna aliosq; Planetas sub certis signis certa in nobis mēbra mouere nō dubitant.

Quam uim habeant figuræ in cœlo atque sub cœlo. Caput XVII.

Sed ne figuris nimium fortè diffidas, meminisse iubebunt, in regione hac sub Luna elementari, elementarem quoq; qualitatem posse quamplurimum, in transmutatione uidelicet ad aliquid elementare tendente, calorem scilicet & frigus, & humorem atq; siccitatem. Qualitates autem quæ minus elementares materiales uel sunt, scilicet lumina, id est colores, numeros quoq; similiter et figuras ad talia forsità minus posse, sed ad cœlestia munera, ut putant, ualere permultum. Nam & in cœlo lumina, & numeri, & figuræ, sunt fermè omnium potentissima: præsertim si nulla sit ibi materia, quod Peripatetici pleriq; putant. Sic enim figuræ, numeri, radij, quum non alia substineantur ibi materia, quali substantiales esse uidentur. Atq; quū in ordine rerum mathematicæ formæ phisicas antecedant, tanquam simplices quidem magis, & minus egenæ, meritò in antecedentibus mūdi gradibus, id est cœlestibus, autoritatem sibi maximam uendicant, ut non minus inde fiat numero, figura, luce, quàm elementari quadam proprietate. Huius quidem autoritatis habetur etiam sub Luna signū. Qualitates enim ualde materiales plurimis rerum speciebus sunt cōmunes, eisq; quodammodo

quodammodo permutatis, non usquequaq; species com-
mutantur. **Figuræ** aut numeriq; partium naturalium,
proprietas cum specie inseparabilem peculiaremq;
possident, utpote quæ cœlitus unâ cum speciebus desti-
nata fuerunt. **Imò** & cum ideis maximam habent in-
mente mundi regina connexionem. **Atq;** quî ipse nu-
meriq; species quædam sint, ideis ibi proprijs designa-
tæ, nimirû uires inde proprias sortiuntur: **Ideoq;** tum
species naturalium certis figuris, tum motus, & gene-
rationes, & mutationes certis numeris astringuntur.
De lumine uero quid dicam? **Est** enim actus intelligen-
tiæ uel imago. **Colores** autem sunt lumina quædam:
Quamobrem ubi lumina, id est colores, figurasq;, &
numeros astrologi dicunt in materijs nostris ad cœle-
stia præparandis posse quamplurimum, nō temere, ut
aiunt, debes ista negare. **Non ignoras** concentus per
numeros proportionesq; suas, uim habere mirabilena
ad spiritum & animum & corpus sistendum, mouen-
dum, afficiendum. **Proportiones** autem ex numeris con-
stitutæ, quasi figuræ quædam sunt, uel ut ex punctis lia-
neisq; factæ, sed in motu. **Similiter** motu suo se habent
ad agendû figuræ cœlestes: **Hæ** nanq; harmonicis tum
radijs tum motibus suis omnia penetrantibus spiritum
indies ita clâm afficiunt, ut **Musica** præpotens palam
afficere consueuit. **Nosti** præterea quàm facile multis
misericordiam moueat figura lugentis: **Et** quantû ocu-

los imaginationem'que, & spiritum & humores afficiat statim atq; moueat amabilis personæ figura: Nec minus uiua est & efficax figura cœlestis. Nonne principis in urbe uultus quidem clemens & hilaris exhilarat omnes? Ferox uero uel tristis repente perterret? Quid ergo cœlestium uultus, dominos omnium terrenorum, aduersus hæc efficere posse putas? Quippe quum etiam cœuantes ad prolem plerumque uultus, non solū quales ipsi tunc agunt, sed etiam quales imaginantur, soleant filijs diu postea nascituris imprimere. Vultus eadem ratione cœlestes materias confestim suis notis inficiunt, in quibus si quando diu latitare uidentur, temporibus deinde suis emergunt. Vultus autem cœli sunt figuræ cœlestes: Potes uero facies illie appellare figuras cæteris ibi stabiliores: Vultus autem, figuras quæ magis ibi mutantur: Aspectus quoq; inter se stellarum motu quotidiano confectos, uultus appellare potes, similiter & figuras: Nam hexagoni, pentagoni, tetragoni nominantur. Esto, dicet quispiã, sint ut placet potentissimæ ad efficiendum figuræ cœlestes, uerum quid hoc ad figuras imaginum artificio factas? Respondebunt, non id potissimum contendere, ut potentissimæ per se ad agendum sunt nostræ figuræ, sed ut paratissimæ ad actiones & uires figurarum cœlestium capiendas, quatenus opportune fiunt dominantibus illis, atq; ex amussim ad illas configurantur: Exigit enim

git enim figura illa figuram. Nonne sonante cithara quadam, altera reboat? Ob id tantum, si & ipsa similem figuram habeat, atq; è conspectu sit posita, & fides in ea posita & intentæ similiter. Quidnam hic efficit, ut cithara subito patiatur à cithara, nisi situs aliquis & quædam figura conformis? Figura speculi lenis, concaua, nitens cælo congrua, ob hoc ipsum proprie munus tantum cœlitus accipit, ut radios Phœbi in se cumulatifime complectatur, & solidissimum quodq; ad centrum suum è conspectu locatum, repente comburat. Ergo ne dubites dicent, quin materia quædam imaginis faciendæ, alioquin ualde congrua cælo, per figuram cælo similem arte datam, cœleste munus, tum in se ipsa concipiat, tum reddat in proximum aliquem uel gestantem. Non solum uero figura, sed etiam dispositio peruia, quam Diaphanam uocant, inefficax quiddam est, & passiuū suapte natura. Veruntamen quoniam peruia dispositio est in cælo proprium luminis susceptaculum, ideo ubicunq; sub cælo hæc uel est naturalis, uel modo aliquo comparatur, subito præsens cœleste lumen acquiritur atq; etiam conseruatur, ubi unà cum hac uel calor est igneus, ut in flamma, uel est aliquid aërium, aqueum ue simul & glutinosum, ut in noctilucis, & nocticernis, & carbunculis, atq; forsitan quodammodo in Camphora. Quid inde sequatur pro imaginibus, ipse reputat.

Quales coelestium figuras antiqui imaginibus im-
primebant: Ac de usu imaginum. Ca. XVIII.

Aliquis autem quæret, quas potissimum cæli fi-
guras imaginibus imprimere soleat. Sunt enim
ibi formæ oculis ualde conspicuæ, & à multis, quales
sunt, quasi depictæ, ut Aries, Taurus, similesq; figuræ
zodiaci, & quæ sunt extra zodiacum manifestæ. Sunt
ibi præterea formæ quamplurimæ, non tam uisibiles
quàm imaginabiles per signorum facies ab Indis &
Ægyptijs Chaldæisq; perspectæ, uel saltem excogita-
tæ: Vt in prima facie Virginis uirgo pulchra se-
dens, geminas manu spicas habens, puerūq; nutriens:
Et reliquæ, quales describit Albumasar, cæteriꝫ non
nulli. Sunt deniq; caractères quidam signorū & Pla-
netarum ab Ægyptijs designati. Volunt igitur imagi-
nibus omnia hæc insculpi. Vt si quis expectet propriū
à Mercurio beneficium, collocare eum in Virgine de-
beat, uel saltem ibi Lunam cum aspectu Mercurij: &
imaginem tūc ex stanno conficere, uel argento, in qua
totum sit Virginis signum & character eius chara-
cterq; Mercurij: Ac si prima Virginis facie sis usus,
addas etiam figuram, quam in prima facie diximus ob-
seruatam. Similiterq; de cæteris. Postremi quidem ima-
ginum autores, uniuersam earum formam ad cæli si-
militudinem acceperunt rotundam. Antiquiores autem,
quemadmodum in quodam Arabum collegio legimus,
figuram

figurã crucis cunctis anteponebant: quia corpora per
 uirtutem agunt ad superficiem iam diffusam. **Prima**
 uero superficies cruce describitur, **Sic enim in primis**
 habet longitudinem atq; latitudinem: **Primaq;** hæc fi-
 gura est, & omnium recta quammaxime, & quatuor
 rectos angulos continet. **Effectus uero cœlestium ma-**
 xime per rectitudinem radiorum angulorumq; resul-
 tant: **Tunc enim stellæ magnopere sunt potentes,** quare
 do quatuor cœli tenent angulos imò cardines, orientis
 uidelicet occidentisq;, & medij utrinque cœli: **Sic uero**
 dispositæ, radios ita cõiiciunt in se inuicem, ut crucem
 inde constituent. **Crucem ergo ueteres figuram esse dõ-**
 cebant, tum stellarũ fortitudine factam, tum earundem
 fortitudinis susceptaculum, ideoq; habere summam in
 imaginibus potestatem, ac uires & spiritus suscipere
Planetarum. **Hæc autem opinio ab Aegyptijs uel in-**
 ducta est, uel maxime confirmata: **Inter quorum cha-**
 ractères crux unus erat insignis, uitam eorum more fu-
 turam significans, eamq; figuram pectori **Serapidis**
 insculpebant. **Ego uero quod de crucis excellentia fuit**
 apud **Aegyptios ante Christũ,** non tam numeris stella-
 rum testimonium fuisse arbitror quàm uirtutis presæ-
 gium, quam à **Christo fuerat acceptura,** **Astrologos**
 autem qui statim post **Christũ fuerunt, uidentes à Chrõ-**
 stianis miranda per crucem fieri, nescientes autem uel
 nolentes in **Iesum tanta referre, in cœlestia retulisses**

quanquam considerare debebant per crucem ipsam,
 absq; nomine Iesu miracula minime perpetrari. Conue-
 nire quidem imaginibus eam, quia referat fortitudinem
 Planetarum omniumq; stellarum, forsitan est proba-
 bile: non tamen ob hoc duntaxat ingentem habere po-
 tentiam: posse uero nonnihil unà cum cæteris, quæ ne-
 cessaria sunt, coniunctam, ad prosperam forsan corpo-
 ris ualitudinem. Sed ad narrandas aliorum opiniones,
 ut coepimus, reuertamur. Saturni ueteres imaginem ad
 uitæ longitudinem faciebant in lapide de Feyrizzech,
 id est Sapphiro, hora Saturni, ipso ascendente atq; fe-
 liciter constituto: Forma erat, Homo senex in altiore
 cathedra sedens uel dracone, caput tectus panno quo-
 dam lineo fusco, manus supra caput erigēs, falcem ma-
 nu tenens aut pisces, fusca indutus ueste. Ad longam ui-
 tam atq; felicem Iouis imaginem in lapide claro uel ala-
 bo: Erat homo sedens super aquilam uel draconem co-
 ronatus, hora Iouis, ipso in exaltatione sua feliciter a-
 scendente, croceam induto uestem. Contra timiditatem
 hora Martis imagines fabricabant prima Scorpionis
 facie oriente, Martem armatum & coronatū. Ad mor-
 bos curandos fingeant Solis imaginem in auro, hora
 Solis, prima facie Leonis ascendente cum Sole, Regem
 in throno, crocea ueste, & coruum Solisq; formam.
 Ad letitiam roburq; corporis, Veneris imaginem pu-
 ellarem, poma floresq; manu tenentem, croceis et albis
 indutam

COMPARANDA LIB. III. 191.

indutam, hora **Veneris**, prima facie **Librae**, uel **Pisciū**,
uel **Tauri** ascendente cum **Venerē**. Imaginem **Mercurij**
ad ingenium & memoriam, prima facie **Geminorum**.
Item contra febres sculpebatur **Mercurius**, homo
tela manu tenens, hora **Mercurij**, surgente **Mercurio**:
sculpebāt hanc in marmore: subinde materiae cuiusdam
imprimebant languentibus assumenda: Hinc omne ge
nus febrū curari dicebāt. Imaginem **Lunae** ascenden
te prima facie **Cancris** ad augmentū. Forma **Mercurij**,
Homo sedens in throno galeratus cristatusq; pedibus
aquilinis, sinistra gallum tenens aut ignem, alatus, ali
quando super pauonem, dextra tenens calamus, ueste
uaria. **Luna**, puella pulchra cornuto capite super dra
conem uel taurū, serpentes supra caput & sub pedibus
habens. Ad curandū calculum, genitaliūq; dolores, &
ad sanguinem astringendū, imaginem hora **Saturni**,
surgēte tertia facie **Aquarij** cū **Saturno**. Item **Leonem**
auro imprimebant, lapidem in formā **Solis** pedibus re
uoluentē, hora **Solis**, primo gradu faciei secundae **Leo
nis** oriente: Hāc expellendis morbis profuturā existi
mabāt. Ad renū morbos similem faciebant, quando **Sol**
in corde **Leonis** caelum mediū obtineret, à **Petro Apo
nensi** cōprobatam & experientia confirmatā, sed hac
conditione, ut **Iupiter** aut **Venus** mediū aspicat caeliū,
Planetae uero noxij cadant, infortunatiq; sint. Accepi à
Mengo physico præclaro eiusmodi imaginem factam

Ioue ibidem coniuncto cum **Sole**, liberauiffe **Ioannem Marlianum**, Mathematicū nostro seculo singularem, à pauore quo sub tonitru affici consueuerat. Præterea ad firmandam sanitatem & ueneficia deuitanda, imaginem ex argento fingeant hora **Veneris**, **Luna** angulos obtinente, ac **Venerem** feliciter intuente, dummodo dominus sextæ domus **Venerem** aspiciat, aut **Ioanem** trino quodam intuitu, uel opposito. **Mercurius** autem non sit infelix. Agebant hæc hora diei **Solis** ultima, ita ut dominus horæ decimam teneret cæli plagã. **Petrus Aponensis** inquit, medicū per imaginem infirmum curare posse, Modò in ea fabricanda obseruet, ut anguli ascendētis medijs cæli occidentis sint fortunati, & ascendētis dominus, et eadem ratione secunda, sed sexta & dominus eius sit infelix. **Ait** etiam sanitatem fore firmiorem uitamq; longiorem, quàm ab initio fuerit instituta, si natiuitate perspecta fiat imago, in qua hæc fortunata ponatur, scilicet illius significator uitæ: **Item** uitæ datores, tum signatūm domini, præsertim ascendens eiusq; dominus. **Item** cæli medium, locus **Solis**, pars fortunæ, dominus coniunctionis uel præuentionis ante natiuitatem factæ. **Mali** quinetiam infortunati cadant. **Concludit** astrologorum nullum dubitare, quin ad producendam uitam talia conferant. **Prolixum** foret dictu quas per quælibet signa facies antiqvi, et quas **Lunæ** stationes tanquam necessarias in exprimendis

primendis imaginibus obseruabant. Nam in statione Lunæ à gradu Virginis decimosextimo ad finem eius faciebant imagines contra morbos & odia, & ad iter felix. In statione à principio Capricorni ad gradum duodecimū, contra morbos & discordias atq; captiuitatem. In statione à gradu duodecimo Capricorni ad gradum uigesimumquintum, aduersus languorem & carcerem. In statione à gradu quarto Piscium ad gradum eiusdem decimumseptimū, ad curandos morbos, ad lucrum, societatem, ad augendas messes. Et in alijs similiter alias, uana sepius curiositate machinabatur. Solas uero recensui quæ nõ tam Magum quàm Medicum redolerent. Nam & medicinam eiusmodi uanam plurimū fore suspicor. Pro alijs autem magis legitimis medicinarū confectioibus eiusmodi mansiones Lunæ arbitrator eligendas. Atq; etiã in Ariete gradum sextū, rursus decimumnonū, minuta xxvi. Item in Geminis gradum decimum, minuta xi. In Cancro gradum decimumnonū, minuta xxvi. In Libra gradum sextum, minuta xxxiiij. In Capricorno gradum decimumnonū, minuta xxvi. In Aquario gradū secundū, minuta xvij. In eodem gradu decimumquintū, minuta octo. Præterea sententiã Haly mente tenendam: Quodlibet signū quaudiū Sol est in eo, uiuū fieri, cæteris dominari, esse etum eius præ cæteris euenire, ut illuc Lunam dirigas ad donum inde propriū pro medicinis suscipiendum. Illuc inquam, id est, ad signum & faciem, & maxime

Quodlibet signū à solis cōmuni one reddi ualidius.

gradum: ut si bona Iouis affectas, ad hæc directã Lunam erigas uel unitam, quandiu locum eiusmodi Sol illustrat, ubi proprietates Iouia uiget. Similiterq; de cæteris. Curiosum uero narratu foret & foris noxiarum, quas imagines, & quemadmodũ associandos uel dissociandos inter se animos fabricabãt, ad afferendam felicitatem, uel inferendam calamitatem, uel uni cuidam, uel domui uel ciuitati. Ego quidem fieri posse talia non affirmo. Astrologi autẽ fieri posse putant, & quomodo, docent, qualia ego narrare nõ audeo. Porphyrus ubi uitã Plotini magistri sui describit, talia fieri posse confirmat: atque Olympium Magum & astrologum Aegyptiũ narrat contra Plotinum Romæ talia tentauisse, dum conaretur per imagines uel res eiusmodi staderare Plotinũ: sed conatus in auctore suũ ob excessantem Plotini animã fuisse retortos. Albertus quoq; Magnus Astrologiæ pariter atque Theologiæ professor ait in Speculo, ubi à licitis discernere se inquit illicita, imagines rite ab Astrologis constitutas, uirtutem effectumq; acquirere à figura coelesti. Atq; subinde narrat mirabiles carum effectus, quales Thebuth, Benihorad, & Ptolemæus, ceteriq; Astrologi pollicentur. Describitq; imagines ad calamitatem alicui, prosperitatemq; afferendam, quas consilio prætermitto. Et interea confirmat effectũ eas habere posse: quanquã & ut uir bonus artis damnat abusum, & ut legitimus Theologus orationes suffumigationesq; detestatur, quas impij quidã ad demones

ad dæmones imaginibus fabricandis adhibuerūt. Neq; tamen reprobat figuras & literas dictionesq; imaginibus impressas ad hoc ipsum duntaxat, ut donū aliquod accipiant à figura cœlesti. Quod quidē posse per imagines comparari, Petrus Aponensis confirmauit. Imò & affirmauit regionē nescio quam fuisse destructā per imaginē illam, quā Thebith narrat à Phedice Astrologo fabricatā. Thomas autē Aquinas dux in Theologia noster magis ista formidat, & minus tribuit imaginibus. Tantū nanq; uirtutis duntaxat per figuras cœlitus putat acquirere, quantum conducatur ad illos effectus, quos solet cōmuniter cœlum per herbas resq; alias naturales efficere: Non tam quia figura talis sit in ea materia, quā quoniā compositū tale iam positum est in certa quadam artificij specie, qualis cum cœlo consentiat. Næc ait in libro contra Gentiles tertio, ubi characteres & literas figuris additas ridet: Figuras uero nō ad cō, nisi pro signis quibusdam ad dæmones adiungantur. In libro etiā de Fato ait, constellationes dare ordinē essendi atq; perdurandi, nō solum rebus naturalibus, sed etiam artificiosis, ideo imagines sub certis constellationibus fabricari. At si quid mirabile per eas ultra consuetos naturalium effectus nobis eueniat, in dæmonas reijcit hominū seductores, quod in libro contra Gentiles perspicue patet, maxime uero in libello De occultis nature operibus, ubi uidetur ipsas etiā imagines parū pendere, quomodocunq; factas: quas & ego quas

tenuis ipse iusserit, nihilipendam. Referre autem mirabiles quosdam effectus imaginū in dæmonū falsitatem, nec est à Platonis alienum. Nam & Iamblichus ait eos qui religione summa sanctimoniaq; posthabita, imaginibus duntaxat confisi, ab eis diuina sperāt munera, hac in re à malis dæmonibus sæpissime falli, sub prætextu bonorū numinum occurrentibus. Contingere tamen ex imaginibus legitima Astrologiæ ratione constructis naturalia quædam bona, non negat. Denique tutius fore arbitror medicinis quàm imaginibus se committere, rationes quæ à nobis de potestate cœlesti, pro imaginibus assignatas, in medicinis potius quàm in figuris efficaciam habere posse. Probabile enim est si quæ uim imagines habent, hanc non tam per figuram nuper acquirere, quàm per materiam possidere naturaliter sic affectam. Ac si quid denuò acquiritur dum insculpitur, non tam per figuram comparari quàm per calefactionem contusione quadam prouenientem. Quæ quidem contusio calefactioq; facta sub harmonia, cœlesti simili harmoniæ, quæ quondam materiæ uirtutē infuderat, excitat uirtutē ipsam atq; corroborat sicut flatus flammam: & manifestā efficit ante latentē, sicut calor ignis in aspectum producit literas scriptas succo cepæ prius delitescentes. Atq; literæ hirci adipe inscriptæ lapidi prorsus occultæ, si lapis submergatur aceto, prodeunt, & quasi sculptæ eminentes extant. Imò uero sicut tactus scopæ uel arbuti suscitatur rabie consopitā, sic fortè cõtusio

sio quædã & calefactio sola latentē in materia uirtutē prodit, facta uidelicet opportune. Quæ quidem coelesti opportunitate expedit in medicinis cōficiēdis uti. Aut si quis fortē tractare metalla lapidesq; uoluerit, præstat percutere solū atq; calefacere, quàm figurare. Præter enim id quod inanes esse figuras suspicor, haud temere uel umbram idololatriæ debemus admittere. Item nec temere uti stellis uel salutaribus, ad morbos his similis mos expellendos: Hos enim sæpe augent: sicut noxiæ stellæ dissimiles sibi morbos aliquando minuunt: quod sanè Ptolemæus & Haly perspicue docent.

De fabricanda Vniuersi figura. Cap. XIX.

Sed cur nam uniuersalem ipsam, id est, uniuersis ipsius imaginem prætermittimus? Ex qua tamen beneficium ab uniuerso sperare uidentur. Sculpet ergo sectator illorū fortē qui poterit formā quandam mundi totius archetypam si placebit in ære: Quæ deinde oportune in argenti lamina imprimat aurata. Sed quando potissimū imprimet? Quando Sol minutum primū Arietis attigerit. Hinc enim Astrologi tanquam ex sui natalis reuolutione, fortunā mundi eo saltem anno imminētē auspicantur. Ille igitur in hoc ipso mundi natali totius imprimet mundi figuram. At uides ne quàm belle inter differendum mundi aliquādo nati nobis succurrerit argumentū? siquidē quolibet anno renascitur. Nonne in ipsa hominis genesi metiūtur Astrologi, primum in quo signo, quo gradu, quo minuto Sol extite-

Astrologi à primo solis in Arietem ingresso, anni qualitatē præfagiunt.

rit: Ibiq; totius figuræ iaciunt fundamentū. Et quolibet deinceps anno, quū primum Sol minutum subierit idem, quasi renatum hominem arbitrantur, atq; inde præfagiunt anni fortunā. Sicut igitur id in homine facere non ualere, nisi quasi renasceret: atq; hic non posset quasi renasci, nisi fuisset aliquando natus: sic & mundum conijcere licet aliquādo genitū. Sole uidelicet sub minuto Arietis primo tunc posito, quandoquidem per eundem quolibet anno situm, fors quædā quasi renascentis mundi reuoluitur. Tunc igitur ille fabricabit mundi figuram. Cauebit autem ne sabbato Saturni die figurā sculpat aut exprimat. Hoc enim die Deus mundi faber ab opere traditur quicuisse, quod ab ideali die Solis incepterat. Quāntū enim Sol generationi accommodatus est, tantū Saturnus ineptus. Perfecerat autem opus in Venere, pulchritudinē operis absolutā significante. Sed de mundanæ fabricæ rationibus nihil ultra. Ioannes enim Picus noster Mirandula diuina de Genesi mundi mysteria Moyses diuinitus his diebus expressit. Quamobrem ut redeamus ad institutum, & ille mundum suum primū die uel hora Saturni non sculpet, sed die potius uel hora Solis. Imprimet autē in anni natali, præsertim si tunc felices accedant Iupiter atq; Diana. Optimum uero fore putabunt præter liniamenta officio colores inserere. Sunt uero tres uniuersales simul et singulares mundi colores: uiridis, aureus, sapphirinus, tribus cœli gratijs dedicati: Viridis quidē Veneri simulatque

Mundi tres
colores.

simulatque **Lunæ**: humidus uidelicet humidis atq; nascentiū proprius, accommodatus & matribus. **Aureum Solis** esse colorē nemo dubitat, & ab **Ioue** insuper atq; **Veneri** non alienum. **Sapphirinū** deniq; **Ioui** maxime dedicamus, cui & **Sapphirus** ipse dicitur consecratus. Vnde & lapis lazulus hoc colore dotatus ob uirtutem **Iouiam** contra bilem atram à **Saturno** profectā, apud **Medicos** prerogatiuā habet, nasciturq; cum auro, aureis distinctus notis, ita comes auri sicut **Solis** est **Iupiter**. Similemq; uim habet lapis **Armenus**, colorem similem cum uiridi quodāmodo possidens. Expedire igitur iudicabunt ad gratiarū cœlestium munera capeffenda treis potissimum hos colores frequentissime contueri, atque in formula mundi quam fabricas, sapphirinum colorem mundi spheris inferere. Operæ precium fore putabunt aurea spheris ad ipsam cœli similitudinem addere sidera, atque ipsam **Vestam**, siue **Cererem**, id est terram, uiridem induere uestem. Eiusmodi formulam sectator illorum uel ipse gestabit, uel oppositam intuebitur. Vtile uero fore spectare spheram motibus suis præditam, qualem **Archimedes** quondam, & nuper **Florentinus** quidam noster, **Laurentius** nomine fabricauit. Neque spectare solum, sed etiam animo repitare. Proinde in ipsis suæ domus penetralibus cubiculum construēt in fornicem actum, figuris eiusmodi & coloribus insignitum, ubi plurimum uigilet atque dormiat. Et egressus domo non tanta attentione singulari

rerum spectacula, quanta uniuersi figuram coloresq;
perspiciet. Sed hæc imaginum fectores illi uiderint. **T**u
uero præstantiorem in te finges imaginem: nempe quã
noueris nec quicquã ordinatius esse quàm cœlum, neq;
temperatius aliquid cogitari quàm **I**upiter, sperabis
ita demum beneficia cœli Iouisq; consequi, si cogitatio
nibus, affectibus, actionibus, uictu teipsum ordinatissimum

Cœlum omnis excellentius qualitatum expers.

simum temperatissimumq; præstiteris. **A**t postquã in
mentionẽ temperaturæ cœlestis incidimus, opportunũ
fortẽ fuerit recordari, nullum inesse cœlo elementaris
qualitatis excessum, ut **P**eripatetice loquar: alioquin
siue ita compositum sit, iam esset tot seculis dissolutũ:
siue etiã simplex, tanta saltem magnitudine, potentia,
motione cœtera perdidisset. Sed profectò tanquam mo-
deratissimũ omnia moderatur, ac diuersa cõmiscet in
unum. Præterea tum hac ipsa temperantia sua, tum
excellencia formæ diuinitus uitam meruit. **N**am & res
compositas tunc demũ uitam adipisci uidemus, quãdo
qualitatum perfecta cõmixtio priorem iam contrarietatem
fregisse uidetur, ut in plantis. **P**erfectiorẽ deinceps
in animalibus uitã, quatenus inest eis cõplexio à
contrarietate remotior quàm in plantis. **I**n hominibus
rursum eadem ratione perfectiorem, & quodammodo
iam cœlestem. **S**iquidem humana complexio ad cœlestem
temperantiam iam accessit, præsertim in spiritu,
qui ultra substantiæ suæ subtilitatem qualitatumq; tem-
perantiã, quibus cum cœlo consentit, cœlestem quoq;
lucem

lucem est adeptus. Hic insuper ubi maxime talis est, potissimū est celestis, uitamq; celestem diuinitus præcæteris est adeptus. Et quatenus se talem in omni uictu legeq; uitæ efficit atq; seruat, eatenus singularia celestium dona reportat. Quando uero dicimus nõ esse in cælo ullum elementaris qualitatis excessum, intelligimus uel nullam esse ibi eiusmodi qualitatem, sed uirtutes potius effectrices qualitatum temperatas: uel si quæ sunt illic quodammodo similes qualitates, quasi aëriam habere temperiem. Atq; ubi quædam illic frigida siccaq; nominamus, Platonica hæc accipimus ratione, id est, ut frigidum appelletur quod minimi caloris est causa. Siccum uero quod humorem nobis exhibet minimum. Sic astrologus Abraham, Saturnum inquit corpus nostrum quodammodo relinquere frigidum atq; siccum, quia calorem & humorem affert nostro minorem. Eadem ratione carnes bouis & leporis in se quidem calidæ atq; humidæ, nobis frigidæ sunt & siccæ. Ex hac autem inductione duo hæc accipe corollaria: Primum quidem, si corpora magis deinceps temperata, magis uiuunt, cælum maxime temperatum quammaxime uiuere. Imò uero uicissim, ex eo quod cælum exactissime temperatum absolutissimam in se uitam possidet, coniectari, ut quatenus reliqua ad temperiem uitamq; illius accedunt, eatenus uitam sortiri præstantiorem. Alterius uero, uitam esse formam in se perfectam, perficientemq; corpus, motionisq; principium exhibentem. Principium

inquam intimū, motionis quoq; tum intrinsecus actū, tum per omnē partem extrinsecus expedit. Si igitur id ipsum vita est, mente captū existimato qui eiusmodi formam nō cognouerit inesse caelo, corpore prestantissimo, circumeunte semper motione perfecta, cuncta uiuificante, magisq; illa gradatim, quae uel ad ipsius similitudinem naturaliter propinquius accefferunt, uel quotidie huius influxibus aptius se exponunt.

Quantā imagines uim habere putentur in spiritū, & spiritus in eas. Et de affectu utentis & operantis. **Cap. XX.**

Compertū habemus, si quis rite utatur helleboro, feratq; potenter, mutare quodammodo exquisita purgatione & occulta eius proprietate qualitatem spiritus corporisq; naturam, & ex parte motus animi, et quasi reuiuenscerc, ut feruē uideatur esse renatus. Vnde Medeam Magosq; tradūt herbis quibusdam reddere iuuentutē consueuisse, quam non tam reddunt myrobalani quā conferuāt. Similem Astrologi potestātē propitias habere imagines arbitrantur, per quam gestantis naturam & mores quodammodo mutant, in meliusq; restituant, ut quasi iam alter euaserit, aut saltem prosperam ualetudinem diutissime seruent.

Imagine uero noxias aduersus gestantem habere uim hellebori praeter artem potentiamq; assumpti, uenenosam uidelicet atq; pestiferā. Aduersus autem aliū quendam, ad cuius calamitātē fabricate intentēq; fuerint,

uim

uim aeni speculi concaviq; sic prorsus obiecti, ut col-
lectis repercusisq; in oppositum radijs, cominus qui-
dem comburat, eminus autem caligare compellat.

Hinc orta est historia uel opinio, putans Astrologorū
machinis magorumq; ueneficijs, homines, bruta, plan-
tas, siderari atq; tabescere posse. **E**go autem imagines
in rem distantem, uim habere ulla nō satis intelligo.

Habere uero in gestantem nonnullam suspicor, non ta-
men talem opinor qualem pleriq; fingunt, & hanc ra-
tione materiae potius quam figurae: atque, ut dixi, lon-
go interuallo medicinas imaginibus antepono. **Q**uan-
quam **A**rabes & **A**egyptij tantū statuis imaginibusq;
attribuunt arte astronomica & magica fabricatis, ut
spiritus stellarum in eis includi putent. **S**piritus autem
stellarū intelligunt alij quidem mirabiles caelestium
uires, alij uero daemones etiā stellae huius illius ue pe-
dissequos. **S**piritus igitur stellarū qualescunq; sint, ma-
seri statuis & imaginibus arbitrantur, non aliter ac
daemones soleant humana nonnunquam corpora occu-
pare, perq; illa loqui, moueri, mouere, mirabilia per-
petrare. **S**imilia quaedam per imagines facere stellarū
spiritus arbitrantur. **P**utant daemones mundani ignis
habitatores per igneos humores uel ignitos, similiterq;
per ignitos spiritus et affectus eiusmodi nostris insinua-
ri corporibus. **S**imiliter stellarum spiritus per radios
opportune susceptos, suffumigationesq; & lumina,
tonosq; uehementes competentibus imaginū materijs

inſeri, mirabiliaq; in geſtante[m] uel propinquantē effi-
 cere poſſe. Quæ quidem nos per demonas fieri poſſe
 putamus, non tam materia certa cohibitos, quàm cultu
 gaudentes. Sed hæc alibi diligentius. Tradunt Arabes
 ſpiritum noſtrum quando rite fabricamus imagines, ſi
 per imaginationem & affectum ad opus attentiffimus
 fuerit, & ad ſtellas coniungi cum ipſo mundi ſpiritu,
 atq; cum ſtellarū radijs, per quos mundi ſpiritus agit,
 atq; ita coniunctum eſſe ipſum quoq; in cauſa, ut à ſpi-
 ritu mundi per radios quidam ſtellæ alicuius ſpiritus,
 id eſt uiuida quædã uirtus inſundatur imagini, potiſſi-
 mum hominis tunc operãtis ſpiritui conſentanea. Ad-
 iuuari quoq; ſuffumigationibus ad ſtellas accõmodatis
 opus eiufmodi, quatenus ſuffumigationes tales aërem,
 radios, ſpiritum fabri, imaginis materiam ſic prorfus
 afficiunt. Ego uero odores quidem tanquam ſpiritui
 aëriq; natura perſimiles, & quum accenſi ſunt, ſtella-
 rum quoq; radijs conſentaneos arbitror: ſi Solares uel
 Iouij ſunt, afficere aërem ac ſpiritū uehemēter ad do-
 tes Solis aut Iouis tunc dominãtis opportune ſub radijs
 capiendas, atq; ſpiritū ſic affectum, ita donatū, poſſe
 uehementiore quodam affectu, non ſolum in propriū
 corpus agere, ſed propinquum præſertim natura con-
 forme quidem, ſed debilius, & conſimili quadam affi-
 cere qualitate. Materiam uero imaginis durioſam ab
 odoribus & operãtis imaginatione, uix minimū quid-
 dam ſuſcipere poſſe puto: ſpiritū tamen ipſum ab odo-
 re ſic

re sic affici, ut ex ambobus unum conficiatur. Quod quidem ex eo patet, quod odor non agit ulterius in olfactum, postquam satis egit. Olfactus enim & quoduis aliud à seipso uel similimo quopiam nihil patitur. Sed de his alibi. Proinde imaginationis intentionem, non tam in fabricandis imaginibus uel medicinis uim habere, quàm in applicandis & assumendis existimo: ut si quis imaginem (ut aiunt) gestans rite factam, uel certe medicina similiter utens, opem ab ea uehementer affectet, & proculdubio credat, speretq; firmissime, hinc certe quamplurimus sit adiuuemento cumulus accessurus. Nam ubi uel uirtus imaginis siqua est, tangentis carnem penetrat calefacta, saltem uirtus in electa eius materia naturalis, uel certe medicinae uigor intus assumptæ, uenis ac medullis illabitur. Iouiam secum ferens proprietatem, spiritus hominis in spiritum eiusmodi Iouium affectu, id est amore transfertur. Vis enim amoris est transferre. Fides autem spesq; non dubia, spiritum hominis iam ita percitum sistit in spiritu Iouio penitus atq; firmat. Quod si, quemadmodum Hippocrates & Galenus docent, ægrotantis amor fidesq; erga Medicum inferiorem exterioremq; ad sanitatem plurimum conferunt (inò uero fiduciam hanc Auicenna plus inquit efficere quàm medicinam) quantum ad cœlestem opem conducere putandum est, affectum fidemq; nobis erga cœlestem influxum iam nobis insitum, agentem intus, uiscera penetrantem? **Iam uero amor ipse fidesq; erga**

cœleste donum, sepe cœlestis adminiculi causa est, atq; uicissim amor et fides hinc aliquãdo forsan proficitur, quod ad hoc ipsum iam nobis faueat clementia cœli.

De uirtute uerborũ atq; cantus ad beneficiũ cœlesti captandũ: Ac de septem gradibus perducentibus ad cœlestia. Cap. XXI.

Verba præterea quædam acriore quodam affectu pronuntiata, uim circa imagines magnam habere censent ad effectũ earum illuc proprie dirigendum, quorsum affectus intenduntur & uerba. Itaq; ad duos ardentissimo quodam amore conciliandos, imaginem sub Luna cœunte cũ Venere in Piscibus uel Tauro fabricabant, multis interim circa stellas uerbaq; curiosius obseruatis, quæ referre non est consilium. Non enim philtrea docemus, sed medicinas. Probabilius autem est effectus eiusmodi uel per Venereos dæmonas confici, his operibus uerbisq; gaudentes, uel per dæmonas simpliciter seductores. Nam & Apolloniũ Theanẽ sepe Lamias deprehendisse & prodidisse ferunt, dæmonas scilicet quosdam salaces Venereosq;, qui formosas puellas simulent, pelliciantq; formosos, quos ut serpens elephantem ore, sic illi illos ore uulua pariter exugãt, ac prorsus exhauriant. Sed hæc Apollonius ipse uiderit. In uerbis autem certis uim esse certam atq; magnã Origenes asserit contra Celsum, & Synesius atq; Alchindus de Magia disputantes. Item Zoroaster uetans
barbara

Verbis atq;
cantibus uires inesse.

Barbara uerba mutari. Iamblichus quoq; similiter. Itē
Pythagorici uerbis & cantibus atque sonis mirabilia
quædam Phœbi & Orphei more facere cōsueti. Quod
Hebræorū antiqui doctores præ cæteris obseruarunt,
omnesq; Poëtæ mirāda canūt carminibus effici. Et gra
uissimus ille Cato in Re rustica in curandis bestiarum
morbis aliquādo barbaris cantioibus utitur. Sed præ
stat dimittere cantiones. Conuentū uero illum, quo ado
lescens Dauid Saulem ab insania redimebat, nisi myste
rium iusserit ad diuinitatē referri, referet fortē aliquis
ad naturā. Quū uero pro septem Planetarū numero,
septem quoq; sint gradus, per quos à superioribus ad
inferiora fit attractus, uoces mediū gradum obtinent,
& Apollini dedicantur. Infimum quidem tenent gra
dum materiæ duriores, lapides atq; metalla, ac Lunans
referre uidentur. Secundum in ascensu locum habent,
quæ ex herbis, arborum fructibus, gummis, membris
animalium componuntur, respondentq; Mercurio, si
ordinem in cælo sequimur Chaldæorū. Tertium pul
ueres subtilissimi, eorumq; uapores ex prædictis electi,
odoresq; simpliciter herbarū & florum & unguento
rum ad Venerem pertinentes. Quartum uerba, can
tus, soni, quæ omnia rite dedicantur Apollini, Musicæ
præ cæteris auctori. Quintum uehementes imagina
tionis cōceptus, formæ, motus, affectus, uim Martiam
referentes. Sextum rationis humanæ discursiones de
liberationesq; consultæ pertinētes ad Iouem. Septimū

secretiores simplicioresq; intelligētiae quasi iam à motu
 seuunctae, coniuuctae diuinis, destinatae Saturno. **Q**uem
 meritò **Sabath** Hebræi nomine quietis appellat. **Q**uorū
 sum hæc? **V**t intelligas, quemadmodum ex certa her-
 barum uaporumq; compositione confecta per artem
 tum medicam, tum astronomicam, resultat communis
 quædam forma uelut harmonia quædam siderum do-
 tata numeribus: sic ex tonis primo quidem ad stellarū
 normā electis, deinde ad earundem congruitatem inter
 se compositis, cōmunem quasi formam fieri, atq; in ea
 cœlestem aliquam suboriri uirtutem. **D**ifficilimū qui-
 dem est iudicatu, quales potissimum toni, qualibus con-
 ueniant stellis, quales item tonorū compositiones, qua-
 libus præcipue sideribus aspectibusq; consentiant. Sed
 partim diligentia nostra, partim diuina quadam sorte
 non aliter id assequi possumus, quàm **Andromachus** in
 theriaca componenda diutissime fatigatus, ac tandem
 post diligentiam, diuina sorte consequutus theriacæ
 uirtutem. **Q**uod quidem contigisse diuinitus **Galenus**
 & **Auicenna** confirmant. Imò uero totam medicinam
 exordiū à uaticinijs habuisse, testis est **Iamblichus** atq;
Apollonius Theanæus. **I**deoq; **Phœbum** uatem medi-
 cinæ præponunt. **T**res uero potissimū regulas ad hoc
 afferemus, si prius admonuerimus, ne putes nos in præ-
 sentia de stellis adorandis loqui, sed potius imitandis,
 & imitatione captandis. **N**eq; rursum de donis agere
 credas, quæ stellæ sint electione daturæ, sed influxu po-
 tius naturali.

tius naturali. Ad quem profectò multiplicem & occultum, ita nos exquisitis studemus modis accommodare, sicut quotidie ad manifestũ Solis lumen caloremq; salubriter excipiendũ nos ipsos accõmodamus. Aptare uero seipsum ad occultas dotes eius atq; mirificas, solius sapientis est officium. Sed iam ad regulas tantum sideribus accõmodaturas perueniamus. Prima est, exquirere quas in se uires quos uel ex se effectus stella quælibet & sidus & aspectus habeãt, quæ auferãt, quæ ferant. Atq; uerborũ nostrorũ significationibus hæc inferere: detestari quæ auferunt, probare quæ ferunt. Secunda, cõsiderare quæ stella cui loco maxime uel homini dominetur. Deinde obseruare qualibus cõmuniter hæc regiones & personæ tonis utantur & cantibus, ut ipse similes quosdam unã cũ significationibus modo dictis adhibeas uerbis, quæ sideribus eisdẽ studeas exponere.

Tertia, situs aspectusq; stellarũ quotidianos animaduertere, atq; sub his explorare, ad quales potissimũ sermones, cantus, motus, saltus, mores, actus incitari homines pleriq; soleãt, ut talia quædã tu pro uiribus imiteris in cantibus, cœlo cuidam simili placituris, similemq; suscepturis influxum. Memento uero cantũ esse imitatorẽ omnium potentissimũ. Hic enim intentiones affectionesq; animi imitatur & uerba, refert quoq; gestus motusq; corporis & actus hominum atq; mores: tamq; uehemẽter omnia imitatur & agit, ut ad eadem imitanda uel agenda, tum cantantem, tum audientes

subitò prouocet. Eadem quoq; uirtute quando cœlestia imitatur, hinc quidem spiritum nostrum ad cœlestem influxum, inde uero influxum ad spiritum mirifice prouocat. Iam uero materia ipsa concentus purior est admodum, cœloq; similiar, quàm materia medicinae. Est enim aër etiam hic quidem calens siue tepens, spirans adhuc, & quodammodo uiuens, suis quibusdam articulis artibusq; compositus, sicut animal: nec solum motum ferens, affectumq; praefrens, uerumetiam significatum afferens quasi mentem, ut animal quoddam aërium & rationale quodammodo dici possit. Concentus igitur spiritu sensuq; plenus, si fortè tum secundum eius significata, tum secundum eius articulos atq; formam ex articulis resultantem, tum etiam secundum imaginationis affectum huic sideri respondeat, aut illi, non minorem inde uirtutem quàm quælibet alia compositio traicit incantantem, atq; ex hoc in proximum auditorem, quousq; cantus uigorem seruat spiritumq; canentis, praesertim si cantor ipse sit natura phœbeus, uehementemq; habeat uitalem cordis spiritum atq; insuper animale. Sicut enim uirtus ac spiritus naturalis ubi potentissimus est, mollit statim, liquefacitq; alimenta durissima, atq; ex austeris mox dulcia reddit, generat quoq; extra se seminalis spiritus productione propaginem: sic uitalis animalisq; uirtus ubi efficacissima fuerit, ibi intensissima quadam sui spiritus per cantum, tum conceptione agitationeq; in corpus proprium potenter agit, tum effusione

sione mouet subinde propinquum, afficitq; cum suum
 tum alienum siderea quadam proprietate, quam tum
 ex ipsa sui forma, tum ex electa temporis opportuni-
 tate concepit. Hac utique ratione orientales meridio-
 nalesq; multi, præcipue Indi, admirandam feruntur
 in uerbis habere potentiã, utpote qui magna ex parte
 Solares sunt. Vimq; non naturalem dico, sed uitalem
 & animalem habent fermè omnium potentissimã, &
 quicumque in regionibus alijs maxime sunt phœbei.
 Cantus autem hac uirtute, opportunitate, intentione
 conceptus, fermè nihil aliud est quàm spiritus alter na-
 per penes spiritum tuum in te conceptus, factusq; So-
 laris, & agens tum in te, tum in proximum potestate
 Solari. Si enim uapor & spiritus quidam aliquando
 per radios oculorũ, uel aliter foras emissus fascinare,
 inficere, aliterq; afficere proximũ potest, multo ma-
 gis id ualet spiritus ab imaginatione cordeq; simul u-
 berior profluens & feruentior, motuq; ualentior, ut
 non omnino mirum sit, morbos quosdam animi atque
 corporis sic auferri posse aliquando, uel inferri, præ-
 sertim quoniam spiritus eiusmodi Musicus proprie tan-
 git, agitq; in spiritũ inter corpus animamq; medium,
 & utrunque affectione sua prorsus afficientem. Mira-
 bilem uero in concitato canenteq; spiritu uim esse con-
 cedes, si Pythagoricis Platoniciq; concesseris, cælum
 esse spiritum, motibus tonisq; suis omnia disponentem.
 Memento uero totã procedere Musicam ab Apolline.

Atque eatenus Iouem esse musicum, quatenus est cum
Apolline concors. **V**eremur insuper & **M**ercurium **M**u-
 sicam uicinitate **A**pollinis reportare. Item ad hos qua-
 tuor duntaxat attinere concentus: tres uero reliquos
 uoces quidem habere, non cantus. Iam uero uoces tar-
 das, graues, raucas, querulas, **S**aturno tribuimus. **M**ar-
 ti uero contrarias, ueloces, acutasq; & asperas, & mi-
 naces. **M**edias uero **L**unæ. **C**oncentus autem Ioui quidem
 graues & intentos, dulcesq; & cum constantia lætos.
Contrà **V**eneri cum lasciuia & mollitie uoluptuosos can-
 tus adscribimus. **I**nter hos uero medios **S**oli tribuimus
 & **M**ercurio. **S**i unà cum gratia suauitateq; sunt uene-
 rables & simplices & intenti, **A**pollinei iudicantur.
Si unà cum iucunditate remissiores quodammodo sunt,
 strenui tamen atq; multiplices, **M**ercuriales existunt.
Tu igitur horum quatuor unumquenque cantibus tibi
 suis conciliabis, præsertim si competentes cantibus so-
 nos adhibeas, adeò ut quum eorum more opportune ca-
 nendo & sonando clamaueris, responsuri protinus uis-
 deantur, uel instar **E**cho, uel sicut chorda quædam in
 cithara tremens, quoties uibratur altera, temperata
 similiter. **A**tq; ut uult **F**lotinus & **I**amblichus, ita na-
 turaliter id tibi continget è cælo, quemadmodum uel ex
 cithara reboatus siue tremor, uel ex opposito pariete
 fit **E**cho. **P**rofectò quoties ex frequenti quodam usu
 harmoniæ Iouiæ, uel **M**ercuriales, uel **V**eneriæ, factæ
 uidelicet his regnantibus, spiritus tuus ad hoc ipsum
 attentissime

attentissime canens, harmoniæq; cōformatus euadit **I**ouis, uel **M**ercurialis, uel **V**enerus. Interea **phœbeus** euadit, siquidem **Phœbi** ipsius **M**usicæ ducis uirtus in omni consonantia uiget. Atq; uicissim ex cantu sonoq; **phœbeo** ipse **phœbeus** euadens, uirtutem **Iouis** interimitibi uendicas & **Veneris** atque **Mercurij**. Rursusq; ex spiritu sic intus affecto, similiter afficis animā atq; corpus. Memento uero orationē apte & opportune compositam, & affectu sensuq; plenam atq; uehementem, similem cantibus uim habere. Quantam in orando potentiam **Damis** & **Philostratus** habere sacerdotes quosdam **Indos** narrent, referre nō expedit: nec etiam quibus uerbis **Apolloniū** euocasse manes **Achillis** affirmēt. Non enim loquimur nunc de numinibus adorandis, sed de naturali quadam potestate sermonis & cantus atq; uerborū. Esse uero **phœbeā** medicamq; in sono, & eo quidem certo potentiam, ex eo patet, quod qui in **Apulia** tacti **Phalangio** sunt, stupent omnes semianimesq; iacent, donec certū quisq; suumq; sonum audiat. Tunc enim saltat ad sonum apte, sudat inde atq; conualescit. Ac si post annos decem similem audiuerit sonū, subito concitatur ad saltum. Sonum uero illum ex indicijs esse **phœbeū** louialemq; conijcio.

Quomodo septem modis nos cœlestibus accōmodare possimus. Et quibus **Saturnus** sit maleficus, quibus propitius. Quos **Iupiter** à **Saturno** defendat. Quomodo cœlum agat in spiritum & corpus & animam.

Quoniam uero cœlū est harmonica ratione compositū, moueturq; harmonice, & harmonicis motibus atque sonis efficit omnia, merito per harmoniam solam non solū homines, sed inferiora hæc omnia pro uiribus ad capienda cœlestia præparantur. Harmoniam uero capacem superiorum per septem rerum gradus in superioribus distribuimus: Per imagines uidelicet (ut putant) harmonice constitutas: Per medicinas sua quadam consonantia temperatas: Per uapores odoresq; simili concinnitate confectos: Per cantus musicos atq; sonos. Ad quorum ordinem uimq; referri gestus corporis saltusq; & tripudia uolumus: per imaginationis conceptus, motusque concinnos: per congruas rationis discursiones: per tranquillæ mentis contemplationes. Sicut enim corpus per harmoniã quotidiæ suam, id est, per situm & habitum & figuram opportune lumini caloriq; solis exponimus: sic & spiritum occultis stellarum uiribus comparandis, per suam quandam similem harmoniam, imaginibus ut opinatur, & certe medicinis, odoribus harmonice compositis comparatam, & deniq; per spiritum superis ita paratum (ut sepe iam diximus) animam eisdem exponimus atque corpus. Animam inquam, quatenus affectus ad spiritum inclinatur & corpus. In anima uero nunc imaginationē, rationem, mentem ponimus. Potest utique imaginatio nostra uel propter qualitatem motumq;

spiritus

spiritus, uel per electionem nostram, uel etiam utrinque
 ita disponi, componi, conformari Marti Soliue, ut sit
 euestigio proprium influxus Phœbei uel Martij susce
 ptaculum. Similiter ratio, uel per imaginationem spi
 ritumq; simul, uel per deliberationem, uel utrinq; sic
 ad Iouem imitatione quadam comparare se potest, ut
 multo magis ob dignitatem propinquitatemq; suam
 ipsa Iouem capiat & munerat Iouis, quàm imaginatio
 siue spiritus: quem admodum imaginatio spiritusq; eade
 dem ratione multo magis cœlestia capiunt, quàm res
 & materie quæ uis inferiores. Mens deniq; contempla
 trix, quatenus seipsam non solum ab his quæ sentimus,
 uerum etiam ab eis quæ imaginamur cõmuniter mori
 busq; argumētamur humanis, seuocat, & affectu, in
 tentione, uita, ad separata se reuocat, Saturno quodã
 modo se exponit. Huic soli propitius est Saturnus. Si
 cut enim Sol animalibus quidẽ nocturnis inimicus est,
 diurnis autem est amicus: ita Saturnus hominibus uel
 uulgarem palam uitam agētibus, uel fugientibus qui
 dem vulgi consuetudinẽ. Vulgares tamen affectus non
 dimittentibus est aduersus. Vitam nanq; cõmunem con
 cecit Ioui, separatam uero sibi uendicauit atq; diuinã.
 Mentibus autem hominũ re uera hinc pro uiribus se
 gregatis tanquam sibi cognatis quodammodo est ami
 cus. Nam & spiritibus sublimem habitantibus aërem
 ipse Saturnus (ut Platonice loquar) est pro Ioue, sicut
 Iupiter hominibus cõmunem agentibus uitã est iuuans

Saturnus
 quibus a
 micus.

pater. Nullis uero Saturnus est infensor, quam hominibus contemplatua uitam simulantibus quidem, nec agētibz. Hos enim nec Saturnus agnoscit ut suos, nec Iupiter ipse Saturni temperies, adiuuat eos, qui cōmunes hominū leges moresq; & cōmercia fugiunt. Hęc enim sibi Iupiter usurpauit (ut aiunt) ligato Saturno, segregata Saturnus. Quāobrem Lunares illi populi, quos Socrates in Phædone describit, eminentissimam terrę superficiem, & altiorem nubibus habitantes, uiuentes sobrij admodum frugibusq; contenti, & secretioris sapientię studio religioniq; dediti, Saturni felicitatem gustant, uitamq; agunt ita prosperam, tam longęuam, ut non tam mortales homines, quam immortales dæmones habeantur: quos heroes multi nominant, aureumq; genus Saturnio quodam seculo regnoq; gaudens. Quod forsā astrologos Arabes uoluisse puto, ubi aiunt ultra lineam æquinoctialē ad meridiem esse subtilissimos habitatores quosdā dæmonas, qui nec oriiri uideantur neq; mori, ibiq; potestatem habere Saturnum, caudamq; Draconis. Quod sanē cōfirmare uideatur Albumasar in libro Sadar, dicens quasdam Indię regiones Saturno subiectas esse, ibiq; homines esse ualde longęuos, ac senio plurimū extremo decedere. Rationemq; assignat, quoniam Saturnus non lædat domesticos, sed externos. Tu uero potestātē Saturni ne negligas. Nunc enim ferunt Arabes omnium potentissimum. Planetas sanē uires eorum subire ad quos accedunt:

Indiæ habitatores longęuos esse.

dunt : omnes uero ad eum accedere potius quàm uicissim, Planetasq; coniuictos illi, natura illius agere. Est enim ipse inter Planetas orbis amplissimi caput. Quilibet sanè Planeta sui orbis caput est & cor & oculus. Saturnus item stellis proximus est innumeris, primoq; mobili quam simillimus, longum agit circuitum. Est altissimus Planetarū : unde felicem eum uocant, cui ille feliciter aspirauerit. Et quamuis eum tanquam à comuni uita hominū alienum plerunq; maxime uercantur, placari tamen etiam cōmuni uitæ putant, si quando plurimā in ascendente potestatem dignitatemq; habuerit, aut Iupiter eum suus feliciter aspexerit, uel in suis finibus excellenter acceperit, alioquin influxus illius importune susceptus, in materia præsertim crassa fit quasi uenenū, sicut & ouum putrefactione uel adustione fit uenenosum, unde nascuntur uel euadunt inmundi quidam, ignaui, tristes, inuidi, dæmonibus inmundis expositi, quorū commercium procul effugito. Nam Saturni uenenum alibi quidem sopitum latet, ceu sulphur à flamma remotum. In uiuentibus uero corporibus sæpe flagrat, atq; ut sulphur accensum non comburit solum, sed uapore etiam noxio omnia circum implet, atq; inficit propinquantes. Contra influxum eius hominibus cōmuniter peregrinum & quodammodo dissonū nos armat Iupiter, tum naturali qualitate sua, tum alimentis medicinisq; certe suis, atque (ut putant) etiam imaginibus, tum etiā moribus negocijsq; & stu-

Saturnus
ouo simi-
lis.

dijs atque rebus ad ipsum proprie pertinentibus. No-
xium uero influxum Saturni effugiunt, subeuntq; pro-
pitium, non solum qui ad Iouem confugiunt, sed etiam
qui ad diuinam contemplationem ab ipso Saturno si-
gnificatam tota mente se conferunt. Hoc enim pacto
malignitatem sibi deuitari posse Chaldaei & Aegyptij
atque Platonici putant. Quū enim coelestia nolint esse
corpora uana, sed diuinitus animata, atq; insuper men-
tibus recta diuinis, nimirum illinc ad homines non so-
lum quamplurima ad corpus & spiritum pertinentia,
sed multa etiam bona quodammodo in animam redun-
dantia proficisci uolunt, non à corporibus in animam,
sed ab animis: Magis autem hæc pluraque eiusmodi à
mentibus superioribus cælo profuere. Inter hæc si ra-
tiones omnes assignare uolueris, quibus adductus Mo-
ses ocium sabbati mandauit Hebræis, forsitan ultra sub-
limiorem secretioremq; allegoriam inuenies Saturni
diem. actionibus ciuilibus bellicisq; ineptum, contem-
plationibus aptum, eoq; die diuinum contra discrimi-
na patrociniū obsecrandum. Quod quidem impetrari
posse aduersum Martis & Saturni minas Habraham
& Samuel, & plures Hebræorum astrologi, eleua-
tione mentis in deum uotisq; & sacrificijs consentitur,
præceptum illud Chaldaicum confirmantes scilicet, Si
mentem ad pietatis opus ardentem crexeris, corpus
quoque caducum seruabis. Consideratu dignum est il-
lud Iamblichii, coelestia mundanaq; numina uires quas-
dam in

Moses die
Saturni ne-
gocium in-
terdixit.

dam in se superiores, nonnullas inferiores habere. Per has quidem effectibus nos fatalibus deuincire, per illas autem uicissim soluere nos à fato: quasi clauis, ut inquit Orpheus, ad aperiendum habeant & claudendum.

Multo igitur magis diuinitas mundo superior à fatali necessitate nos redimit. Exploratu quoque dignissimū est Hebraicum illud, in mactandis animalibus rebusq; nostris sacrificio dissipandis mala cœlitus imminencia, à nobis ad nostra deflecti. Sed hæc Pico nostro exploranda relinquimus. Denique ubicunque dicimus cœlestium ad nos dona descendere, intellige tum corporum cœlestium dotes in corpora nostra uenire per spiritum nostrum rite paratum, tum eadem prius etiam per radios suos influere in spiritū naturaliter, uel quomodo cunque illis expositum: Tum etiam animarum cœlestium bona, partim in eundem spiritū per radios profilere, atque hinc in nostros animos redundare, partim ab animis eorum uel ab angelis in animos hominū illis expositos, peruenire. Expositos inquam non tam naturali quodam pacto, quàm electione arbitrij liberi uel affectu. Summatim uero quicunque uoto, studio, uita, moribus, beneficentiam, actionem, ordinem cœlestium imitantur, eos existimato tanquam supernis similiore, ampliores illinc dotes accipere: Homines autem artificiose cœlestium dispositioni dissimiles atq; disordes, & clam esse miseros, & denique palam infelices euadere.

¶ Ut prospere uiuas agasq; in primis cognosce ingenium, fidus, Genium tuum, & locum eisdem conuenientem: hic habita, professionem sequere naturalem.

Caput XXIII.

Quicumq; sanæ mentis suiq; compos nascitur, est à cœlo ad honestum aliquod opus & uitæ genus naturaliter institutus. Quisquis igitur cœlū optat habere propitium, hoc opus, hoc genus in primis aggre diatur, hoc sedulò prosequatur. Cœlum enim suis fauet inceptis. Ad hoc ipsum uero præ cæteris es natura factus, quod primum à teneris annis agis, loqueris, fingis, optas, somnias, imitaris, quod tentas frequentius quod facilius per agis, quo summo opere proficis, quo præ cæteris delectaris, quod relinquis inuitus: Hoc est sanè ad quod te cœlum rectorq; cœli genuit. Eatenus igitur tuis fauebit inceptis, & aspirabit uitæ, quatenus genitoris ipsius auspicia prosequeris, præsertim si uerum sit Platonicum illud (in quo tota consentit antiquitas) unicuiq; nascenti esse demonem quendam uitæ custodem, ipso suo fidere destinatum: Qui & ad hoc ipsum officium adiuuet, cui nascentem cœlestia deputarunt. Quicumq; igitur per argumenta, quæ modo diximus suum ingenium perscrutatus, ita naturale suum opus inueniet, inuenerit simul suum fidus et demonem: quorum exordia sequens aget prospere, uiuetq; feliciter: alioquin & fortunâ experietur aduersam, & cœlum sentiet inimicum. Duo igitur sunt præ cæteris hominū infortuna=

¶ Platonis sententia.

infortunatorū genera: **Alterum** eorum qui nihil profi-
 fessi nihil agunt: **Alterum** eorum qui professionem in-
 genio alienam subeunt, **Genioq;** contrariā. Illi quidem
 ignauia torpēt, interim ad actiones incitante cœlo sem-
 per agente. **Hi** dum aliena à patronis cœlestibus agūt,
 frustra laborant supernis destituti patronis. **Primum**
 quidem antiquo prouerbio confirmatur, **Dei adiuuāt**
facientes, ignauis autem infensi sunt. **Secundum** prouer-
 bio simili, **Nihil agas inuita Minerva.** **Ob** hanc arbi-
 tror rationē **Iouem** in Pythagoricis carminibus obsē-
 crari, ut uel ipse tot malis leuet genus humanū, uel sal-
 tem quo duce dæmone utamur, ostendat. **Proinde** ope-
 ræ precium fuerit indagare, ad quam potissimū regio-
 nem habitandā & excolendam te tuū sidus dæmonq;
 tuus ab initio designauerit: ibi enim magis aspirant.
Ea uero est in quam primū profectus spiritus tuus quo
 dammodo recreatur, ubi sensus uegetior p̄rmanet, ubi
 corporis habitudo ualidior, ubi magis pleriq; fauent,
 ubi uota succedunt. **Hæc** igitur experire: hanc regio-
 nem elige: hanc cole feliciter. **Hinc** uidelicet discessu-
 rus infelix, nisi & rediturus & ad similia pergas. **Sed**
 interea frequētibus in hac regione motibus te exerce,
 gyrosq; quosdam cœlestiū instar agito. **Motu** enim cir-
 cuituq; eiusmodi genitus similibus cōseruabere. **Quan-**
tum præterea ad habitationem pertinet utiliter recor-
 dabere. **Sicut** alimēta uitæ necessaria rus quidem urbi
 suppeditat, urbs uero consumit: sic & ipsam uitam rus

Id est, refragante ingenio, repugnante natura, cœlo non propitio. **Hinc** Seneca dixit, male respondeo re coacta ingenia.

sticatione frequenti, ubi tædium te minime cœperit plu-
 rimum auergeri, sed urbano cum ocio tum negotio con-
 teri. Quantũ uero ad habitationem simul & professio-
 nem spectat, illud orientalium astrologorum minime con-
 temnendum, uidelicet mutatione nominis, professionis,
 habitus, uictus, loci, cœlestem influxum nobis tum in me-
 lius, tum in deterius permutari. Dæmones quoque uel
 cõmutari, uel ad eosdem aliter hic & alibi nos habere
 Platonici iudicabunt. Dæmonem uero uniuscuiusq; eu-
 stodem Astrologi cum Platonicis geminum esse posse
 consentiunt: alterum quidem genituræ propriũ, alte-
 rum uero professionis. Et quoties professio cum natura
 consentit, eundem utriusq; dæmonem, uel certe simili-
 mum nobis adesse, uitamq; inde nostram magis secum
 fore concordem atq; tranquillam. Sin autem professio
 disidet ab ingenio, dæmonem acquisitum arte, esse à ge-
 nio naturali discordem, uitamq; laboriosam atq; solici-
 tam. Qualis autẽ unicuiq; dæmoni ab ipsa generatione
 præsit cupientibus inuenire, Porphyrus regulam in-
 uestigat ex Planeta domino genituræ. Iulius Firmicus
 Planetam genituræ dominum esse inquit, uel eum qui
 plures illic habeat dignitates, uel ex firmiori sententia
 potius eum cuius domiciliũ mox petitura sit Luna post
 signũ, quod homine nascente iam tenet. Sed dæmonem
 nõ eadem regula putat inuestigandũ, uerum ex Chala-
 deorum opinione à Sole potius aut Luna: A Sole qui-
 dem ad Lunam in natiuitate diurna, à Luna uicissim ad
 Solem

Duo homi-
 num dæmo-
 nes.

Solem in natiuitate nocturna : ut computato inter hæc interuallo, æquale spacium peragas ab ascendenti gradu descendens, & in quem terminum desinis animaduertas. Cuius enim stellæ est ille terminus, eiusdem esse demonem arbitrantur. Summatim uero à domino genitura simul atq; demone, tenore uitæ fortunamq; perpendere solent. Fortunam adiunxi, quoniam nonnulli partem fortunæ, eadem fermè cõputant ratione. Optabant ueteres suum ad se demonem ab aliquo cœli cardine descendisse, ab oriente uidelicet uel occidente uel medio utrinque cœlo, aut saltem ab undecima uel quinta plaga. Undecima quidem medio supra caput nostrum cœlo succedit, ac bonus demon cognominatur, & ascendentem ab oriente gradum aspiciat ex sextili. Quinta uero cœlo antipodum medio succedit, appellaturq; bona fortuna, & ascendentem gradum contuetur ex trino. Optabant tertio loco demonem, si modo à cadenti plaga uenerit saltem, uel à nona uenisse, uel à tertia. Non enim appellatur Deus, tertia uero dea. Et illa ascendentem gradum ex trino, hæc aspiciat ex sextili. Cadentes uero duodecimam atque sextam exhorrebant: Illam sanè malum demonem, hanc malam fortunam cognominantes. Nos autem optare præterita superuacuum arbitrati, monemus easdem plagas quas illi pro demonibus fortunisque optabant, obseruari pro Planetis & stellis ad opus efficiendum accommodandis, ut uel sint in angulis, aut in duabus quas diximus succedentibus

Fortunata
horoscopi
domus.

bus, aut saltem in duabus duntaxat cadentibus, quas antea nominauimus. Neq; enim ab re Solem nona gaudere dicūt, Lunam tertia, Iouem undecima, Venerem uero quinta. Hæ nanq; gradū conspiciunt ascendente. Sed redeamus ad institutū. Siue igitur ab illa, quam in superioribus narrabam, experientia diligentiaq; siue ab hac arte quā modo recensui, primū inuestigemus nature dæmonisq; instinctum, infortunatū esse censebimus, qui officium nullum profitetur honestū. Nam & ducem professionis reuera non habet, qui opus honestum non aggreditur, & ducem naturalē uix ullum habet: Quoniam stellarū dæmonumq; siue angelorū ducum diuinitus ad custodiam dispositorū officium est agere semper, & excellenter & latissime. Infortunatē insuper eum, ut supra diximus, qui professione nature contraria, diuersum à Genio subit dæmonem. Memento uero pro dignitate professionū digniores gradatim accipi dæmones, seu mauis angelos, atq; in gubernatione publica etiam digniores. Posse uero artem uitæq; tenorem accipi Genio & ingenio non contrariū, neq; longe diuersum, etiam si ad excellentiora processeris. Memento rursus familiaritatē eorū inire, quibus Gratiæ cœlestes afflant. Quod ex bonis animi, corporis, fortunæ perpendes. Sicut enim odor ex musco, sic ex bono boni nonnihil exhalat in proximū, ac sæpe perseuerat infusum. Mirificus autem foret cœtus trium felicitium uel duorum inter se mirabiliter redundantium.

Memento

Memento denique effrenatos & impudentes & malignos ac infelices procul fugere. Hi namq; malorū pleni demonū uel radiorū, malefici sunt, & tanquā leprosi pestilentesq; nō solum tactu nocent, sed propinquitate etiā & aspectu. Sanē propinquitas ipsa corporū animatorū putatur esse contactus, propter efficacem uaporum exhalationē foras à calore, spiritu, affectu manantem. Maxime uero pestilens erit flagitiosorum familiaritas atq; crudelium, si uerum fuerit, post uegetalem uitam mense Iouis, id est secūdo nobis infusam, deinceps mense Martis, id est tertio sensualem animā in fundi perturbationibus mancipatā. Sic enim qui per turbatione feruntur, Martis pleni Martiali cōtagione propinquos inficiunt. Contraria uero ratione consuetudo frequens contiguumq; cōmercium cum felicibus excellentibusq; ut diximus, prodesse mirifice consueuit. Apolloniū Thean eum ferunt Ephesi deprehēdisse senem, sub cuius figura lateret dæmon, qui sola præsentia totam ciuitatē peste cōtaminabat. Quantū uero Socrates multis præsentia sola profuerit, Xenophon & Plato testantur.

Cōtagiosa infelicitum propinquitas est.

¶ Qua ratione literati cognoscant ingenium suum,
sequanturq; uictum spiritui consentaneum.

¶ Caput • XXIII •

Quoniam uero literarū studiosis loquor, recordari unumqueng; uolo literarū amore captum in primis se esse Mercurialem, præterea Solarem quæ

tenuis ipse Mercurius est Solaris. Atq; hæc cõmunis his omnibus est conditio. Proprie uero præter naturam Mercurialem quisquis eloquij gratia, lepore, dignitate, uenustate pollet, Apollinẽ in se agnoscat & Venere. Qui ad leges uel naturalem cõmunemq; philosophiam est propensior, nõ ignoret Iouem se habere patronũ. Sed qui ad secretissimã quæq; curiosius perscrutanda penitus instigatur, sciat se non Mercurialem solum esse, sed Saturniũ. Sub cuius etiã principatu sunt omnes in quouis studio usq; ad finem seduli, præsertim in rebus alijs negligentes. Denique si uerum est quod nõnulli tam Physiçi quàm Astronomi tradunt, animã intellectu præditam in conceptum humanũ mense Solis, id est quarto descendere, qui plurimum intellectu uiuunt, & ab initio sunt præcipue & quotidie Solares. Peuadunt. Horum itaque Planetarũ fauor his hominibus auspiciandus erit. Sub eorum spiraculo medicinae confluenda. In eorum regionibus habitandum. Verum ad Apollinem Musarum ducem in primis uos õ literati Musarũ cultores aduoco. Quicumq; igitur inter uos dilectissimi in Musarum amore fratres, ingenio multo magis longiusq; quàm corpore ualent, ij profecto sciãt in genitura quondam sua Phœbem quidem materiam suppeditaſſe perpaucam, phœbeum uero spiritũ infusa disse quamplurimũ, imò & quotidie humores alimentatq; in corpore in spiritum maxima quadam ex parte reſoluere. Vnusquisq; igitur uestrũ totus est ferme spiritus.

ritus. **S**piritalis inquā homo quidam, terreno hoc corpusculo personatus, spiritū ante alios perpetuo quoddā labore fatigans, ut ipsi præ cæteris sit assidue spiritus recreandus, et in senectute præterea in qua cōmuniter euadit crassior, ad subtilitatem propriā reuocandus. **S**citis profectō crassum corpus crassis elemētis quatuor ali. **S**citote igitur spiritale corpus suis quibusdā tenuibus elementis quatuor enutrirī. **H**uic enim uinū est pro terra: odor ipse uini uicem gerit aquæ: cantus rursus & sonus agit aërem: lumen autem præfert igneū elementum. **H**is ergo quatuor præcipue spiritus alitur, uino inquam eiusq; odore & cantu, similiter atq; lumine. **S**ed nescio quomodo ab **A**polline primū exorsi incidimus mox in **B**acchum. Et meritō quidem à lumine peruenimus in calorem, ab ambrosia in nectar, à ueritatis intuitu in ardentē ueritatis amorē. **F**ratres certe sunt indiuiduq; comites **P**hœbus atq; **B**acchus. **I**lle quidem duo potissimum uobis affert, lumen uidelicet atq; lyram. **H**ic item præcipue duo, uinū, odoremq; uini ad spiritū recreandū, quorū usu quotidiano spiritus ipse tandem phœbeus euadit et liber. **Q**uamobrem ita uos ad excipiendum **S**olis lumen quotidie comparate, ut quatenus deuitata destillatione quadam & exiccatione fieri potest, frequētissime sub luce uiuatis, saltem in conspectu lucis, tum eminus, tum cominus, tum tecti tum aperti, ad usum ubiq; uestrū uitalem **S**olis potentiam temperantes, atq; igne referentes in nocte **S**olem,

Spiritus
alimenta.

citharæ cantusq; interim non oblitus. **S**pirate uero semper & uigilantes & dormientes aërem uiuum, aërem luce uiuentem. Similiter habere uos oportet ad merum Bacchi donum, Apollinis beneficio procreatū. Eadem igitur proportione qua lumen, accipite uinū: Abunde quidem quatenus nec destillatio nec exiccatio, qualem dixi, ebrietas ue contingat. Atq; præter substantiā uini quotidie bis acceptā, odorem eius frequentius haurite, partim quidē os, ubi spiritus fuerit recreandus, colluentes mero, partim lauantes eodem manus, partim naribus & temporibus admouentes. Satis iam fratres colloquuti sumus, satisq; combibimus. Ergo ualete.

De Astronomica diligentia in liberis procreandis, in præparandis epulis, in ædificijs & habitatione atq; uestibus, & quantū curare talia liceat. Cap. XXV.

Sed iuuat etiam parumper alloqui seuerū religionis antistitem. Dic age quidnam in astrorum usu damnas antistes? Quicquid, inquires, arbitrio nostro detrahit, quicquid unius diei cultui derogat. Eadem ego tecum nō damno solum, sed etiam ualde detestor. Execraris quinetiam scio, atq; ego insuper perhorresco nō nullos, qui quum Deum exoratum uolunt, ad Iouem in medio cælo uastum illud draconis caput subeuntē, tam miseri quàm stulti confugiunt, ab ipso uidelicet dracone, qui quondam è cælo corruit, tertiā stellarū partem secum trahens denique deuorandi. Verum concedes necōtractibus, matrimonijs, colloquijs, itineribus, similibusq;

libusq; operibus peragēdis horas opportunas eligere? Non facile te his assensurum uideo, nescio quid arbitrio metuentem. Ego igitur, & si theologus ille **Magnus Albertus** ista dabit, & ratio quaedam forte dictabit, per electionem ipsam ad arbitrium pertinentem, caelestia ita prudentiae nostrae usui subijci, quemadmodum herbae medico ministrat, tibi tamen potius in praesentia credam: Et quam tu difficile nunc ea permittis, tam facile ipse dimittat. **Observatiōes** uero **Lunae** ideōq; aliarum stellarum ad morbos curandos, & idcirco ad remedia preparanda iandiu (ut arbitror) permisti. **Concessum** quoq; abs te, & insuper approbatum, crescente **Luna**, eademq; aucta lumine, nec aliunde infortunata seminibus agros spargere, uites oleasq; serere. **Cur** nō igitur ad plantandum (ut cynice loquar) hominem, utamur beneficio **Lunae** **Iouis**q; & **Phœbi**? **Nam** **Veneris** quidem ad haec officio semper utimur: **Sed** reuerti modo dixissem, semper utuntur. **Nam** ipsa mihi **Venus** est **Diana**. **Quid** item de uictu dicemus? **Nō**ne licebit & proderit sub felici sidere, tum autumnu uinum, tum indies panem epulasq; conficere? **Ac** si nequeamus in his preparandis aspectus siderum expectare, expediet saltem ascendentes accipere, uel aliter angulares. **Solem**, **Iouem**, **Venerem**, atq; **Lunam**. **Sic** enim omnia quibus utimur feliciter affecta coelitus, feliciter nos afficient. **Hactenus** te uideo absq; controuersia concessurū, nisi forte dicas, ita uitam nostram nihil

fore aliud quàm perpetuā seruitutē. Ad hæc ego subijciam, frustra mortales cumulandis pecunijs & honoribus seruituros, quibus sunt perpetuò mancipati, nisi interim diligētia physica dies uitæ sibi plures accumulēt. Aut igitur soli Deo seruiant, quod quidem est potissimū: aut si cui præterea seruituri sunt, uitæ tum ualidæ tum lōgæ potius, quàm pecunijs honoribusq; uanis indulgeāt. Concordes ergo sumus. Sed nunquid uel domos fundabunt temere, uel infaustas habitabunt? Vbi contagiosa quædam calamitas ædificij fermè sic insicit habitantem, ut uenenosus pestilentie uapor etiam ad biennium in pariete seruatus. Qualis etiā ex epidemia latens in ueste, diu postea utentem insicit incautū atq; perdit. At postquam hic in uestium incidimus mentionem, prohibebis ne, pie pater, in ueste consicienda, uel primū induenda spiraculum Veneris diligenter aucupari, quo quasi Veneræ facta uestis, similiter prospera quadam corpus & spiritum afficiat qualitate? Nonne Medici uetant uulpium pelles, agninas probant? Non aliter fortè sidus indies quasi nascentes uestes afficit, quàm semel ab initio natas. Vestes quidē & cætera artis opera certam à sidere qualitatem accipere, Thomas Aquinas in libro de Fato cōfirmat. Tu igitur affirmabis. Infectas uero uestes utentem insicere, etiā testis est scabies atque lepra. Deniq; si populi uitæ consulis (ut opinor) ista permittes. Atq; ego permissione tua consulam obseruanda. Sin autē eiusmodi moribundæ uitæ curam

curam nō improbas quidem, sed negligendam mones, ego quidem negligo, melioris uitae fiducia fretus, caeterisq; similiter consulo faciendum. Vale.

Quomodo per inferiora superioribus exposita deducantur superiora: Et per mundanas materias mundana potissimum dona. ¶ Cap. • XXVI •

Sed ne longius digrediamur ab eo, quod interpretantes Plotinum instituiimus ab initio, breuiter ita collige. Mundus ab ipso bono (ut Plato unā cū Tim. eo Pythagorico docet) quā optimus effici poterat, est effectus. Est igitur non solū corporeus, sed uitae insuper et intelligētiae particeps. Quāobrem praeter corpus hoc mundi sensibus familiariter manifestum, laet in eo spiritus corpus quoddam, excedens caduci sensus capacitate. In spiritu uiget anima, in anima fulget intelligentia. Atque sicut sub Luna nec miscetur aër cum terra, nisi per aquam: nec ignis cum aqua, nisi per aërem, sic in uniuerso esca quaedam, siue fomes ad animam corpori copulandam est ille ipse quem spiritum appellamus.

Anima quoq; fomes quidā est in spiritu corporeq; mundi, ad intelligentiam diuinitus consequendam: quem admodū summa quaedam in ligno siccitas ad penetraturum oleum est parata. Oleum huic imbibitum pabulum est ad ignem, ad calorē dico proxime. Calor ipse luminis est uehiculum, ac si lignum hoc eiusmodi sit, ut igne praesente fulgeat, non uratur, qualia quandoq; uidimus. Tam hoc exemplo uidebimus, utrum uel homo,

Anima spī
ritus fomes

uel aliud quiddam sub Luna certis quibusdam præparamentis, partim quidē naturalibus, partim arte quaesitis, uitalia, atq; etiam fortē intellectualia quaedam bona opportune quodammodo desuper accipere possit. Verum quod hic ad religionē spectat discutiemus alibi, ubi Plotinus in mediū hæc adducet. Quod uero ad naturales spectat influxus, qualescunq; sint desuper uenientes, scito eos in nobis materijsq; nostris ita demum per artem comparari posse, quando fomenta nobis nostrisq; ad illos natura suggererit, coelumq; ad eosdem opportunius conspirauerit. Nonne in ipso foetu natura foetus ipsius artifex, quū certo quodam pacto corpusculū affecerit figuraueritq; hoc ipso statim præparamento, uelut esca quadam spiritum ab uniuerso deducit? Perq; hunc uelut fomitem, uitam haurit atq; animam? Ac deniq; per certam animæ speciem dispositio nemq; corpus ita uiuens dignū est præsentia mentis tandem donatæ diuinitus. Vbique igitur natura maga est, ut inquit Plotinus atq; Synesius, uidelicet certa quædā pabulis ubique certis inescans, non aliter quàm centro terræ grauia trahens, Lunæ concauo leuia, calore foelia, humore radices, cæteraq; similiter. Quo quidem attractu se cum ipso deuinciri mundum testatur sapientes Indi, dicentes mundum esse animal passim masculinum simulatq; foeminam, mutuoq; membrorū suorum amore ubique coire secum, atq; ita constare: uinculum uero membrorum inesse per insitam sibi mentem, quæ totam

totam infusa per artus agitat molem, & magno se corpore miscet. Hinc Orpheus naturam ipsam mundi Iouemq; mundanū marem appellat & foeminam. Vsq; adeo mutui partium suarum coniugij ubiq; mundus est auidus. Esse uero masculinum sexum foeminino ubiq; comixtum, declarat illinc quidem ordo signorum, ubi praecedens perpetuo deinceps ordine masculinum est, subsequens foemininū: hinc uero arbores atq; herbae, quae etiā sicut animalia utrunq; sexum habent. Mitto quod ignis ad aërem, aqua ad terrā masculi uicem tenet ad foeminā, ut non mirum sit membra inter se mundana & omnes eius articulos mutuum coniugium concupiscere. Quod & Planetae conciliant, partim quidem mares, partim uero foeminae, praecipue uero Mercurius masculus atq; foemina, Hermaphroditi pater. Quod sanè animaduertens agricultura, praeparat agrum seminaq; ad caelestia dona, & insitionibus quibusdam uitam plantae propagat, & ad speciem alterā melioremq; perducit. Similia quaedam efficit & medicus, phisicus, & chirurgicus in corpore nostro, tum ad nostram fouendam, tum ad uniuersi naturā uberius comparandam. Idem quoq; Philosophus naturalium rerum astrorumq; peritus, quem proprie Magum appellare solemus, certis quibusdam illecebris caelestia terrenis opportune quidem, nec aliter inferens quam insitionis studiosus agricola ueteri recentem stipiti surculum. Quod & Ptolemæus ualde probat, affirmans

eiusmodi sapientem sic astrorū opus adiuuare posse, quemadmodum agricola terrae uirtutem. Subijcit **M**agus terrena coelestibus, imò inferiora passim superioribus, ut proprias ubiq; scæminas suis maribus focundandas, ut ferrū **M**agneti trahendum, ut camphoram aëri feruenti sugendam, ut crystallum **S**oli illuminandum, ut sulphur & sublimem liquorem accendendum flammæ, ut oui testam uacuum & impletā rore **S**oli eleuandam, imò ut ouū ipsum gallinæ fouendū. **P**raeterea sicut nonnulli fontes oua, etiam sine animalibus uitam illis ex uniuerso conciliāt, & saepe materias quasdā oportune parantes absq; ouis manifestisq; seminibus animalia procreāt, ut ex ocyano scorpionē, apes ex boue, ex salua auem merulae similem, uitā uidelicet à mundo materijs certis opportunisq; temporibus adhibentes: **S**ic & ille sapiēs ubi cognouit quæ materiæ, siue quales partim inchoate natura, partim arte perfectæ, & si sparse fuerint cōgregate, qualem coelitus influxū suscipere possint, has eo regnante potissimū colligit, præparat, adhibet, sibiq; per eas coelestia uendicat. **V**biunq; enim materia quædā sic superis exposita est, sicut speculari uitrū uultui tuo, pariesq; oppositus uoci, subito superne patitur ab agente uidelicet potentissimo, à potestate uitæq; mirabili ubiq; præsentē, uirtutemq; passione reportat, non aliter quàm & speculū imaginē representat ex uultu, & ex uoce paries echo. **N**is fermè exemplis ipse **P**lotinus utitur, ubi **M**ercuriū imitatus, ait

ait ueteres sacerdotes siue Magos in statuſ ſacrificijsq; ſenſibilibus diuinū aliquid & mirandū ſuſcipere ſolitos. Vult autē unā cū Trimegiſto per materialia hæc non proprie ſuſcipi numina penitus à materia ſegregata, ſed mundana tantū, ut ab initio dixi, & Syneſius approbat. Mundana in quā, id eſt uitā quandam, uel uitale aliquid ex anima mundi & ſphærarū animis atq; ſtellarū, uel etiā motū quendā et uitale quaſi præſentiā ad eſſe dæmonibus, imò interdum ipſos dæmonas cuiusmodi ad eſſe materijs. Mercurius ipſe, quē Plotinus ſequitur, inquit, dæmonas ærios non cœleſtes, nedum ſublimiores: ſtatuasq; Mercurius ipſe cōponit ex herbis, arboribus, lapidibus, aromatis, naturalem uim diuinitatis (ut ipſe ait) in ſe habētibus: Adiungit cantus cœleſtibus ſimiles, quibus ait eos delectari, ſtatuisq; ſic ad eſſe diuinitus, & prodeſſe hominibus uel obeſſe. Addit ſapiētes quondā Aegyptios, qui & ſacerdotes erant, quū non poſſent rationibus perſuadere populo eſſe deos, id eſt ſpiritus aliquos ſuper homines, excogitaſſe magicum hoc illiciū, quo dæmonas allicientes in ſtatuas eſſe numina declararēt. Sed Iamblichus damnat Aegyptios, quod dæmonas nō ſolū ut gradus quoſdā ad ſuperiores deos inueſtigādos acceperint, ſed plurimū adorauerint. Chaldaeos uero dæmonibus non occupatos Aegyptijs antepōnit. Chaldaeos in quā religionis antiſtites: nam Astrologos tā Chaldæorū q̄ Aegyptiorū quodāmodo tentauiſſe dæmonas per harmoniā cœleſtem in ſtatuas fictiles trahere ſuſpicamur. Quod ſignificare uidetur

Astrologus Samuel Hebraeus, autoritate **Dauidis** Bil
 astrologi fretus, antiquos uidelicet fictores imaginū se
 cisse statuas futura pronunciantes. **Harmoniā** uero cœ
 lestium his accōmodatā esse tradit. **Metallum** fundere
 ad hominis pulchri formam, die **Mercurij** hora tertia
 scilicet **Saturni**, quando **Mercurius** **Saturnū** in **Aqua**
rio subit, in nona cœli plaga uaticiniū designāte, ascen
 ditq; **Geminorū** sidus significans prophetas. ut aiunt,
Mars à **Sole** comburitur, nec **Mercuriū** intuetur, **Sol**
 tamen aspicit coniunctionis illius locū, **Venus** interea
 aliquem obtinet angulum, occidentalis est & potens,
Luna ex trigono gradum aspicit ascendentem, simila
 terq; **Saturnus**. **Hæc** ille. **Ego** autem primo quidem ex
 beati **Thomæ** sententia puto, si modò statuas loquētes
 effecerint, non simplicem ipsum stellarū influxum ibi
 formauisse uerba, sed **dæmonas**. **Deinde** si fortē contige
 rit eos in eiusmodi statuas ingredi, non arbitror hos ibi
 per cœlestem influxum fuisse deuinctos, sed sponte po
 tius suis cultoribus obsequutos deniq; decepturos. **Nam**
& natura superior ab inferiore cōciliatur quidem ali
 quando, sed cohiberi nequit. **Et** dispositio illa siderum
 paulò ante descripta, cōcurrere fortē nō potest. **Quā**
 uis autem **dæmones** astronomica ratione statuis nō in
 cludantur, tamen ubi per cultum eis exhibitū presen
 tes extiterint, **Porphyrius** ait eos regulis astronomicis
 oracula reddidisse, atque ideo frequenter ambigua, &
 meritò, quoniam **Iamblichus** probat prophetiam ue
 ram atq; certam, nec malis dæmonibus conuenire, nec

humanis artibus uel natura, sed spiratione diuina purgatis mentibus prouenire. Sed ad Mercurium, imò ad Plotinū iam reuertamur. Mercurius sacerdotes ait accepisse uirtutem à mundi natura conuenientem, eamq; miscuisse. Sequutus hunc Plotinus, putat totum id anima mundi conciliante facile confici posse, quatenus illa naturalium rerum formas per seminales quasdam rationes sibi diuinitus insitas generat atq; mouet. Quas quidem rationes appellat etiam Deos, quoniā ab ideis supremæ mentis nunquam desitiuntur. Itaque per rationes eiusmodi animam mundi facile se applicare materijs, quas formauit ab initio per easdem, quando magus uel sacerdos opportunis tēporibus adhibuerit formas rerum rite collectas, quæ rationem hanc aut illam proprie spectant, sicut Magnes ferrum, Reubarbarū choleram, Crocus cor, Eupatoriū Spodiumq; iecur, Spica Muscusq; cerebrum. Fieri uero posse quandoq; ut rationibus ad formas sic adhibitjs, sublimiora quæque dona descendant, quatenus rationes in anima mundi coniunctæ sunt intellectualibus eiusdem animæ formis, atq; per illas diuinæ mentis ideis. Quod et Iamblichus approbat, ubi de sacrificijs agit. Qua de re alibi nos opportunius disputabimus. Vbi etiā apparebit, quàm impura superstitio populi gentilis extiterit, contrā uero quàm pura pietas euangelica fuerit, quod magna ex parte in libro de religione

Christiana iam fecimus.

FINIS.

MARSILII·FICINI**APOLOGIA, IN·QVA·DE·****Medicina, Astrologia, Vita mundi, Item de****Magis qui Christum statim natum****salutauerunt, agitur.**

MARSILIVS FICINUS Florentinus, dilectissimis suis in ueritatis studio fratribus, tribus Petris, Nero, Guiciardino, Soderino, ter quaterq; salutem. Rectius modo Tripetro quam tribus Petris for tasse dixissem. Sicut enim ubi palma est una, nõ faciunt plures in ea digiti manus ibi plures: sic uestra amici corpora tria nihil prohibere uidentur, quo minus unũ efficiat Petrũ una uoluntas. Faber ille cœlestis patriæ Christus tam ingentẽ procreauit petram, ut immenso huic ædificio ecclesiæ suæ una hæc petra fundando sufficeret. Ego quoq; tam grandes nactus sum diuina quasdã sorte petras, ut tres nũc meo uel arduo satis ædificio faciant. Nunc uobis amici nunc, si nescitis arx illa Palladis necessaria fore uidetur, qua procul à nobis sæuũ impiorũ gigantũ impetum arceamus. Quãobrem uestra primũ arce tribus cõstructa petris, trium librorũ meorũ uitã, uitæ publicè succurrentiũ munire decreui. Scitis (ut arbitror) me de **V**ita librũ composuisse, in li bellos treis diuisum: **Q**uorũ primus de **V**ita sana, **S**ecundus de **V**ita longa, **T**ertius de **V**ita cœlitus inscribis

betur. Igitur esca tituli tam suavis quā plurimos alliciet ad gustandū. Sed in numero tanto ignorantes pleriq; futuri sunt (ut arbitror) maligni quoq; nō pauci. Alius ergo dicet: Nōne Marsilius est sacerdos? Est profectō. Quid igitur sacerdotibus cū medicina? Quid rursus cū Astrologia cōmercij? Alius item: Quid Christiano cum magia uel imaginibus? Alius autē, & quidem indignus uita, uitā inuidebit cōelo. Cuncti deniq; sic affecti, beneficio in eos nostro ingrati nimis erunt, atq; aduersus charitatem nostrā, qua uitæ prosperitatiq; publicæ pro ingenij facultate consulimus, nō pudebit esse crudeles. Communis igitur erit uobis iste labor: sed ut quodammodo leuior sit, tres enim estis aduersum tres hostes, distributū subite certamen. Nec inuectiua (noui enim ingenium uestrum) consutabit inuectiuam, sed alieni fellis amaritudinem (quæ uestra suauitas est mirifica) uestri mellis dulcedine superabit. Principio candidissime Nere respondeto primis, antiquissimos quondam sacerdotes fuisse Medicos pariter et Astronomos. Quod sanè Chaldæorū, Persarum, Aegyptiorū testificatur historiæ. Ad nullum præterea magis quā ad piū sacerdotem pertinere singularis charitatis officia, quæ quidem in maximo omnium beneficio quammaxime lucent. Officiū uero præstantissimū est procul dubio, quod & maxime necessarium, & in primis ab omnibus exoptatū, efficere uidelicet, ut hominibus sit mens sana in corpore sano. Id autem ita demū præsta-

Priscos sacerdotes fuisse tū Medicos tum astrologos

re possumus, si coniungimus sacerdotio medicinā. At quoniam medicina sine fauore cœlesti (quod & Hippocrates Galenusq; consentunt, & nos experti sumus) sepius est inanis, sepe etiam noxia: nimirum ad eandem sacerdotis charitatē Astronomia pertinet, ad quā attinere diximus medicinam. Eiusmodi (ut arbitror) Medicū honorari sacræ literæ iubent, quoniā propter necessitatem hunc altissimus procreauerit. Et Christus ipse uitæ largitor, qui discipulis mandauit, languentes toto orbe curare, sacerdotibus quoq; præcipiet, si minus uerbis ut illi quondam mederi possint, saltem herbis & lapidibus medeantur. Quæ si minus ipsa sufficiant, opportuno quodam afflatu cœli cōflare hæc, & ægrotis admouere iubebit. Nam & ipse eodem afflatu cœli animalia passim ad suam quæq; concitat medicinam, usq; adeo uitæ omnium abundantissime prouidet. Sic instinctu cœlesti diuinitus instigante, serpentes quidem marathro, hirundines autē chelidonia oculis medicantur: Aquilæ uexatæ partu Aëtitem lapidem diuinitus inuenerūt, quo feliciter oua statim enterentur. Itaq; deus ipse, qui per cœlum animalia quæuis ad medicinas instigat, sacerdotes certe permittit nō mercede in quā, sed charitate medicinis cœlitus cōfirmatis morbos expellere. His uero tu deinceps plura etiam si expedierit ingenij tui aculeis addes. Surge post hæc et tu Guiciardine uehemens, atque curiosis ingenijs respondeto, magiam uel imagines non probari quidē à Marsilio, sed

filio, sed narrari, Plotinū ipsum interpretante. Quod et scripta planè declarāt, si æqua mente legātur. Neq; de magia hæc prophana, quæ cultu dæmonū nititur, uerbū quidem ullum assuecari: sed de magia naturali, quæ rebus naturalibus ad prosperam corporū uasletudinē celestium beneficia captat, effici mentionem.

Quæ sanè facultas tam concedenda uidetur ingenijs legitime utentibus, quàm medicina & agricultura iure conceditur: tantoq; etiam magis, quanto perfectior est industria, terrenis celestia copulans. Ex hac officina

Magi omnium primi Christū statim natum adorauerūt.

Quid igitur expauescis Magi nomen formidolose? nomen Euangelio gratiosum, quod non maleficum & ueneficum, sed sapientem sonat & sacerdotē.

Quidnam profitetur magus ille uenerator Christi primus? Si cupis audire, quasi quidā agricola est, certe quidam mundicola est. Nec propterea mundum hic adorat, quem

admodum nec agricola terram. Sed sicut agricola humani uictus gratia ad aërem temperat agrum, sic ille sapiens, ille sacerdos gratia salutis humanæ inferiora mundi ad superiora contemperat: atq; sicut oua gallinæ, sic opportune terrena subijcit fouēda celo.

Quod efficit semper ipse deus, & faciendo docet, suadetq; facere, ut à superis infima generentur & moueātur atq;

regātur. Deniq; duo sunt magiæ genera: Vñ quidem

corū, qui certo quodam cultu dæmonas sibi conciliant: quorū opera freti fabricant sæpe portenta. Hoc autē

Magiæ duo
genera.

penitus explosum est, quādo princeps huius mundi eie-
 ritus est foras. Alterū uero eorū qui naturales materias
 opportune causis subiiciūt naturalibus mira quadā ra-
 tione formādas. Huius quoq; artificij species duæ sunt:
 Altera quidem curiosa, altera necessaria. Illa sanè ad
 ostentationem superuacua fingit prodigia: ceu quando
 Persarū Magi ex salvia sub fimo putrefacta, dum Sol
 & Luna secundam Leonis faciē occuparent, eundemq;
 gradum ibi tenerent, generabāt auem merule simile,
 serpentina cauda, eamq; redactā in cinerē infundebāt
 lampadi, unde domus statim plena serpentibus uideba-
 tur. Hoc autē tanquā uanū & saluti noxiū procul effu-
 giendū. Tenenda tamē species necessaria, cum Astrolo-
 gia copulans Medicinā. Si quis autē pertinax ulterius
 instet, morē huic ita gerito Guiciardine, ut ne legat hæc
 nostra, nec intelligat, nec meminerit, nec utatur homo,
 si homo est, tāto beneficio prorsus indignus. Multa sunt
 præterea quæ tu aduersus ingrātā ignorantia in mediū
 afferre tuo ingenio poteris. Quidnā agis et tu strenue
 Soderine noster? Tolerabis ne supersticiosos cæcosq;
 nescio quos futuros, qui uitā in animalibus uel abiectissi-
 mis, herbisq; uilissimis manifestam uident: in cælo, in
 mundo nō uident? Tam uero si homunciones isti uitā mi-
 nimis cōcedunt mundi particulis, quæ tandē dementia
 est, quæ inuidia, nec nosse, nec uelle totū uiuere in quo
 uiuimus, & mouemur, & sumus? Quod quidem canit
 Aratus, Iouem manifeste significans cōmunē corporis
 mundanū

mundani uitā. Peropportune nunc in hæc Arati uerba
nescio quomodo uideor incidisse. Memini Lucā euange
listam, memini Paulū apostolū his uerbis libenter uti,
in quibus mundi uitā sapientes illi nō horrent. At uero
superstitiosus quidā his obijciat, non facile conuinci ex
uerbis eiusmodi Paulū assentiri mundū habere animā,
sed tantū subesse Deo, ac nos in hoc ipso Deo uiuere.
Esto igitur, ne nominemus in mūdo, quādo nō placet,
animā. Nomen anima sit prophanū. Licebit ne saltem
uitā qualem cunq; dicere? quam Deus ipse mundi faber
huic operi suo tam feliciter absoluto clemēter inspiret:
quandoquidē erga uilissima quæq; uiuentia nō est aua
rus, & quotidie per cœlum quamplurimis quæ sunt in
eo largissime præstat uitam. Dic amabō, nōnne uides
boues & asinos, ô bos, ô asine, qui tactu quodam ex se
uiuētia generant, esse uiuos? Si ergo hæc præterea ex
se uiua quædam aspectu etiā generarent, an non multo
magis hæc uiuere iudicares? si quod modo ipse iudiciū,
si quam uitā habes. Cœlum terræ maritus, non tangit
(ut cōmunis est opinio) terram: cum uxore non coit,
sed solis siderum suorum quasi oculorum radijs undiq;
lustrat uxorem, lustrando fecundat, procreatq; uiuen
tia. Num ergo uitam uel intuēdo largiens, ipsum in se
propriā nullam habet uitam? Et quod dedit aui Stru
thio uitam aspectumq; uiuificū, longe est hoc ipso de
terius. His tandem adductis in mediū nisi persuaseris,
superstitiosum istum mittito semiuuium, imò uero non

**Christo-
phorus
Landinus.**

uiuum. Proinde ut pluribus causam nostram patronis
agamus, addito **Petre** mi **Nere** **Amphionem** illum no-
strum **Landinum** **Christophorū** oratorem pariter et
poëtam. Ille noster **Amphion** suauitate mira celeriter
lapidea hostiū nostrorū corda demolliet. Tu uero **Gui-**
ciarđine charissime compater, ito nunc, ito alacer, **Pol-**
itianū **Herculem** accersito. **Hercules** quondam ubi pe-
riculosius certandum foret uocitabat **Iolaum**: tu nunc
similiter **Herculem**. Nosti profectō quot barbara mon-
stra **Latium** iam deuastantia **Politianus** **Hercules** inua-
serit, lacerauerit, interemerit, quā acriter expugnet
passim, quā tutō propugnet. Hic ergo uel centū hy-
dre capita nostris liberis minitantia, statim contundet
claua flammisq; cōburet. Eia mi dulcissime **Soderine**,
surge age, **Picum** salutato **phœbeum**. Hunc ego sepe
Phœbum appello meum, ille me **Dionysium** uicissim
atq; **Liberū**. Fratres ergo sumus. **Nuncia** **Phœbo** meo
uenenosum contra nos **Pythonē**, ex palude iamā emergentē.
Tendat arcū obsecra, precor. **Confestim** spicula
iaculetur. Intendet ille protinus, scio quid loquar, uene-
numq; totū semel una nece necabit. **Valete** iam feliciter
amantissimi fratres mei, nō ualetudine tantū felici, sed
ipsa etiā felicitate digni: liberorumq; meorū in lucem
iam prodeuntū ualetudinem felicitatemq; curate.

**Picus Mi-
randulæ
Comes.**

Decimoquinto Septemb. M. CCCC.

LXXXIX. in agro Caregio.

APOLOGIAE. FINIS.

QVOD

ad uitam securitas & tranquillitas
animi.

Marsilius Ficinus dilectissimis in ueritatē uenatione fratribus Bernardo Canisiano, Iohanni Canacio, & Amerigo Cursino salutem. Quum primis hic in uerbis uenationē quandā instituissemus, meritō forsitan canes statim adhibuimus et cursores. Apte quidem philosophantes appellauimus uenatores, anhela semper ueritatis indagine laborantes. Num etiam apte canes? Aptissime inquit in Republica Socrates: Philosophantes enim uel legitimi sunt uel spurij. Ambo canes. Illi quidem ueritatē ipsam sagaciter inuestigant, mordicus inuentā tenent. Hi uero pro opinione latrāt, mordent, lacerant. Tantū profectō canes inter philosophos sibi uendicāt, ut nō solū seipos in sectā aliquā inseruerint, sed etiam sectam ipsi suam nomine Cynicam quandoq; confecerint. Habet quinetiā suos Academia canes. Huc ergo uos sagaces Academiae canes, huc uos uelocissimi cursores aduoco. Treis enim estis. Treis ergo nūc meos precor defendite liberos adhuc teneriores, inter lupos (ut uereor) uestigio prodituros. Currite inquam alacres, negotia enim nunc uobis optata mando, nō curas. Georgium Benignū Saluiatum cognoscitis meū, qui ueritatem illam, per cuius nunc uos uestigia passim uenando discurritis, iandiu est sagaciter assequutus. Qui et fratres suos Solis instar, maior ipse minores illustrat.

Nunc igitur si quæ luporū ululatū audieritis, nunciate.
Fortissimus ille **Georgius** omnes facile fugabit lupos,
 qui & uastum draconē quandoq; transfixit. Ille me igitur,
 ille sollicitudine simul & uos, cura leuabit. Solet enim inter uos aliquis, & quidem iam sæpius dicere,
 nihil ad uitā salubrius experiri, quā magna cum securitate tempora deglutire. **C**eteri uero dicenti protinus
 arridere. Sed dic age **Canaci**, quidnam hoc tuū est toties repetitū,
Tempora deuorare? **Q**uid deniq; tibi uis? **N**ō esse inquit, sed bibere potius: nō mandere uel conterere,
 sed faucibus plenis ingurgitare. **S**iquidē tempus ipsum natura quædam est liquens (ut ita dixerim) atq; labilis.
Liquentiū uero hæc est conditio, ut si cohibeas in angustū,
 subito perdas. **D**iffiunt enim coacta celeriterq; diffugiunt.
Si aquā spongiæ imbibitā fortē cōpresseris, exprimes eam, statimq; disperges. **S**i latius hanc tenueris, retinebis: multo magis aërem, ignemq; & ætherē.
Nunc apud **P**oëtas frustra contendunt, qui ampla **D**iuorū manium uel simulacra ulnis capessere moliantur.
Late admodum accipienda sunt latissima. **L**iquentia & amplissima sunt amplissime possidenda.
Tūc certe grauius nos premit angustia, quādo animū ipsum motumq;
 eius naturaliter amplū, redigimus in angustū. **Q**uicunq; studia negociaq;
 pensitat examissim, & in minima quæq; semper exactissime deterunt,
 uitā interea suam, heu suam uitā clam miseri cōterunt.
Recte igitur **P**ythagoras præcepisse uidetur: **C**auere quando

quādo in angustū fortē cohibearis: nihil cælo amplius
 nihil est uitalius, Angustissima uicissim terra uitam ha
 bet in mundo quam minimā. Deniq; si cælo temporeq;
 uiuimus, quanto hæc latius absorbemus, tanto uiuimus
 & diutius. **Viuite ergo lati ab angustia procul ô ami
 ci. Viuite lati. Letitia cælum uos creauit sua, quā suo
 quodā risu, id est dilatatione, motu, splendore declarat
 quasi gestiens. Letitia cœlū uos seruabit uestra. Ergo
 quotidie in præsens uiuite lati. Nam sollicitudo præsens
 rapit uobis præsens, præripitq; futurū. Curiosi
 tas futurorū celeriter in præteritū uos traducit. Iterū
 igitur precor atq; iterū, uiuite lati. Nam fata sinunt,
 dum securi uiuitis. Sed ut reuera sine cura uiuatis, ne
 unam quidem hanc curam sumite, qua solliciti curetis
 unquā, qua potissimū diligentia curas effugiatis. Vna
 enim cura hæc mortalibus heu miseris omni cura cor
 urit. Negligite igitur diligentia, negligentia uero dili
 gite, atque hanc etiam negligenter, quoad licet uobis
 inquā, atq; decet. Hæc autē non tam ut sacerdos amici
 mando uobis, quam ut Medicus. Nam absque hac una
 tanquam medicinarum omnium uita, medicine
 omnes ad uitam producendam adhibite**

moriuntur. XVI. Septembris,

M. CCCC. LXXXIX.

In agro Caregio.

Non abs re nobis uisum est his de **V**ita libris, eiusdem auctoris **E**pidemiarū **A**ntidotum ueluti coronidem adsuere: quā ille quidem sua uernacula lingua, hoc est **T**huscana, precibus amicorū conscripserat. **N**unc uero hic uitæ thesaurus à **H**ieronymo **R**icio **T**icinensi in coloniam **R**omanam deriuatus est, ut si unā cum uoluptate & cōmoditatem metiaris, non sit aspernabilis. **T**raduntur in eo morbi nedum definitiones, causæ morbi effectrices, signa, uerumetiam prophylactica, & præsentis mali curationē, uarijs diuersisq; corporibus accōmodatas, mira breuitate simul atque facilitate perstringens medelas. **H**is fretus præsidij uitæ & sanitatis rationem in eas, tibiq; persuade.

*Ανδρι δε υγιαίνειν αείσοι, ως
 γέ μοι δοκεί.*

MARSILII FICINI 240

FLORENTINI • MEDICI • AT-

que Philosophi clarissimi Epidemiarū Anti-

dotus, ex idiomate Thufco, à Hiero-

nymo Ricio latinitate donata.

P R A E F A T I O.

Per æprecium duxi, patriæ pietatis impulſu, aliqua conſilia contra peſtilentia morbu conſcribere. Vt uero quiſq; huius penetrare intelligentiam & curam exercere poſſit, inſtitui ſubtiles omnecis longasq; diſceptationes reiſcere. Satis nanque erit, quod quicquid in præſentia ſum traditurus, etſi breui uerborū contextu haud plura dici queant, ſufficientibus tamen rationibus, multorumq; tam priſcorū quàm recentiorū autoritatibus & experiētijs, præſertim patris noſtri **M. Ficini**, inter medicos præcipui, qui haud paucos hac labe infectos priſtinæ ſanitati reſtituit, & comprobatum eſt & traditum. Imploramus itaque **Deum Opt. Max.** humane uitæ largitorem, necnon uerarum ſalutariumq; medicinarū reuelatorem, ut contra peſtis pericula efficacia nobis detegat remedia, utq; ſuum uitale donum nobis ad laudem gloriāmq; ſuam conſeruet.

Ficini præter inter Medicos clarus.

PESTIS, uenenosus quidam uapor est in aëre concreatus, uitali inimicus spiritui: non quod propter elementarem aliquam qualitatem sibi contrarietur, sed specifica quadam proprietate. **V**eluti Theriaca, amica quidem est, nō quia calida sit uel frigida, sicca uel humida, sed quoniā ex uniuersa eius cōpositione forma resultat quaedam, uitalis formæ spiritus accommodata: Sic et pestifer ille uapor non quia calidus, frigidus, humidus uel siccus, naturæ inimicus est, sed quia sua proportio quasi ad amissim proportioni contraria est, in qua spiritus consistit in corde uitalis. **E**t quemadmodum continuō in terra nascuntur uenena, sic sæpenumero nascitur uenenosus in aëre uapor: attamen nō ita potens, quia magis spargitur. **N**ec puro stabiliri potest in aëre, quousq; talis aër est spiritui conformis, et igni, qui ex suæ naturæ potentia alterius nō recipit naturæ mixtionē, unde fit quod nullam capiat putrefactionē. Sic purus et aër nullā recipiēdo mixtionē, putrefieri minime potest. **R**ursus uenenosus huiusmodi uapor, humano ei solum applicatur corpori, in quo apti ad febrē extant humores, utpote qui ad putredinē inflammationemq; sunt dispositi. **E**tenim sicut uitalis

uitalis potentior ipso fuerit spiritus, procul à se pellit: si uero debilior, fugit eundem, suum ueluti contrarium opus. Quapropter est ex usu, aërem, humores, & denique cor corrigere, purgare, roborare. Notandum (ut recte capias) quū dico uenensum hūc esse uaporē, tu ne credideris ipsum fore talem secundum formā, & totam sui naturam, quia omnes inde inficerentur: Sed huiusmodi est qualitatis, ut quamfacilime in ueneni naturam transeat. Et proprie uenenum efficitur, quando per ipsum in humano corpore, certo quodā gradu putrescunt humores, simul & ebulliūt. Quod cōmuniter die tertia solet accidere, & interdū citius, maxime ubi quis superfluis abundat humoribus, præsertim sanguine & cholera. Et quando iam ueneni suscipit naturā, calcis uel Arsenici qualitatem recipit, cuius effectus est putrefacere, rodere, ardere intus & extrā. Summe igitur necessum est, ut his trinis effectibus, potissimum interius, omni qua possumus industria resistamus.

Epidemiæ ortus causæ, & quæ potissimū huic malo obnoxia sint corpora. Cap. .II.

Concreatur huiusmodi uapor in aëre, uniuersalioris tempore pestis, ex malignis quibusdā constellationibus, præsertim ex Martis cum Saturno in signis humanis coniunctione, & ex luminariū eclipsibus: Qualis est præfenti pestis in anno scilicet millesimo quadringentesimo septuagesimonono: & qualis etiam fuit anno eiusdem millesimi, octauo, & hoc po-

Aër nō uenensius secundū totalem sui formā, sed qualitatem.

tiffimum ledit homines. Hisq; grassatur in locis, quæ
Horoscopū suæ suum Ascendentem ob prædictos fide-
 rum aspectus infortunatū habent. In magis uero para-
 ticularibus pestilentijs, præfatum nascitur uenenū ex
 uentis & malignis lacunarū cloacarumq; uaporibus,
 atque pariter ex terræ motibus. At uero data istarum
 quacunq; causa, semper tamen grosso potissimum rea-
 gnat in aëre, inq; paludoso, nebuloso, foetido. Et quan-
 do subtilem ad aërem extenditur, penetrat, uelociusq;
 interimit: at citius, frequentius, diutiusq; in grosso, ca-
 lido, humido, foetidoq; aëre regnat. Asserunt Doctorū
 nonnulli pestilentialem putrefactionem subtili prius,
 post uero grossiori inesse aëri: sed multo durabiliorem
 in grosso. Naud scio quo mētis discursu, quo fundamen-
 to primæ sit mihi parti adhæredum, quum contrariū
 experiētia mōstret. Præterea nobis ratio dicitur, quod
 quum non purum, sed tantummodo mixtum elementū
 putrefieri possit: quo minus est mixtum, quemadmodū
 esse constat subtiliorem aërem, eo minus aptum est ad
 putrefactionē. Et propterea eam non nisi per asiduiū
 suscipit augmentū pestiferæ siderum influentiæ. At ue-
 luti grossior, mixta & stabilis aqua facilius putrefieri
 solet, sic utique haud difficulter putrefactionem recipit
 grossus & nebulosus aër. Hoc dat præceptū Raimun-
 dus, quod peste inferius excitata, altior subtiliorq; pe-
 tendus est aër: sed orta superne, per duos menses pri-
 mo fugiendum est deorsum ad grossiusculū frigidum,
 humidum,

humidum, purumq; aërem, ubi rara esse soleat infirmitas. Sequentes uero duos menses ad mediam aëris regionem, deinceps ad paulò altiore, uidelicet siccum, frigidū & subtilem, semper fugiendo calidū, humidū, & nebulosum. Quo in aëre tales sunt homines, quales turbidis pisces in aquis. Id insuper facit pestilentialis aër in hominibus, quod caliginosæ putresq; in piscibus aquæ. Sed quod hominibus uenenū est, non oportet ut semper tale cæteris sit animantibus, propter cœlestiū signorum ac animalium specierum diuersitatem. Hinc oritur ut de illorū opinione quid dicam, ignorem penitus, asserentiū quando pestilentiale incipit in aëre uenenū, quod tunc quæ semper in alto degere solent auiculæ, descendunt ad ima, & planitiem inhabitant: Sed quādo in terra oritur, tunc lumbricos & serpentes exire dicunt de sinu terræ, & auiculas quarū consuetudo est uolare habitareq; ad imū, sublimia petere, & montes adire. Addunt præterea, quod quando primum in aëre, post uero in terra uenenū accenditur, interdum fugiunt animantia ex alto deorsum, & exinde rursus altiora repetunt. Hinc est quod uulgò dici solet, uultures seu miluos pestilentiali cedere aëri, & quæ loca huiusmodi tenent milui, pestifero non subesse aëri. Sæpius audiuius hanc contagionē ab hominibus transisse ad porcos. Fieri forsitan id potuit per aliquā non quidem spiritus, sed carnis similitudinē. His proxime elapsis diebus semel atq; iterum pestilentiæ morbū ex

una in alteram domū tulere feles & canes, ipsis tamen
 nulla ex parte hac cōtagione laesis. Nec ulla te propte
 rea admiratio capiat, quod interdum sine omni nocu-
 mento, homo uel bestia prædictū suscipiant uaporem,
 ac tamen alios inficiant. Ignitum namq; ferrum stupam
 consumit & paleam, ipsum uero nullatenus consumi-
 tur. Noc enim ex recipientis subiecti dispositione pro-
 uenit, in quo potissimum secundum Aristotelem, Gale-
 num & Auicennā, rei consistit effectus, ita ut his pro-
 ximis diebus bimus nostro in rure puerulus integro ste-
 tit die, infecto cum puero, annorū plus minus septem,
 cibo sæpius uesceretur infecti ore pueri masticato, neq;
 ullam ab ipso morbi labem suscepit, qua tamen corre-
 pti fuerunt alij longiuscule distantes. Nec nimiam ha-
 beas tua in dispositione fiduciam, cogitando te eius esse
 ualetudinis ut minime hæc tibi timenda sit cōtagio, sed
 hunc physicū obserua canonem: Quod quando multis
 disposita est materia, agens tunc causa quantumcunq;
 imbecillis, citò producit effectū: sic accendit stupam &
 sulphur fauilla ex suscipientis aptitudine. Et contrā,
 potentissima quæ fuerit causa, etiam in nō dispositam
 operatur materiā. Et licet sulphur ignis suscipiat ope-
 rationē citius q̄ lignū, et siccū lignū minuteq; incisum,
 facilius quàm cetera ligna: ardēs nihilominus fornax
 ligna statim rapit in flammā, & grossiora & uiridia,
 eo quod summa agētis potentia citò disponit atq; infor-
 mat. Et multoties pestifer huiusmodi uapor fit suarū uī
 causarū

causarū potentissimus, nec scire tu poteris quando scilicet hoc fiat. Et licet uno in tempore talis non adsit dispositio, est tamen futura in alio.

Quo pacto & quales temperaturas pestis ex contagio feriat ocysime. Cap. III.

Venenosus iste uapor adeo subtilis se penumero existit, ut uisu diiudicari nequeat: interdumq; dissoluitur, sed facile exinde regeneratur, manente ad hoc ipsum disponente, influetia: iamq; tametsi pusillus a principio fuerit, tamen multo magis quam sulphur, quā accenditur, uelociorq; cursu de loco in locum expanditur, & longe magis cōtrariatur uitali cordis spiritui, qui est uapor ex subtili sanguine, quam sulphur naso. Eiusmodi uapor solum in dispositis ad hoc corporibus infecto ab aere accenditur: sed postquam est accensus, corporibus mira uelocitate facilitateq; accensum ueluti sulphur, plus quam antea circumqua; dilatatur, praesertim quando subtili in humore, & tenui aetatis aere accensus fuerit, et spargitur, salitq; ex uno in alterū corpus. Accenditurq; potissime ubi maior est naturae similitudo, & in corpore recrementis pleno, cum foetidis intus & extra uaporibus, & in cibis humoribusq; superfluis, & ad inflammationem putredinemq; aptis: & ubi calida est materia, et humida, corue coitu debilitatū. Et pariter in corpore passionibus animae defatigato, & ultra modum calido, quod uae balneis est assuetum, cuius uae pori sunt nimis patentes, seu multū oppila

**Puetos &
fœminas pe-
ste capi plu-
rimum.**

multū opī lati. **H**ec quidem Galeni & Auicennæ sūt
sentētia. Pueri & fœminæ multū ad pestem sunt apti,
eo quod tenuis mollisq; materia ad transmutationē est
facilior, & pleni sunt humoribus ad putredinē aptis,
estq; præter modum & ordinem illorū uita. **Q**uem
admodum enim perturbat confunditq; uinum calidus
uentus & grossus, sic pestifer iste uapor inficit cogitq;
circūqua; ad cor, primo spiritus, postmodum humo-
res, qui iam putrefacti ebulliūt. Est uero hæc ebullitio
febris ipsa, quæ per uniuersum inde spargitur: plus q̄
cætera bullit seu inflat: quia tanta est uenēnosa mate-
ria, ut natura quantū potest princip alibus à membris
hanc statim conetur expellere. Iste quidē uapor omnē
maculare potest humorē, sed potissimū sanguinē, secun-
do cholera, tertio phlegma, quarto uero melancholiā.
Vnde fit quod magis huic subiiciuntur periculo sangui-
nei, paulò minus cholericī, postmodū phlegmatici: &
minus reliquis melancholici, quia frigidus et siccus hu-
mor ad inflāmationē & putredinē ineptus est, & ma-
xime quia strictos habent meatus per quos transire ue-
nenū oportet. Idcirco senes minus sunt pestifero morbo
obnoxij: licet huius anni pestis nec seniores etiā relique-
rit intentatos. Cuius fortē ratio sūt quod ultra cæteros
aduersos siderū aspectus, Saturnus retrogradus domi-
nus fuerit anni. Est mirū dictū, quod, licet ex urbe no-
stra Florētina uniuersus fermè populus aufugerit, omni
tamē die uita functi sunt circiter centū et quinquaginta.

De signis

De signis indicijsq; pestis. Cap. IIII.

Que uero signa indicent, quibus febrem esse pestilentialem faciliter & clare deprehendatur, haud tam facile ostendere quisquã potest, propter tam multiplicem accidentiũ diuersitatẽ & fallaciam. Hoc enim testatur uniuersus Doctorũ conuentus, p̄sertim **Auenzoar & Rasis**. Erit nanque clara interdum urina, eo quod non pertingent ad hepar humores: apparebit modica febris, eo quod non erit calido in humore uenenũ, scq; propterea non diffundit ad extra: sic statim morietur patiens. Videbitur interdum restitutus, eo quod natura primo in aggressu uenenũ à corde depulerit: tamen paulò post destituetur spiritu, eo quod potens non erit secundum pellendi aggressum. Ex quo primo lassata fuerit conflictu, etiam quia uenenũ multiplicatũ est, uel magis mutatum in malignũ, uel propinquius factum cordi quã prius. Omnes ferẽ in principio aliquantulũ in melius tendere uidentur, quia tunc robustior natura tantum contra hostem omnes colligit uires: uerũ in alijs minus malis ægitudinibus, ad tam repentinum tantumq; non inducitur conatum. Videbitur præterea uirtutis robur obtinere, quia dictum uenenum non alijs ut cordi membris à principio contrarium est, & quando ipsum cor aggreditur statim interimit. Quare his in temporibus haudquaquam conuenit morbi signa examinando moram trahere, quia falleris, nec te natura expectabit, nisi administrando re-

258. **MARS. F. EPIDEMIARVM.**

media festinaueris. **H**ac igitur de causa his quū tempō
ribus febrem adesse cōspexeris, præsuppone quod ad
sit, uel citò futura esse possit pestis, ac ei pestilentialis
curam febris administra, & eo maxime quod quandiu
uenenosa durat aëris influētia, omnis superfluus humor
facile inficitur: **E**t omnis quæcunq; fuerit infirmitas, in
pestilentia facile transire poterit, febres præsertim su
riosa et continuæ. **V**nde cōmuniter euenire solet, quod
hoc morbofo tempore nulla præter pestem ægritudo
appareat. **Q**uod si aliæ & multiplices quidē apparue
rint ægritudines, tunc pestilentia remittitur & cessat.
Sunt nōnulla pestilentialis febris signa, uidelicet febris
cōtinua absq; ordinata & manifesta declinatione, cum
magna anhelitus & pectoris angustia, cum repentina
pulsus debilitate, cum uniuersi corporis grauamine,
præcipue capitis, phrenesi, anxietatibus, ardore, siti,
sanguineis maculis pluribus in locis: cū urina grossa,
turbida, et qualis est iumētōrū. **M**emineris tamē quod
signa fallunt. **A**duerte insuper, quod quicunq; puer co
tempore uermiū laborarit infirmitate, dici poterit pe
stilentia infectus, quia est materia ad pestem disposita,
ut sulphur ad ignem. **H**oc multi nescientes medici, iu
uandi studio post sunt fraudati. **E**t ex signis propinquæ
pestis ultra aëris turbiditatē, & animalium ex putre
dine genitorū abundantiam, est principaliter uermiū
multitudo, uariolarū & morbillorū, febriumq; conti
nuarū & concludarū, urinæ turbidæ, oculorū rubor

res, excoriationes palati, phrenesis, & uniuersaliter quacunq; in febre, qua se uersus cor frequenter dirigit humor, humanam significat complexionē ad pestem esse dispositam. Scias iterum, quando multo tempore pestifer uapor in aëre durat, tunc aquam terræq; fructus inficit: propterea tutius est aquam decoquere, uel ferratam scilicet aquā conficere, cum eaq; uinum lymphare, quia uinum fumosum est, & non conuenit iuxta Auicennæ & Rasis sententiam his in temporibus mesurum, utpote purum. Opportunum præterea alia quæ sumuntur in cibū rebus boni odoris corrigere, & cum salis acetosis uel saporibus, præsertim quando pestis post terræ motū oritur. Præstiterit quoq; non parum rebus uii aridis, in locis odoriferis & æditis locis nascentibus, & inhabitare montes & colles.

**Prophylactica cura à diæta & uictus ratione
in statu pestilentiali. Cap. V.**

Abstinendū est tempore pestifero à rebus inflammanibus & nimis aperitiuis, quia facilius ad uenenu suscipiendum disponunt. Videlicet cauendū est extrā à solari calore, pariter à calore ignis, uestimētorum: & intrò, à sale, à speciebus & medicinis calidis, similiter ab herbis intensæ caliditatis, à multo usu acriminū, excepto cæpe & cichoria, uel raphano cum aceto, quia ueneno aduersantur. Item à uino nimis fumoso, ab exercitio post cibū, præsertim tempore calido: & à sudore, quia humores alterat: & in aëre infecto

non licet se multū aëri exponere, nec excessiuo sub diu
 uo exercitio, quia calefaciendo & poros aperiendo,
 statim multum de aëre suscipit infecto. Item abstinen-
 dum ab facientibus oppilationem & putrefactionem,
 quia pestilentialis dant febris materiā, qualia sunt ui-
 scosa, frigida & humida: præsertim quando aliquid
 accidentalē seu extranei caloris suscipiunt. Etiam à ui-
 scosis, calidis & humidis, ubi humidum calido prædo-
 minatur & male decoctū est: & ut summatim dicam,
 humiditas putrefactionis est mater. Et quæ extra nos
 difficulter conseruatur, etiam in nobis haud facile con-
 seruari poterunt. Vitandi igitur pisces quantū fieri po-
 terit, in quorum genere parui minus nocent pisciculi,
 & qui ex flumine sunt claro, petroso, & corrente, fri-
 xi in oleo cum sale, & immersi staphisagria seu aceto,
 aut succo aranciorum cum sale & modico piperis, uel
 cinnamomi. Etiam uitandū est lac, & omnia recocta.
 Quod si eo uti uolueris, sit primū inter alia cibaria et
 modica quantitate cum parum sacchari. Fructus uitan-
 di sunt omnes, exceptis amygdalis, cerasijs acetosis,
 pyris, chrysomelis, persicis, pomis cydonijs, auellaa-
 nis, prunis siccis, prunellis, mēspilis, & cornulis, mā-
 lis appijs, mālis granatis, malatestis. Ceteris uero fru-
 ctibus nequaquā utere, uel raro, uel rarissime. Poteris
 tamen diutius uti fructibus & herbis frigidis, siccis &
 acetosis, uel aliquantulum amaricantibus. Sed utendo
 fructibus calidis & humidis, ut sunt ficus, uua, mora,
 cerasa

cerasa dulcia, sic sint modica, & immediate post co-
 mede pomū anarancie cum sale. Præterea si uteris fri-
 gidis & humidis, ut sunt melones, pisces molles & te-
 neri, pruna pingua, sume paulò post aliquid fœniculi,
 & pomi anarancie cum sale, suprabibendo parum ui-
 ni boni & odoriferi. Vitare etiam debes frigos & her-
 bas humidas, portulacas, cucurbitā, & omnem humi-
 ditatem, necnon & rem quæ facilis est putrefactionis.
 Cauebis quoq; fructus & res nimium dulces & humi-
 das herbas: permitto tibi lactucam permixtam mentæ
 uel cinnamomo. Eandem quoq; corrigere poteris cum
 basilicone, chariophilato minutissimo & quasi ad ru-
 bedinem quandam tendente, odorem habente chario-
 philorū: est enim cordi gratissimū. Concedo etiam tibi
 cucurbitā, & herbam, quæ Tusca lingua Selbastrel-
 la appellatur. Rursus aduerte, ne te Rasis sententiā fal-
 lat, quæ tempore multum calido admittit olera & fru-
 ctus frigidos & humidos, quia Aegyptū ipse inhabita-
 bat ubi extrema est siccitas, ubi eiusmodi fructus &
 olera sunt exquisite à natura decocta. Cautus igitur
 esto ne talem præsumas licentiam in regionibus nō si-
 milibus Aegypto. Notandum insuper quod res aceto-
 sæ, asperæ & acres in conseruatiuo æque ac curatiuo
 administrandæ sunt regimine: quia periculū potissimū
 imminet in calido et humido, & in putrefactione illinc
 dependente, in spirituū resolutione, inq; accessione ue-
 neni ad cor. Res itaq; prædicti saporis omnibus iam di-

Rasis Ca
non.

262. **MARS. F. EPIDEMIA RV M.**

elis obfistunt malis, quia refrigerant, deficcant, conferuunt, cōfortant, restringūt, & uniunt. **O**perapreciū hic est meminisse, quod res nimis acres, ubi timetur peſtoris ſtrictura, aut ſtomachi debilitas, temperandæ ſunt cum ſaccharo, ſale et lacte amygdalarū, cinnamomo, pipere, ſceniculo, croco, ouis, & modico pinguedinis. **C**ōmendo plurimū panem ſpeltæ, hordei, & ſercula ex his condita. **I**tem biſcocta, riſum, paſſulas tendentes ad acredinem, panem optimi grani ſufficienter coctū cum modico ſalis. **V**tere ſæpius capparibus cum aceto, & aliquando eo genere caſei, quod Florentini **M**arzellinū uocant. **V**itandus eſt caſeus multum pinguis uel ſalfus. **N**ec laudo tibi caules nec legumina, exceptis lenticulis. **P**rohibeo ſuper omnia phaſeolos, nec laudo multū rapas & ſpinachias. **C**oncedo tibi petroſelinum & paſtinacas. **P**rohibeo autem crucam, cariotas, ſapam, ſinapi, citrullas, melones, bacellos, cicer recens, cucumeres, ceraſia dulcia & mollia, uuas, ficus dulces & mora. **N**ec te repleto nimio uino, carnibus & ouis, ne nimium ſanguinem, choleram, putrefactionem inflammationēq; multiplices. **V**tere ouis cum aſgreſta & aceto et pomis anarancijs. **C**arnes ſint leues & ſiccæ, bene coctæ, pulli, auiculæ, hœdi caſtrati, picipiones, turtures, et ſylueſtres auiculæ. **S**i uſus fueris carnibus humidis ſint aſſatæ, ſed fac ut intus per totū bene impleantur cum acris condimentis & acetosis, cum modico piperis, cinnamomo, coriandro & ſale. **V**ina turbida

turbida sunt omnino noxia, & præsertim musta. Esto in cibo & potu plus solito parcior: cibus sit aliquantū copiosior potu. Nec tamen uolo ut nimiam feras sitim & inedian. Caue stomachum fastidire permittas, sed eum præserua cum cibi & potus mediocritate, cū exercitio & ieiunio, cum appropriatis euacuationibus.

Abstine à coitu & passionibus animæ excessiuis, nisi forsitan per coitus abstinentiam te omnino grauatum perceperis. Ad mentem reuoca dictum Auicennæ tertio naturalium, quod superflua per coitum seminis euacuatio plus nocet quam si quadagesies tantum exiret sanguinis. Dixit Hippocrates, coitum speciem esse quandam morbi epilepsiæ. Caue ab aëre multum nubilo, denso, recluso & humido: ac scias aërem qui non frequenter mouetur & innouatur, ubi nec uentus nec sol penetrat, nec purgat, facile mixtionē suscipere & putrefactionem uenensam, ueluti immobilis aqua. Ab hominum te turba semoueto, præsertim existens ieiunus, & quando calidum successerit humido, & humidū calido. Declinato etiam aërem nimis calidum, quia aperit & nimis debilitat. Mabitatio tua sit spaciosa, sicca, aërem recipiens siccum continuū, & tempore æstatis subinde recentem. Caue quando multum incalueris, ne te protinus exponas frigido uel humido, nebuloso, & uento calido & humido, præsertim in locis infectis, & de infecto loco ueniente, etiam ab omni uento de prædictis locis flante, nisi fuerit nimis longe distans, aut fra-

Etus pluuijs. Ventus autē qui aërem in frigidat & sic
 cat & serenat, sua natura est salubris, si cum tempore
 temperamento receperis: & est principalis medicus con-
 tra huiusmodi uenenum. Magnam adhibe curam ui-
 tando uentos à stagnis uel paludibus uenientes: aquas
 fuge putridas herbas cōtinentes, immaceratumq; linū,
 & quencunq; prauum odorem. Procul esto à caulium
 nucum uel odoribus, & fœtidis ab herbis. Abstinentiū
 item à balneis, à somno meridiano, ab adherenti ar-
 etoq; hominū consortio. **A** turba fuge citō & procul,
 ac tarde reuertaris: quoniam longo durare solet tem-
 pore uenenum, ad offendendum perquam promptissi-
 mum. **V**tere cibus siccis, optimi saporis, acris, ace-
 tosis, uitando brodium, pinguedinem, dulcia, uiscosa:
 uinis subtilibus, claris, odoriferis, aliquantulū fumosis
 sed parum acetosis, non dulcibus, dilutis aqua multum
 subtili & clara. **S**umma, omni tempore à rebus caue
 sanguinē generantibus aut nimiū, aut aquosum, gros-
 sum & turbidum, & pariter quancunq; rem stoma-
 cho nocentē. **H**æc est regula cibi potusq;. **V**tilis est,
 iudicio meo, omnibus superspersa cibarijs talis specie-
 rum cōpositio. Accipe sandalorū rubcorū unciam di-
 midiam, cinnamomi electi drachmas tres & dimidiā,
 croci drachmā dimidiā. Gentilis omni tempore his
 utitur speciebus. Sume cinnamomi semunciā, manne
 drachmam unam & dimidiā, chariophilorū, been
 albi & rubei drachmam dimidiā, corallorū rubeo-
 rum

rum drachmā unam, cardamomi drachmas duas, croci drachmam dimidiam, sacchari ad pondus omnium. Item nonnulli aliam habent descriptionē, & est talis: Cape margaritarū drachmas duas, corallorū alborū & rubeorum drachmam dimidiam, rosarum, spodij ana scrupulum unum, cinnamomi drachmam unam, croci scrupulum unum. Item, Sume cinnamomi unciam dimidiam, chariophilorū drachmam dimidiam, corallorum rubeorū scrupulos duos, croci drachmam dimidiam, sacchari ad pondus omnium. Pro primo cibo utile est, nisi te calor offenderet, sumere ficus, rutam, & nuces cum sale, præsertim tempore frigido uel humido. Notandum quod speciebus multum calidis, ut est quarta compositio ex his quas narrauimus, utendum est solum in ferculis multum humidis, frigidis & acetosis, alijs uero uti possumus in omnibus. Post cibum magno sunt adiumento semina coriandri præparati, & etiam secundum Auicennam ieiuno stomacho, qui hæc ipsa tali in casu plurimis effert laudibus. Vere ieiuno stomacho frictionibus, bene pectina capillos, omnē expurga superfluitatē, uniuersum corpus mundum cōserua. Matutino tempore ignem præpara temperatum, & interdū quandoque, præsertim humidis temporibus. Bonis sæpius odoribus domū suffumigato, similiter & uestimenta. Admoueas naso pariter et ore teneas ubi plus opportunum fuerit, aliquid theriacæ: alijs uero in locis siue temporibus, corticem citri, &c.

doariam, uel modicū thuris: manu etiam supradictum
gestare poteris cedrinum pomum. Cape ladani dra-
chmam unam, been albi & rubei, rosarū rubearū ana
drachmas duas, styracis liquidæ scrupulū unum, myra-
rhæ, mentæ, chariophilorū ana drachmā unam, san-
dalarū alborū & rubrorū, camphoræ ana drachmā
dimidiam. **F**ac pomū cum aqua rosarum muscata, sus-
spende collo cornu unicornis, hyacinthū, topazium,
& smaragdum, ut pectus tangat, & etiam in ore.

Dixit Auicenna, fore necessariū ut hyacinthus & si-
milia, à naturali calore nostro calefiant, qui illorū ad-
actū producat uirtutes, ut operentur in nobis. **F**er tecū
etiam in manu ad odorandum poma odorifera, præ-
sertim citri, limonum, aranciorum. &c. **S**æpius ablu-
os, faciem & manus aceto, & aliquando cum uino po-
tenti: **N**ec omittas odorem mentæ, melissæ, querculæ,
rute, uiolarū rubearū, & myrti. **V**tere odoribus fri-
gidis, quos tempera cū calidis, ita tamē ut frigidi præ-
dominentur, præsertim calidis temporibus, quia cali-
dus per se aperit odor & inflammat, quamuis aërem
purget. **S**uper omnia cura, ut hoc facias, scilicet, per-
misce æquali parte acetū rosatū albū & aquā rosarū
cū uino albo potenti, cū modico zedoariæ uel corticis
citri: de qua sæpius modicū aliquid bibe, & sæpius cū
ea manus lauato & faciem. **D**eser tecū in spongia cum
ligno fraxini, & laua etiam cum eisdem manē & serō
tepidis, uniuersum corpus. **V**tere temperato exercitio
sub tecto

Sub tecto quando es in locis infectis, ieiuno stomacho, sitq; locus exercitij spaciosus: alijs autem in locis facies exercitium sub diuo & pariter ieiunus. Rustici bibant loco uini acetum permixtū aquæ. Admoneo omnes, ut non nisi summa cum cautela res tangant ex infectis locis allatas, nec quicquam gustent ex illis nisi coquatur, mundetur, uel abluatur. Haud equidem scio an dicere in presentia debeā, an silentio potius preterire, quod Doctorū nonnulli sæpius ieiuno stomacho dare solent in potu, urinam pueri recens emissam, uel lixiuum. Detur pro remedio rusticis accommodato.

Preſeruatricuratio Epidemiæ. De pilulis & pulueribus preſeruatiuis. ¶ Cap. .VI.

Necessaria nobis est bis in hebdomada, ipsa omnium compositionū regina, cœlitusq; tradita theriaca. Vera quidem theriaca, ut eam noscas, saporem longa mora in ore conseruat, & stypticitatem ingerit uentri: ætatis esse debet annorum quatuor, & non ultra duodecim: de ea debet antea fieri experiētia in uenenatis animalibus. Theriaca electa iuxta Galeni, Auicennæ, Auerroisq; sententias, securū reddit hominem ab omni ueneno, morboq; uenefico. Etia in ipsa pestilentiali febre admittitur. Dixit Galenus se inuenire, theriacam plusquam res omnes esse diuinā in conseruando & curando. Dixit Moses Aegyptius, mirabilem factam esse cum ea experiētiā in pestilentia Antiochensi. Nec silentio transcendū puto Galeni hypura

Theriaca
probæ
indicia.

dicentis: Pestem esse draconē cum corpore aëreo, qui uenenū contra hominē spirat: et theriacā purgatoriū quoddam esse, purgans uenenū & draconem domans. Accipiat post cibum horis nouem, & ante cibum horis sex uel septem. Qui eam sumere non potest, saltem cordi apponat & stomacho nasoq; & pulsibus: frequentius detur drachma una prouectis, alijs uero drachma dimidia, seu scrupulus unus. Qui calidæ sunt temperaturæ, bibant æstiuo tempore sumpta theriaca tertiam partem cyphi aquæ rosarū cum modico aceti rosati: alij scilicet alterius complexionis, & alio tempore, sumant cum uino albo permixto cum aqua scabiosæ & melissæ. Quod si theriaca non affuerit, uel non cōpetens fuerit tuæ naturæ, sume Mithridatū. In alijs diebus hebdomadæ sume pilulas contra morbum saltē horas quatuor uel quinque ante cibū, unam scilicet aut duas, uel plus, secundum complexionē, superbibendo parum de uino albo cum aqua scabiosæ & melissæ temporibus frigidis: uel cum aqua rosæ & cum aceto rosato tēporibus æstiuis. Pilulæ antiquiores sunt istæ: Sume myrrhæ, croci, ana unciam unam, aloës uncias duas, sed quia nimium aperiunt, calefaciunt, resoluuntq; spiritus, ideo nonnulli abluunt ipsum aloë, & addunt terram sigillatam, uel bolum armenū secundum dosim myrrhæ, uel addunt camphoræ ad dosim tertie partitis myrrhæ, sed eligibilis est bolus armenus. Nonnulli componunt sic: Accipe aloës drach. sex, myrrhæ drachmas

drachmas tres, seminum citri scrupulos duos, tormentillæ
 drachmam dimidiam, croci drachmam unam, reubar
 bari drachmas duas, chariophilorū scrupulum unum,
 agarici, corticum citri, sandalorū rubeorum ana dra
 chmam unam, seminū citri scrupulos duos, seminis ace
 tose drachmam unam cum dimidia, corallorū rubeo
 rum drachmam unam cum dimidia, boli armeni dra
 chmas tres, camphoræ grana duo, confice cum syrupo
 de citro. Auicenna & Auerrois dicūt, qui utitur aloë,
 myrrha & croco nunquam periclitabitur peste. Præ
 dictæ compositiones temperant illorū qualitatem, &
 uirtutē augent. Sed multo melior est cōpositio Nicoli,
 secundum quem ueræ pilulæ sunt istæ: Sume myrrhæ,
 croci, boli armeni, charabe, corallorum rubeorū ana
 drachmā unam, emblicorū drachmas duas, aloës loti
 ad pondus omniū, fiant pilulæ cum uino albo, odorifē
 ro. Credo quod essent nobiliores, & magis ad propo
 sitū, si loco emblicorū ponerentur terræ sigillatæ dra
 chmæ duæ, & boli armeni drachmæ tres, fiant pilulæ
 cum acetositate citri, & accipiantur cum uino albo,
 aqua rosata, aceto rosato. In alijs uero sequatur coma
 positionē prædictā. Fac autem ut aloë sit splendidum,
 leue, aliquantulum rubescens, delicatū, odoriferum, fran
 gibile, pinguescens, & immittendo super ipsum statū,
 madescit. Sit & myrrha clara, & corallus delicatus,
 absque theriaca & dictis pilulis non bene fieri poterit
 præseruatio. Itaque præ omnibus alijs utere duobus

prædictis, scilicet theriaca, duobus diebus diuersis, &
 pilulis tribus saltem, quia desiccando humiditatem præ-
 seruant à putrefactione. Etiam fortificant cor, stringunt
 meatus, ne uenenum transitum habeat ad cor, & ipsum
 illinc depellunt. Videtur mihi quod aloë in prædictis
 pilulis, quando sunt tempora humida & frigida, simi-
 liter & complexio, non debet lauari, sed in alijs tempo-
 ribus & complexionibus sumere pilularum composi-
 tionem in pulueribus: melius est solum quando opus est
 festinatione. Potest etiam sumi ante coenam tribus ho-
 ris uel quatuor, sicut etiã ante prandium. Poteris etiã
 semel in hebdomada, uel duabus uicibus aut plus, quan-
 do pilulæ offenderent (licet nullius sint offensionis) in
 tempore hyemali & humido, loco pilularum sumere
 ficum siccum cum dimidio nucis, cum modico rutæ &
 parum salis, superbibendo parum aquæ rosarum uel aceti
 rosati. Quod si & istud te offenderet, utere loco illius
 non accipiendo aliquid aliud, parum panis tosti intin-
 cti in uino albo potente, cum pomo anarancie, made-
 facto in aceto rosato, & intincto cinnamomo. Sunt non
 nulli qui dant huiusmodi pilulas sero uel mane unam
 scilicet pro uice. Sume ligni aloës drachmã dimidiam,
 tormẽntillæ scrupulos duos, dictami albi scrupulum unum,
 zedoariæ drachmã dimidiã, croci drachmã unam, ber-
 beris drachmã dimidiam, cornu cerui adusti scrupulos
 duos, sandalorum rubeorum scrupulum unum, seminis
 acetosæ & corallorum rubeorum, boli armeni ana dra-
 chmã

thmam unam, camphoræ scrupulos duos, gemmarū
ex quibus fit electuariū de gemmis, drachmam dimi-
diam, margaritarū drachmam unam, hyacinthorum
drachmam dimidiam, confice cum syrupo de ribes,
uel de limonibus. Ego autem in omni tempore etiam in
calido, eiuscemodi pilulas dare soleo. Sume zedoariæ, Pilulæ Mar-
ligni aloës, agrimonie, croci, aristolochie rotundæ, filij.
dictami albi, gentianæ, corticū citri, seminis citri ana
scrupulū unum, coriandri preparati, tormentillæ, san-
dolorū rubeorum, corallorū rubeorum, rosarum ru-
bearum, spodij, emblicorū ana drachmā unam, terræ
sigillatæ drachmas duas, boli armeni drachmas qua-
tuor, fac pilulas cum acetositate citri, quas administra
cum uino albo, aceto rosato albo, & aqua rosæ. Ego
multū adhibeo fidei huic nostræ compositioni, eam ac-
cipiendo quando non sumitur aliquid de pilulis cū aloë
compositis. Etiam post operationem prædictarū pilu-
larum, additur ipsi compositioni, ambræ, musci, hya-
cint̄hi, smaragdi, topazij, margaritarum, cornu unia
corni ana scrupulus unus. Melius, etiā erit laudabile
multum, bibere ista cum uino acetoso, uel aceto albo,
cum aqua rosæ, terra sigillata & bolo armeno, cum
exigua portione smaragdi, & hyacinthi, & topazij,
uel saltem cum margaritis & corallis. Ista multū com-
mendantur à Galeno & Auenzoar. Alij dant cortices
& semina citri, & limonū, cum uino uel aceto rosato,
& aqua rosarū. Ego uero frequenter dare soleo hanc

simplicem confectiōem & quidem efficacissimā atq;
 securā, cum uino albo, uel aceto rosato & aqua rosa-
 rum. Accipe boli armeni drachmas duas, terræ sigilla-
 tæ, corallorum rubeorum ana drachmā unam, corti-
 cum citri, zedoariæ, croci ana drachmam dimidiam,
 sacchari rosati ex rubeis rosis conditi uncias sex, ace-
 tositatis citri uncias decem, fac electuariū. **Raimundus**
 & **Arnoldus**, theriacaes quasdam pilulas tribus mo-
 dis cōponūt. Primo, sume boli armeni drachmas tres,
 barbæ tormentillæ drachmas duas, barbæ herbæ tū-
 ci drachmam unam, sacchari ad pondus omnium, fac
 pilulas. Item, sume ambre drachmam dimidiam, mu-
 sci scrupulum unum, camphoræ grana sex. Item, acci-
 pe smaragdi, hyacinthi, topazij ana partes æquales,
 triturentur & lauentur sicut abluit Mesue lapidē la-
 zuli, fac pilulas cum succo acetosellæ. Dicūt huiusmodi
 lapides ab antiquis appellari Bezoar, id est liberato-
 res mortis, & quod in hoc theriacam excellunt quod
 ipsa uenenū à se pellit, non trahit ad se: huiusmodi au-
 tem lapides utruq; faciunt, ideo debent per os admini-
 strari. Etiam possunt superponi plagæ, morsuræ, &
 bullæ uenenosæ. Hac etiam utuntur compositione, scia-
 licet auri optimi, margaritarū, serici crudi triti. Lau-
 dant etiam electuariū diambre, de gemmis & cher-
 mes Mesue: laudant granata, rubinos, carbunculos,
 sapphiros, palladios, corallos, grana tinctorū, & lapi-
 dem inuentū in capite aspidis, & pariter cornu suum,
 & cornu

**Lapides
 Bezoar.**

& cornu unicorni. Item electuariū latificans Alman-
 foris cum re aliqua refrigeratiua. Vtere etiam rebus
 sanguinē clarificantibus, ut sunt lupuli, myrobalani,
 fumus terræ. Credo quod uti semine iuniperi cum semi-
 ne myrti sit multum utile contra huiusmodi uenenum.
 Item tale electuarium: Sume citrum unum integrum,
 maceretur bene & coquatur cum saccharo & aqua ro-
 sarum. Et ubi non habetur citrus, fac cum limone seu
 pomo anarancio integro: multi utuntur uerbena. Sum-
 dare solitus pauperibus parum panis bene tosti, intin-
 cti aceto cum modico rutæ, & aliquando cū cepæ por-
 tiuncula. Do etiam nonnunquā ad superbibendum pa-
 rum uini puri. Item eiusmodi panem tostum intinctū
 aceto rosato cum pauculo cinnamomi, quādoq; super-
 sumendo pomū arancium, & parum boni uini. De his
 quidem rebus administrare poteris, modo unā, modo
 alteram, his scilicet diebus quibus theriacā non sumis,
 nec ueras pilulas, uel etiam illis eisdem diebus post ue-
 speras. Vti etiam poteris sero, ieiuno stomacho, parū
 istius nostræ confectiois: Cape sacchari rosati, diama-
 renati ana uncias quatuor, coriandrorū preparato-
 rum, corallorū rubeorum ana drachmā unam, cinna-
 momi drachmas duas, sed æstiuo tempore drach. unā,
 sandalorum rub. croci ana drachmā dimidiam, uerum
 in æstate croci scrupulum unum: confice cum acetosi-
 tatis citri uncijis quatuor, superbibe parū uini optimi,
 uel aceti rosati. Poteris etiam uti eo matutino tempore

aliquando loco predictarū. Dixit Raimundus, quod suo tempore iuncti fuerunt Saturnus, Iupiter, & Mars in undeuigesimo gradu Aquarij, anni millesimi tricentesimi gradagesimioctauī, in mense Martio, quæ quidem coniunctio horribilia significabat, præserim graues pestilentias frequentius per spaciū annorum quadragintaquinque, eo quod fuerit in signo humano fixo in domo Saturni. Inter quas erat pestilentia illa anni quadagesimioctauī, ubi Medici Parisienses & ex Auinione, & Redimontani nouam composuerunt theriacā ab ipsis expertam, & cum felicitate eos conseruauit. Arnoldus Receptā conscripsit, quā Raimundus eiusdem discipulus his uerbis recitauit: Sume seminis iuniperi drachmas duas cum dimidia, chariophilorum, macis, nucis muscatæ, zedoarij, zinziberis ana drachmas duas, aristolochiæ longæ & rotundæ, barbæ gentianæ, tormentillæ, barbæ herbæ tunici, dictami, mulæ campanæ ana drachmā unam cum dimidia, saluie, rutæ, seminis balsamitæ, mentæ, pæoniæ, pulegij ceruini ana drachmā unam, doronici Romani, baccarum lauri, seminis acetosæ, seminis citri, basiliconis, masticis, thuris, boli armeni, terræ sigillatæ, spodij, ossis de corde cerui, rasuræ eboris, & cornu unicorni, margaritarū, sapphiri, smaragdi, corallorū rubeorum, ligni aloës, sandalorū rubeorum, hyacinthi, topazij ana drachmam dimidiam, sacchari rosati, diabolraginati, diabuglossati, dianenusarati, diaacetosellati, pulparum

pulparum tamarindi acetosi, theriacæ ana drachmā dimidiam, sacchari libras tres, fac electuariū aut morsellos, cum aqua scabiosæ & rosata parum camphorata & cum uino cydoniorū, addendo folia auri quæ draginta. Qui sitim patitur extra cibū, utatur acetosa simplici cum pauxillo aquæ frigidæ uel uini māli granati acetosi cum iuleb rosato, uel uino acetoso. Possis etiam exprimere acetositatē citri uel limonis, uel pomi anarancij, & bibere cum aqua et saccharo. Item succi rosariū, sacchari rosati, diamarenati, diaprunis, diacydonitis dissoluti cum aqua colata & expressa, bibendo cum aqua frigida. Item rosæ, myrobalani, tamarindi, cerasa acetosa, pruna persica sicca, cydonia trita, dissoluta, colata, & expressa, bibe cum aqua & saccharo, ponendo plus de saccharo ubi minus est de calido, & minus de saccharo ubi plus fuerit de calido. Item succus rosarum cum uino granatorum: item oxysacchara cum aqua frigida recenti. In pluribus etiam rebus proficuum est uinum cydoniorum. Vti herbis cor ipsum sua uirtute respicientibus, utile est, ut sunt borago, buglossa, melissa, endiuia ac mentha parum. Item septem principales herbe quas contra uenenum plurimum ualere fertur, quarū prima est herba hypericon, alio nomine Perforata: secunda est herba dicta uincetoxicon, tertia cnula, quarta raphanus, quinta dicta mus, sexta aristolochia, septima lactucella. His additur ab Arnolde et Raimundo, herba tunici. Nec pro

Septem her
bæ princ
pales cōtra
uenenum.!

termittenda est agrimonia, acetosella, cichoria, mar-
 rubium, hyssopus, scabiosa, pentaphyllon, capparis,
 limones, citrulli, arancij scilicet quos poma aurea uo-
 camus: & uniuersaliter cuncta acetosa, & quæ ponti-
 citatē quandam participant. Scias flosculos uitis multū
 conferre, si eis in cibo & potu atq; electuarijs uti con-
 fuecas: pariter & aqua scabiosæ, necnon melissæ, in
 his omnibus quæ sanis simul et infirmis administrātur
 mirabilis est, eo quod humiditates exiccet uenenosas,
Et ubi in desiccādo refrigeratione multa opus sit, uten-
 dum potius est aquis endiuuæ, rosarū, plantaginis, ace-
 to rosato, uel aqua, uel succo acetosellæ, succo limonū,
 cedri, aranciorum, cichoriæ, pimpinellæ, sumi terræ.
Quū uero temperatis uti oportet, accipe aquam bora-
 ginis & buglossæ, singulis decoctionibus impone pru-
 na damascena, myrobalanos, & tamarindos. **Et** hoc
 memori serua mente, quod cunctis in remedijs quā
 bene conueniunt hæc quatuor, uidelicet uinum album,
 acetum album rosatū, aqua rosata, omnia equali pon-
 dere, crocus paxillula quantitate. **Ubi** absq; mora ac-
 cum facilitate quadam operari necesse fuerit, admini-
 strabis quæ opportuna sunt in forma subtili et liquida,
 uel ad suprabibendum dato quæ prædiximus. **Inquit**
Raimundus, quod si tandiu differri potest ut præmemo-
 ratarū fiat compositio pilularū, melius esse, ut exhibe-
 antur pilulæ quā pulueres, tum quia huiusmodi com-
 positio melius fermentata est, qua quidē fermentatione
 ultra

ultra cōplexionalē, specificam quoq; contrahit uirtu-
tem: tum quia permanēdo in stomacho magē cōseruat,
roborat, cōfortat, ac melius discurrit per corporis re-
motiora, suprabibendo parū alicuius liquidæ substan-
tiæ, & multum abstinendo. Nec tamen ideo uolumus
ut pilulæ sint ualde siccæ ac indurate, imò si tales fue-
rint, decet ut reformentur. Congruit sanguineis phle-
botomia, uidelicet extrahere sanguinem, ut conseruen-
tur, si aliàs nullum ex se fluxum sanguinis haberent.

Sanguineos eos intelligo qui decenter carnosi, colore Sanguineis
rubei sunt, pilosi, robusti, quibus uenæ amplæ, & qui
rebus uescuntur multi nutrimenti. His inquā extraha-
tur sanguis ex basilica dextra, inde post bimestre spa-
cium fiat iterum minutio ex basilica sinistra. Nec una
pro uice excedas pondus libræ. Fiat etiā temporibus
anni temperatis, ac luna in bono & fortunato aspectu
existente. Sanguis purus minuitur oriente Sole, chole-
ricus in meridie, melancholicus in occasu, phlegmaticus
in medio noctis. Vult ideo Raimundus, ut iuxta or-
dinem Auicennæ, secundum quatuor species sanguinis
prænúmeratas, obseruetur in extrahendo illæ quatuor
horæ. Cognoscuntur autem hæ species, primo per ea-
rundem signa, deinde iuxta quatuor ætates quibus do-
minantur, succedendo ordine prædicto. Et ubi non ap-
paruerit multa sanguinis abundantia, uult ne penitus
minutio fiat, nec causa cōseruationis, nec curæ. Et quæ
extrahere uolueris, curâ ut die præcedēti fiat clystere,

minutio.

278. **MARS. F. EPIDEMIA RV M.**

Et exhibitā sit aliqua medicina nō solutiua. Nec praetermittendum duco, quod ubi sanguis ad alios multum declinat humores, minime sit euacuandum. Memineris Galenū & Auicennam, quanto magis medendi artem exercuere, tanto semper timidiores erga phlebotomiā esse factos, eo quod plus trahit phlebotomia ex naturali & bono, et ex spiritibus, quā ipsa medicina: ac minus temporis concedit ad discernendū malum sanguinem à bono. Conferūt infantibus & pueris ea quae contra uermes ualent, quorum his potissimū temporibus imminet periculum, administrato illis in potu semel in hebdomada dictam drachmā unam cum uino aliquatiter styptico, siue cum uino decoctionis absynthij & nigellae, aut seminis sancti. Alliniatur item stomachus, umbilicus, gula et pectus, oleis herbisq; amaris & huiusmodi: quandoq; etiam exhibebis pilulas de reubarbaro. Verū quia multū humida complexio, multumq; calida periculosa est tempore pestis, opus est refrigeratione, desiccatione, & frequenti euacuatione, quae quidem secundum opportunitatē cum moderamine fiant. Hunc defer sacculum cordi applicatū: Sume rosarum rubearū drachmas duas, sandalorum rub. corallorum rub. spodij ana drachmā unā, zedoariae, ligni aloës, cinnamomi, chariophilorū, corticum citri, croci ana drachmā dimidiam. Esto diligens ut omnis expurgetur superfluitas, ac cura ne stypticus maneat uenter, sisq; tardus ad solitas cōstringendum expurgationes, uel

uel fluxus siue superfluitates, hæmorrhoides, scabies,
 naturales solitosq; sudores, plagas ueteres apertas, qui
 bus sine molestia profluit humor, lachrymæ, sanguinẽ
 è naribus fluentem, solitum & ordinarium, uniuersas
 les guttas & huiusmodi, quoniam hæc dicta expurga-
 menta securiorem reddunt à morbo. Admoneo rerum
 publicarũ gubernatores, secundũ Hippocratis expe-
 rientiam, si fecerint ac ordinarint ignes & fumigia ex
 iunipero, myrto, terebinthina, & thure, manẽ & serõ
 ante posticas quarunq; ædium, domuũ, & habitatio-
 num, statim expelleretur ab eo loco pestis. ¶ uale loco
 iuniperi, laurus, saluia, rosmarinus, & herbarũ quic-
 quid est odoriferarũ. At terebinthina mirabilis est. Mul-
 ti doctorũ dicunt, ignem semper fore tempore pestis
 utilem, eo quod omnem dissoluit uaporẽ. Inquit Rai-
 mundus utendum esse confortantibus solum, quũ grossi
 apparent uapores & humidi. Calidis temporibus sus-
 perare debẽt odores in frigiditate alios: è diuerso quũ
 tẽpora frigida sint & humida, rosæ, sandali, myrtus,
 cãphora, cortices pomorũ, mãla granata, calidos con-
 temperant odores: similiter acetũ, & uirides herbulæ
 frigidiusculæ. Consultuere Magi Persarum regi pro
 sui defensione ab omni ueneno morboq; uenefico, sculpi
 faceret in lapide Hæmatite hominẽ flexis genibus stan-
 tem, cinctũ serpente, dextra eius caput, leua caudam
 serpentis tenentem, & imprimi ligariq; faceret hunc
 lapidem in anulo aureo: uerum lapidi in loco capsule

supponi barbam serpentariae, quem quidem anulū gestaret in digito. Laudat Auerrois hircinae odoramentum urinae. Monco ut continuis utaris remedijs quū fueris in loco infecto uel propè, eo quod contagio frequēs est, infectusq; aër continuè noxius offendit. Volo diligenter aduertat, quū fuerit coniunctio Solis & Lunae, quumq; oppositio, id est quando est plenilunium. Item quando coniungitur Luna Saturno, & magis quando coniungitur Marti. Item quū fuerit in quadra cum dictis planetis. Et nota (ut refert Rasis) fortiter moueri solet uenenū huiusmodi pestilentiae in Solis ortu, in occasu, in meridie, & medio noctis, quia Sol quatuor his uicibus mutationem causat in aëre. Regnat in Vere, in aestate magis, plus in autumno. In Vere est aër calidus & humidus, et accedit sanguinis dominiū. In aestate cholera, calidus aër multū aperit & penetrat, debilitantur corpora, rebus replentur corruptibilibus, materiam humidam aëris caliditati in putredinem tribuentibus. Qui quidem calor si tam intus quàm extrā cum siccitate foret, parum abesset, quemadmodū etiam haud multum nocet humidum cum aëris tum complexionis frigiditati adiunctū. Sed ualde periculosum est ubi calidum humido permixtū fuerit, uel foris uel intus. Experimento compertum habuimus, quod longa siccitas calido minuit tempore pestem: at frigido exciatur, affert. Deniq; in autumno augmentatur fructuum repletio, ac corporū debilitas, aër tenuis est ob aëstatē precedentem.

precedentem uaporū facile susceptiuā, quos non resoluit propter caloris diminutionē, deinde nebulosus est ac uariabilis. Sæpenumero uentus adest grossus & humidus, excedit caliditas humiditatē, & frequenter aduenit, augmentaturq; pororū oppilatio propter aëris crebrò post calidum præcedens, frigiditatē. Sciendum etiam quod quū pori ualde oppilati sunt, comprimunt putrescibilem ad intrā materiā. Econtrario quū plus æquo aperti, repente nimis uenenosum capiūt aërem, ita ut nōnunquam (maxime post sudorem uel coitum) paucis (ut gladius) occidit horis.

De modo curandi secundum rationē physiam. **Cap. VII.**

In pestilentiali febre non expurgato ueneno, caue ne administres intus nec extrā res partiū pectoris simpliciter aperitiuas, eo quod aditum præbent ueneno ad cor, & spiritibus uiam aperiuunt exhalationis: sed ut inflammatio prohibeatur & putrefactio, utere subito aliquantulū in frigidantibus & multū desiccantibus. Roborant nanque cor, & uias claudunt uersus ipsum tendentes, ne uenenum ad illud perueniat. Pro parte etiam bene purgandus est humor, & spiritus nutrimento sæpius recreandi, & quæ contra uenenu ualent continuè administra, id quidem sua natura cor petit. Quod si differas donec uenenum eò peruenierit, fortasse fieri poterit, ut partes cordis multū inde constringantur, quas quidem denuo aperire quàm proficuum,

plus forte noxium periculosum ue esset. Igitur quū pri-
mum caput omniaq; membra grauari simul adiuncta
febre quispiam perceperit, uide ex signis ne mendacia-
bus ambiguūq; fidem habeas, nec differas quousq; ap-
pareat inflatio uel bulla. Sed hæc quū emineant, eo cia-
tius quo poteris cōfestim inungas oleo de scorpionibus
& theriaca, pulsus temporū, manuum & pedum, na-
res, occiput, gulam, pectus & locum circa bullam &
apostema si apparuerit. **Vera olei cōpositio talis est.**

**Olei de
Scorpio-
nibus con-
fectio.**

Sume olei oliuæ annorū quinquaginta uncias octo, im-
ponas scorpiones numero quinquaginta, simul cū oleo
bulliant ita ut fundum petant, quod facias in æstate, &
maxime mense Augusti, serua & utere: est enim mira-
bile contra uenena. Quod si stomachus cibo grauatus
fuerit, prouocandus est uomitus cum facilitate, cū aqua
tepida, aceto, et oleo, etiā cum raphano, tentando etiā
prouocationem cum penna, & statim postea facias ely-
stere. Et renouabis omni die maluarū decoctionem &
matris uiolarum, bletæ, hordei, lactucæ, camomillæ,
mellis uiolati, sacchari rubei, uitelli unius oui, diasenæ
uel castiæ unciam unam, succi rosarum solutiui drach-
mas duas, salis cōmunis & olei uiolati quod satis est.
Hoc factō, applicabis epithema cordi ex rebus cordia-
libus frigidiusculis à prædominio: Sume aquarū rosa-
rū, buglossæ, acetosellæ, nenufari ana drachmas duas,
augarum melissæ, succi granatorū medijsaporis, ace-
tositatis citri ana drachmam unam, succi cydoniorum
unciam

unciam unam, sandalorū alborum rubeorū & citrino-
rum ana drachmas duas, spodij, rasuræ eboris, seminiū
citri, seminis acetosæ ana drachmam dimidiam, grano-
rum tinctorū grana sex, camphoræ drachmam dimi-
diam, conterantur bene omnia, & calefiant in uase ui-
treato puro. Post cum panno de Grana temperate ca-
lido superponas pectori, singulis tribus horis ipsum
renouando. Item pro stomacho hanc habeto in sacculo
compositionē, ad uiuificandum & roborandū spiritus
eius. Sume absinthij, mentæ ana manipulum unum,
melissæ, acetosæ ana manipulū dimidiū, rosarū rubea-
rum unciam unam, corticū citri, risi ana drach. tres,
coriandrorū preparatorū drachmas duas, corallorū
rub. masticis, sandalorum rub. ana drachmam unam,
macis, foliorū chariophilorū ana drachmā dimidiam,
nucum cupressi numero quatuor, componas cum succo
cydoniorū. Item sub brachijs hoc remediū administra-
bis: Sume rosarū, florum camomillæ, meliloti, florum
myrti, nucū cypressi, sandalorū, omniū in debita quan-
titate, bulliāt in aqua cui intingatur sponsia uel stupa,
quæ postmodū exprimatur, et temperate calida appli-
cetur, sepiusq; renoua: Istud enim mirabile est.

Cucurbitularū usus, & curandi ratio per sangui-
nis missionem. Cap. VIII.

His factis & debite, ut dictum est, administratis,
si bulla uel signum in tibijs adhuc nō appa-
rit, duas confestim natibus uentosas applica, & duas

pariter coxis à parte posteriori. **V**oluere ueteres ut post huiusmodi uentosarū depositionem fieret phlebotomia. **E**t si bulla uel signum solitum non apparuerit, fiat ex uena cōmuni à parte dextra, ad prohibendum ne uenenum partes cordis attingat: & si etiam apparuerit huiusmodi signū uel bulla, eodem in latere extrahendus est sanguis, & hoc ne se extendat dilatetq; uenenū (ut semper solet) per omnes uenas ac corporis partes. **Q**uod si circa aures apparuerit, uel collum, minuatur ex cephalica in parte qua signum, iuxta pollicem manus. **S**i sub axillis apparuerit, euacuetur hepatica in brachio eius partis in qua signū. **S**i in inguinibus, fiat phlebotomia ex saphena, hoc est sub talo pedis eiusdem lateris. **D**eniq; in uniuersali, quoties ab origine gulae ad caput usque huiusmodi signum appareat, fiat minutio ex cephalica in parte signi apparentis. **S**i ab ea parte usq; ad umbilicū antè uel retro, fiat pariter phlebotomia ex hepatica. **S**i ab umbilico infra, debet minui saphena modo quo supra. **E**t phlebotomandum est quàm citius fieri potest, saltem quū primo apparere incipit apostema. **I**ntrepide autem bonā quantitātē extrahi facias, nisi paties fortè modici fuerit sanguinis: extractis duabus uncijs uel circà, siste paululum, ut dijudicari possit an bonus sit sanguis uel ne. **S**i malus: extrahere poteris copiosius: si bonus, parcius. **I**n debilibus & sanguine non multū abundantibus sufficit extractio duarum unciarū. **A**t febrilis tempore ri-

goris

goris id minime feceris. Paticns autem quū sit sanguinis minutio, degustet uel ore teneat pomum anarancie & acetosa quæq; naso, fronti, ac temporum pulsibus acetum applicando: hic nam cōmunis phlebotomandi est modus. Fulgineus Gentilis plurimū laudat id quod iam dicemus, ut rem quampiam expertam. Si solitum apparēs apostema uenerit circa spatulas, applicandæ sunt uentosa ubi iunguntur ipsæ spatulæ: minutio autē fiat ex mediana quæ dici solet cōmunis & nigra. Si aparuerit in collo uel capite, minuatur cephalica iuxta pollices manūū. Si sub uel dextro in brachio, phlebotomandus est de uena pulmonis inter medium & anularem eiusdem lateris digitum. Si circa brachium uel latus sinistrū, ex uena Saluatella inter dextræ manus paruum & anularem. Si in inguinibus uel in sinistro latere, ex uena Paralytica minutio fienda est inter poplitem pedis & alium propinquum eodem in latere. Si appareat in tibia uel pede dextro, ex uena sic dicta Vena mulierū, solent doctores Hispani & Catellani prima post factum clystere uel saltem secunda die, facere phlebotomiā duabus interpolatis uicibus. In sanguineis robustis ac bonæ ætatis hominibus primo die sic faciunt: Primo extrahunt sanguinē in parte opposita, eo quod humor in motu adhuc existat, nec iam ueneficus factus est. Si apostema sub brachio sinistro aparuerit, minuūt subito à manu dextra uncias sex uel quatuor, uel ex cauilla pedis sinistri uncias tres. Post

Hispanorū
medicorū
in sanguis
nis missio
ne modi.

uero horas sex uel octo recreato patiente atq; quieto,
 extrahūt à sinistro brachio uncias sex uel quatuor aut
 tres iuxta compressionē & uirtutem uenæ grossioris,
 quoniam ea opportunius phlebotomiam exposcere se
 monstrat. **E**diiuerso faciunt ubi apostema in inguinibus
 appareat, primo quidem minuunt in brachio eiusdem
 lateris, secundo in pede illius etiam eiusdem partis ex
Saphena. **V**erū si patiens haud multū robustus fuerit,
 nec sanguine abundans, attamen naturalē habet decen
 ter uigorem uirtutisq; constantiā, aut sit ut iam existat
 in fine secundi, uel in tertio die, quū iam uerisimile sit
 materiam ipsam suum cursum motumq; cepisse, iamq;
 ueneno infectā esse, euacuant uncias duas uel quatuor à
 latere apostematis, loco apostemati quā sit possibile
 propinquiori. **S**i post aures extiterit, minuunt ex **C**ea
 phalica eiusdē lateris. **Q**uod si hæc ipsa haud ita facile
 comprehendī possit, fiat in **M**ediana uniuerso corpori
 comparticipante. **Q**uod si nec ista pateat, fiat in manu
 eadem ex uena quæ est inter pollicem & indicem. **S**i
 similiter autē faciunt à medio secunde dici ad sequentes,
 sed ab initio ad medium secundi facerent phlebotomiā
 ex parte opposita, similiter à primo ad mediū secundi.
Si apostema est sub brachio, euacuandum est ex uena
 eiusdem brachij, & ex uena cōmuni, uel saltem ex he
 patica, aut eiusdem manus infra digitū medium & sibi
 adherentem. **S**i in eodem prædicto tempore signum
 ipsum in inguinibus fuerit, incidās uenam sub eiusdem
 lateris

lateris genu, aut sub cauilla eiusdem pedis. Si signum uergit uersus nates, mitte sanguinē de grossiori uena, & magis apparente in dorso pedis eiusdē lateris. Istorum quoq; modus est, quod citra secundæ dimidiū dici, incipiunt ut plurimū in latere opposito sanguinē extrahere, ultra uero ut plurimū in contrariū. Nos autem ad canones nostros uniuersales accedamus. Quia eiusmodi morbus uel est in ipso sanguine, uel in his moribus sanguine permixtis: ideo mihi uidetur extrahendum esse sanguinē omnibus, ab annis quatuordecim usque ad sexaginta, ratus multo satius fore, ut uenenū quod per uenæ apertionem expiret, quàm sanguinis effluxu magnopere cruciari. Extrahere ipsum iterata uice cum sex horarum interstitio. Robustis autem corporibus & sanguine multum abundantibus, extrahere ad summū, libram unam: Mediocriter uero robustis, & mediocriter sanguineis adusq; uncias octo: debilibus autem constante pulsu, uncias quatuor uel tres, siue duas aut saltem unam. Vbi uero dominium cholera obtineat, non excedat uncias extractio duas. Multi extrahere præcipiunt, quousq; nō debilis, debilitetur. Hoc autem mihi minime placet, quandoquidem spiritus dissoluit. Vbi pulsus uacillat, nil prorsus extrahendum. Maior uero mihi est cura ut prius appareat apostema, etiam postmodum prouocentur hæmorrhoides frictionibus factis cum rebus asperis, & succo ceparum, cū uentosis & scarificationibus, & sanguisugis.

Vbi sanguis abundat, facias idem post alterā uenā scātionem. Vbi autem modicum fuerit sanguinis, saltem id feceris.

De medicinis uenenū dissoluentibus & ad extrā trahentibus. ¶ Cap. .IX.

Quidam ut primo semel euacuatus est sanguis, applicant epūhema. Verum sapientiores id agunt à principio, sepiusq; renouant, uidelicet à tertia in tertiam horam, apponunt temperate calidum cum panno coccineo. Descripsimus unum supra, alterum hoc est: Lume aquarum rosarum, aquarū endiuie, buglossæ, melissæ ana libram dimidiā, aceti uncias duas, sandalorum, rosarum, corallorū ana drachmas tres, spodij drachmas duas, margaritarū, hyacinthorum, sapphiri ana scrupulū unum, been albi & rubei, ossis de corde cerui, seminū citri ana drachmā dimidiam, musci scrupulū dimidium, camphoræ, croci ana scrupulum unum. Si insolitam in patiente noueris caliditatem, fac ut ungetur hepar & regio renū, unguēto sandalino, bis in die. Inde post horas quatuor (more consucto & ordine) exhibendæ sunt pulueris contra morbum drachmæ duæ uel una cum albo uino & aquis endiuie, necnon acetosellæ, pariter & theriacæ drachmæ duæ, uel saltem una. Post hunc ipsum potum continuua cum pannis & sumigijs calidis, naturā ad sudorem. Nec erraret qui theriacam solam administraret: ueruntamen plus in usu est eam dare cum pulueribus.

Bus. Addunt nonnulli acetum, & id mihi haud displicet: placet quoque eam saepius administrari. Et utilis est simul cum theriaca, aqua scabiosae & melissae, ubi non multa adsit caliditas. ¶ Antiqua contra morbum pulueris talis est descriptio. Cape dictami albi, corallorum alborum, tormentillae, boli armeni, gentianae ana unciam unam, terrae sigillatae unciam dimidiam. ¶ Moderanior haec est: Sume barbam dictami, barbam tormentillae, agrimoniam, ligni aloës, boli armeni, ualerianae, lapatij, sandalorum rubeorum ana partes aequales, barbam scabiosae ad pondus omnium, misce cum sanguine tauri desiccati ad solem & destillati. ¶ Alia descriptio.

Sume spodij, dictami albi, gentianae, tormentillae, granorum iuniperi, seminum citri, carlinae ana drachmas quatuor, foliorum albatri uncias duas. ¶ Tertia descriptio. Sume tormentillae, dictami albi, cornu cerui usti, zedoariae ana drachmam unam, margaritarum, corallorum rub. ana scrupulos duos. ¶ Quarta descriptio.

Sume tormentillae, dictami albi, boli armeni, camphorae, margaritarum, sandalorum rub. cornu cerui usti, aristolochiae rotundae, sacchari albi ana drach. duas.

¶ Quinta descriptio. Sume tormētillae, dictami ana drachmas duas, seminis acetosae, seminum citri ana drachmas tres, zinziberis albi, cinnamomi, croci ana scrupulum unum, boli armeni, terrae sigillatae ana drachmas duas cum dimidia, sacchari uncias duas. Hic puluis multum (ut fama est) ualet contra uenenum, tam ante

quàm post administratus. **Sexta descriptio.** Sume radicem tormentillæ drachmas duas, sandalorum rub. dictami albi recentis, cornu cerui usti, margaritarum, boli armeni, aristolochiæ rotundæ ana drachmā unā, camphoræ drachmā dimidiā, sacchari albi drachmas duas, pimpinellæ, myrrhæ, zedoariæ ana drachmam unam, sandalorum, terræ sigillatæ ana drachmas duas, seminum citri, croci ana scrupulum unum, cornu unicornis, hyacinthorum ana drachmā dimidiam. **Hi pulueres** uigore præstant cordi, adiuuantq; ipsum in expellendo à se uenenū, putrescibiles humores desiccant, cohibēt uias cordis ne uenenū ipsum attingat: frequenter etiam uenenum expellunt per uiam sudoris. **Experimento** compertum habetur priorem, quam diximus antiquā, descriptionem, ac inter modernas ultimam, cæteris esse multo ac longe efficaciorē. **Sunt quidam** qui post uomitus prouocationem (si ea opus sit) facta etiam clystere & inunctione, primo exhibent pulueres atq; epithema: post cuius operationē tunc primū euacuant sanguinē. Ad autem faciunt ubi patiens sanguinis multum habuerit, nec fortē in hoc errant. **At** ubi fieri non possit sanguinis extractio, tum defectu sanguinis, loco phlebotomiæ exhibēt medicinā, prius tamen puluerem. Postquam sudauerit infirmus, aut debitū sudoris tempus elapsum fuerit, nō expectanda est humoris digestio, quoniam non adest temporis mora atq; scilicet pro celebranda digestionē. **Equidem** quā necessitas immincā

immineat (siquidem ea ipsa nõ subest legi) minime obseruanda est consuetudo temporũ discretio atq; dierum. Nec confidendũ est spe aliqua in opere nature ad euacuationem enitentis, quoniam irregularis est propter indigestionẽ impetumq; ueneni, equidem oppressa natura ut potest plus operatur quàm debeat. Post ideo competens sudandi tempus, uel sanguinem si abundat minus, uel non abundante dabis purgationẽ, ex rebus tamen non cõmouentibus stomachũ. Factus enim cum uiolẽtia uomitus, pectoris dilatãdo uias facit ut ad cor uenenum percurrat, trahitq; ipsum ad cerebrum. Hac de causa errant qui capraginem & res huiusmodi exhibent uomitiuas & uenenosas: Vix enim uni resistere potest natura ueneno. Posset fortẽ nobis quispiam oporere, cur uenenatos ad uomitum producere phisici soleant. Dico non parem esse uenenorũ conditionem: cetera enim plus habent materie, & ad educendum aptiora per uomitum, & sunt in stomacho: istud uero uapor est quidã uenenosus, et in partibus pectoris. Nulla igitur adsit medicina quæ uomitum uiolenter producere possit: at eum qui nulla cum uiolentia, damnare minime: approbarẽ tamen magis, ut per inferiora diuersio fiat. Dissoluatur, quam dabis, medicina in uino albo, & aquis scabiosæ, endiuie, rosarũ, plantaginis, buglossæ, melissæ, aceto rosato, in quibus facta sit decoctio ex prunis Damascenis, myrobalanis, tamarinãdis. Si autem morbus inuadit aliquẽ stomacho repleto,

quidnam faciendum erit iuxta ordinem modernorum?
Fac ut post unctionem cum oleo scorpionū & theria-
 ca faciliter uomat, cum aqua tepida, aceto, oleo, & suc-
 co raphani, tentando etiam prouocationē cum penna
 longa, deinde administrabis clystere, postmodum epi-
 thema, & de ipsis pulueribus. Deinde tēpore quo iam
 quietior et restauratus & grotans fuerit, uenam feces, si
 est sanguineus; sin minus, administra medicinam. Et si
 in phlebotomia ultra quatuor sanguinis uncias extra-
 xeris, abstine à medicina quousq; transactæ sint à phle-
 botomia horæ duodecim. Et licet phlebotomiam perez-
 geris, spem tamen non ponas in sola ipsa, præsertim in
 plethorico, sanguineo, & robusto corpore. Quinimo
 & in alijs quibus parū sanguinis extraxisti, etiā pro-
 pinanda est suo tempore medicina iuxta complexionis
 qualitatem & uirtutis. Similiter si prius medicinā de-
 deris, non eris ea contentus, si fuerit plethoricum cor-
 pus, uirtute consentiente, phlebotomiā quoq; tempore
 & modo iniunge. Et hanc distinctionem facies, scilicet
 in administrando unum & alterū, ubi id possibile &
 conueniens. Sed ubi sanguis abundat, præcedat phle-
 botomia & sit copiosior: ubi uero sanguis non abun-
 dat, medicina præcedat, & phlebotomia sequatur,
 modica tamen, scilicet potius euentandi quàm diminu-
 endi causa. Post tertium diem nulla fieri debet sangui-
 nis extractio, nisi te ad hoc sanguinis multitudo com-
 pellat. Quotiescunque medicinam uel phlebotomiam
 seu

seu uomituum administras, ad hoc ut eiusmodi agitatione ipsum uenenū à signo non reuertatur ad intus, si signum fuerit apprens, fac ut in tali cōmōtione ponas sub & supra signum, uentosas & sanguisugas, & super cor epithemata frigida. Et antè & post propianabis per os ea quæ defendunt à ueneno, uidelicet theriacam, bolum armeni, smaragdos, hyacinthos, topazium, uel saltem alia gemmarum genera, aut coralloscum succo herbarū contra uenenum. Quum facis purgationem, exhibe medicinam cum modico croci in decoctione supradicta. **P**rin cipalis & securior medicina secundum **P**ersarum Medicos, & **M**esuen, est triferæ persicæ uncia una cum electuarij hamech drach. duabus, uel ad minus triferæ uncia dimidia, & electuarij hamech drachma una uel dimidia. Sed maxime robusstis datur uncia una cum electuarij hamech drachmis tribus, & **P**ersiani eam administrant cum aqua frigida uel succo solatri uel endiuie. De hoc sæpius audiui, & felix periculum feci iam presenti anno. **U**bi autem triferæ & electuariū hamech defuerint, propianabis diasenæ loco triferæ, & diamanna, uel succū rosarum loco electuarij hamech modo prædicto. **E**xperientia feci, & multæ utilitatis securitatisq; hanc compositionē reperi: Iume triferæ persicæ, pulpæ castieana unciam dimidiam, reubarbari, diamannæ uel electuarij hamech drachmā unam. Sed ubi natura ualida est & uenter stypticus, dabis diamannæ uel electuarij

hamech drachmas duas, distempera cum aquis buglosae, endiuiae, cum decoctionibus supradictis & aquis praedictis. Ego uero reubarbarum in uino albo & aquis endiuiae cum modico spicae teneo per horam, quod do in substantia commiscendo omnia simul, saepius etiam addo postmodum mannae unciam unam. Conueniunt & pilulae de fumo terrae, aggregatiuae pilulae, partes aequales, robustis quidem in toto drachma una, alijs uero in toto drachma dimidia, suprabibendo uinum album cum aquis endiuiae, uel rosarum & scabiosae. Etiam ipsae solae aggregatiuae in omni tempore, praesertim minus aestiuo, drachma una uel dimidia. **N**otandum si febris inhaeret humoribus subtilibus & calidis, apparebit sitis uehemens, gulae ariditas, linguae nigredo, acutus capitis dolor, phrenesis, uel similia horrenda accidentia. Si autem grossioribus inhaerit humoribus, & minus furiosis, febris uidebitur lenta, & praedicta accidentia remissiora. Considera cuiusmodi signa, & scias quod in quocumque humore conuenit trisera cum agarico, & pilulae aggregatiuae uel solae, uel cum pilulis de fumo terrae. Syrupus etiam solutiuus quem dicemus inferius, si fuerit in materia furiosa, etiam conuenit diasenae cum electuario hamech uel succo rosarum. Item castia cum reubarbaro, item manna cum diamanna in decoctionibus frigidis. Si est in materia grossa frigida & humida, conueniunt robustioribus pilularum aggregatiuarum scrupuli duo, pilularum de agarico scrupulus unus.

Debilitiori

¶ Debilioribus uero diacatholiconis uncia una cum diafeniconis drachmis duabus, uel cum agarici trochiscati drachma una uel semis. Item de pilulis contra morbum diſtis ſuperius, drach. una uel ſemis: & fortiè eiufcemodi pilulæ conueniunt in quocunq̃ humore.

¶ Nota quod agaricus bene præparatus & trochiſcatus eſt ſingularis in hoc caſu in quocunq̃ humore & membro. Ideo quando certior eſſem de ſua præparatione, uterer eo in omni medicina, dando drachmas duas, uel unam, uel ſemis de eius trochiſcis, iuxta potentiam medicinæ, & iuxta complexionē hominis. Et ubi dubitarem de eius præparatione, infunderem cum in oxymelle ſquillitico cum ſalgemma, & poſtea colando ponerem ſuper medicinam abſq; expreſſione. Atente notandum quod pilulæ aggregatiuæ ſunt appropriatæ, & loco illarū debent adminiſtrari pilulæ ſine quibus, minus robuſtis. Et ſcias melius eſſe dare medicinā quàm pilulas in hoc caſu. Et ſi haberi poſſit diamanna melior eſt ſucco roſarum & fortior. Et electuariū hamech melius eſt ambobus, ſcilicet & diamanna & ſucco roſarum. Demum in omni humore mirabilis eſt iſte ſyrupus ſolutiuus loco medicinæ ad minus uncia una, & ad ultimum duæ, cum aqua roſarum & uino albo.

¶ Iume corticum citri, radicum capparidis, berberis, ſandalorum rub. ſpodij ana drachmas duas, chariophilatæ, meliſſæ, bugloſſæ, boraginis, cichoriæ ana manipulum unū, acetofæ, praſij, hepaticæ ana manipulū

Agaricus

unum cum dimidio, scariolæ syluestris drachmas duas,
 seminis cucurbitæ, scilicet peponum, citrulli, cucumera
 ris, uiolarū ana manipulum unum, thymi, epithymi,
 garici, reubarbari, senæ, polipodij ana drachmas du
 as, succi absinthij, fumi terræ, ebuli et plantaginis ana
 drachmas sex, myrobalanorū chebulorū drachmam
 unam, citrinorū drachmam dimidiam, diagridij dra
 chmas duas, sacchari albi libras duas, fac syrupū cum
 aceto cydoniorum. Iste syrupus à Doctoribus uocatur
 diuinus in conseruando & curando, quia statim absin
 dit humores putrescibiles, confortat membra princi
 palia, pellit uenenū ad extra, & de eo plures uise sunt
 experientiæ. Inter ceteros Doctores Petrus de Tussi
 gniana, & Gentilis Fulgineus, cum mirum in modum
 cōmendant, & mihi uidetur cum factum esse ad inten
 tionem triferæ persicæ, sed magis solutiuus, & mihi
 summopere placet in personis non debilissimis, & non
 habentibus uentrem ualde lubricum. Sumatur semel
 in hebdomada à sanis & ægris. Nota quod post ope
 rationem medicinæ, aut phlebotomiam, si medicinam
 non administraueris die sequenti, propinetur theriacæ
 drachma una, cum aquæ rosarū uncia una, cum mo
 dico aceti rosati. Nec timeas theriacæ caliditatē, quo
 niam tam modica portio parum calefacere potest, eo
 quod qualitas elementaris, qualis est caliditas & simi
 les, quū sint ualde materiales, haud multum operatur,
 nisi multa cum materia. Verum specifica uirtus ut pote

quæ donum sit cœleste, & quasi spiritale, multū ope-
 ratur secundum Galenum pauca etiam cum materia.
Theriaca autem à proprietate specifica operatur con-
 tra uenenum, ac præter hoc, caliditatis secundum uix
 perficit gradum, ideo longe potentior est ad uenenum
 expellendum, quàm ad calefaciendum. Febris item pe-
 stilentialis multo magis uenenoſa quàm calida: at exhi-
 benda est theriaca cum aqua rosarum, & etiam in cœ-
 teris curandum est ut tendant ad quandam frigiditatē,
 quatenus hac ipsa uti ualeas. **P**otest etiam dari Mithri-
datum loco theriacæ, sed multo potiores ex theriaca
 uisæ sunt experientia. **I**deo inquit **M**oyses **A**egyptius
 narratum sibi esse à sapiente quodam **M**edico, se dum
 tempore pestis in **A**ntiochia artem exerceret, ipsa re-
 uerum reperiſſe, cætera remedia cuncta fore debilia,
 at solum qui monitu suo theriacam assumebant, tutos
 & superstites euasiſſe, cæteri nequaquã. **E**t hi tantum
 qui ea post morbi inuasionem uſi sunt, liberati fuere,
 alij uitam morte commutarunt. **P**er hoc confirmatur
 quod inquit **G**alenus in libello **D**e theriaca ad **C**æsa-
 rem, eam esse omnibus uenenis per aduersam, foreq; po-
 tentem, ubi cætera deficiunt ac sunt debilia. **H**oc au-
 tem habet à uirtute quadam miraculoſa. **S**unt etiam
 qui urinam potu exhibeant, uel lixiuium, item succum
 ceparum albarum cum aceto, haud scio quid mihi di-
 cendum. **H**oc monco ne confidentiam habeas in purga-
 tione postquam eam feceris, etiam si ex ipsa melius se

habeat infirmus: sed quum eger melius habere uidebitur, tertia die aut quarta post purgationē. Si multa adhuc adsit sanguinis superfluitas, extrahere parum de sanguine, & reitera eandem medicinale purgationem. Quod si non admodum abundat, repete saltem pulueres & medicinam, ne recidat in peius. Quidam exhibent euphorbium cum mastice ac gumma elemi. Sume euphorbij drach. quinq; & scrupulum unum, gumme elemi uncias duas, mastice unciam unam cum dimidia, dabis robustis ad pondus drachmam unam, debilibus scrupulum unum, cum aquis endiuie & scabiose. Est quidem periculosa medicina, nec nisi robustissimis appropriatur, ac nisi in principio. Afferunt nonnulli gummam elemi fore gumma arboris cedrini. Sciendum quod hoc in casu non debilis exhibenda est medicina, id est, quæ exilem faciat operationem, quoniam natura ipsa si prima medicina non bene sit operata, secundam non expectat. Nec tamen decet nimio impetu soluere, nam ex hoc resolverentur spiritus, istudq; malum magis consistit in qualitate quadam ueniosa, quam in quantitate materie. Inquit Gentilis Fulgineus se multa expertum cum supradicto puluere, ab initio sic ipsum administrabat: Sume euphorbij drachmam dimidiam, mastice drachmam unam, dabat ex his scrupulos duos, & multum plethoricis drachmam unam. At mihi multo magis placet agaricus, quia, ut aiunt Democritus, Galenus & Auicenna, ab omnibus

omnibus membris aliquē trahit humorem, similiterq̄
 habet uirtutem quasi theriacæ, aduersus omne uene-
 num cor roborat, idq̄ ab omni ueneno expurgat, gros-
 sos principaliter purgat humores, nec relinquit tenues
 quoq̄ intentatos. Sit albus, porosus, rotundus, necnon
 & fractu facilis, dulcis ac leuis. Sit quoq̄; modicæ ama-
 ritudinis & stypticitatis, bene tritus, & mixtus cum
 salis gemmæ parte tertia, & sic corrigatur cum sala
 gemma, melle rosato colato, oxymelle squillitico, &
 uino infusionis zinziberis, & sic præparetur intro-
 chiscatum. Et debilibus tutius est ut detur permixtus
 alijs rebus, quàm solus, & melius in decoctionibus,
 quàm in substantia, quoniam frequenter longos pro-
 ducit uomitus, uentrisq̄ dolores, nisi bene electus &
 præparatus sit. Quod si debite fuerit electus & præ-
 paratus, est medicina sancta & familiaris secundum
 Democritum & Mesue. Felices nanque fecimus (modo
 & ordine dicto) ipso cum agarico experientias. At cir-
 ca euphorbium compertum habuimus, quod ualde bo-
 num nõnunquã fecerit opus, at sepiuscule contrariũ.
 ¶ Vniuersaliter & in summa, sis celer in euacuando &
 frequens, obseruatis modo & ordine. Frequentius in-
 firmum recrea, quoniam spiritus aliàs plurimum re-
 soluuntur, nec tantũ ea dato, siue cibaria, siue medi-
 cinalia, quæ solum mollificant, sed his permisce refri-
 geratiua, desiccatiua, & cordis confortatiua, quæ etiã
 ueneno resistent.

Agarici bo-
 ni substan-
 tia qualis.

De cibatione, & regimine egrotantis.

Caput .X.

Cibus esse debet, secundum Rasum & Auicennā quarto Canonis, frequēs, modicus, leuis, elixus, ac multi & humidi nutrimenti, conditus cum rebus acetosis & frigidis, ut scilicet cum endiuia, acetosella, aceto, agresto, mālis granatis, arancijs, limonibus, cerasijs acetosis, prunis. **C**ibi substantia sint pulli, perdidix, phasianus, contusum, consummatū, destillatum, oua recentia. **H**ædinas quoque carnes non prohibeo. **S**umma, nutriatur rebus liquidis, humidis, & multi nutrimenti. **S**ic tamen nutriri debet ut natura toleret, nec febres multiplicentur: plus enim multo quàm cæteris, hoc in casu uberiori opus est alimento. **I**nquit Auicenna quarto Canone, quod uenarum repletio per nutrimentum prohibet uaporis ueneni aëris & humoris transitum, & quod hi frequentius liberentur qui in trepide nutrimento adiuuantur. **N**ota, quod factō clystere solutiuo, de quo supra mentionem fecimus, si restoratione opus sit alia, sumat aliquid per os, facies solutionem uel cum enemate uel suppositoio, inde ad horas quatuor administrabis aliquid nutrimenti, de quo paulò supra differuimus. **V**inum sit album, subtile, odoriferum, dilutum cum aqua ferrata, recenti saltem, parte equali. **M**elior uero esset aqua aurata in qua aurum ignitum extinctum sit, uel etiam extingui potest aurū in uiro. **N**on sinas eum pati sitim, nec os exicari,

ri, sed continue fac ipsum gargarizare cum uino albo bene diluto. Res teneat in ore humidas, frigidulas: frequenter bibat de acetositate citri, & iuleb rosato ana partes aequales cum uino granatorū & aqua siue succo acetosellæ. Vtilis est syrupus acetosæ simplicis cum aqua ferrata. & pariter succus cedri uel limonum siue aranciorum expressorū: hæc dabis cum aqua & saccharo fini, uel fortè melius cum aqua hordei uel ferrata. Item saccharum rosatum aut diamarenatū uel diaprunis & diacydoniten dissolutum in aqua, colatum & expressum, uel rosas, cerasa acetosa, myrobalanos, tamarindos, pruna, cydonia, persica sicca, trita & infusa in aqua, post colata, expressa & cum saccharo & aqua recenti exhibita, utilia sunt. Conuenit etiam acetum album cum aqua ferrata & saccharo ægris simulatq; sanis. Confert etiam oxysacchara composita cum aceto albo, succo granatorū acetosorum, & saccharo. Prodest quoq; succus granatorū medijs saporis, uel succus siue uinum acetosorū cum modico sacchari, & aqua ordei cum uino granatorū. Bonum est anulos aureos in aqua tandiu confricare, ut aliquantulum rodantur per aquam. Item bullire aquam cum auro, & ea uti in cibo & potu bonum est. Secundum Gentilem fieri fortasse potest, ut aurum ad formam reducatur liquidam aptam ad potandum, hoc modo: Sume aurū unciā unam, argenti uiui unciās duas, misce, & simul mixta mancant quousq; aurum dissoluatur, deinde im-

ponas alembico cum igne lento, intantum quod argentum uiuum alembicū exeat. Postea excipias aurum ex fundo alembici, & adde aquarū buglossæ uncias quadraginta septem, ponas in alembicū uitreum bene obturatum. Continuabis sub eo ignē per tres dies & noctes, ignem dico bene proportionatum. In fine si callueris artem, inuenies aquam minime consumptā, & aurum liquefactum, & hoc est aurum potabile cordialissimū, & digeri potest. Aurum quidem alia forma parum est utile, quia digeri nequaquam potest. Administrabis bis in die ieiuno stomacho ex his syrupis, scilicet de acetositate citri, de limonibus, de cichoria, de fumo terræ ana drachmam dimidiam, cum uncia una aquarū mellisæ & succi acetosellæ. Item syrupi de agresta, de ribes, rob berberis, de cydonijs, de granatis medijs saporis, de granatis cum aquis endiuia & buglossæ. Item syrupi de endiuia cum aquis endiuia & acetositate citri, cum succo acetosellæ, & uino granatorū acetosorum, item succum limonum, uel citri, uel aranciorum expressorū exhibendum cum aqua & saccharo. Non displiceret si loco aquæ administrares brodium pulloarum, quod appellari uulgariter solet Piperata, aut perdicem coctam cum agresta & endiuia, exinde colata, cui mixtum sit aliquid ex memoratis succis, cum dulcibus cōtemperando acetosa, ueluti natura facit in granatis medijs saporis. Etiam māla granata acetosa cum uino & succo suo sola, uel etiam cum alijs succis, con-

diantur

diantur bene omnia. Item succum rosarū, myrobala-
nos, tamarindos, saccharū rosatum & diamarenatū,
diaprunis, diacydoniten, dissoluta in aqua, & colata
& expressa, bibenda sunt cum aqua recenti. Item
oxysacchara cum iuleb rosato & aqua ferrata. Item
succum rosarū & acetositatem citri cum uino grana-
torū. Nota, syrupus acetosæ scilicet in quocunq; utilis
est syrupo. Vbi non habeatur acetositas citri, exprime
limones uel arancios, & cum saccharo tempera, &
ubi maior adsit caliditas, maiori quantitate dabis ace-
tosa: ubi minor, minori. Et ubi non habeatur syrupus
acetosus, dabis acetum, aquam & saccharū simul pera-
mixta. Album acetum melius est rubro. Item syrupū
hunc optimū: Sume succi melissæ, boraginis, buglossæ
depurati ana uncias tres, aquæ rosarū, aceti albi ana
unciam unam cum dimidia, acetositatis citri & limo-
num unciam dimidiam, sacchari albi libram unam, ex
hoc propinabis uncias duas cum aquarū buglossæ &
acetosellæ uncijs duabus & dimidia, ex his utere quo
placet: Et simul dato duos trochiscos de camphora.
Quidam sapientum loco syrupi hanc dant potionem:
Sume aquæ rosarum libram unam, uini albi odoriferi
libram dimidiam, boli armeni optime puluerisati &
cribrati unciam dimidiam, pro uice una exhibeto dra-
chmas duas: est enim remedium & antiquum & po-
tens. Experimentatores duobus potissimum utuntur,
uidelicet succo florum aranciorum cum uino in cas

su & post casum, & semine Cardonis benedicti cum
 uino, quia hæc sunt experta aduersus uenenum fungo-
 rum. Solent & hæc dare sapietes: Sume succi scabiosæ
 uncias tres, terræ sigillatæ drachmam unam cum mo-
 dico uini, item seminum citri drachmas duas cum uino
 bono. Item ambram & charabe cum uino, item specie-
 rum coagulorū drachmam unam cum uino. Coagula
 sunt muccilagines quædam in certis uescis, appense in
 uisceribus hædorū & leporum. Item radicem palmæ
 Christi cum uino. Hæc quibus (ut tradidimus) sapien-
 tes utuntur, remouent uenenū à corde. Conueniunt ad
 conseruandū & curandū hæc confectiones. Multum
 confide in hac nostra compositione simplici, secunda,
 efficacissima: Accipe boli armeni drachmas duas, ter-
 ræ sigillatæ, corallorū rubeorū ana drachmā unam,
 corticum citri, zedoariæ, croci ana drachmam dimi-
 diam, sacchari rosati rosis rubeis conditi uncias sex,
 acetositate citri uncias decem, dabis semper cum uino
 albo & aqua rosarum: quandoq; cōmiscendum est pa-
 rum aceti rosati. Ex his etiam conficere possumus pila-
 las, si loco sacchari rosati accipiamus rosarū rubearū
 unciam dimidiam cum acetositate citri quantū sufficit.
 Quidam dant istas compositiones: Sume sacchari ro-
 sati, trium sandalorum, diadraganti ana uncias qua-
 tuor, folia auri numero decem, margaritarū, hyacin-
 thorum, oſis de corde cerui ana drachmam unam.
 Item cape margaritarum scrupulum unum, sapphiri,
 hyacyntho

hyacinthorū, smaragdorū drachmas duas, terre sigillatæ, triū granorū, serici crudi triti ana drachmā dimidiam, smaragdorū drachmā unam, manus christi rosati quantum libet, aquæ rosarum in qua confricentur anuli aurei uel uasa aurea & huiusmodi quantum sufficit. Item aquæ rosarum, sacchari albi ana librans unam, sandalorum rubeorum & alborum, corallorū rubeorum, spodij ana drachmā dimidiam, margaritarum drachmā unam, hyacinthorū, smaragdorū, sapphiri, ofsis de corde cerui ana scrupulum unum.

Omnia aromatica conueniunt ad conseruandū & curandū, maxime quæ attinent frigiditati & caliditati. Et si non conueniant ad febrilem calorem, ualent tamen aduersus uenenum ipsius, & maxime si contemperentur cum frigidis, ita ut ad frigiditatem aliquā declinent, & plus declinent stante uel temporū uel complexionum uel febrium acutarū caliditate. **I**tem nota quod inter terram sigillatam, & bolum armenū hæc est distantia, quod quamuis utraq; ualeant contra uenenum & morbum, nihilominus plus utuntur sapientes terra quàm bolo in cæteris uenenis: at in morbo pestilentiali potius econuerso faciunt. In hoc conueniunt omnes, in cæteris uenenis nil melius esse terra sigillata, maxime exhibendo eam cum modico boli armeni, & granorū iuniperi, & aceto diluto secundum modum Galeni, quia statim constringit, clauditq; uias pectorales, ita ut uenenum per eas transire non possit, eijciturq;

uenenum per uomitum. Pariter & uenenum quod per solutiua educibile, id facit administrata tam post quam ante casum, sed securius ante. Similiter consentiunt omnes, quod quum ad conseruandū se à peste tum etiam expellendū ipsam bolus armenus cetera simplicia susperet omnia, maxime exhibitus cum uino albo et aqua rosarum, secundum ordinem Galeni, Serapionis & Auicennæ, qui aiunt se esse expertos tempore magnæ pestilentie fuisse cum hoc faciliter & conseruatos & sanatos humores. Est enim bolus armenus rubeus parum croccus, delicatus, frangibilis. Terra uero sigillata aliquantulum sit rubens, gustui parum acetosa & arida, nonnihil uiscosa, nec tamen adeò tenax ut digitis adhæreat. Aduerte quod nōnunquam initium capit morbus cum spūto sanguinis abundante, hoc in casu non datur bolus neq; aliud huiusce ueneni sanguinis strictiuum: Imò coadiuuatur iste fluxus cum rebus petoralibus, extrahiturq; sanguis ex ambabus uenis saephrenæ, in qualitatē complexionis. Quod si ægrotans est multum sanguineus, fit etiam minutio postmodum ex mediana. Nec sunt præmittendæ fricationes stomacho ieiuno. Fac ut admoueat naso spongiam intimam etiam in aqua rosarum & aceto rosarum & cum uino odorifero, quibus etiam sepe lauet omnes pulsus & faciem. Vbi adsit de futura phrenesi suspicio, admouees quandoq; fronti aquam rosarum cum aceto rosarum. Et nisi nimiam metuas somnolentiã, addas parum camphoræ.

phoræ. **Cura** ne infirmus in profundū nimis deueniat somnum: sufficiunt enim horæ sex uel quinque per diem & noctem, siquidem dormitio multa retrahit uenenā ad intra. **Ventose** à tergo positæ, frictiones & ligamenta circū extremitates, conferunt ad phrenesim pariter & somnolentiam. **Item** confert suppositoriū ex sapone duro cum modico salgemmæ. **Somnus** modicus in principio morbi utilis est, nec ideo tantum uigilandum est ut inde spiritus resoluantur. **Camera** euentari debet sæpe aperiendo & reserando: ex hoc enim uariatur aër: sic tamē euentari debet, ne ob id sentiat ægrotans & patiatur frigoris quicquam. **Debent** tendi per latera lecti lintea aceto madefacta. **Asperge** parietes ac solum cameræ aceto aqua permixto: spargantur hincinde, & per angulos & parietes apponantur frondes, pampini, cannæ, salices, rosæ, plantulæ & folia citrullorū & alia quæque uiridantia, flosculi & poma odorifera. **Facies** suffitum ex sandalis & rosis, mirthillis & camphora, terebenthina, thure, corticibus citri, corticibus granatorum & pomorum cōmuniū, additis modicum chariophilorū & croci. **Super** omnia curæ sit, quod singulis horis sex oportet te mutare & renouare infirmo camisiam & omnes pannos, lintheamina, sumigia, unā cū uase pro sumigio. **Si** comode fieri potest mutabis singulis uigintiquatuor horis stratum & cameram. **Antea** autem quàm introducatur, sit camera bene emundata, ac bonis (ut cōuenit)

odoribus sumigata. Aliter enim amictus, lectus, & habitatio, ueneno inficiunt. Nec uolo cum silentio prætèriri, quod ubi insolita appareat caliditas, stomachi robur, dolorumq; ab intestinis securitas, consueuerunt **Rafis** & **Iohannitius** semel tantum ad potandum dare aquam frigidam & recentem multa cum quantitate. Ego uero ut securius agerem, darem aquæ hordei recētis libras tres, cum uncijis tribus sacchari. Et forte darem etiam succi cucumeris libram dimidiam, cum uncia una sacchari bene simul permixta, postea succi aranciorum uel granatorum unciam unam, & drachmam unam sacchari. Quidam compatriota noster uir robustus, quamprimum hic ipsum morbus inuasit, immersit se aquis frigidis, perque duas horas sic stetit, exiens liberatus est: uerum tamen fallacissimum hoc est experimentum. Fortè securius esset sedere in aquis tepidis quæ pectoralia non attingerent, quoniam hæ partes non sunt aperiendæ, nec ad ipsas prouocandi sunt humores. Nonnulli hoc in casu assumpserunt uenena & maxime quæ frigidæ naturæ, & fortassis etiam ea quæ calidæ naturæ, prius uel post theriacam uel terram sigillatam cum bolo armeno & aceto aqua permixto, & similia quæ contra uenenum sunt. Inter quos quidam physicus liberatus fuerat. Videtur tamen mihi res admodum periculosa.

De cura per artem chirurgiæ. ¶ Cap. XI.

Hoc in casu non expectandum, quousque appareat inflatio aut bulla, sed facta purgatione uel phlebotomia

botomia sis celer & promptus ad uenenum extrahendum, faciendo cum fermento & cantharidibus ruptorium, uel aliud ex his quæ inferius narrabimus. Applices musculo dextri brachij sub cubito interiori à parte uel ubi tangi solet pulsus, nõ tamen super proprio pulsu. Similiter facies super talo pedis dextri quatuor digitis ad intra ut fiat uesica, quam aperi, apertam quæ teneas. Si solitum apparuerit signum, & incommoditas breuitasq; temporis obseruandum ordinem impediãt, fiat phlebotomia atq; purgatio. Quibus factis uel saltem phlebotomia, facies ruptoriũ, et applicabis eidem lateri sex digitorũ sub signo distantia. Sunt qui temporis uarietati non confidant, sed & præter ordinem primo & post, simulq; quo melius possent remedijs curæ student. Modernorũ talis ordo quorundã est, ut ubi nil impediãt, primo purgetur infirmus cum clysteribus, pulueribus, phlebotomia & medicina. Post uero applicanda ut diximus (etiam non apparente signo) ruptoria, ac tutius est confestim (appareat signũ uel nõ) ponamus ruptoria, & reliqua huic morbo appropriata. Si uideatur apparens, sic facito. Si enim apparuerit circa aures subito ruptorium applica collo in posteriori parte, eiusdem tamen lateris in quo signum. Si sub brachio, musculo ruptorium apponatur eiusdem brachij, uel prope pulsum, non tamen suprã. Si in inguinibus, pone iuxta cauillam, hoc est super talo pedis eiusdem lateris. Quum alibi appareat, applica ru

ptorium sub signo per distantiam sed digitorum, uel sextantis, ne tamē ponatur, utcunq; sit, supra pectus. Et si fuerit in gula, uidelicet à parte anteriori, ponatur ruptorium à posteriori uidelicet in collo: si uero in posteriori parte eodem in loco fuerit, non debet in anteriori applicari, sed potius sub loco signi, sicq; tandiu permittes ibidem ruptoriū donec uescam fecerit, quā aperias, & supraponas butyrum & folia caulis: item spongiā hac inunctam decoctione. Sume camomillæ, brittanicæ, meliloti, scabiosæ ana manipulum unum, bulliant in libra dimidia aquæ ad consumptionem dimidij: hanc quia uenenum trahit renouato, teneto sæpius in finem usque curæ.

Simplicium descriptio ruptoriorū. **Cap. XII.**

Ruptoria hæc sunt, uincetoxicon, uitriolum, flos æris, nux rancida, cordumenū, arsenicum, calx uiua, antipharmacū, cuscuta, calx cum sapone fullosum, aura, cynoglossa, fermentum cum lixiuio galbanus, cauda equina, euphorbium, stercus columbinum, stercus accipitris, anserū, anatum, nasturtiū, limacia uiua uel suo cum cortice trita, rana excoziata & assata, calamentū, pulegium ceruinū, aristolochia, raphanus, uiscum, centinodia, costum, piper, lapis spongiæ marinæ, flammula trita, urtica, sinapis, uitalba, mentastrum, scabiosa, canapis, canapatium, cantharides & sal gemma, grana masticata, pirethrū, uitellum oui cum multo salis, consolidā maior, et scabiosa, trita intra duos

tra duos lapides mirabiles sunt. Dicta ruptoria debent cito, ut dixeram, applicari, & forte pariter super sanguinem apparens. In delicatis personis utendū est lenioribus, & in alijs, fortioribus. Et tutius est ut sub signo ponantur quàm supra: uel supra ponantur minus fortia, sub uero, fortiora.

Curandi apostematis rationes, modi, & conditiones. Cap. XIII.

Hoc signum uocatur apostema: quod quum uenit ante febris accessum, indicat cor forte esse & potens ad expellendum uenenum, & tunc est febris accidens apostematis. E diuerso est quum uenerit post febrim. Hoc enim apostema est duarum generationū, altera est bullā & nominatur anthrax & carbunculus: Alterā est inflatio, & uocatur bubo & glandula.

Bullā cōmuniter per emunctoria exit, & quanto plus à principalibus distat membris, tanto minus periculosa est. Nigra est omnium pessima: secundo uiridis loco est paulò minus mala: tertio glauca, rubea quarto. Et quanto aridior tanto etiam peior est. Inflatio cōmuniter in emunctorijs uenire solet, hoc est, principalium membrorum purgatorijs, quæ tres sunt, in locis scilicet post aures, sub brachijs, in inguinibus. Cerebrum per emunctoria post aures demittit uenenum, necnon in collum. Cor sub brachia mittit. Ad uel circū inguina hepatis. Mac de causa peior est inflatio quàm bulla, quoniā ueneni multum ad principalia decurrisse mere

Tria principalium membrorum emunctoria.

bra ostendit. Et quanto cordi propinquior inflatio fuerit, tanto quidem periculosior. Vtrorumq; scilicet bulle pariter & inflationis quasi similis est cura. Sunt qui accedente apostemate ante febre[m] & procul à corde faciunt subito ligaturas inter locum doloris & cor, supra pronuntq; repercutiendi causa res frigiditas, siccitas. At supra doloris locum proprium, res ponunt calidas & humiditas, resolutiuas. Alij quamprimum apparere incipit apostema, ponunt supra simul & à latere uentosas, ut diximus, & ruptoria, subito hanc exhibendo medicinã. Sume hellebori nigri preparati, senæ, cinamomi ana drachmam dimidiam, diagridij scrupulum dimidium, infundantur in uini granatorũ uncias quatuor, & sacchari unciam unam. Si ad multas horas in infusione staret, melius esset, postea cola & exprime, propinanda quũ apparet apostema antequam dormiat. Sic uero preparant helleborum: Scindunt per longũ in frusta minuta, ponunt ipsum in pomo dulci, inuoluuntq; pomum in stuppis prius aqua rosarũ inunctis, sicq; coquunt sub cineribus calidis, cocto semel proijciunt pomum, recoquunt helleborum alio in pomo, modo quo prius, separatim à pomo conseruatur. Dant robustissimis helleborũ mixtis miscendis, modo & ordine dicto. Ceteris uero & minus robustis dant solummodo pomum secundæ coctionis. Preparant sca monocam coquẽdo ipsam in malis cydonijs uel in pasta farine hordei facta cum uino cydoniorũ. Non reprobo istorum

hoistorum regulas, sed ad nostras regredimur.

Regule & modi applicandorū ruptoriorū.

Caput **XIII**.

QUum opportunū non est ut extrahi possit sanguis cum uentosis uel sanguisugis, nec incendi signum, poni debent sub uel supra, uel simul utrobique ruptoria ex dictis, & his etiam quæ in sequentibus dicam, compositionibus. Exhibes autem prædicta si uideatur temporis adesse commoditas, postquam extractus est sanguis, ac parū quieuit ægotans, uel saltem post assumptionem medicinæ & eius perfectam operationē, & si non præstò affuerit qui manu operetur, dato puluerem, quem si non habeas, exhibe medicinā. Si nec medicinam habueris, applica sine dilatione ruptoria supra & extra signum, cum moderatione, ut diximus, & ordine: & si tempus instet, nec quicquam adhuc factum sit, exhibe simul purgationē & ruptoria, nec cesses unquam à remediorū administratione, nec differas ut speres te omnia cum temporis comoditate facturum. Aduerte ne super signo ponas res adeò frigidas & stypticas ut uenenū ad intra repercutiant. Utere his quæ apte ad trahendum & resoluendum, ut sunt res calidæ. Ac aliquantulū temperandæ sunt quandoque, si sis eas continuaturus cum rebus frigidis, ut nimitia cuitetur inflammatio, nec tamen ita frigidis ut inde restringant. Nec multum metuas dolorem, quoniā uenenum trahit ad postema. Nolo tamen toleres ex

cessum, quonia uires adderet ueneno, augmentaret p
riter & febres, naturamq; nimis lassaret. Locum ru
ptorij nolo per artem in totum consolidare, donec tres
elapsi sunt menses: hoc uero quum facis reiterna pur
gationem. Quidam Florentinus noster hoc Vere ina
cidit bullam: quod quum inde ab hoc morbo ita liber
esset, ut non diuersus foret à sanis, haud ita multo post
quamprimum plagam consolidauit: transactis uero
post diebus quadraginta iterum morbo infectus bidui
spacio interijt, maxime hoc quia sine purgatione pla
gam restrinxerat. Hoc etenim scias, quod qui post se
ptimum perit diem, mala potius cura id euenit quam
huiusce natura morbi. Scito quod postquam uenenu in
tantum decurrit ad apostema, ut principalia membra
per hoc sint allucuiata, nisi tu perbene & continue idia
psum trahas, rectifices, & purges, intrinsecum aposte
matis uenenum plus exasperatur, contractum uaporat
ad intra et occidit. Adcirco continue cor ipsum fortifica
constringendo uias eius intus & ab extra, humores se
pius euacua, uenenu plagae rectifica, purga. Nil spes
certi ex illoru praeter rationem sanitatis spe, quinimo
nec ad instans ob hoc à remedijs cesses, maxime si ada
huc septimus non elapsus fuerit dies.

**Composita ruptoria & emplastra quaedam
fortia. Cap. XV.**

Multifariam sunt ruptoria composita, fortiaq;
in trahendo uenenum ad extra. Enarrabimus
multa,

multa, ut secundum opportunitatē cuiuslibet auxilio
 cōmode uti possis. **S**ume ficus, ireos, & grana triticū
 contusa, parte æquali, maturat hoc citō ac rumpit.
Item fermentū cum oleo et sale. **I**tem pix cum passulis
 & melle. **I**tem stercus passerinū cum axungia porci.
Item uitrum puluerisatū cum terebenthina. **I**tem nisi
 abominosum foret stercus humanū, ualet multum ante
 & post rupturam, supra ponendo medullam panis fer
 uenti oleo intinctam. **I**tem oleum cum cincribus bulli
 tum. **I**tem cantharides numero decē, cum uncij passu
 larū una, fermenti una et semis, scabiosæ, cynoglossæ,
 consolidæ maioris, antipharmaci ana unciam unam,
 incorporentur cum oleo liliorum. **E**t si fortius facere
 uolueris, adde sal & columbinam herbam, rutam ana
 drachmas duas. **I**tem nasturtium cum oleo & salē.
Item auripigmentū, piper ana drachmas duas, caria
 cas numero decem, fac emplastrum cum melle quantū
 sufficit. **I**tem baurach, salis ammoniaci, scabiosæ, anti
 pharmaci, allij, piperis ana partes æquales, fac empla
 strum cum succo scabiosæ. **I**tem galbanum, radices lili
 orum alborū, stercus humanū, consolidam maiorem
 tritam inter duos lapides. **I**tem fermenti uncias qua
 tuor, sinapis, rutæ, scabiosæ, absinthij ana manipulum
 unum, radicum liliorū alborū partem tertiā, uitriolē
 drachmas duas, cantharides numero decem, galbani
 unciam unam, nuces rancidas numero tres, olei lilio
 rum alborum quantum sufficit, coquantur herbæ &

radices in oleo, & fiat emplastrum, addendo cætera ingredientia secundum artem. Item cantharides cum oleo saponis. Item cineris quercini, quo tinctorum utuntur partes quatuor, calcis partes sex, misce, & quum uteris suprapone prædictum emplastrum. At istud nunc dictum emplastrum facies cum oleo oliuarum nigra rum, & fortius est, si oleum cum cineribus bulliat.

Item fermenti, urticæ, pinguedinis carnis exiccatae, barbæ maluaufisci, maluæ, partes æquales. Quinque sunt herbæ hoc in casu tum in omnibus emplastris, sicut etiam intus sumptæ ualde conuenientes, quoniam tam intus quàm extrâ ueneno resistunt, & sunt quasi temperatæ, scilicet consolida, scabiosa, agrimonia, brietanica, aristolochia.

De emplastris temperatis. // Cap. XVI.

Fortia sunt admodum supradicta ruptoria & emplastra, cum ad rumpendum, tum etiam ad extrahendum citò uenenum. Sed non sunt continuanda, quoniam nimis inflāmarent, attamen eis plus uti quis possit, ubi apostema non esset coloris multum uiridis aut rubei uel nigri. Ac etiam ubi non multa foret corrosio, temperatiora quædam adducam & magis conuenientia, ubi de magna metus esset inflammatione. Sume barbæ maluaufisci uncias duas, caput unū liliorū alborū, farine seminis lini ana unciam unam cum dimidia, bulliant in aqua cōmuni, & pistentur cum fermento & axungia ueteri, applicetur calide. Item sume surfuris

me furfuris non penitus expurgati à farina manipulos duos, coquatur in aceto. Item columbina cum aceto & oleo rosato. Item farina hordei cum succo brittanica uel consolidæ. Item cæpas cum butyro coctas addendo post caricas, & fermentum cum oleo camomillino dulcorari potest (si opus sit ob odoris uehementiam) addendo poma cocta, aut maluauiscū, & malua, ipsarumq; mucilagines. Quod si maiori adhuc opus sit dulcoratione, accipe cæpas coctas & poma cocta, scilicet cum butyro & oleo camomillino. Item malua, barba maluauisci, scabiosæ ana manipulum unum, bulliant herbe in aqua cõmuni, cum qua incorporetur farina. Pistentur autē herbe & condiantur simul omnia cum uncia una pinguedinis gallinæ, & totidem olei camomillini, croci drachma dimidia, est enim delicatissimū emplastrum. Item scabiosa, pes columbinus, cichoria, consolida maior. Conuenit post hæc emplastrum ex apio, brittanica, farina orobi cum prædictarum herbarum succis, secundum aliquos etiam cum theriaca. Item emplastrum ex opoponaco trito cum passulis. Item assa, ruta, & nitrum cum melle. Bonum quandoque fuerit unctum esse cum theriaca, suprapositis cæpis & malua coctis. Supraponunt etiam nonnulli flores aranciorum, & folia contusa cum axungia & malua. Quantū uero ad ipsam theriacam, uolunt aliqui non esse ei quicquā superponendum, quoniam remittit uenenum ad intra.

Quum bulla multū nigra est, & supra modum ardens, ac perquam citō accendit, corrodit, & dilatatur, temperatiora debent esse ea quæ admistras, desiccatiua cum aliquali frigiditate, temperatāq; caliditate resolutiua. **Exempli gratia:** Sume plantaginem & gallas cum aceto coctas, item lentes cum pane mixto, cum cribratura surfuris. **Item** granata acetosa & medij saporis in quatuor partes scissa & cocta in aceto usque ad eorundem dissolutionem, conterantur & applicentur, conueniūt ab initio morbi usq; ad declinationis statum. **Conuenit** alterum hoc emplastrum ante hulcerationem causatam à bulla. Sume acaacij, draganti, opij, corticum granatorum ana drachmam unam, uiridis æris, hyoscyamum album, fac emplastrum cum uino & serua ad usum. **Quando** uideas iam factam hulcerationem, suprapone id aliquantulum desiccatiuū: Sume esdram cum uino & rob granato & similibus: aduerte ne partes signo circumstantes putresciant, defende ipsas cum bolo armeno, aqua rosarum, oleo rosato, aceto rosato, & cæteris. **In** recessu inflammationis, hulceratione remanente, pone emplastrum ex litargyrio, & ea quæ ad malignas & corrosiuas plagas conferunt, id est, quæ refrigerant, desiccant, reperiunt, ex quibus aliqua superius cōm memorauimus. **At** temperate facito cuncta, & repete ut expedit, purgationes ad intra.

De modo mitigandi dolorem circa ipsum apostema. **Cap. XVIII.**

Quæ superiori tractata sunt capite in bullis multum nigris & corrosiuis uerificantur, at in cæteris non tantæ inflammationis temperatior esto maturiorq; in reperiendo. Ardorem doloremq; partim à morbo, partim à ruptorijs siue ab inflammatione prouenientem, si mitigare studeas, circumpone signo medullam panis calidi recentis primum excepti è furno, uino acetofo uel succo plantaginis intinctam. Item coque prædictam medullam, necnon & lentes in aceto, applica & sæpius muta, & ne desiccetur emplastrum illico suprapone folia plantaginis. Quando emplastrum deponis lauetur plagæ superficies cū uino pontico siue acetofo, suprapone firinā hordei cum melle. Intellego autem poni debere ista non supra, sed circum plagam, quamuis secundum Petrum de Tusigniana aliosq; & doctos & expertos, hæc quæ diximus non multum reapercutiant, uerum pellunt caliditatem, confortant doloris locum, & temperato quodam calore resolunt. Remanentem postea plagam his rebus curato quæ ad uenenosas corrosiuasq; attinent plagas.

De modo incidendi putrem ipsius apostematis. **Cap. XIX.**

Quando est mortificata plaga, cura subito ut trahis illa caro decidat. Sume brancæ ursinæ, barbæ matuauisci, herbæ peruincæ, foliorum maluæ ana-

uinciam unā, coquantur, pistentur & misceantur cum axungia porci non salita, & cum butyro ueteri, sic simul ad tres dies permittantur, postea colentur, exprimantur, addendo colaturæ parum ceræ & masticis, serua ad usum. **V**tq; competentē faciat plaga crustam, quā postea bene diuellas, quū dicto usus es emplastro, ungetur cum butyro & oleo. **C**rustam autē nulla cum uiolentia depone (id quidem multum obesset) morare donec natura id per se facere incipiat, quam postmodum cum supradictis adiuua. **I**nterea ne corrodat uenenum, perq; sanas corporis partes discurrat, hunc in modū succurrere opus est. **H**abeas uentosam amplam, ita ut totam (quum applicatur) plagam hoc modo ambiat, uidelicet ut supraposita tangat circumcirca tantummodo carnem sanam, ita ut plaga nulla ex parte contingi queat à uentosa. **H**anc igitur uentosam applicato sic trahendum uenenosum ex profundo sanguinē, prohibendumq; ne intrò reuertatur.

De modo mundificandi plagam.

Caput .XX.

Rupto apostemate extractaq; ueneni materia, propinanda sunt constrictiua simulq; mundificatiua. **T**ume farinā ordeī cum melle & modico salis, suprapone folia caulium. **I**tem sarcocollam puluerizatam, & mel parte equali: si fortius uolueris, coque in primis ipsum mel, post uero adde sarcocollā. **E**st equidem secundum **Gentilem** de **Fulgineo** & **Petrum** de **Tusigniana**

Tu signiana solennis compositio, quoniam omne uulnus mūdificat, omnemq; saniosam plagam. Comendo pariter ad hanc rem emplastrum diaquilon.

De modo regenerandi carnem bonam.

Cap. XXI.

Mundificata quum fuerit plaga, ad bonam carnem regenerandā, accipe folia basiliconis optime contusa. Item recipe xanthos, centaureæ maioris, herbæ pentaphyllon, cōsolidæ maioris ana partes æquales, destillentur in Vere per alembicum, uel facito his ex herbis succum, sicq; simul permitte donec bene permisceantur. Postea adde illis aquæ uitæ partē quātam, serua ad usum: istud enim mirabile inuenies in regenerando carnem. Item confert ad hoc barba asphodeli, hoc est lappa, cocta cum fecibus uini. Item emplastrum ex coriandris uiridibus cum melle & passulis.

De uarijs modis extrahendi sanguinem à signo.

De modo cauterizandi per incendium.

Caput XXII.

Omnis circa signum prædicta cura, quæ (ut antea narrauimus) sit cum ruptorijs simplicibus & compositis: Laudabilior fieret Italicorū omnium Doctorū sentētia, modo quem iam dicemus, postponendo ipsa ruptoria, & sic faciēdo: Pone cauteria distanter à signo quemadmodum iam diximus, & simul supra signum magnam pone nentosam, qua de po-

fita tange ipsum uarijs in locis cum rasorio & lancea
 ola, postea uentosam repone, ut sanguinem attrahat,
 tamq; cessante sanguinis attractione amoue. Deinde
 tres bene purgatas sanguisugas applica, hisq; iam rea-
 pletis & amotis, gallorum uel pipionum columba-
 rumq; pullos scinde per medium, & sic calide unum
 post alterum appone. Post secundum quosdam debet
 inungi cum theriaca, dein uero permittas eum quies-
 scere. Nonnulli istorum loco adimpluat locum circa a-
 num galli, & accipiunt saponis aliquantulum obscuri ac
 quasi uiridis unciam unam, opij scrupulum dimidium, pi-
 stantq; bene, & cum sale albo pulueratissimo faciunt sup-
 positorium gallo, & totum in simul superponunt. Quo-
 peracto restaura aegrotantem, & postmodum cum le-
 niter cauteriza. Non dico cum cera nec oleo feruenti,
 quia oppilant, sed cum auro ignito, aut argento uel
 ferro, ipsumq; instrumentum in summitate rotundam
 habeat planitiem ad formam unius satis magni qua-
 drantis, sitq; in medio huiusmodi planitiei acies siue
 acumen ad formam adamantis, non nimis acuti. Et
 post incendium inunge cum butyro, & cooperias lo-
 cum folio caulis, & permittas eum quiescere. Hoc mul-
 to eligibilis est ruptorijs, eo quod citius operatur, ma-
 gisq; pellit uenenum, meliorem insuper qualitatem in
 membro relinquit. Posthac utuntur rebus plagae su-
 perponendis, & circa, quas superius commemorauimus
 post ruptorium administrandas & eodem modo. Non-
 nulli

nulli pestilenti morbo laborantes non aliud ostendunt signū quam maculas, ueluti morbilli, per corporis cutem disseminatas. Istiusmodi debent inuolui panno cocineo calido, & custodiri à frigore, apponaturq; duæ magnæ spongiæ dorso cum renibus, & pectori calide, intinctæ decoctioni meliloti, camomillæ, & lentis, & bene expressæ, & ieiuno stomacho: sæpius mutantur. Dabis etiam in potu decoctionem caricarū, lentis, granorum tinctorū, & croci.

De cura secundum morem Hispanorum & Catelanorū. Cap. XXV.

Dictum à nobis in præcedentibus de istiusmodi morbi cura secundum Græcorum, Latinorū, necnon & Barbarorum intentionem, maxime uero secundum usum Italarum, at in præsentia iuxta Hispanorum morem, pariter & Catelanorum, de hisce medicamentis considerabimus. Itaque secundum istos fit statim clystere: post uero, si sanguis abundat, phlebotomia. Sin minus, exhibetur iuxta peccantis humoris qualitatem medicina. Ab initio applicat epithema, deinde facta aliquali euacuatione, saltem cum clystere, ad curam procedunt apostematis. More etiam istorum, nihil ex inflammantibus ardentibusq; superponi debet apostemati, quia spasnum inducunt, febres accendunt, malignius reddunt uenenum, maxime si in emunctorijs fuerit apostema. Aiunt item non esse in principio apponenda maturantia multum ac mace

ratiua, quoniam glutinant, oppilant, putrefaciunt, re-
 feruere faciunt, pelluntq; uenenum ad intra. Nec frigi-
 da quoque dicunt administranda, nec quicquam (quia
 desiccet) cum spongia, neq; cū panno, quia intus clau-
 dit uapores stringitq;: At uero cum lana munda, siue
 cum stuppa (maxime ex cannabo) laudabile est. Præ-
 sens decoctio est maxime familiaris, his præcipue qui
 sunt natura delicati, ac etiam in emunctorijs: Accipe
 flores camomillæ, melilotū, capillos Veneris, bulliant
 in aqua, imbibe lanam siue stuppam, exceptam mani-
 bus exprime, applica tepidam uel parum calidam,
 singulis horis renoua, donec resoluat uel aperiat. Post
 uero aperturā transacto die quinto utere maturatiuis,
 & quæ mundificant, regenerant. Bullis autem ut rum-
 pantur secure superponitur scabiosa pista, uel sola, uel
 cum ueteri axungia porci, & salita. Si uiridis est bulla
 uel nigra, nec tamen est in emunctorijs, aperias eam
 subito uarijs in partibus cum lanceola, uel rasorio, ut
 inde citò exeat uenenū. Deinde laua bullam cum aqua
 salsa: ne ibidem remaneat sanguis coagulatus, applica
 sanguisugas. Post quum fuerit rupta & ueneno expur-
 gata, transacto (ut supra) die quinto superpone matu-
 ratiua, mundificatiua, regeneratiua. Præter hæc (nisi
 admodum tenellæ sit ætatis ægyotans) debet nō supra
 sed sub bulla per sex digitorū distantiam poni ampla
 uentosa. Postea fieri debet apertio cum lanceola uel
 rasorio, & iterum apponi uentosa ut sanguinem at-
 trahat,

trahat, uidelicet uncias duas uel tres, uel plus etiam iuxta tenorem consensumq; uirtutis. **A**duertere, signo in emunctorijs existente, ne proprio signo applices uentosas, nec incidas, nec nimis ipsum molestes frequentando uentosas, quoniam sic augetur spasmus, multi trahuntur calidi humores, peius efficitur uenenū, & multi sic faciēdo pereunt. **V**erum si circa aures, uel in gula huiusmodi signum appareat, applica uentosam retro sub spondylibus colli, non supra uel in spatulis. **S**i uero appareat sub brachijs, applica uentosam sub eodem latere, declinando uersus dorsum. **S**i in inguinibus, applica uentosam in coxa, uel retro sub clauibus. **I**n quocunq; horum casuum sic facito: pone per sex digitorū spacium procul à signo (ut diximus) uentosam, & scarificando trahas sanguinem cum uentosis uel sanguisugis. **S**ed supra signum, supradictam ponas decoctionem, ut temperate leniat atque resoluat. **V**nā cum decoctione bonū esset si posses apponere lapidem quempiam ueneni tractiū puluerizatum, uel integrum, ut sunt smaragdus, hyacinthus, topazius. **T**amen secundum aliquos istorum possumus superponere signo sanguisugas, & quandoq; etiam uentosas. **E**sto quod sit in emunctorijs, nulla tamen fieri debet cum uiolentia, post uero lauando cum aqua salsa. **H**oc fit quando signum summe inflatum est, uel mali coloris: & quum est apertum signum, transacto die quinto utuntur maturatiuis. **Q**uod si hęc ipsa decoctio mini-

mam faciat operationem, reduces eam ad formã doc-
 cie uel gutte. Quando ipsum apostema plus solito est
 inflatum, quidam post diem tertium fortiter incidunt
 ipsum per longum eius membri in quo signum appa-
 ret. per interuenia scilicet, euitando uenas & arterias.
Et si nimis flueret sanguis, obuiant cum stuppã intin-
 etã uitello oui, & oleo rosato, non uero in albumine,
 quia frigidum est & uiscosum. **Et** tempore confortant
 egrotum cum cordialibus intus & extrã. **Verum** sas-
 pientiores inter istos non approbant hanc incisionem,
 iudicando ipsam maximi esse periculi, præsertim in ea-
 munctorijs. **Post** uero quintum diem si febris non est
 ardua, ac signum nõ multum est uenensum, nigrum,
 uel uiride: si etiam approximat rupturã, corpore be-
 ne purgato, incipe cum maturatiuis, postquam feceris
 quæ diximus, ad maturandum apostema. **Sume** barbã
 maluauisci, barbã liliorum, enule campanæ, cucume-
 ris asinini, ceparum ana libram dimidiam, caricarum
 pinguiũ, seminis scœnogræci, seminis lini ana unciam
 unam, foliorũ maluæ maluauisci, brancæ ursinæ, her-
 bæ uiolarie ana manipulũ unum, coquantur cum im-
 petu in aqua, bene pistentur. **Si** pro delicatis hoc matu-
 ratiuũ fiat, colentur prædicta, coquantur, pistentur,
 & exprimantur. **Postea** addatur axungie porci re-
 centis, liquefactæ, colatæ. libra una uel quantũ sufficit.
Aliqui addunt limacias bene pistas, unã cum cortice:
 hoc enim conuenit ubi cutis multum densa est, ueluti in
 inguinibus,

inquinibus, & post aures. Alij addunt fermenti, panis
 grossi ana uncias duas, aut plus, uel minus, secundum
 opportunitatem trahendi & rumpendi, quæ res conue
 nientior est in bullis, quàm in inflationibus emuncto
 riorũ. Sunt & alia quædam leuiora maturatiua, ut est
 farina tritici cum oleo & aqua simul bullita, donec ad
 aliquantulam tenacitatem perueniãt, uel cum medulla
 panis sursurei, & cum caricis pinguibus simul coctis,
 & postea pistis. Possumus addere oleum oliuarũ, uel
 oleum amygdalarũ dulcium, aut axungiam porci re
 centem. Si talis axungia uetus esset, & salita, foret hoc
 emplastrum utile ad leniter rumpendum bullas. Etiam
 addere possumus pinguedinem gallinæ recentem, si
 tali cum pinguedine, axungia, & butyro recenti, oleo
 uiolato, barbis liliorũ coctis fiat emplastrum gratum
 delicatis. Huiusmodi maturatiua (ut antè diximus) fie
 ri debent post purgationem cessante febre, & postquã
 signum est apertum, expurgatumq; ueneno, transacto
 etiam die quinto, deinde utuntur mundificatiuis, pos
 tea regeneratiuis, ultimo consolidatiuis signi. Si bulla
 fuerit nigra uel uiridis & corrosiua, nec est in emun
 ctorijs, incide cum profundatione lanceola uel rasu
 rio. Postmodum administrabis docciam cum aqua salsa
 aliquantulum calida, ne sanguis (ut diximus) coaguletur:
 deinde applica uentosam aut sanguisugam, uel anum
 galli deplumatiũ. Quidam applicant limaciam uiuam,
 nonnulli ranam uiuam; hoc autem fieri potest quando

signum non sit in emunctorijs, postea apponi aliquod
 facile ruptoriū quod supra tradidimus, uel etiam istud:
Sume uitellum oui cum modico salis, nec fortius, quia
 bullam malignaret: mutetur autē istud sæpius. **Q**uod
 si hoc bullam nimis cōturbarēt, utere sola scabiosa
 pista, uel ueteri axungia porci salita, uel simul utrisq;
Sunt quedam ruptoria admodum fortia, quæ non de-
 bent poni super emunctoria, nec ubi grauis adsit fe-
 bris: quæ etiam si ponantur, ubi non minus sit fortis,
 minime conducunt. **S**ume caricas crudas, & fermentū.
 Item si hoc nõ ualet, faciūt hoc fortius, obseruatis tamē
 modo & ordine narrato: **S**ume cantharides bene tria-
 tas, & tertiã partem axungie porci, hoc pone super
 bullam malignatam ter uel quater. **D**icunt chirurgici
 hoc esse sæpius expertum. **Q**uando adhuc fortius hoc
 ipsum habere uolunt, addunt quartam partem saponis
 fullonum, quod quidem dicunt in malignata bulla, &
 in homine robusto mirabiliter operari. **I**tem aliud for-
 te pro bullis. **S**ume pulueris uitri bene puluerizati un-
 ciam dimidiam, granorū tritici tritorum uel dentibus
 masticatorum unciam unam, uitella ouorum numero
 duo, croci drachmã unam, terebenthinæ unciam unã,
 bene cōmiscantur & superponantur cum stuppis mun-
 dis. **R**eliqui apponunt calcem uiuam cum sapone. **A**t
 quoniam huiusmodi ardentia & uiolenta frequenter
 malignius faciunt apostema & febres, ideo securius
 est ante hulcerationem aduertere, ne materia intra
 reuertatur.

reuertatur, etiam ne quasi rabida efficiatur his cum rebus acutis, in debilibus præsertim complexionibus, uel multum cholericis, ideo his intentionibus utile est emplastrum Galeni toti membro superponere. Sume plantaginis, lentis, panis furfurei ana partes æquales, coquantur in aqua donec ad quandam soliditatē perueniant, superpone loco doloris & circumcirca per latum spaciū. Auicenna addit galas, ubi plus de subtili sanguine apparet quàm de cōpacto. Item ad istud utile est emplastrum granatorum dulcium, & acetosorum coctorū in aceto & aqua, præsertim ubi apparet materia incensa. Post uero quàm cessare incipit ardor, conuenit emplastrū Auicennæ, ex caricis pinguibus, passulis, nucibus, farina hordei, simul coctis ad maturandum & rumpendum. Post uero factam rupturam, mundificetur plaga cum succis apij, absinthij, plantaginis, melle rosato, farina, coctis cum modico terebenthinæ lotæ, deinde consolidatur secundum ordinē aliarum plagarum: circumponitur uero unguentum ex bolo armeno, & oleo rosato. Quidam ab initio causæ, fortis attractionis, ponunt inter musculos tibiariū, uel brachij, uel super spatulis herbam flammulam, id est cuscute tritam, quæ quidem faciendo hūlcerationem, emunctoriorū ad se trahit humores, & membrorum principalium. Istud remedium in robustis corporibus, & ubi nulla adest febris, utile est, non alibi nec aliter. Nonnulli actuale faciunt cauterium super signo cum

ferro ignito, quod quidem plus conuenit robustis, & ubi non est ardua febris. Raimundus inquit quod thesriaca & bolus armenus non trahunt ad se uenenū, sed procul depellunt: ideo dicit non esse assumenda per os post secundum uel tertium diem, quando materia iam uenenoſa eſt, & cor ipſum attingit, niſi bene euacuata ſit & correcta. Item prohibet ne unquam ſuper ſigno ponantur, nec etiā in uultu apponantur, niſi ſignum extra emunctoria fuerit, & quoq; ante tertium diem, & in circuitu, non ſupra. Poſteſt adminiſtrari bolus armenus etiam poſt ſeptimum diem, plaga uenenoſa expurgata, ungerendo in circuitu. Sic igitur conuenit in tertio antequam plaga ſit facta uenenoſa: & conuenit poſt ſeptimum, poſtquā plaga uenenoſa expurgata eſt: in circuitu autem ungi debet cum oleo roſato, aceto roſato, & aqua roſarum ad deſerendum membrum. Hactenus Hiſpanenſium & Catelanorū narrauimus opiniones unā cum correſtioniſibus Arnoldi & Raimundi medicorū ſingularium: uera res eſt, & Raimundus huius eſt ſententię, ſcilicet quod non debeat purgari inſirmus cum phlebotomia, medicina, aut uomitu, quando apoſtēma repletum eſt admodum, & uenenoſum, hoc eſt, tranſacto die ſecundo, ne uenenum tali motione intro reuertatur. Hęc quidem opinio uidetur corrigenda ſecundum alios, & ſic uidelicet purgari debet ſi opus ſit (cum dictis obſeruantijs) etiam poſt ipſam diem ſecundum, ſic tamen quod dum purgatur applicet

applicet uentosas & sanguisugas, sub & super signo,
 & quod cor defendatur intus & extrâ cum cordialia
 bus frigidis: & hic quoq; modus non prorsus est alicui
 nus ab intentione præfati Raimundi.

De astantium conseruatione qui infirmû regunt.

Caput .XXIII.

Huius astantes præterea quæ dicta sunt in primo
 cipio pro conseruatione (scilicet theriacam, pilulas
 & similia) nisi uacui fuerint sanguinea superfluitate,
 debent aliquantulum sanguinis extrahere ex uena
 cõmuni, facta bona purgatione cum dictarum pilularum
 drachma una, uel saltem media. Vtile est sæpius
 sumant pulueres & medicinam contra morbum, ut in
 præcedentibus dictum est, & maneat quo magis procul
 possunt ab infirmo, præsertim quum sunt ieiuni.
 Euentetur sæpe locus habitationis, & fiant fumigia,
 ut supra dictum est, nunquam prætermitendo terebenthinam:
 gestent in manibus faces ardentes, & carbones bene
 succensos bonis odoribus fumigantes, lauent uniuersum
 corpus cû aceto tepido bis in die, scilicet mane & serò.
 Sæpenumero mutet indumeta, & frequentius renouet
 fumigia, maxime cum thure, terebenthina, iunipero,
 myrto, sandalis, rosis, & camphora uel roremarino,
 lauro et similibus. Teneat in manibus arancium
 & fasciculû rute uel quercule maioris & mentac
 ac melisse cum myrto & flosculis recentibus: sit semper

per bene purgatus ab omni humore et cibo superfluo. Iterum repete salutiferum illum odorem cum aqua rosarum, aceto rosato, uino maluatico, Zedoaria, uel corticibus citri: super omnia lauet se pius cum his manus & uultum. Cuius etiam compositionis pauculum bibat, & teneat etiam admotam naribus spongiam in eadem iam dicta mixtura intinctam, ligatam in ligno fraxini: quoniam tantam habet fraxinus contra uenenum potentiam, ut nullum animal ueneficum eius appropinquare audeat umbræ, suo neque odori: potius enim sese sponte ad concremandum igni concederet, quam ut huic proxime adhereret arbori. Faciant sepiuscule ignes & focum per uniuersam domum, maxime cum lignis & rebus odoriferis. Nec putet qui semel ab hoc morbo liberatus est, sese deinceps nõ posse hoc in casu perire: quia presenti anno ter unum ex Florentinis nostris hic morbus inuasit, qui secundo perfecte liberatus, tertio mortem euadere non potuit.

Eodem iterum anno in mense Septembri mulierculam liberaui quandam à peste: sana equidem erat, ut cæteri qui semper sospites extiterant: at quum inter morbosos uersaretur, post dies xvij. iterum infecta perijt. Nulli confidendum est in hoc quod cæteris sit fortior & magis sanus, quoniam uenenum ita fortes interimie ut debiles. Imò uenenum istud plus quam reliquos offendit sanguineos atq; robustos, eo quod aperte sunt illis pectoris uia, habent & cor ualde calidum, multumq; sanguinem

Sanguinem calidum & humidum, ideo cordis ipsa caliditas per meatus apertos multum trahit aërem perniciosum, & quidem subito trahit, antequam temperari transitu possit. Etenim sanguinis caliditas perquam cito succenditur & inflammatur. Confestim putrefactioni subest humiditas, in que uenenum conuertitur: quippe ut quanto plus in uase uini, & quanto potentius, tanto etiam in plus, tumq; in mordacius uertitur acetum: sic potens uenenum, tanto quidem abundantior, quanto calidior fuerit in pectore sanguis, quando equidem sanguis fit ipse uenenum, perquam facilliter paruoq; ipsius contactu transmutatur ad idem. Conuertunt enim se alterutrū contacte inuicem partes ad uenenum. Nec te prætereat ô qui patientis curam geris, quod quanto illi es propinquior, tum cognatione, tum complexionis uel naturæ ac constellationis symbolitate, tanto quidem maiori contagionis subiaces periculo: quia lationis quædam inest qualitati promptitudo, ut similis ad simile adimpleri transmutatio possit, ueluti ignis ad aërem, ad aquam aëris, huius ad terram. Et quum duæ citharæ, binæ uel fideulæ uersimodulantur eodem, tunc quidem resonat motus, uoxq; huius in illam. Si uero petis, quas intret per uias uenenum? respondeo, quod omnes per corporis poros, maxime qui magis aperti. Citius autem offendit quando per nares, per os, perq; pulsus ingreditur, & multo quidem fortius si uias adinuenierit in calidis, humidis

subtilibusq; apertas humoribus, et si quoq; à similibus
 prouenit humoribus, siq; influentia Martis cum diuer
 so euenit, & modo contrario, cumq; Saturnio influxu
 se quidem eo tardius demonstrat. Multoties immanet
 uestibus diu & cute uijs patentibus & uenis cordi pro
 pinquis, nec inde quisquam grauari uidetur, quia pau
 culus est, leuisq; uapor, nec eam habet cæteris ut cordi
 partibus contrarietate, sed ipsi tantillum quum pri
 mum cordi contiguum efficitur, manifeste non occulte
 ledit. Similiter rabidi canis uenenum, necnon & alia
 suam longo etiam post tempore detegunt offensionem.
 Hæc denique scias uelim, quod scilicet per bimestre
 spacium remanet uenenum in personis. Parietes, fæ
 ramenta, & quæ sunt ex lignis constructa, nisi corri
 gantur cum lotionibus, fumigijs, ignibus, per annum
 uel plus fortè suam reseruant uenenositatem. Vestes
 quoque laneæ, & id genus nisi euententur, lauentur,
 sæpiusq; fumigentur, uel ponantur ad ignem, ad uena
 tum, ad solem, tribus annis & ultra remanent infectæ.
 Nosti quidem mucidi odorem arancij in qua mucea
 fecerit capsula, multos seruari per annos. Similiter suo
 quo prius erat bombace musci diu permanet odor.
 Equidem ut ignis oleum, sic nutrimentum huius est la
 na ueneni: & quidem ita enutrit hæc lana uenenu, ut
 non modò conseruet ipsum, sed & augmentet, simulq;
 fortificet. Non est utendum pro cibi uel potus dispo
 sitione uasis illorum qui infecti sunt, nec tangi debet
 quicquid

quicquid adhaerit illis. Lucunde tibi uiuendum est, eo quod letitia uitalem confortat spiritum. Continenter & sobrie uiuas, siquidem tanti est ualoris sobrietas & continentia, ut ea sola mediante in multis & quidam grauibus (Athenis quæ fuerant) pestilentijs Socrates philosophus sese seruarit incolumem. Inquiunt ideo Aristoteles atque Galenus talem esse in puris corporibus dispositionem, ut ferè nunquam sentiant pestem, uel ea ipsa (et si infecti) saltem non percunt.

En tibi iam duo, ut te conserues singularia trado. Parato ut bibi possit smaragdum, ut tangi, ut ore teneri, suspendique collo, cuius tanta est aduersus uenena uirtus, ut, teste Rasi, Auenzoar, Serapione, tyris & bubonibus eius conspectu ex sese statim lumina cadant. Pauperibus dare soleo raphanum syluestrem, parum pro uice ne sanguinem incendat: tantam enim habet contra uenenum efficaciam, ut scorpionem eius contactu crepari faciat: et dicit Dioscorides, quod trito cum aceto eius semine lotis manibus, tangendo serpentes nocere minime possunt. Lapis bezoar (si quis posset habere eum) super omnia ualet aduersus uenena: quamuis enim Persico idiomate id omne bezoar ab antiquis appellari solet cuius est proprietas uirtus que pellendi uenena: secundum tamen Serapionem, & Rasim principaliter uocatur bezoar lapis quidam omnibus uenenis tum calidis tum frigidis morsibus, sunctis ue hulceribus uenenosis sua uirtute resistens.

& confert siue sumatur per os, tum etiam ore teneatur, uel è collo suspensus, tum denique quouis modo applicatus ad extra. Oritur in Syria, in India, in partibus Orientis, estq; diuersi, diuersus trini coloris. Nam quidam glaucus est & fuscus, quidam glaucus, fuscus & uiridis, alter uero albus & aliquantulum glauculus, uidelicet similis colori uini albi, clari: hic inter ceteros est optimus, leuis, delicatus, mollis, absq; sapore, splens ut lumen. Dosis eius quado per os recipitur est grana duodecim. Testificantur Rasis & Serapio sepius se suis compertum habuisse temporibus, quod preciosissimus iste lapis omnes tam simplices quam compositas medicinas, tum etiam compositas theriacas propria qualitate superauerit in resistendo uenenis. Inquit Hahamed, ligetur in anulo, insculpaturq; scilicet lapidi scorpionis imago, quum luna est in Scorpione, respiciendo ipsum ascendentem. Quo facto sigillentur cum eo thura quando luna fuerit in signo Scorpionis. Quod si postmodum huiuscemodi thuris puluerisati ad debitam quantitatem uenenato in potu dederis, tantum ualebit aduersus uenena, quantum & proprius ipse lapis. Inquit Abdallahamarach hunc se uidisse lapidem, quem comparasse ait filium Mamari, seque in solutionem lapidis Cordubæ pallatium dedisse. Serapion ait eundem mirabilia operari non solum in hominibus, sed & in ceteris quibusdam animantibus: primum quod contingendo hoc lapide scorpionis aculeum

Secum deperdit pungendi potentiam. Præterea tritum mixtumq; cum aqua, serpentisq; ori impostum, occidere eum asserit.

Fuge citò, procul, ac tarde reuertaris.

Caput XXXV.

Reseruare uisum est ad libri calcem principalium hac in materia regularum declarationem. Fuge quantum potes hominum conuersationem, & maxime quando es ieiunus. Sis semper remotus à socio ad minus per spacium bicubiti, & in loco libero, aperto: & ab insecto (quum secum loqueris) remotior saltem per sex cubitorum interstitium, & sub diuo uel loco aëreo, & caue ne uentorum status ab eo uersus te spiret. Inter te & ipsum sit sol, ignis, odores, uel tendens ad ipsum uentus: loca enim angusta simulq; turba hominum, ualde periculosa sunt. Hoc etiam commemoro, quod parietum procinctu ac domuum contingentia & continuatione multiplicatur morbosa contagio. Super omnia suadeo ut citò ac procul fugias ab his locis quibus imminet pestis, tardeq; redcas. Dixi citò, hoc est quam primum apparent signa proximæ pestis: quæ quidem signa sunt, quando eius loci aër extra naturalem suam dispositionem esse uidetur, declinando ad calidum & humidum, quando nebulosus, nubesq; dense, puluerulentus apparet, uenti grossi & tepidi, ac etiam quando aquæ & agri sumant & olent, sic pariter & pisces mali sunt saporis atq; odoris: Quum multa super terrâ

Propinque
pestis præ
lagia.

ex putrefactione nata apparent animalia, fungorum
 & putridarum herbarum copia, terræ fructus & ani-
 malia insipida sunt & parum conseruantur, turbida
 efficiuntur uina, multa & terrestria & aërea anima-
 lia ab eo loci recedunt, insolitæ oriuntur febres, laten-
 tes, furiosæ, continuæ, fallaces, cum pectoris anxietate,
 cum pulsus prostratione, phrenesis, urinarum
 turbulentia, palati intestinorum excoriations, oculor-
 um rubedo, uermes, morbilli, multæ sceminarum con-
 turbationes, iræ rabidæ, rixæ, dira bella, monstra na-
 turæ, mirandæque uel naturæ uel à deo signa, inuisa
 multū & rara. Hæc enim quæ diximus præfagia sunt
 propinquæ pestis. **T**unc igitur fuge antequā unus effi-
 ciaris de duodecim mille signatis. **I**d uero dupliciter
 fieri potest, scilicet uel quia iam captus eris cōtagione
 infectorū, uel quia tristem infecti aëris qualitatem iam
 receperis, sic quod pedetentim fiat ille tibi familiaris
 aër, ita quod nec aëri natura, nec aër illi resistet: uerū
 si alienam subito quæsieris auram, abibit primus aër
 illiq; natura resistet, & hic naturæ, prouenit unde pe-
 stis origo. **E**t etiam ut procul aufugias moneo, uidelicet
 ut ea te ad loca conseras quibus res, nec personæ, nec
 soni, strepitus, rumores quicunq; infecti loci ad te per-
 uenire ualeant. Sicq; remotus esto, ut alti intermedient
 montes, quibus uaporū prohibeatur accessus, ne uena-
 torum flatu, uel aëris dilatatione te possint cōtingere.
Considera loci ad quem curris dispositionē & situm,
 uidelicet

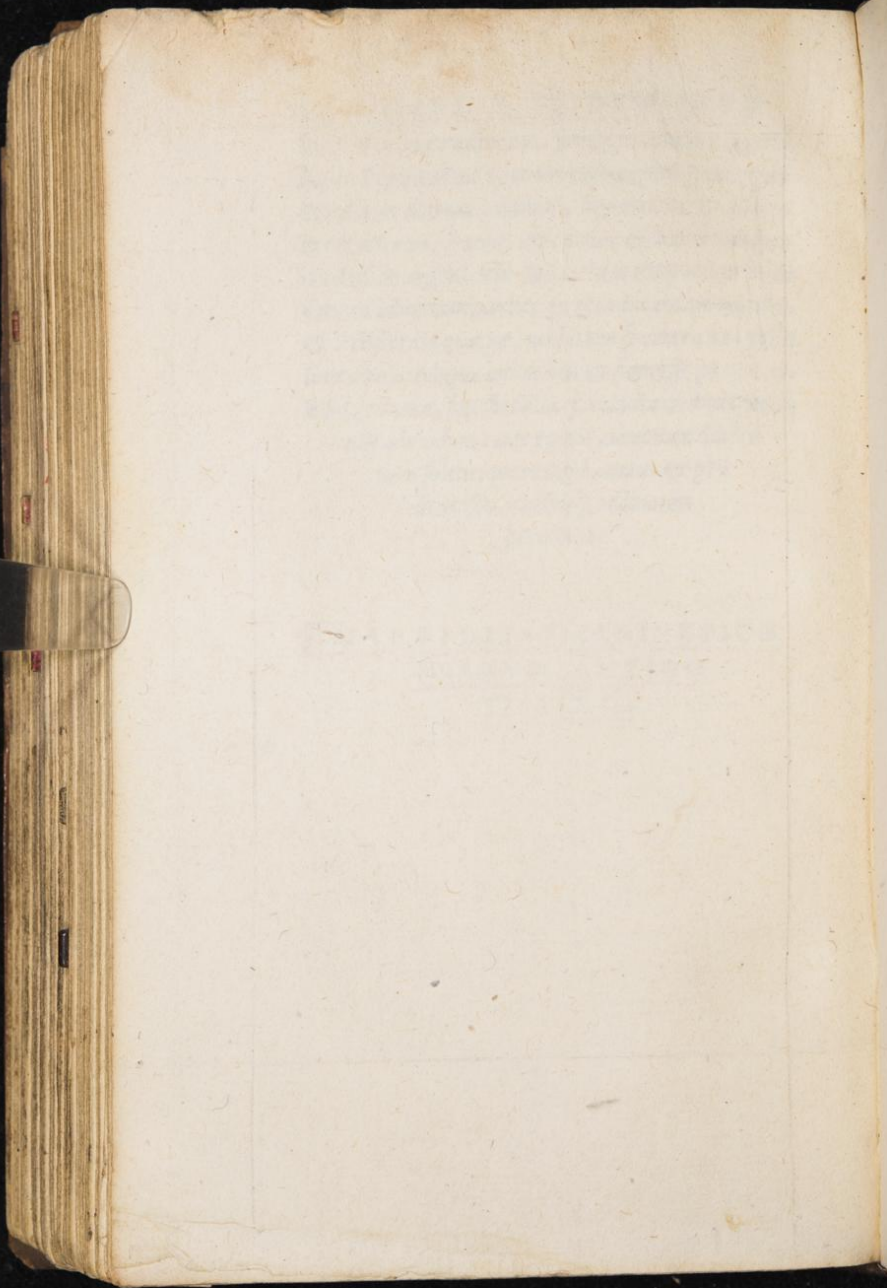
uidelicet ne pestilenti quouis modo sit similis aëri, ut
 pote in calido, frigido, humido, siccoq; nubibus, plu-
 uijs, uentis: sis denique tali in loco firmatus, ut uenti,
 nubes, pluuie, spirare, dilatari, abinde ad te moueri
 nequaquam possint. Nec te hoc fugiat, quod horosco-
 pus siue Ascendens alicuius urbis uel castelli infecte uel
 infecti sepius ad ea loca omnia pestem extendit, quæ
 illi ab initio ciuitati uel castello subiacent, & quæ ali-
 qualem eo cum Ascendente conformitatē habent. Tercia
 tio dicimus ut tarde reuertaris, quoniam pauillula
 transacti morbi remanēs infectio, potēs est ad eos per-
 quam subito maculandū omnes, qui etiam haud intema-
 pestiuo fugam tempore cœperūt, quia maiori subsunt
 periculo qui locum frequentant infectum quum prius
 aufugerint, quàm hi qui semper ibidem, cum cautela
 tamen, permanserunt, quoniam subita nouaq; male to-
 lerat natura accidentia: & præter hoc diutissime qui-
 dem remanent hæ (ut ante diximus) qualitates in pa-
 rietibus, lignamentis, uestibus, pannis quibusq; & cæ-
 teris. Quantum uero ad solius aëris dispositionem una
 sufficit angaria, ita ut ubi ad tres menses immunes ab
 hoc morbo omnes quicunq; sunt perstiterint, iudicari
 potest aërem iam fore purgatum. Sed esto cautissimus
 in appropinquatione & contactu eorū quæ plus aëre
 uenenum retinent. Prociectus fornacium in muris diu-
 tius seruant quàm ligna uenenosam caliditate n: uerū
 purificādo (ut sepius diximus) uidelicet cum ignibus,

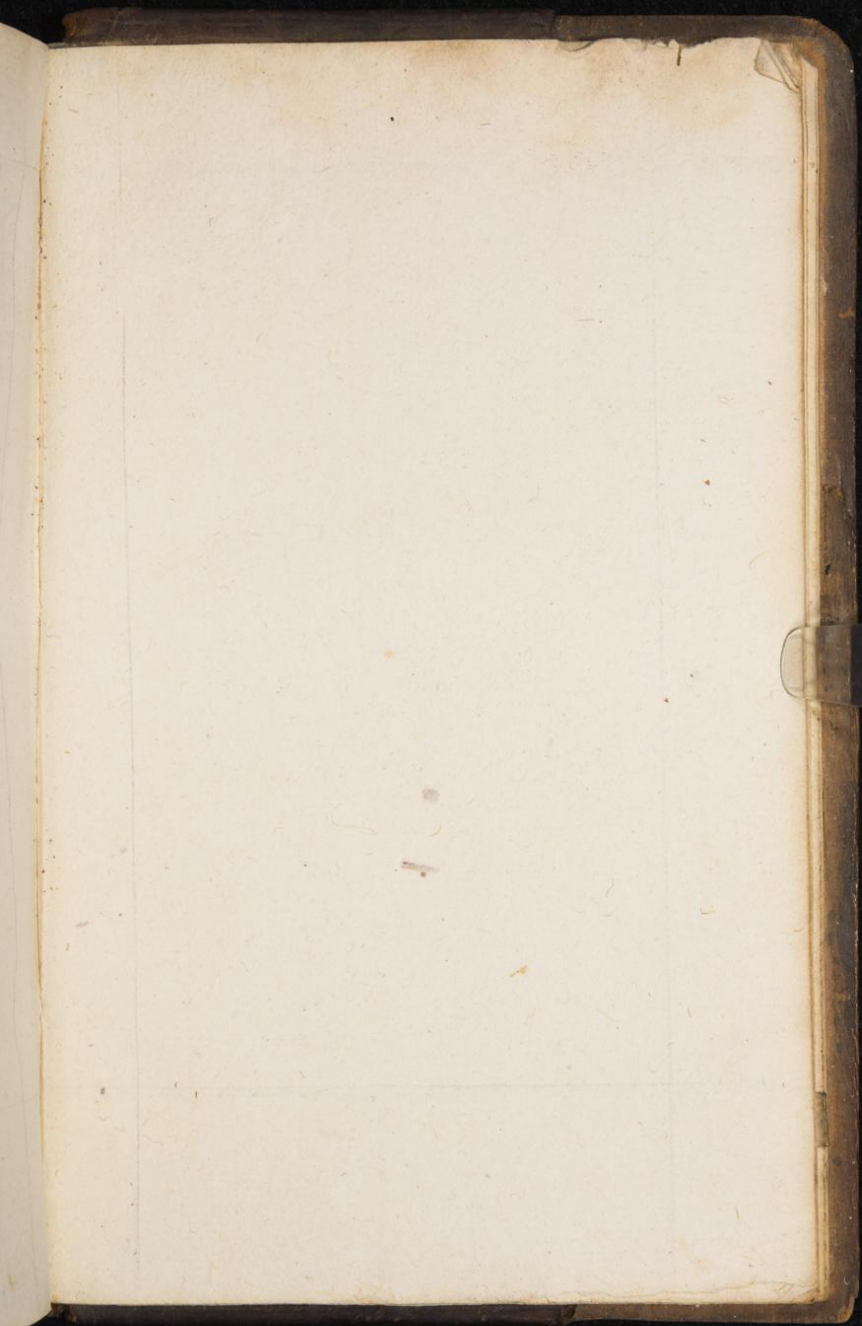
340 MARS. F. EPIDEMIA RV M

lotionibus, euentationibus, fumigijs, odoribus, & reliquis. Purificantur homines communiter spacio quatuordecim dierum: domus, lignamenta & cætera in uiginti uno. Panni, uestimenta & huiusmodi spacio dierum uiginti octo. His habeas temporibus separata ad bibendum pariter & manducandum uascula, & lectisternia quæque, uel saltem si cætera non possis linteamina: reliqua lotionibus & fumigijs purificato. Equi, pecuniæ, supellestilia, sarcinule & huiusmodi nisi admodum caute egeris, uenenum diu seruare solent: quare uigil, cautus & prudens esto, cunctisq; ordinatim prouideas.

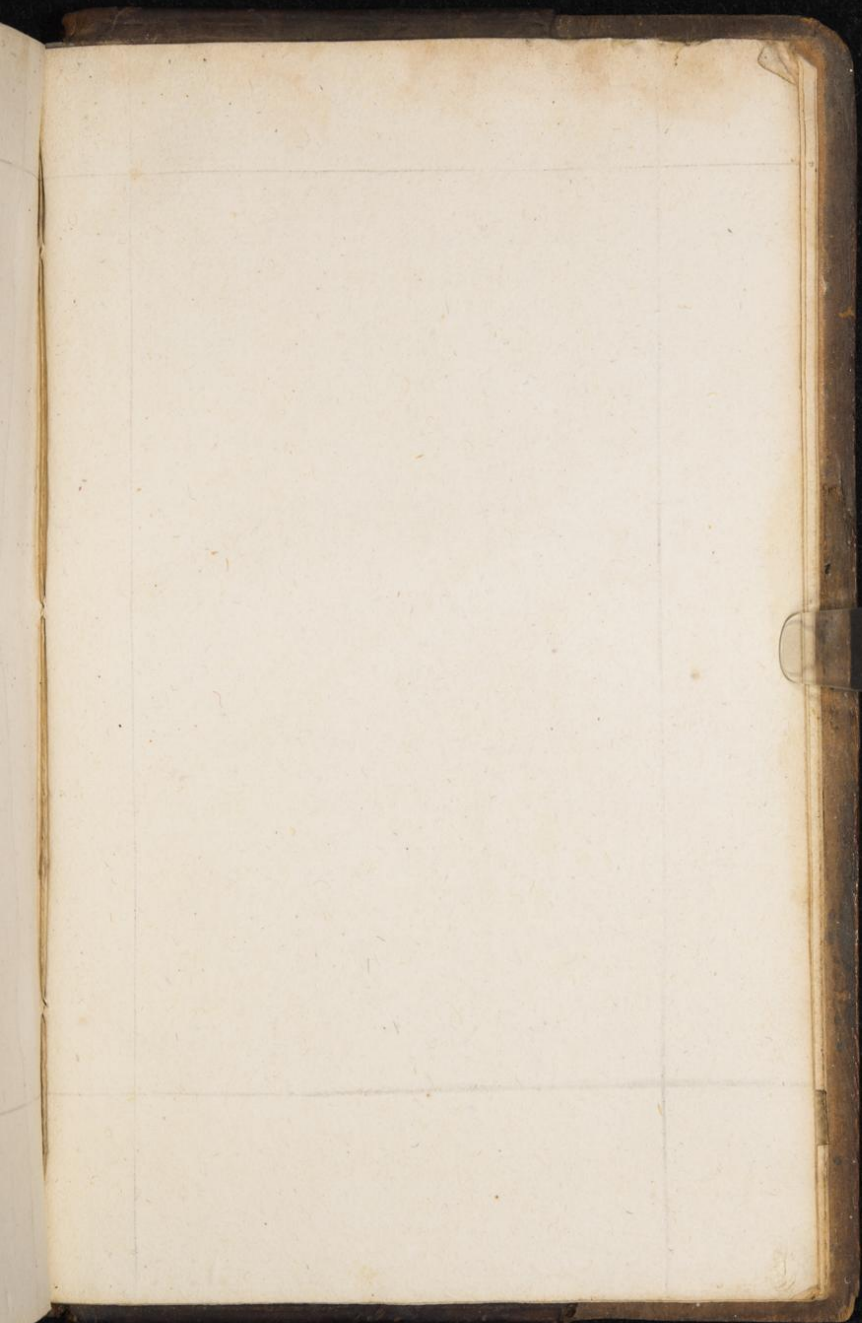
MARSILII • FICINI • EPIDEMIA RV M • ANTI DO
TI • FINIS,

21
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

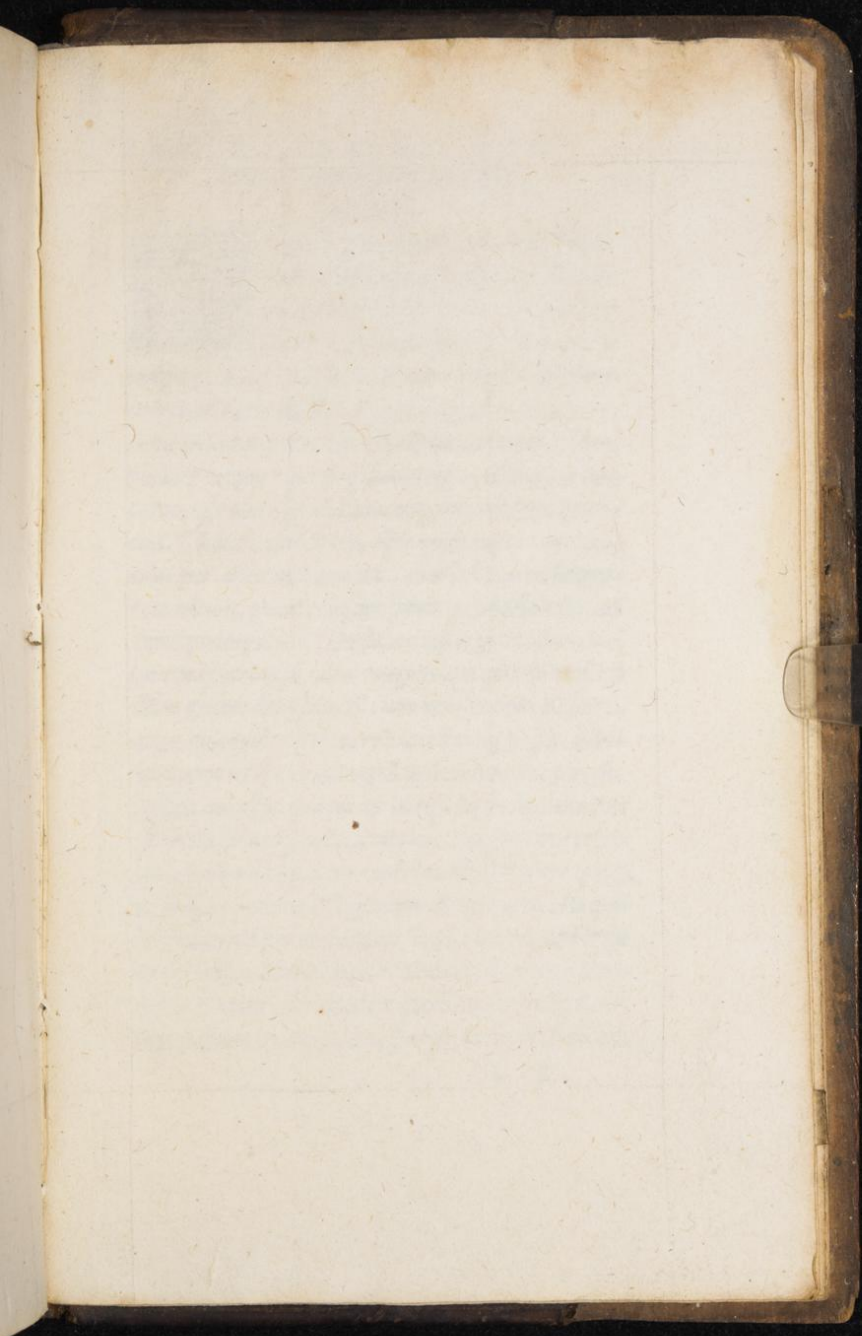

tr
cx
at
re
ca
cr
a
m
d
a
E
S
e
A
f
v

uictus ratione quolibet anni tem-
pore utili.

Perpulchrum fuerit etiam anni tempus
ra in uictus ratione considerare. Hye
me quidē & fortiori exercitatione, &
pleniore cibo utendum est, præcipue s̄
tempestat Aquilonia fuerit. Si uero australis, similiter
exercitari oportet, sed cibo potioniq; aliquid demere:
atque in totum per tempus humidum, omnino aridum
reddere corpus: per frigidum uero, calidius, ac tum
carnes esse oleraq; calidiora, atq; uinum bibere mera
cius. ¶ Aduentante Vere, alius quidem per uomitum,
alius per uentrem uacuetur, alius secta uena sangui-
nem mittat, prout cuiusque fuerit uel consuetudo, uel
animi promptitudo. ¶ Aestate confert quies, exercita-
tio remissior, atque cibus exiguus, qui quidem ex frigi-
diore genere deligendus est: tum uero potioni adijcere,
atque quicquid refrigerare humectareq; possit, adhi-
bere oportet. ¶ Per autumnū maiori cautela opus est,
quippe qui usquequaque & inæqualis & inordinatus
est, multiformesq; inducit morbos. Itaq; ne circa refri-
gerationē quid peccetur cauendum est: à Venere quoq;
& frigida potione abstinendum. Neque uero aëri quis
se credat, uel per matutinum frigus, uel per ardorem
meridianū. ♦ Pomis impleri noxium est, non ob satie-
tatem tantum, uerumetiam quoniam uiriosi humores
inde nascuntur, atq; statum quoque excitant: siquidem

DE VICTVS RATIONE.

omnium fructuum optimi fici uaeq; , & statim pa-
riunt, & alimenta corrumpunt, nisi ante alios cibos
assumantur: praesumpti uero neque instant, neque
corrumpunt. Quū frigescere coeperit aër, corpus pro
frigoris ratione calefacere oportet, atq; omnia facere
ut quū hyems iam processerit. Nec ab re fuerit reuo-
luto aequinoctio uacuare corpus ex aliquo eorum
quae diximus, ne redundantia quaedam
per hyemem retenta, mole-
stiam inferat.

DE VICTVS RATIONE
FINIS.

BASILEAE, PER AND. CRATAN
DRVM, ET IO. BEBELIVM;
MENSE AVGVSTO, AN
M. D. XXXII.

qs. ut cu frequatione mysticis crescit nre palmar affectus. p.
aspice vms et misere re ma domine

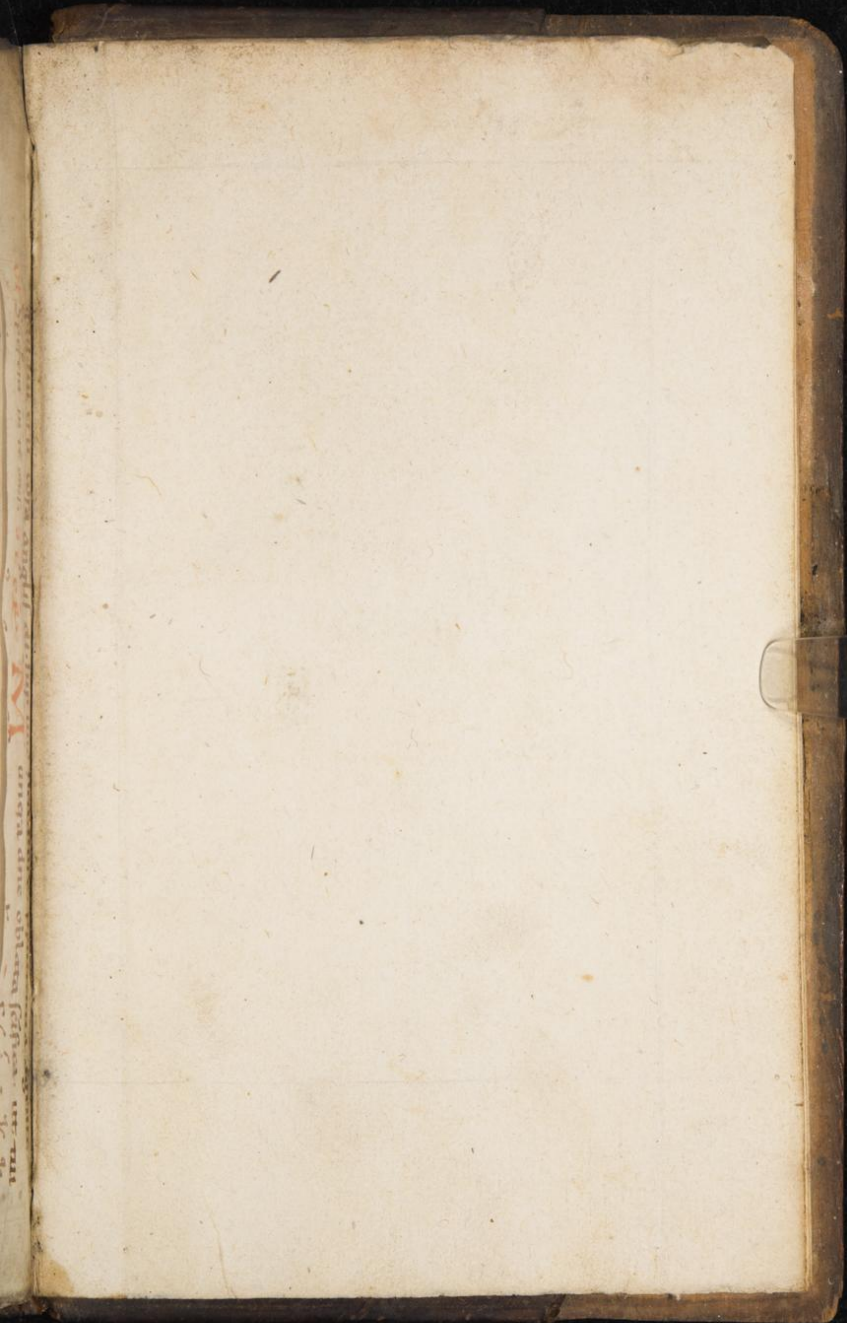
DOM. III.

R.

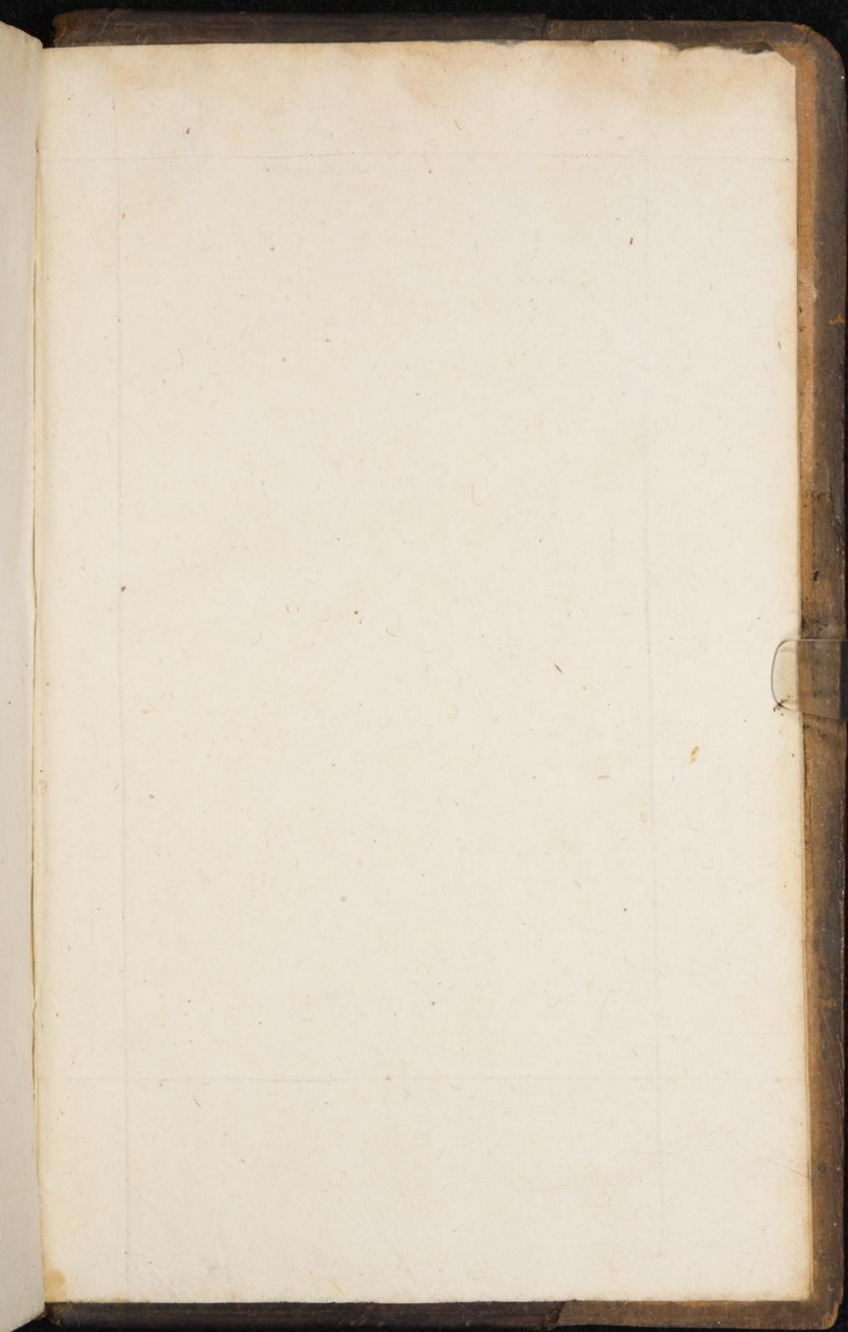
quonia tu uia angul au. sup uno peccatoꝝ. penitencia agente.
of Spiritu in tu omni. **SESSO**

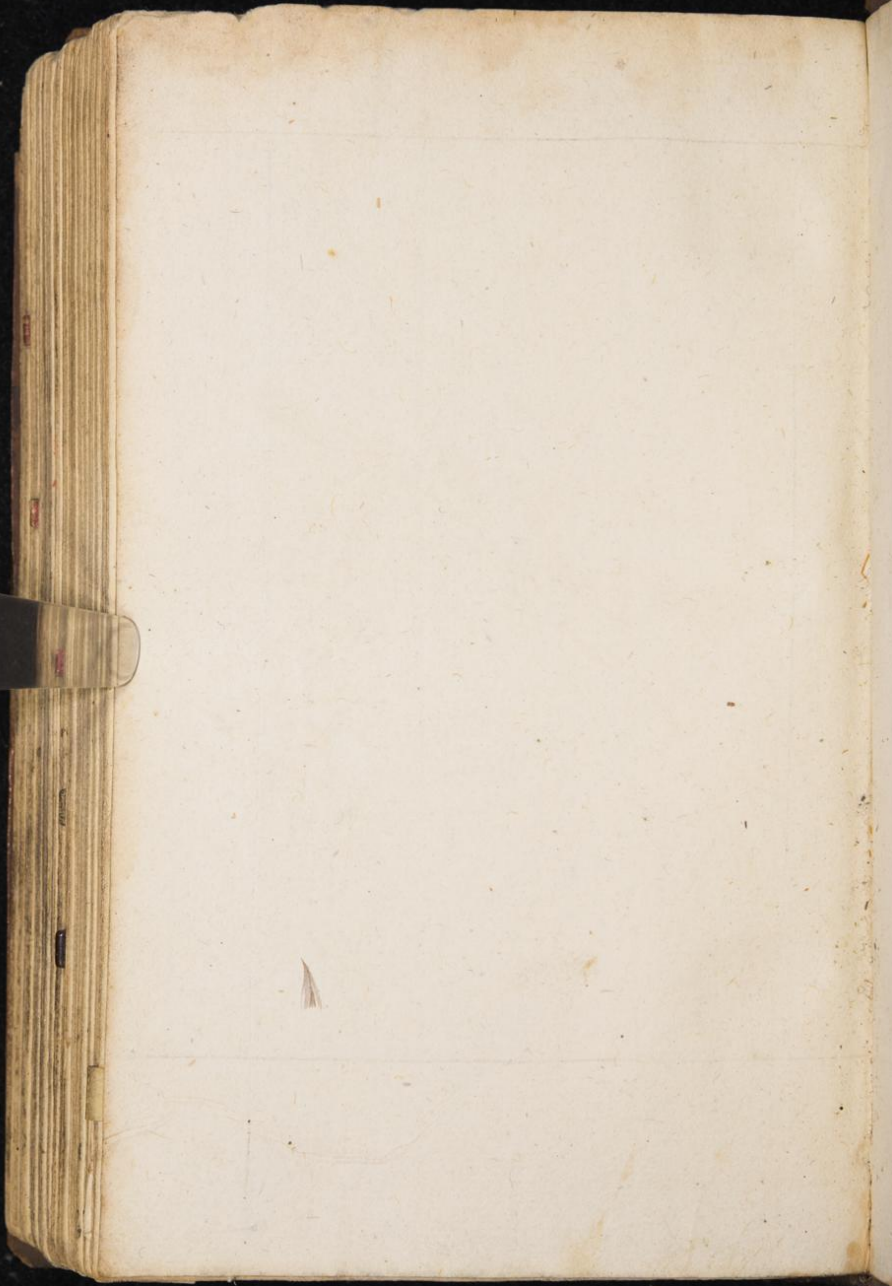
VI

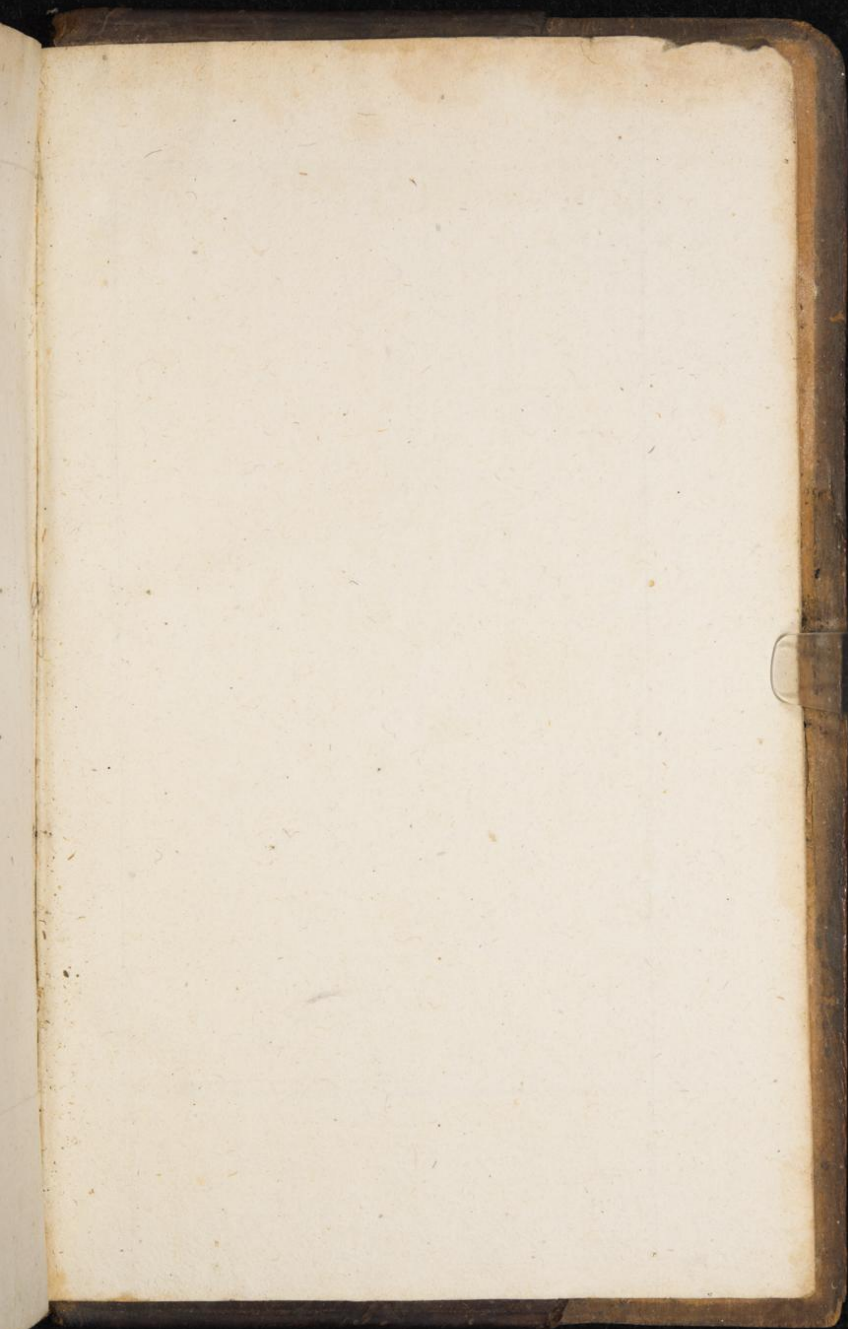
unqa dñe oblata sc̄ifica. ut tu

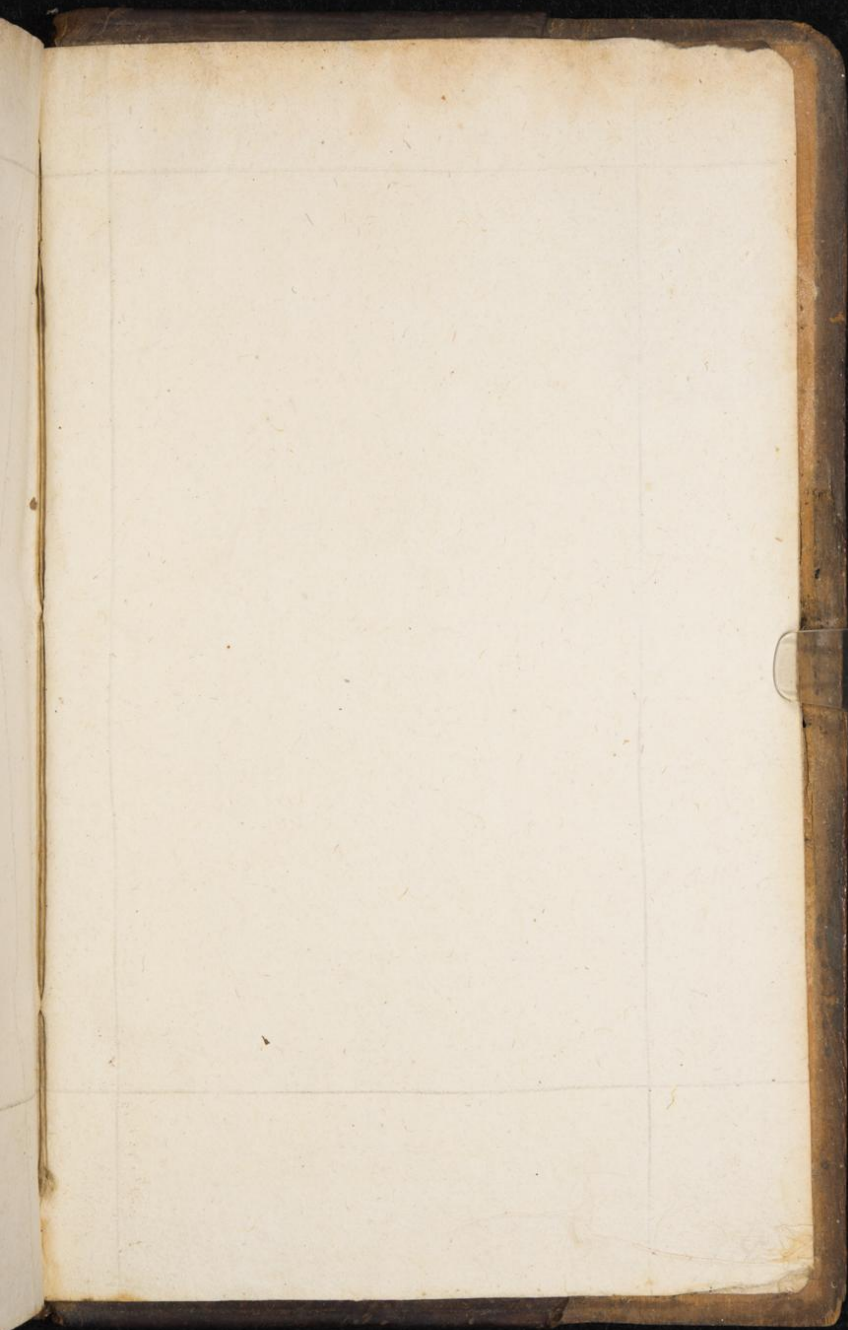

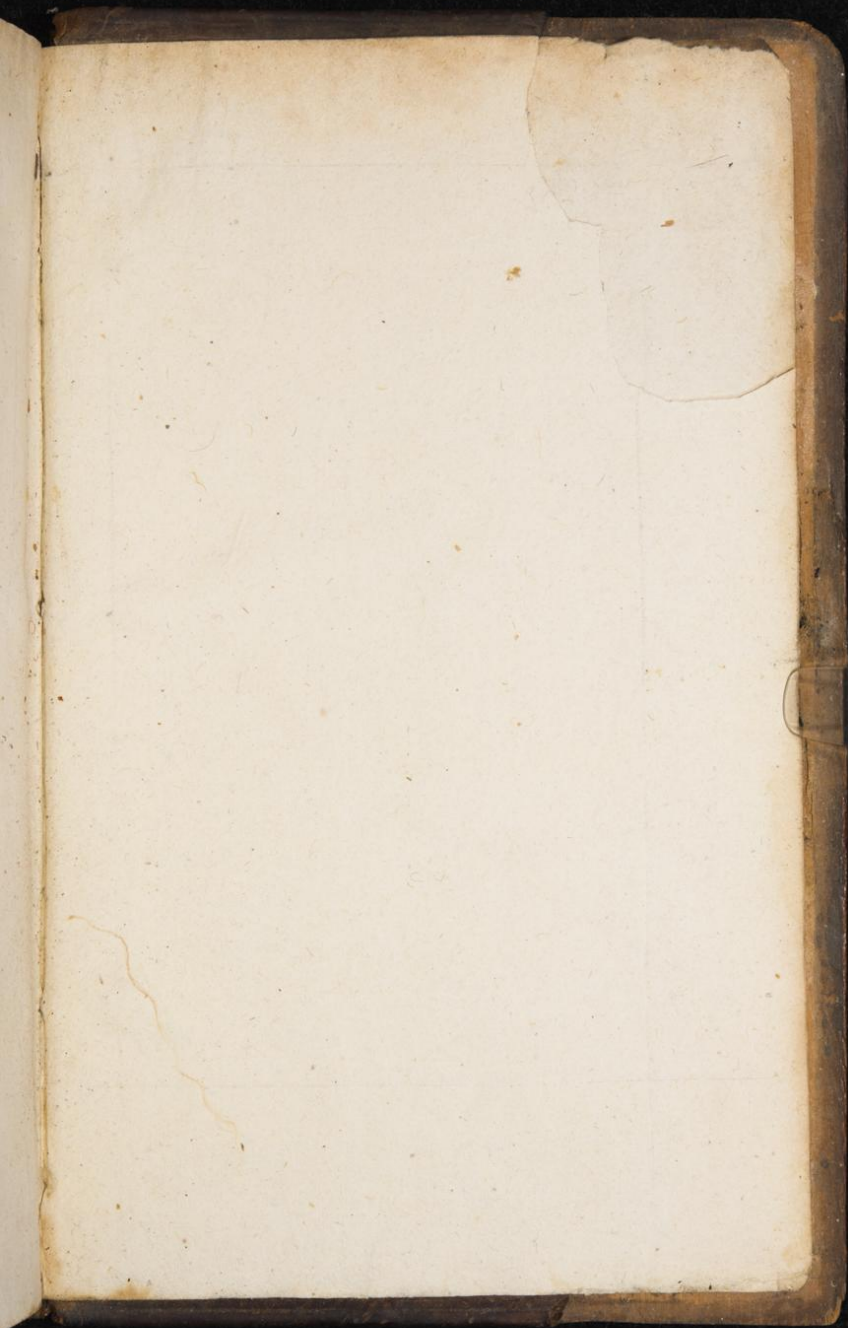

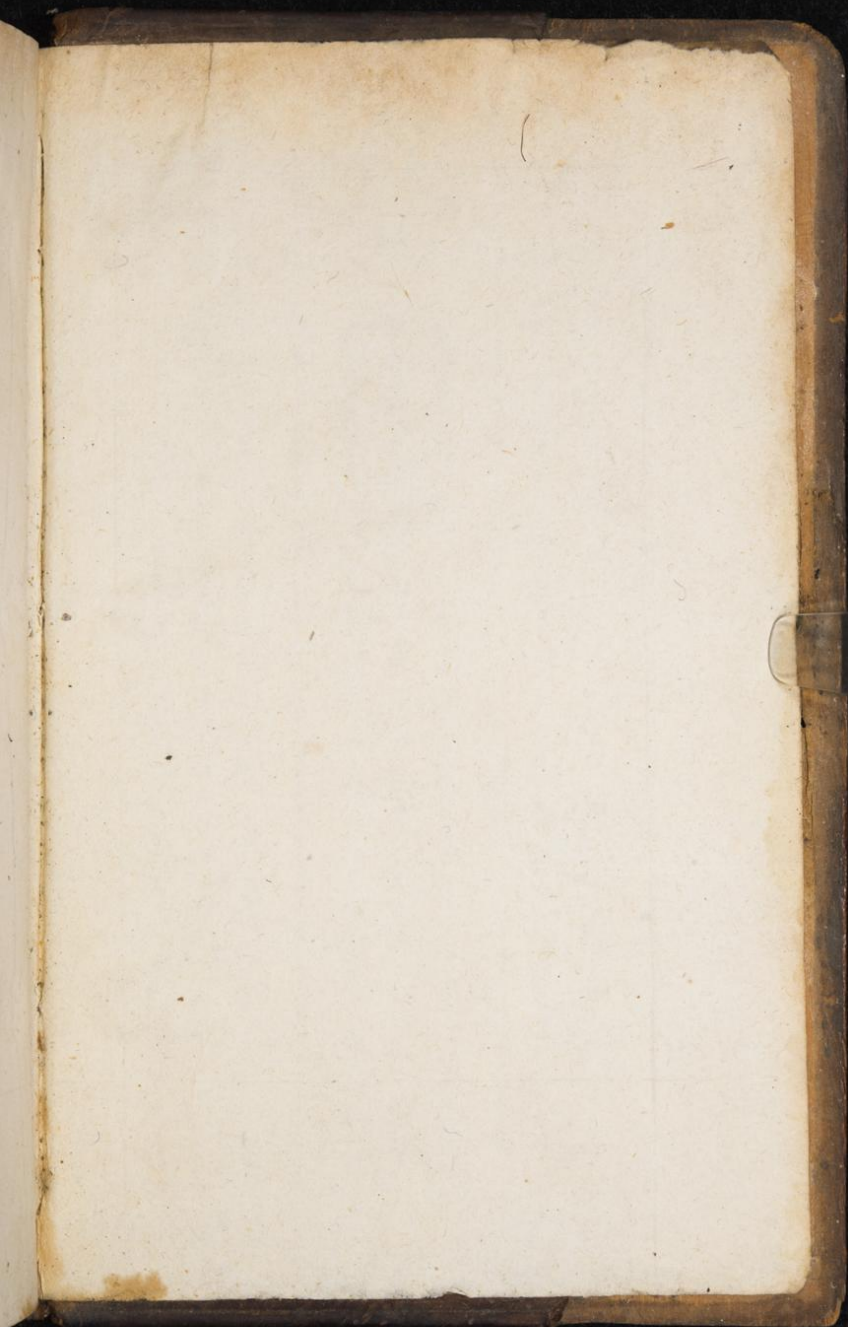

In ista tpe. Erant appropinquantes ad ihm publicani & peccatores.
ut audirent illu. & mirrurabant pharisai & scribis dicentes.

quia hic peccatores recipit. & manducat cu illis. & ait ad illos
parabola ista dicens. Quis ex uobis homo q habet centum oues. & si
perdidit una ex illis. nomine dimittit nonaginta noue in deserto.
& vadit ad illa que perierat. donec inueniat illa. Et cu inuenit
ea. imponit in humeros suos gaudens. & ueniens domu. conuocat ami-
cos & uicinos dicens illis. Congratulamini mi. quia inueni ouem mea
que perierat. Dico uob. qd ita gaudiu erit in celo sup uno peccatore
penitentia agente. qua sup nonaginta noue iustis q n indigent peni-
tentia. Aut que mulier habens dragmas decem. si perdidit dragma
una. nomine accendit lucerna & querit domu. & querit diligente
donec inueniat. & cu inuenit. conuocat amicos & uicinos dicens.

Villā emi. & necesse habeo exire. & uidere illā. Rogo te. habe
me excusātū. Et alī dicit. Iuga boum emi quinq;. & eo p̄bare
illa. Rogo te. habe me excusātū. & alijs dixit. Vxorē duxi.
& ideo n̄ possū uenire. Rogo te. habe me excusātū. Et reuors
struus. nunciavit hęc dño suo. Tunc irat̄ p̄t̄ familias. dixit
seruo suo. Exi cito in plateas & uicos ciuitatis. & pauperes ac
debiles. & cecos. & claudos introduce huc. & ait seruis. Dñe.
factū ē ut impetasti. & adhuc loc' ē. Et ait dñs seruo. Exi in uias
& sepes. & cōpelle uirgare. ut impleat̄ dom' mea. Dico autē uobis.
qd' nemo ^{de} p̄p̄ū illorū q' uocati sunt. gustabit cēna' meā.

Quare uos dñe tuo nomini di
uine conuocare. **S. E. R.**
canda purificē. & de die in diē ad celestes uirg transfigur aduocē. p.
qui bona t̄p̄t̄ hui' m̄t̄i et p̄llam nomini. **A. C. 9. C. 1**

